NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 35 גראשען

(טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה – 22. זייט)

30 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 217 | Łódź Środa, 16 Września 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאדז, מיטוואך פ׳ האזינו כ״ט אלול תרצ״ו | 14-טער יאהרגאנג

ערשטע 2 טויט-אורטיילען

אויף אראבער, וועלכע האבען אנטיילגענומען אין די אונרוהען

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
פאר׳ן ירושלימ׳ער געריכט זענען היינט געשטאנען 2 אראבער, וועלכע זענען ארעסטירט געווארען, בעת זיי האבען מיט אנדערע טעראריסטען אויסגעפיהרט אן אנפאל אויף א מיליטערישען פאטרול. ביידע בעשולדיגטע זענען פערמשפט געווארן צום טויט.

דאס זענען די ערשטע טויט-אורטיילען זייט דעם אויסברוך פון די אונרוהען.

וויטערדיגע אראבישער טעראר

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
די אראבישע טעראריסטען שיקען ווייטער פעקלעך צו יודישע סוחרים, אין וועלכע ס׳געפינען זיך באמבעס.

א ירושלימ׳ער יודישער סוחר האט היינט בעקומען א פעקעל, אין וועלכען ס׳האבען זיך געפינען 3 באמבעס.

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
בעוואפענטע אראבער זענען היינט בעפאלען א מיליטערישען פאטרול נעבען על ארמאס. ס׳איז געקומען צו א שיסעריי. 1 אראבער איז דערהרגעט געווארען.

נישט ערלויבט אנ׳אראבישע קאנפערענץ

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
די ארץ-ישראל-רעגירונג האט פערבאטען א קאנפערענץ פון די אראבישע שטריק-קאמיטעטען, וועלכע האט געזאלט פארקומען דא-ערשט.

באהן-קאטאסטראפע צוליב אראבישן טעראר

זעהר שטרענגע פערהיטונגס-פעראָרדנונגען

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
א פראכט-צוג, וועלכער איז געגאנגען צווישען חיפה און לוד איז אראפ פון די רעלסען. דער לאקאמאטיוו און 2 וואגאנעס זענען בעשעדיגט געווארען. קיין מענשען האבען נישט געליטען.
די טעראריסטען האבען אויך אויפגעריסען א בריק צווישען ירושלים און יריחו.

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
אין צוזאמענהאנג מיט דער באהן-קאטאסטראפע, האט די מאכט ארויסגעגעבען א ריהע שטרענגע פעראָרדנונגען. 2 אראבישע הייזער אין לוד זענען צושטערט געווארען. אויף א מרחק פון 200 מעטער פון ביידע זייטען פון דער באהן-ליניע, זענען בעזייטיגט געווארען אלע בוימער און הייזער.

4 יודישע ארבייטער פערוואונדעט פון א באמבען-אנפאל

ירושלים, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
אראבישע טעראריסטען האבען געווארפען א באמבע אויף דער מאה-שערים-גאס צווישען יפו און תל-אביב.

4 יודישע ארבייטער זענען פערוואונדעט געווארען, דערונטער 2 שווער. די שווער-פערוואונדעטע זענען: דער 24-יעהריגער אברהם ביבערמאן, און דער 23-יעהריגער אליעזר האזענשפרונג.

קריגס-צושטאנד

לאנדאן, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
לויט די ידיעות, וואס זענען דא אנגעקומען פון ארץ-ישראל, זענען שוין געמאכט געווארען אלע פארבערייטונגען איינצופיהרען קריגס-צושטאנד אין ארץ-ישראל.
ס׳זענען שוין אפילו אפגעדרוקט געווארען די פלאקאטען מיט די פעראָרדנונגען.

לאנדאן, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
פרייטאג קומט פאר א זיצונג פון ענגלישען מיניסטארען-ראט. אויף דער זיצונג וועלען אנגענומען ווערען בעשלוסען וועגען איינפיהרען קריגס-צושטאנד און וועגען אנדערע פעראָרדנונגען אין ארץ-ישראל.

ראש-השנה-אפעל פון ד״ר וויצמאן

לאנדאן, 15 (יט״א טעלעגראפיש)
דער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיוו פראפ. חיים וויצמאן האט היינט פערעפענטליכט דעם ראש-השנה-אפעל צום יודישען פאלק.
פראפ. וויצמאן רופט צו מוט און נישט ערשיטערט צו ווערען פון די געשעהענישען אין א״י.
דאס פערגאנגענע יאהר, שרייבט פראפ. וויצמאן, איז געווען דאס ערגסטע, אבער דאס יודישע פאלק וועט אויסדויערען און זיגען.

א כתיבה וחתימה טובה
אלע אונזערע לעזער, פריינד, אנאנסען-געבער, צייטונגס-פערשפרייטער און דעם גאנצען כלל-ישראל שיקען מיר
די בעסטע גליקוואונשען צום נייעם יאהר.
פערלאג
„נייער פאלקסבלאט"

גרויסע בעראטונג ביים מלוכה-פרעזידענט

מיט׳ן אנטייל פון גענ. רידז-שמיגלי, פרעמיער סקלאדקאווסקי, וויצע-פרעמיער קוויאטקאווסקי און אויסערן-מיניסטער בעק

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)
נעכטען איז אווענד איז ביים מלוכה-פרעזידענט פארגעקומען א בשותפותדיגע אודיענץ פון גענעראל-אינספעקטאר פון די בעוואפענטע כוחות גענ. רידז-שמיגלי, פרעמיער סקלאדקאווסקי, וויצע-פרעמיער קוויאטקאווסקי און אויסערן-מיניסטער בעק.
די בעראטונג האט געדויערט א נ׳ערך שעה.
ס׳זענען ארומגערעדט געווארען פראבלעמען פון דער אויסערן-פאליטיק און פראגען פון דער נייער אינערליכער פאליטישער ארגאניזאציע.
די בעראטונג איז געווען א בענייאונג פון דער אנגעווענדעטער פראקטיק, וועלכע איז געשאפען געווארען מיט אנדערהאלבען יאהר צוריק נאכ׳ן טויט פון מארשאל פילסודסקי. לעצטענס זענען אבער די פיעראטונג ביים מלוכה-פרעזידענט מיט גענ. רידז-שמיגלי, פרעמיער, אויסערן-מיניסטער בעק און פארגעקומען אין פריהלינג, ביי דער רעגירונג פון מינ. קאשטשאלקאווסקי.
איצט איז צו דער בעראטונג אויך צוגעצויגן געווארען דער וויצע-פרעמיער קוויאטקאווסקי.

אנטי-יודישע געשעהענישען אין וויסאקא-מאזאוויעצק

אלארמירענדע דעפעשען קיין ווארשא.—ווארשאווער הילפס-קאמיטעט ארויסגעשיקט א ספעציעלען שליח.—אינטערווענץ פון סענ. פראפ. שאר אין אינערן-מיניסטעריום

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)
די ווארשעווער קהלה, דער דזשאינט און די יודישע סענאטארען האבען היינט דערהאלטען דעפעשען וועגען אנטי-יודישע אונרוהען אין שטעטעל וויסאקא מאזאוויעצק. די אונרוהען זענען פארגעקומען נעכטען בעת׳ן מארק-טאג. די יודען זענען געצוואונגען געווארען צו שליסען די געוועלבער, מ׳האט געהאקט שויבען, פערוואונדעט יודען א.אז.וו.

דער הילפס-קאמיטעט ביי דער קהלה האט זיך טעלעפאניש פערבונדען מיט וויסאקא-מאזאוויעצק און בעקומען אויספיהרליכע פרטים וועגען די דארטיגע געשעהענישען. ס׳איז ארויסגעשיקט געווארען אין שטעטעל א ספעציעלער שליח.

סענאטאר פראפ. שאר האט אינטערווענירט אין אינערן-מיניסטעריום און איבערגעגעבען פרטים פון די געשעהענישען.

אין מיניסטעריום האט מען ערקלעהרט דעם סענ. שאר, אז די ביאליסטאקער וואיעוואדזטווע האט בעקומען טעלעפאנישע אינסטרוקציעס ענערגיש ארויסצוטרעטען, כדי צו זיכערן די רוהע אין וויסאקא-מאזאוויעצק און צו בעשטראפען די שולדיגע.

די אינטערווענץ פון פרעמיער בלום

אין גרויסען טעקסטיל-שטרייק אין ליל

פאריז, 15 (ספ. טעל.)
אונטער׳ן פארזיץ פון פרעמיער בלום זענען נעכטען פארגעקומען אונטערהאנדלונגען פון די פארשטעהער פון די ארבייטסגעבער און די פארשטעהער פון די פראפעסיאנעלע ארבייטער-פעראיינען. אין די אונטערהאנדלונגען האבען אויך אנטיילגענומען: אינערן-מיניסטער סאלענגרא, מיניסטער פאר, דער גענעראל-סעקרעטאר פון די פראפ. פעראיינען זשוהא און א פארשטעהער פון די קאמוניסטען באקאמאן.

אין דעם ארויסגעגעבענעם אפיציעלען קאמוניקאט ווערט אונטערגעשטראכען דער גוטער ווילען פון ביידע צדדים צו קומען צו א פערשטענדיגונג און צוריקצוקעהרען די נארמאלע בעציהונגען אין די קרייזען, וואו ס׳קומט פאר דער שטרייק.

פאריז, 15 (ספ. טעל.)
דאס אינערן-מיניסטעריום האט נעכטען פערעפענטליכט, אז די רעגירונג וועט היינט ארויסטראגען די דעציזיע וועגען קאנפליקט אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי אין ליל.

Wszystkim tym, którzy oddali ostatnią posługę
B. P.
Henrykowi Mandeltortowi
składają serdeczne podziękowanie.
ŻONA, DZIECI i RODZINA.

דער וויזיט פון עסטרייכישען אויסערן-מיניסטער אין רוים

האט א גרויסע פאליטישע בעדייטונג

רוים, 15 (ספ. טעל.)
לוי די צייטונגען שרייבען, האט דער וויזיט פון עסטרייכישען אויסערן-מיניסטער שמידט אין רוים, א גרויסע פאליטישע בעדייטונג.
שמידט האלט אפ לאנגע קאנפערענצען מיט דעם איטאליענישען אויסערן-מיניסטער גראף טשאנא און מוסאליני.

היטלער זאל מאכען נייע שלום פראפאזיציעס פראנקרייך

פאריז, 15 (ספ. טעל.)
אין רעזולטאט פון היטלער׳ס רעדעס אויפ׳ן נירענבערגער קאנגרעס פון די נאציאנאל-סאציאליסטען האלט מען, אז היטלער וועט גאר אינגיכען ארויסטרעטען מיט נייע שלום - פארשלאגען צו פראנקרייך.

די בעוואוסטע יודישע **שאָקאָלאַדע-פֿאַבריק „ZŁOTY RAJ“** אין לאָדז
ווינשט איהרע פערטרעטער און אַגענטען ווי אויך אַלע קאָנסומענטען פון גאַנץ פּוילען
אַ כּתיבה וחתימה טובה
אינהאבער **ש. האַלפּערן.**

זאַל פֿילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20, טעלעפאָן 213-84.

הײַ־יאָהר
ראש־השנה און יום־כּפּור

26 יאָהר ימים נוראים
בית תפלה אין פילהאַרמאָניע

יצחק קרול
וועט אין פילהאַרמאָניע־זאַל דאַווענען דער
פענאָמענאַלער חזן און זינגער
וועלכער בעזיצט אַ פּרעכטיגע ליריש בּאַריטאָן־שטימע, שעהנע קאָלאָראַטור און פּרעכטפולע שעהנע דיקציע. מיט דער בעגלייטונג פון גוט-איינשטודירטען כאָר אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטען דיריגענט און קאָמפּאָזיטאָר
ישראל רובין.
איינטריטס-קאַרטען צו ערמעסיגטע פּרייזען צו בעקומען היינט, ערב ר"ה פון 8 פריה ביז 5 נאָכם. אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.
דער זאַל איז ווענטילירט. נאָרדעראָבע פריי!
בעמערקונג: די נדרים ונדבות ביי די עליות זענען בעשטימט ווי אַלע יאָהר לטובת **קרן קימת לישראל.**

Warszawiak i Gurman dawn. **„ĆMIELÓW“**
Warszawa, Zimna 3, tel. 595-81. • Łódź, Piotrkowska 31, tel. 156-89.
פערקויף פון גלאָז, פאָרצעלאַן און קרישטאַל
אויסשליסליכער פערקויף פון די אויסאַרבייטונגען פון די גלאָז-הוטעס J. Stolle „Niemen“ ◆ J. Stolle „Niemen“ מאַרגאַרט אין אַלע גלאָז־געשעפֿטן פון די אויסאַרבייטונגען פון
הורט און דעטייל!

BROWAR i FABRYKA KWASU WĘGLOWEGO
SUKCESORÓW K. ANSTADTA Spółka Akcyjna
tel. 122-31
Łódź, Pomorska 34/36.
Jasne-wyborowe
עמפפעהלט אויף **יום־טוב** איהרע פיינע קוואַליטעטס־**בירען:**
און בייעריש, דונקעלע זיס ביער
בעמערקונג: מיר בעטען די ג' קונדשאַפט, אַז זיי זאָלען ביים איינקויף אַכטונג געבען אויף אונזער פירמע! אַלע אונזערע פלעשער ביר זענען מיט אונזער איינגעטראָגענע פירמע בעצייכנט

ווייכטיג נייעס! **דאָ בעוואוסטע הוט־געשעפט „SZERLAUNS“**
פּיעטריקאָווער 10 טעל. 231-09 (אינה. אבראַמאָוויטש)
וועלכע האָט זיך ערוואָרבען דעם אַלגעמיינעם צוטרוי פון דער יוד. בעפעלקערונג אין לאָדז, מאַכט בעקאַנט דעם ג. פּובליקום, אַז צום איצטיגען הערבסט און ווינטער־סעזאָן
בעזיצט זי שוין אויף לאַגער
די נייעסטע פאַסאָנען היטען
פון פערשידענע ערסט־קלאַסיגע פירמען ווי אויך פירמע
I Hückel
אויך בעזיצען מיר אויף לאַגער
אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע יודישע היטלעך
טוכענע און סאַמעטענע ווי אויך ספּאָרט־ און שילער־היטלעך צו אַלע שולען.
פון די בעסטע קוואַליטעטען און צו די ביליגסטע פּרייזען. רעעלע און סאָלידע בעהאַנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!
דאָס געשעפט איז שבת און יום־טוב געשלאָסען. געדענקט די אַדרעס!
צום נייעם יאָהר ווינש איך אַלע מיינע געעהרטע קונדשאַפט, ווי אויך די אַלע, וועלכע שטעהען מיט מיר אין האַנדעלס־בעציהונגען, אַ כּתיבה וחתימה טובה און אַ גליקליך יאָהר

אויף דער ערשטער וואַרשעווער הערבסט־מאָדע־רעוויו
וועלכע קומט פאָר זונטאָג, דעם 20. ד. ח. 12 בייטאָג **אין פילהאַרמאָניע** וועלען לאָדזער דאַמען בעוואונדערן די
לייעסטע מאָ־דעלן לוקסוס־שיך
פון דער בעוואוסטער פירמע
A. OGOREK Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86

„לילפּוט“ דער קליינער באַק-פראַשעק דער פיינער!
„לילפּוט“ דער בעסטער
דיין קוכען דער בעסטער!
LILIPUT

הערען און דאַמען
קויפט די נייעסטע און מאָדערנסטע סחורות צום הערבסט און ווינטער-סעזאָן
אין דעם ערשטקלאַסיגען סאָלידען
טוך־ און קאָרט־געשעפט
פּ. טערהענדלער און אַבּאַכאָוויטש
לאָדז, פּיעטריקאָווער 19, פראָנט, 1. שטאָק, טעל. 144-20
גרויסער אויסוואַהל פון די נייעסטע מאָדערנסטע ביליצער און טאָמאַשאָווער אויסאַרבייטונגען צום הערבסט און ווינטער סעזאָן.
ביליגסטע פּרייזען! סאָלידע און רעעלע בעהאַנדלונג! קומט און איבערצייגט אייך!

אַכטונג
צו די בעפאָרשטעהענדע יום־טובים
האָט די יודישע **„BACHUS“** ליקער־פאַבריק
אין לאָדז, אַרויסגעלאָזט
אַ לוקסוסאָווע ליקער
פון עכטער פרוכט־אויסאַרבייטונג 55% שטאַרק
און אַ ספּעציעל שיין אויסגעפערטיגטע קאַראַפֿקע
צו בעקומען אין אַלע ווײַן־ געשעפטען און רעסטאָראַנען.
צו ביליגע פּרייזען
מיט אַכטונג
„BACHUS“ Fabr. wódek i likierów
Łódź, Piotrkowska 80, tel. 242-30.
אַ כּתיבה וחתימה טובה און אַ גוט יאָהר
ווינשען מיר אונזער געעהרטער קונדשאַפט און אַלע, וועלכע שטעהען מיט אונז אין האַנדעלס - בעציהונגען.

אַכטונג! די בעקאַנטע יובילער־פּראַקטיקע פון
M. KORNBLUM
(dawn. Poudniowa 8) איז גע[illegible] איבערגעטראָגען
פּילסודסקיעגאָ 57
ל' ינקע אַפיצינע, II איינגאַנג, II שטאָק. טעל. 255-76
גלייכצייטיג מאַך איך בעקאַנט, אַז מיין פּראַקטיקע איז צוגעפּאַסט געוואָרן צו פּלאַטין־אַרבייטן, אַזוי געראָפענע ווייסע, ס'ווערט אויסגעפיהרט אויסגעצייכנטע אַרבייט לויט נייעסטע מאָדעלן צו צוגענגליכע פּרייזען.

נייעס! — די גרעסטע ביער־ברויעריי אין פוילען — נייעס!

J. GÖTZ w OKOCIMIE

די בעקאנטע אקאטשימער ביער־ברויעריי עמפפעהלט אויף יום־טוב די בעסטע בירען ווי: „Marcowe" (jasne) „Eksportowe" (ciemne) ווי אויך דעם וועלט־בעריהמטען פארטער

וואס ווערט רעקאמענדירט דורך ערצטליכע פערזענליכקייטען אלס אויסגעצייכנעט מיטעל ביי שטאף־וועקסלונג ווי אויך פאר רעקאנוואלעסצענטען.

REPREZENTACJA BROWARU OKOCIMSKIEGO, ŁÓDZ, ZACHODNIA 2/6, TEL. 136-98

דאס שיך־געשעפט

3 ח. מ. ראדזאנאווער 3

נאוואמיעסקא

ווינשט איהר געעהרטע קונדשאפט, קרובים, פריינד, בעקאנטע און אלע וועלכע שטעהען מיט איהר אין האנדעלס־בעציהונגען

א כתיבה וחתימה טובה און א גליקליך יאהר

Skład obuwia CH. M. RADZANOWER

NOWOMIEJSKA 3

כשרע שאקאלאד Suchard

וויכטיג נייעס פאר רעליגיעז־געשטימטע יודען!

אלערליי אויסארבייטונגען ביז די בעסטע פון א וועלט־רוהם, שאפעל־שאקאלאד ווי אויך די מילכיגע פון:

„SUCHARD"

Milka, Velma, Bittra, Milka-Nut, Cafola, Moja, Nasza najlepsza, Jasna

און אלע אנדערע זענען כשר און ווערען פראדוצירט אונטער דער שטענדיגער אויפזיכט פון קראקאווער ראבינאט.

תעודת הכשר

הנני מאשר בזה, כי השקולדה — (שאפעל שאקאלאדע) מתוצרת בית־החרושת של הפירמא:

Polsko=Szwajcarska Fabryka Czekolady

„SUCHARD" S. A. KRAKóW

נעשה תחת השגחתי ביתיו: הכשר ואין בהם שום חשש תערובת דבר איסור. וכו השקולדה החלבית (מילקא, מלעטשנא ועור) נעבדת בחלב כשר עצהיו"ט, באופן שיכולים אחב"י אף המדקדקים ביותר, לאכול ממנה בלי שום חשש ופקפוק כלל.

ולראי' בעה"ה פ"ק קראקא בחודש אלול תרצ"ו לפ"ק.

שמואל שמעלקא

בהגה"צ מו"ה יוסף נחמי' קארניטצער האבדק"ק קראקא זצ"ל.

שמואל שמעלקא קארניטצער — דומ"ץ בק"ק קראקא יצ"ו — Rab. S. Kornitzer — בהגה"צ מוהרי"נ אבדק"ק קראקא ז"ל

צו בעקומען אומעטום, אייגענע געוועלבער:

לאדז: פיעטריקאווער 38, ליסטאפאד 11, זשגאווסקא 5 | ווארשא: מארשאלקאווסקא 111, נאווי שוויאט 49, נאווי שוויאט 7, קארמעליצקא 11

ביאליסטאק: רינעק קאשטשושקי עק זאמענהאף 18, ראדאם: זשעראמסקיעגא 9, ראוונא: 3 מאי 128, ווילנא: וויעלקא 50.

מיר ווינשען אלע אונזערע קליענטען און קאנסומענטען

א כתיבה וחתימה טובה.

בשורה טובה!

אתרוגים

(ארץ און קארפער)

לולבים

מובחרים שבמובחרים

פון די ערשטע קוועלע דירעקט צו בעקומען ביי

פישאף, קאשטשעלנא 2

טעל. 169-20.

Import Towar. Kolon. i Owoców Połudn.

B. FISZOFF, Łódź

2 Kościelna 2

יין כשר

ווער עס חיל הנאה האבען פאר זיין געלד און א אמת'ן עונג שבת ויום־טוב זאל זיך איבערצייגען, אז נאר ביי דער פירמע

„פראגרעס"

אייגענטימער זלמן גוטער, בעקומט מען גוטע

ראדזיבעל־וויין און מעהד

אויך אלע אנדערע סארטען וויין און מעהד צו ביליגע פרייזען. וויין און מעהד־פאבריק

פירמע „פראגרעס"

איגענטימער: זלמן גוטער.

הויפט־פערקויף: אלטער מארק 2 אין פאבריק.

ענצעל־פערקויף: אלטער מארק 2 אויפ'ן הויף.

גרינער־מארק 6 אין וויינגעשעפט הערצבערג (פריהער פולווערמאכער).

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

עס ווערט געדאווענט אין לאקאלען

זאל פאלודניאווא 10

מיט דעם בעריהמטען חזן

משה'לע קופפאס

מיט א כאר

פערזעהנליך מיט פלעצער.

מיט אכטונג פרידוואלד.

אייער פערזענליכער אינטערעס

נאר צו קויפען די ווייבען

מיט דער מארקע

„בארווין"

נאוואמיעסקא 30,

טעל. 210-58.

וועלכע גאראנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

אויף ימים־נוראים

אין ריבאוויטש'ס

נייעם הערליכען זאל

זאכאדניע 66, פראנט, פארטער

וועט היי־יאהר ראש־השנה יום־כפור דאווענען דער אמעריקאנער חזן

אברהם קליטשקאווסקי

צוזאמען מיט א גרויס איינשטודירט כאר פון בעוואוסטען דיר. דוד ביינעלמאן

אכטונג! די פלעצער ווערען פערקויפט צו ביליגע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך! איינטריטס־קארטען צו בעקומען יעדען טאג פון 9 פריה ביז 10 אוונט אין לאקאל זאכאדניע 66 פראנט, פארטער

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!

עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז אין ניי־רעמאנטירטען

ווארשאווער זאל

פאלודניאווא 36

וועט דאווענען די ימים־נוראים דער בעקאנטער חזן

ר' אברהם'עלע טארנאווער

מיט זיין העלדען־טענאר ווי אויך מיט א גוט איינשטודירט כאר.

פלעצער שוין צו פערדינגען פון אנטאג 9 פריה און טעגליך ביז 10 אוונד. דער זאל איז ספעציעל ווענטילירט.

אויף לאגעווניצקא 6

אין א נייער געביידע, איז פון 1־טען אקטאבער

צו פערמיטען א לאקאל

100 מעטער קוואדראט. 5 פענסטער, 1, שטאק, עלעקטרישע בעלייכטונג, מאטאר־קראפט, געאייגנעט אויף א פאבריק פון זאקען, סוויטערס א. ז. וו. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט.

ערשטקלאסיגער

הערען־שניידער אטעליר

Bracia GRANAS

36 זגערזשער גאס 36

אין הויף, 2־טער איינגאנג 2־טער שטאק.

נעהמט אן אלעראַרט בעשטעלונגען ווי: ווינטער - פאלטענס, אנצוגען, סמאקינגען א.א.וו. לויט די נייעסטע מאדעלען, פון אייגענע און אייך אנפערטרויטע סחורות :: צוגענגליכע פרייזען

ס'זענען אנגעקומען פרישע פאריזער זשורנאלען

צו די קומענדע יום־טוב'ים

עמפפעהלט זיך דאס לאנג־בעקאנטע

וויין־געשעפט פון

ע. שיכער

פריהער פולנאצנא 1

איצט שרודמיעסקא 3, טעל. 107-84

מיט די בעסטע

וויינען, קאביאקען און ליקיערען.

עקזיסטירט זייט 1865 יאהר.

דאס איז נאר נישט געווען

ביליג און גוט

דער גוט בעקאנטער „באר גוטמאן"

פריידריכס־פלאץ 11, טעל: 158-20

גיט ארויס לכבוד יום־טוב צוליב רעקלאמע א ספעציעל גוטען וויין

יין לקידוש

נאר 1 זל. א ליטער

ביי מיר איז אויך צו בעקומען וויינען פון די פירמעס שולדענריין און א. נ. ליבערמאן ווארשא, אויך ליקערען. קאניאקען און כרמל - וויין ז.

מיט אכטונג גוטמאן, פל. וואלנאשטשי 11

טעל. 158-20

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דעם ג' פובליקום, אז

אין גרויסען ענגלישען זאל

אלעע 1־טער מאי 2 וואס איז רעמאנטירט געווארען לויט דער נייעסטער טעכניק און מיט הערליכער בעלייכטונג, וועט היי־יאהר בעדאווענט ווערען מיט'ן אנטייל פון בעריהמטען לעמבערגער חזן

ה' יוסף שידלאווסקי מיט א גוט איינשטודירט כאר.

פלעצער ווערען שוין פערדינגען א גאנצען טאג צו ערמעסיגטע פרייזן.

מיט אכטונג דער אינהאבער.

לשנה טובה תכתבו!
אַ געזונט און גליקליך יאהר
אונזער שוועסטער און שוואָגער
משה באלעסלאַווסקי און פאַמיליע
ווי אויך מיין שוואָגער
הערשל אַלעקסאנדער, קינדער און איניקלעך
ווי אויך דער **גאַנצער פאמיליע און פריינד**
אויך דעם ג׳ **הרב ר׳ שמחה טרייסטמאַן** און **פאַמיליע**
ווינשען **וואָלף זייפערט**
פרוי און קינדער (לאָנדאָן).

א כתיבה וחתימה טובה
און אַ גוט געזונד יאָהר
ווינשען מיר אונזערע חשובע מיטגלי־
דער און דעם גאַנצען כלל־ישראל
די פערוואַלטונג פון
„לינת־החולים"
לאָדז, פאָלודניאָווא 19.

Szefowi naszemu
p. SZ. DAWIDOWICZOWI
oraz czcigodnej **Małżonce Jego**, składamy najserdeczniejsze życzenia noworoczne i tą drogą, życzymy dalszego, pomyślnego rozwoju Ich przedsiębiorstwa w nowejsiedzibie.

PERSONEL
Wytwórni Bielizny Męskiej
p. f. „Es-De"
wł. SZ. DAWIDOWICZ.
Łódź, Nowomiejska 5.

דער אינהאַבער פון בופעט
„Bar ala Fourchette"
ŁóDŹ, PIOTRKOWSKA 62
ווינשט זיינע ג׳ געסט, פריינד און בעקאַנטע
א כתיבה וחתימה טובה
הערמאַן בערנהיים.

א כתיבה וחתימה טובה
און אַ גוט פרייליך יאהר
ווינשען מיר אונזער חשוב׳ן פּרעזעס
ח׳ ראַטמאַן **פ. כארי**
און אַלע חברים מיטגלידער פון קליינ־
הענדלער־פעראיין לימאַנאָווסקע 26.
די פערוואַלטונג
וויצע־פּרעזעס: בזשעזשינסקי
און מענדעל מינץ; סעקרעטאַר
און ביוראָ־לייטער שטערנפעלד
קאַסירער: זאַלקאָווסקי; קליי־
נער, פעפער, מיענדזשיגורסקי,
פלאַצקער, שאַפּירא, משה מינץ
דיקערמאַן, אָפּענבאַך, באָראַ־
וויצקי און אַרדינאַנס.

לשנה טובה תכתבו
דעם לאַנגיעהריגען פּרעזעס,
ראַטמאַן און פרנס
פ. כארי
ווינשט **די פערוואַלטונג**
פון צענטראַלען קליינהענדלער־
פערבאַנד, פּאָמאָרסקאַ 15.

א כתיבה וחתימה טובה
דעם אונערמידליכען עסקן,
קליינהענדלער־פאַרשטעהער,
פּרעזעס, פרנס און ראַטמאַן
פ. כארי
ווינשט דאָס פּרעזידיום
פון צענטראַלען קליינהענדלער־
פערבאַנד, פּאָמאָרסקאַ 15.

לשנה טובה תכתבו
אונזער ח׳ פּרעזעס, ראַטמאַן
און דאַזער
פ. כארי
ווינשט **די פערוואַלטונג**
פון געגענזייטיגער הילפס־פער־
פעראיין פאַר קליינהענדלער.

דער פעראייניטער אַבער־ראַט פון
די לאָדזער מאַרק־שטייער און מאַרק־
יאָהרער ווינשען דעם פּרעזעס און
ראַטמאַן **פ. כארי**
א כתיבה וחתימה טובה
מיט אַכטונג
די פערוואַלטונג
פּרעזעס: י. מ. מינץ.

לשנה טובה תכתבו
דעם ח׳ פּרעזעס, ראַטמאַן און פרנס
פ. כארי
ווינשט **די פערוואַלטונג**
פון דער שניידער - אַלטוואַרג־
סעקציע ביים צ. קליינהענדלער־
פעראיין, פּאָמאָרסקאַ 15.

אונזערע געעהרטע
אַפּנעהמער און פריינד
ווינשען מיר
א כתיבה וחתימה טובה
FABRYKA MYDŁA
„Kantor" (Trójka)

א כתיבה וחתימה טובה
צום נייעם יאָהר
ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, שוועסטערן, ברידער, אַלע קרובים, חברים, פריינד און בעקאַנטע ווי אויך אַלע. וועלכע שטעהען מיט אונז אין האַנדעלס - בעציהונגען.
ירחמיאל ציבאַמאַן
און פרוי.

א כתיבה וחתימה טובה
און א גוט יאהר
ווינש איך מיין געעהרטע קונדשאַפט, קרובים, פריינד, בעקאַנטע און אַלע, וועלכע שטעהען מיט מיר אין האַנדעלס - בעציהונגען.
B. KLAJNBAUM
Piotrkowska 88 i 31

אונזער משפחה, קרובים, פריינד
און חברים כלל־טוער
ווינשען מיר
א כתיבה וחתימה טובה
ישעות ונחמות בתוך כל בני ישראל.
ב. א. גליקסמאַן און פרוי

לשנה טובה!
איך ווינש אַלע מיינע סוחרים
א כתיבה וחתימה טובה
געלציגלאָווסקי — דאַנציג

לשנה טובה תכתבו!
א גליקליך יאהר
ווינשען מיר אונזערע געעהרטע קונדע
Długoletnia
fabryka szczotek
ROTH
Cegielniana 7
tel. 180-27

לשנה טובה תכתבו
אַ גליקליך און אַ געזונד יאהר דעם
ה׳ **ד״ר קדיש**
ווי אויך אַ האַרציגען דאַנק פאַר זיין
לאַנגיעהריגער אומזיסטער קורירונג
ווינשט
חי׳ צוקער

אַ כתיבה וחתימה טובה
און אַ גוט גליקליך יאָהר ווינשען מיר אונ־
זער ליבען און חשוב׳ען ח׳
אַדוו. **יוסף ווייצמאַן**
ראַטמ. פּרעזעס **פ. כארי** און מגר.
באַלבערישסקי.
די פערוואַלטונג: פון ראַד־פערקעהר, איינ־
ספעניער און ד־אָזשקע בעזציער לימאַנאָוו־
סקא 26.
פּרעזעס דאַווידאָוויטש
וויצע־פּרעזעס ראָזנער
סעקרעטאַר שיינהאָלץ.
בוכמאַן, דאָמאַנאָוויטש, קאַלמאַנאָ־
וויטש, ווטמאַן, אָזשעראָווסקי
וואַקסבערג לייפּציגער, ביוראָ־לייטער
שטערנפעלד.

לשנה טובה תכתבו
אַ געזונד און גליקליך יאהר
ווינש איך אונזערע ג. קונדשאַפט צום
נייעם יאָהר.
Fabryka mydła
N. KANTOROWICZ (Królowa)
Ogrodowa 9.

אַ כתיבה וחתימה טובה
און אַ גוט יאהר
ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן
און מחותנים.
פסח עהרליכמאַן
און פרוי
בינם דזשאַלאָווסקי
און פרוי
בעריש דזשאַלאָווסקי
און כלה

לשנה טובה תכתבו
א גליקליך יאהר
ווינשען מיר אונזער משפחה, פריינד, בע־
קאַנטע און די ג. קונדען
ישראל דייטעלצווייג
און פרוי

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינשט איך די השובע פערוואַלטונג פון
„תומכי אורחים". בעזונדער דעם גע־
עהרטען פּרעזעס - **משה בענדעל**,
ווי אויך דעם ג׳ דאַמען־קאָמיטעט און
ווירטשאַפטס־קאָמיסיע פון „תומכי
אורחים". דעם קאָמיטעט און חברים
פון „תהלת ישראל" און די פער־
וואַלטונג און ראַט פון דער „פּאָוושעכנער
באַנק קרעדיט" אַלע ווינש איך אַ גוט יאָהר
ליבל לייזעראָוויטש

א געזונט און גליקליך יאהר
ווינשען מיר אַלע אונזערע קרובים, גוטע פריינד און בעקאַנטע
י. אויגער און פרוי

א כתיבה וחתימה טובה
און א גוט יאהר
ווינשען מיר אונזערע געעהרטע קליענטען און דעם גאַנצען כלל־ישראל.
ראַט און פערוואַלטונג פון דער
קאָאָפּעראַטיווער קרעדיט באַנק
אי, לאָדז אָגראָדאָווע 2.

אַ כתיבה וחתימה טובה
און אַ גוט יאָהר
ווינש איך אַלע מיינע פריינד, בעקאַנטע ווי אויך די אַלע, וועלכע שטעהען מיט מיר אין געשעפט־ליכער פערבינדונג.
אהרן פאַרבער און פאַמיליע
פעטריקאָווער 37

לשנה טובה תכתבו
א גוט יאהר
ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, ברודער און שוועסטער, שוואָגער און שוועגערינס אַלע בעקאַנטע ווי אויך דער ג. קונדשאַפט
בערל יאַרכאָווסקי
און פאַמיליע
זשעראָמסקי 1 №

לשנה טובה תכתבו
א געזונד און גליקליך יאהר
ווינשען מיר אונזערע געעהרטע אָפּנעהמער
און קליענטען
Tadeusz Führer i Maurycy Karo
Repr. Browaru Okocimskiego
w Łodzi, Zachodnia 2/6

לשנה טובה תכתבו
אַ גליקליך יאָהר ווינשען מיר אַלע אונזערע קרו־
בים, פריינד און בעקאַנטע
Maurycy Karo z rodziną
11. Listopada 30.

קרן קימת לישראל בלודז.

ראש-השנה איז דער פריה ביים דאַווענען וועט דער דעלעגירטער פון קרן קימת-דירעקטאָריום

ה' יעקב מלמד פון ארץ-ישראל רעדען וועגען

גאולת ובנין הארץ

אין פאָלגענדע שוהלען:

אין ערשטען טאָג רה"ש אין „אהל יעקב"

אין צווייטען טאָג רה"ש אין וואָהלינער שוהל.

א כתיבה וחתימה טובה

אין פיל הארציגע ברכות די פאַמיליע און באַקאַנטע ווינשען

ליבל לייזעראָוויטש און **פרוי**

ערב ר"ה תרצ"ז.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, ר' **חיים מאיר ליטווין** און **פרוי** (לאָדז) ווי אויך ר' **יעקב אהרן יאַקובאָוויטש** און **פרוי** (קאָנסטאַנטין) ווי אויך דער גאַנצער משפחה. גלייכצייטיג ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב אונזער ליבען ברודער **נחמן נתן ליטווין** צו זיינע תנאים מיט פרל. **ליפטשאַ בלאַוואַט**

יצחק נחום ליטווין און פרוי און טעכטערל

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאָהר ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, מחותנים, שוועסטער, ברודער און שוואָגער

ראַפאַל לאַם

און כלה **ליובאַ חיימאָוויטש**

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, קרובים, פריינד און בעקאַנטע, ווי אויך אונזער ג' קונדשאַפט.

פוטערהענדלער און **אַראַנאָוויטש**

פעטריקאָווער 10

לשנה טובה תכתבו

צו דער פערלאָבונג פון מיין ליבען ברודער **נחמן נתן ליטווין** מיט פרייליין **ליפטשאַ בלאַוואַט**, ווינשען מיר זיי אז זייער לעבענס-וועג זאָל מיט בלומען באַצירט זיין

הערש ליטווין

און פרל. **פראַניאַ געלהאַרן**

לשנה טובה תכתבו

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברודער **נחמן נתן ליטווין** מיט פרל. **ליפטשאַ בלאַוואַט** ווינשען מיר זיי אז זייער לעבנסוועג זאָל זיין פעשטראַלט מיט גליק און צופרידענהייט. עלטערן:

חיים מאיר ליטווין, פרוי און קינדער.

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, פאַמיליע, פריינד סוחרים און קונדשאַפט.

הערשל לוקאַוויעץ

און פרוי

א כתיבה וחתימה טובה

ווינשען מיר אַלע אונזערע ג' מיטגלידער, שפענדער, פיש און פלייש - סוחרים פעראייניגען פאַר זייערע שפענדען אין נאַטור, אויך ווינשען מיר א גוט יאָהר אונזער געשעהרטען **דאַמען - קאָמיטעט** און די חשוב'ע **ווירטשאַפטס - קאָמיסיע**, וועלכע העלפען אונז אין דער אַרבייט פאַר דעם פעראיין מיט פיל ענערגיע

די פערוואַלטונג

פון הילפס - פעראיין תומכי אורחים

ערב ראש השנה תרצ"ז

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאָהר

ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן, געשוויסטער, ג' קונדשאַפט און פריינד

בנימין פאַקטאָר

און פרוי

לשנה טובה תכתבו

א געזונד און גליקליך יאָהר ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן

ברוך און **חי' האַלבערג** אין פאַביאַניץ

שוועסטערן און ברודער, קרובים, פריינד און בעקאַנטע.

לייביש האַלבערג

פרוי און קינדער

אַלע מיטגלידער, מנדבים און סימפאַטיקער ווינשט

א כתיבה וחתימה טובה

און א גוט יאָהר

די פערוואַלטונג

פון דער תלמוד-תורה

ע"ש הרב הגאון הצדיק רבינו

אליהו חיים מייזעל זצ"ל.

„הזמיר"

אל. קאָשציושקי 21

א בית תפלה א

לראש השנה ויום כפור

איינטריטס-קאַרטען צו בעקומען אין קאַנצל. אַל. קאָשציושקי א גאַנצען טאָג.

אכטונג!

די גוט בעקאַנטע ווילע פון בערנהיים

אין קאַלומנע

לובעלסקאַ 4 (נאָהענט ביי דער באַהן)

עמפעהלט צום **ווינטער-סעזאָן** ספּעציעל איינגעאָרדענטע וואַרימע מעבלירטע וואוינונגען מיט עלעקטריש בעלייכטונג.

אינפאָרמאַציעס אין לאָדז: האָטעל „מאַנאַפּאָל" זאַוואַדזקאַ 7, טעל. 151-94. קאַלומנע, טעל. № 6

„יבנה"

בית ספר עברי

לאָדז.

פּיאָטרקובסקאַ 111 — אַל. קאָשציושקי 48

טעלעפאָן 82-135.

צוליב די גרויסע צאָהל איינשרייבונגען, ווערן געעפענט פאַראַלעל-קלאַסן.

איינשרייבונגען ווערן אָנגענומען אין אַלע קלאַסען, ווי אויך אין דער פרעבעל-שולע טעגליך פון 8–2 נאָכמיטאָג.

„CERAMIN"

פּליסיגע וואַקס-פּאַליטור

דאָס בעסטע און ביליגסטע מיטעל צו רייניגען און קאָנסערווירען אַלערליי מעבעל, פּאַסאַדזקעס, פּאַמאַכאַדעס, לעדער א. א. וו. פלעקט נישט, שמוצט נישט, גיט א שיינעם ריינעם גלאַנץ

צו בעקומען איבעראַל

Krajowa Wytwórnia Przetworów Chemicznych w Warszawie.

טאַפּעטען

J. Futerman — אַמביליגסטען — ביי

פּיעטריקאַווער 54, טעל. 106-54. — ס'זענען אָנגעקומען נייהייטען אויפ'ן יאָהר 1937

וויכטיג פאַר

ברוך-קראַנקע

(רופּטורען) זאָווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס), פּאַראַליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאַטפוס און פערשידענע אַנדערע פערקריפּלונגען-ליידענדע.

פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פּערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע היילבאַנדאַזשען לויט מיין מעטאָדע היילען און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדן איינציגן ברוך.

ביי **מאַגען און קישקע - זענקונג** ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב-הייל-באַנדאַזשען.

פאַר הויקערס ספּעציעלע קאָרסעטען און גלייכהאַלטערס.

נעגען ביין-שווינדזוכט ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.

נעגען שמערצענדע פלאַטפוס ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס-מאָדעלען.

נעגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי-שטרימפ לויט מאָס.

קינסטליכע הענד און פיס

ספּעציעלע הייל-אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט ספּעצ. אָרטאָפּעד

א. פּעטריקעוויטש, לאָדז

9 פּיראַמאָוויטשאַ 9, טעל. 177-09 (פריהער אַלגיינסקאַ)

אכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.

טויזענטער דאַנקזאַגונגען קענען בעוויזען ווערען

שטשעשליווי

געדענקט, ביי

א גרויסער אויסוואַהל פון **אָריגינעלע ביליגער** און **טאָמאַשאָווער סחורות** אויף **אַנציגער און פּאַלטענס** פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאָוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

נעדענקט פּראַנט II שטאָק.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס ג' פּובליקום, אז אין מיין ערשטקלאַסיגע **ווילע** פון **י. רויטמאַן**

אין קאַלומנע

פּיעטריקאָווער 11 — טעל. 11 —

(3 מינוט פון דער באַהן) איז נאָך פערהאַן אָפּצוגעבען

● **צום ווינטער-סעזאָן** ●

עטליכע קאָמפאָרט איינגעאָרדענטע וואַרימע צימערן קאַנאַליזירט מיט אַלע בעקוועמליכקייטען מיט עלעקטריש ליכט.

גענויע אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט אָדער טעלעפאָניש קאַלומנע: פּיעטריקאָווער 11 טעל. 11. אָדער אין לאָדז: צוקערניע „קאַפּרי" פּיעטריקאָווער 29.

רעליגיעזע טעכטער-שולע

„חבצלות" Chawacalot

8 פּאָמאָרסקאַ 8.

אין דער שולע „חבצלות" בעקומט אייער טאָכטער אַלגעמיינע בילדונג פון א פאָלקס-שולע, און א פולער מאָס יודישע למודים, לויט'ן פּראָגראַם פון „בית יעקב" אונטער דער לייטונג פון דעם אגודיס-טישען כלל-טוער ר' יעקב בילויער.

איינשרייבונגען צום נייעם שול-יאָהר ווערען אָנגענומען אין דער שול-קאַנצעלאַריע פּאָמאָרסקאַ 8 פון 10 ביז 2 נאָכמיטאָג. מעסיגע פּרייזען!

מעטאַל-בעטען

מאַטראַצען אַלע אַרט

קינדער-וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואַהל

וויזשימאַטשקעס, אייז-קאַסטענס, פעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט מען

אַמביליגסטען אין דער עלטסטער

און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאָהר **1896**

פאַבריקס-לאַגער:

לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11

טעל. 137-70

געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליאַס. ספּעצ. רעפּעראַטור-ווערקשטעל און לאַקירער.

אכטונג, הויז-בעזיצער!

ווען איהר רעמאָנטירט אייערע הייזער אָדער וואוינונגען, געדענקט, אז דאָס אַלטע פאַרבען- און כעמיקאַליען-געשעפט א.פ.

„ל. ה. בערגער"

לאָדז, דרעוונאָווסקאַ 5, טעל. 133-39

איז ווידער געעפענט און וועט די קונדשאַפט צופרידען שטעלען. בעדיענונג צעמענט אויף לאַגער.

בשורה טובה

ס'איז ערשינען א וויכטיג ספר אין יודיש א. נ. „דער יודישער ערציהער", ענטהאַלט 33 מאמרים און רעפעראַטען פון מאָלאָגישטען פּאָפּולערען רעדנער הרה"ג ר' חנוך העניך טשאַרנאָטשאַפּקי שליט"א אבד"ק סאָלין. בראָשירט פּראַכטפול 100 עמודים פּרייז מיט פּאָרטאָ 2.75 זל. „דער יודישער פּרעדיגער" 17 רעפּעראַטען 1.75 זל. צוזאַמען 4 זל.

אדרעס: R. B. Czarnoczapka, Solima n/Wartą, Polen. P.K.O. 146.626

האַבעל - שאַמאַט

אייוועלעך

און קוכען

פערקויף פון בוי-אַרטיקלען

שאַמאָט - ציגעל און

געמאָלענער **מאַרמאָר**

אל. 1 מאַי 24 טעל. 216-28

פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק — מזרחיסטישער קאמיטעט
אכטונג, יודישע וועהלער פון X וואהל-קרייז

דער איינציקער פערשטעהער און קאנדידאט פון רעליגיעז-נאציאנאלען יודענטום אין צעהנטען וואהל-קרייז איז: וויצע-פרעזעס פון לאדזער „מזרחי" און דירעקטאר פון רעליגיעזע לעהר-אנשטאלט „תחכמוני" ה' ב. מארעק וועלכער פיגורירט אויף דער ליסטע נ' 8 פון פעראייניגטען ציוניסטישען בלאק.

אלע יודען פון 10 וואהל-קרייז אגיטירען און שטימען פאר זייער איינציגען פארשטעהער דיר. ב. מארעק.

גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט, דאס אין די קומענדע טעג קומען פאר פאלגענדע מיטינגען:

מוצש"ק 8 אזייגער אין לאקאל פון „תחכמוני", שענקעוויטשא 3
" " " " " " „בית אברהם", שרודמיעסקא 19
" " " " " " „החלוץ המזרחי" אגראדאווא 12

זונטאג 8 אזייגער אין לאקאל פון „תחכמוני", שענקעוויטשא 3 א יוגענד-מיטינג
" " " " " „בני עקיבא", פאמארסקא 18, א האנדוו. מיטינג.
מאנטאג 8 " " " „תחכמוני", שענקעוויטשא 3 א פרויען-מיטינג

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען פאלגענדע ח"ח: ב. מארעק, ל. באום, ש. ליכטענבערג, י. דעמבינסקי ב. ראבזשינסקי ט. ש. רוביז, מ. ש. קאלבע, מ. ראזענבערג, י. זאכאריאש, ב. נערשט, י. גאלדהאמער, ח. שלעזינגער, א. א. בארנשטיין, י. ד. יאמניק, ל. לאנדוי און מ. בערגער.

פעראייניגטער ציוניסטישער וואהל-בלאק
צו די שטאט-ראט-וואהלען אין לאדז

יודען, וועהלער!

דער פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק צו די שטאט-ראט-וואהלען אין לאדז רעפרעזענטירט דעם בעוואוסטזיניגען טייל פון נאציאנאלען יודענטום אין לאדז — פון אלע זייגע קרייזען און שיכטען.

דער פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק רעפרעזענטירט דעם גאנג פון א זעלבסטשטענדיגער יודיש-נאציאנאלער פאליטיק און מוטיגען קאמף פאר יודישע רעכט.

דער פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק האט ארויסגעשטעלט קאנדידאטען — שטאלצע נאציאנאלע יודען, וועלכע וועלען אהנטאר דעם בריים פאנאנדערגעוויקעלטער בלוי-ווייסער פאהן און בע־הויפט מיט די ציוניסטישע אויפלעבונגס-אידעאלען עהרליך און דרייסט פערטיידיגען די גערעכטע פאס־טולאטען פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג.

דער פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק איז אן ענג צוזאמענגעשמאלצענע פעראייניגונג פון אלע ציוניסטישע פארטייען און א רייה ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, וועלכע זענען צוזאמענגעבונדען מיט איין געמיינזאמער אידעע און ווילען צו בעקעמ־פען דעם אנטיסעמיטיזם אין אלע זייגע פארמען — פערטיידיגען די קולטורעלע, נאציאנאלע און ווירט־שאפטליכע אינטערעסען פון די ברייטע יודישע מא־סען.

דער פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק — אין בעוואוסטזיין פון זיין מאראלישען כוח און פיהלענ־דיג אונטער זיך די סימפאטיעס פון אלע עהרליך־דענקענדע, נאציאנאל - בעוואוסטזיניגע און פאלר־מיש־דייפע יודען — בעהאלט זיך נישט אונטער פרעמדע פירמעס און אפעריט נישט, ווי מאנכע אנדערע, מיט פוסטע פראזען פון „אחדות" וכדומה.

גאווים זענען מיר פאר אחדות, אבער פאר אח־דות אין טיפסטען און ברייטסטען זין פון ווארט. אחדות האלטען מיר פאר מעגליך נאר צווישען עהר־ליכע, מוטיגע און ווירדיגע קעמפער פאר די יודישע נאציאנאלע און ווירטשאפטליכע אינטערעסען, אבער באין אופן נישט מיט מענשען, וועלכע האבען מיט'ן נאציאנאלען יודענטום קיין שום געמיינזאמעס נישט, מיט מענשען, וועלכע האבען נישט קיין עהרליכע כוונות און קומען בלויז ארויסגארען מאנדאטען פון די יודישע מאסען לטובת זייערע פערזענליכע אדער פארטייאיש אינטערעסען. מיט מענשען, וועלכע, זייענדיג אליין געבונדען אין א מפלגה־שטן „אחדות" בלאק, בעקעמפען זיך אליין, צווישען זיך און טרעטען ארויס געגען די איינענע שותפים מיט די נידריגסטע זידלערייען.

יודישער וועהלער!

אין דייגע איינענע הענד געפינט זיך דיין גורל. דעם 27 סעפטעמבער וועסטו דארפען השצידירען צו ווילסטו איהם אנפערטרויען תאלקספיינדליכע צו־ריקגעשטאנענע עלעמענטען, וועלכע האבען מיט דיר און דייגע נויטען קיין שום געמיינזאמעס אדער **אונזערע קאנדידאטען, וועלכע זענען בעקאנט אלס מוטיגע, שטאלצע און עהרליכע קעמפער פאר דייגע רעכט צו א פריי ווירדיג און מענשליך לעבען אין די גלות-לענדער און פאר דעם אויפבוי פון אנ'אייגענער נאציאנאלער היים אין ארץ ישראל.**

מיר האבען צו דיר פערטרויען, יודישער וועהלער, און גלויבען, אז דו וועסט וועהלען ריכטיג.

אונזערע שפיץ-קאנדידאטען זענען:

אין 2-טען וואהל-קרייז
ד"ר ז. עלענבערג, דירעקטאר פון יודישען גימנאזיום, מיטגליד פון צ. ק. פון „התאחדות" אין פוילען, מיטגליד פון דירעקטאריום פון קרן היסוד אין פוילען, פרעזעס פון קרייז-עקזעקוטיווו פון וועלט-פערבאנד „מכבי". פרעזעס פון דער געז. פון העבראישע שולען „יבנה".

אין 7-טען וואהל-קרייז
אדוו. א. צימערמאן, קאאפעראטיווער עסקן, וויצע-פרעזעס פון צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד.

אין 9-טען וואהל - קרייז
ד"ר קרויש — פרעזעס פון צענטראלען האנד־ווערקער-פערבאנד, פרעזעס פון ספארט-ארג. „הכח".

אין 10-טען וואהל - קרייז
אדוו. ז. שטרויך, עהרען - פרעזעס פון קליינ־העגדלער פעראיין, פרעזידיום - מיטגליד פון דער ציוניסטישער ארג., פרעזידיום - מיטגליד פון צענטראלען האנדווערקער - פערבאנד.

פעראייניגטער ציוניסטישער בלאק צו די שטאטראט וואהלען אין לאדז
קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאני־זאציע אין לאדז,
קאמיטעט פון „מזרחי"
קאמיטעט פון צ. ס. א. פ. „התאחדות"
קאמיטעט פון יודענשטאאט - פארטיי
קאמיטעט פון פרויען-פערבאנד „וויצא"
צענטר. יוד. האנדווערקער - פערבאנד

צעכען:
טישלער, קאמאשען - שטעפער, זייגער-מא־כער, צוקערניקעס, היטלער-מאכער, קאפע לושניקעס, טאפעצירער, פריזיערס, קירזש נער, מעטאל-ארבייטער, מאלארזשעס, איינבינדער רימארזשעס, גלעזער, שניידער מויערער, לעקעך-בעקער, דרוקער און לי־טאגראפיסטען, שאכטעל - מאכער, סווי־טער-מאכער, טאפעזירער, וואליזקע-מא־כער, זאקען-מאכער, פארבער און קראוואַ־טען-מאכער.

צענטר. ווירטשאפטליכער בלאק:
סוחרים - רעאליסטען, לעגיאנוב 8, קאלאניאל - הענדלער שרודמיעסקא 20, קליינהענדלער - פעראיין פולנאצנא 25, 2-טער קליינהענדלער - פעראיין זגערזשער 38, פעראיין פון הערינג-טארג-שטייער זגערזשער 38, פעראיין פון ביער-האלעס פוזשעזשינער 16. קליינהענדלער - פעראיין פל. וואלנאשטשי 3, קליינהענדלער - פער איין פלאץ רעימאנטא 5, קאמיטעטען פון די ספארט - ארגאניזאציעס „מכבי", „בר כוכבא" און „הכח".

פעראייניגטער יוד. וואהל-בלאק ● פאלקיסטישער וואהל-קאמיטעט

7 גרויסע וואהל-מיטינגען

שבת, דעם 19-טען סעפטעמבער

3 אזייגער בייטאג פילסודסקיעגא 43 (יודישער צענטר. ראד-פערקעהר)
2 " " לימאנאווסקיעגא 26 (ראד-פערקעהר, איינשפאן-בעזיצער)

זונטאג דעם 20-טען סעפטעמבער

11 אזייגער פריה — פאמארסקא 15 (טארג- און מארק-שטייער)
6 " " אווענד — לימאנאווסקיעגא 26 (פאר קליינהענדלער)
7 " " " — 11 ליסטאפאד 7 (פאר האנטווערקער — דאמען-שניידער)
7 " " " — זאכאדניא 11 — (מענער-שניידער)

שבת, 7 אווענד אין סנגלישען זאל א גרויסער פאלקס-מיטינג
מיט'ן שני־ט טעל — פון **אדוו. נח פרילוצקי, לעא פינקעלשטיין, רעד. ש. וואלקאוויטש**
(פון ווארשא) א חוץ די ווארשאווער חברים וועלען מיט רעדעס ארויסטרעטען: אדוו. ווייצמאן, פ. בארי, מאג. באלבארישסקי. קופערמינץ, בענקעל, שוויטאלסקי, א. גראסמאן, דאווידאוויטש, קליינער, מינץ, ראדזשיצקי, ראזנער, בוכמאן, פישער, גאלדקראנץ, שיינהאלץ, באמסשיק, פיאלקא, האנטמאן, מיענדזיאנוונקי, מארקאוויטש, גלאטמאן, געלבסען, פריים, גערעכט, קאזנאווסקי, רודניצקי, גרונדמאן, קראקאווסקי, לייזעראוויטש, סעגאל מאגנישעווסקי א. א. איינגאנג פריי!

שטימט אין I וואל-קרייז פאר	שטימט אין IX וואל-קרייז פאר	שטימט אין X וואל-קרייז פאר
ראדצע פ. בארי	מאג. מ. באלבארישסקי	אדוו. יוסף ווייצמאן

די דאזיגע קאנדידאטען וועלן געבען דעם געהעריגען ווידער־שטאנד דער צעיושעטער ענדעקישער בעסטיע אין לאדז

יוד. וועהלער פון 7-טען וואהל-קרייז!

דער איינציגער יודישער אונפארטייאיש-רעליגיעזער נאציאנאלער קאנדידאט
אין אייער ראיאן איז פרנס

ר' לייביש ראזענבערג

אלע יודישע סוחרים, קליינהענדלער און האנד־ווערקער פון 7-טען וואהל-קרייז גיבען אפ זייערע שטימען פארן פרעזעס פון לאדזער יודישען סוחרים-און קליינהענדלער-פערבאנד.
פארן פרעזעס

ר' לייביש ראזענבערג

ווינטיג פאר מייניזער ווער ס'וויל טראגען הויזען

דויט דער לעצטער פאריזער מאדע, זאל זיך ווענדען נאר צום ערשט־קלאסיגען ספעציאליסט פון הויזען, וועל־כער איז צוריקגעקומען פון פאריז

A. Fajwiewicz

אל. 1 מאי 2, פראנט 1 שט.
ערמעסיגטע פרייזען
קומט און איבערצייגט אייך.

א עונג יום-טוב
קאנט איהר נאר האבען אין גוט־בעקאנטען און שטרענג כשר'ן
פענסיאנאט
„NICEA"
KOLUMNA, Krakowska 3.
דער פענסיאנאט געפינט זיך אין בעס־טען, גרעסטען און שענסטען וואלד פון קאלומנא. פרישע און געשמאקע שפייזען. פינקטליכע און זארגפעל־טיגע בעדינונג.
אויף די יום-טובים וועט דאווענען א ספעצ. אנגאזשירטער חזן.
אויפ'ן פערלאנג ספעצ. דיעטישע קיך.
צו זעהר מעסיגע פרייזען!
אינפארמאציעס אין לאדז:
ביי ר' חיים ווערדינגער, אגראדאווא 5, טעל. 215-24
און אויפ'ן ארט אין קאלומנא.
[illegible]

בעקאנטמאכונג.
דאס קאנצעסיאנירטע בימשריפט ביורא צו דער געריכטס- און אדמיני־סטראטיוו-אינסטאנצען פון
SALOMON ZALCMAN
איז איבערגעטראגען געווארן פון 1-טען סעפטעמבער ד. י.
פון זגערזשער 23
אויף **זגערזשער 50**

די בעסטע שוך
פאר יודישע קינדער
איז נור ביי
זשעלאנקא
פילסודסקיעגא 70, פראנט, I שט.

מחזורים 25% ביליגער!

איז סקלאד ספרים וטליתים
„מסורה" לאדז, פילסודסקי 34

עס איז צו בעקומען אלע ארט מחזורים און סליחות אין פראכט-באנד. אויך איז צו בעקומען אלע ארט ספרים א ספע־ציעלער אויסוואהל פון כלה-סדורים אין פראכט-באנד, טליתים וואלענע און זיידענע גארטלען, קאפלען, ציצית, ווי אויך שול-ביכער פאר חדרים און שולען. מחזורים 25 פראצענט ביליגער. געדענקט דעם אדרעס בוכהאנדלונג „מסורה", לאדז, פילסודסקיעגא 34, פראנט.
וויאזוי דורכ'ן טויער.

יוד. וועהלער פון II וואהל-קרייז

(פראנציסקאנער פון 1—23, קילינסקיעגא פון 1 —68, פאמארסקא, צעגעל־ניאנא פון 32, פאלודניאווא פון 32, נאַרוטאוויטשא פון 39 און די זייטען-גאסען: שטערלינגא, פ.א.וו. פיראמאוויטשא, סקלאדאווא, מאגיסטראצקא און אלע ארומיגע גאסען)
אייער רעפרעזענטאטיווער קאנדידאט איז

דר. ז. עלענבערג

איהם קאנט איהר דרייסט אנפערטרויען דעם ענערגישען שוץ פון אייער רעכט אין דעם קומענדיגען שטאט-ראט.

שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 5 פון פעראייניגטען ציוניסטישען בלאק

7-io klasowa szkoła Koedukacyjna pryw. pow. i przedszkole
Kacenelsona Kilińskiego 120.
Kancelarja czynna codziennie od 10 do 1 i od 4 do 6.

בית-ספר בן שבע מחלקות וגן ילדים
של קצנלסון, קילינסקיעגא 120
הלשכה פתוחה בכל יום מ 10 עד 1 ומ 4 עד 6.

אלע יודישע וועהלער!

שטימען זונטאג דעם 27 ד. ח.
פאר די קאנדידאטען פון פעראייניגטען ציוניסטישען בלאק

II וואהל-קרייז **ד"ר ז. עלענבערג**
VII וואהל-קרייז **אדוו. א. צימערמאן**
IX וואהל-קרייז **ד"ר ג. קרויש**
X וואהל-קרייז **אדוו. ז. שטרויך**

נאר די קאנדידאטען וועלען מוטיג און שטאלץ פארטיידיגען די יודישע נאציאנאלע אינטערעסען

שטימט און אגיטירט פאר די ליסטען.

ערב דעם פאַלעז פון אַלקאַזאַר

רעגירונגס-מיליטער באָמבאַרדירט כסדר די בעלאַגערטע

מאַדריד, 15 (ספּ. טעל.)

אויף דעם דעמאַרש פון טשילישען אַמבאַסאַדאָר אין דער פראַגע פון אַרויסלאָזען די פרויען און קינדער פון דער בעלאַגערטער פעסטונג אַלקאַזאַר, אויף וואָס די מאַדרידער רעגירונג האָט מסכים געווען, האָט דער אויפשטענדיגער אָנפיהרער פון אַלקאַזאַר געענטפערט: „אויב דער טשילישער אַמבאַסאַדאָר וויל פון אונז עפּעס, דאַרף ער דורך דער פערמיטלונג פון זיין רעגירונג אָנקניפּען בעציהונגען מיט אונזער רעגירונג אין בורגאָס.

דאָס רעגירונגס-מיליטער האָט בעגייט די באָמבאַרדירונג פון אַלקאַזאַר, וועלכע וועט איינגענומען ווערן אַ ליאַדע שעה.

לאָנדאָן, 15 (ספּ. טעל.)

דער דעלעגאַט פון דער לייבאָר-פּאַרטיי, סעימור קוק, צוזאַמען מיט איזאבעלאַ בראַון, וועלכע פאַרנעהמט זיך מיט צושטעלען מעדיצינישע מיטלען דעם רעגירונגס-מיליטער, איז געכטעז אין אָזוננד אָפּגעפאָהרען קיין שפּאַניען, כדי אַליין זיך צו איבערצייגען, צי די אויפשטענדיגע בעקומען ווירקליך נישט קיין געוועהר פון איטאַליען, דייטשלאַנד און פּאָרטוגאַל. צו דער דאָזיגער פּריוואַטער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע זאָל זיך שפּעטער פאַראייניגען דער דעלעגאַט פון דער לייבאָר-פּאַרטיי וויליאַם דאָ יע.

בורגאָס, 15 (ספּ. טעל.)

די אויפשטענדיגע האָבן געוואָרענט די פרעמדע בירגער אין בילבאַאָ, אַז זיי זאָלען פאַרלאָזען די שטאָט, ווייל די שטאָט וועט באָמבאַרדירט ווערן.

זיי האָבן אויך געוואָרענט די פרעמדע שיפען וועלכע געפינען זיך אין פּאָרט.

וואַשינגטאָן, 15 (ספּ. טעל.)

דער שטאַטס-דעפּאַרטאַמענט האָט בעאויפטראַגט דעם אַמעריקאַנער קאָנסול אין בילבאַאָ צו שליסען צייטווייליג דעם קאָנסולאַט און עוואַקואירען די אַמעריקאַנער בירגער צוליב די אינפאָרמאַציעס, אַז די שטאָט וועט באָמבאַרדירט ווערן דורך די אויפשטענדיגע.

לאַקאָרונאַ, 15 (ספּ. טעל.)

די היגע ראַדיאָ-סטאַציע פון די אויפשטענדיגע טיילט מיט, אַז די נאַציאָנאַליסטישע פליהער האָבן באָמבאַרדירט די בנינים פון קריגס-מיניסטעריום און אינערן-מיניסטעריום אין מאַדריד.

די ראַדיאָ-סטאַציע אין קאָרדאָבאַ האָט געמאָלדען, אַז די קרייצער-שיף „אַלמיראַנטע קערוועראַ" האָט פאַרלאָזען סאַן-סעבאַסטיאַן מיט 500 מיליציאַנטען און זעלנער פון די רעגירונגס-אָפּטיילונגען.

בשעת'ן אָנגריף פון רעגירונגס-מיליטער אויף אוויעדאָ האָבן די אויפשטענדיגע אָפּגעשלאָגען דעם אָנגריף. די אויפשטענדיגע מאַרשירען אויף טאָלעדאָ.

אין פאַרלויף פון די לעצטע 72 שעה איז מאַדריד 5-פאַכיג באָמבאַרדירט געוואָרען.

ענדעקישע „פּלעביסציט"-פּלוידעריען

אויף דער טעמע פון די לאָדזשער וואַהלען צום שטאָט-ראַט וואָס דאַרפען פאָרקומען דעם 27 סעפּטעמבער, זענען די ענדעקעס פשוט משוגע געוואָרען. נעהענדיג צו די וואַהלען אונטער דעם לאָזונג פון „ענטרעכטען יודען", האָבען זיי די לאָדזשער וואַהלען געקרוינט מיט דעם הויך קלינגענדען נאָמען „פּלעביסציט". ווי מיר זעהען איז אפילו די דאָזיגע חכמה אויך נישט קיין אייגענע ענדעקישע פּראָדוקציע, די ענדעקישע קעפּ זענען דערוויייל צו שוואַך. דער „פּלעביסציט" האָבען זיי גענומען פון זייער גייסטיגען פיהרער, פון היטלערן, וועלכער פלעגט אויך אלע זיינע וואַהל-קאָמעדיעס אָנרופען פּלעביסציט.

די לאָדזשער שטאָט ראַט-וואַהלען ווערען אלזא די ענדעקעס אויך אויסנוצען צו אזא „פּלעביסציט". דאָס הייסט ווער עס וועט שטימען פאַר די ענדעקעס — אזוי קלערען זיי אויף אין זייער וואַהל-אויפרוף — וועט זיך אַרויסזאָגען פאַר צונעהמען ביי די יודען די בירגערליכע און פּאָליטישע רעכט, און ווער עס שטימט אויף אַנדערע ליסטעס דער איז געגען ענטרעכטען די יודען.

אין דעם דאָזיגען איד-אַטישען אונזין האָבען זיך די ענדעקעס אָנגעכאַפּט ווי אין אַ הייס געפּרעגטען און עס דוכט זיך זיי אַז זיי האָבען אויפגעטאָן ווער ווייסט וואָס פאַר אַ חכמה. אזוי אָבער ווי קיינער נעהמט נישט ערנסט די גאַנצע פּלוידעריי מיט דעם ענדעקישען „פּלעביסציט", מאַכען זיי דערצו זייערע אייגענע דעמאַגאָגישע פּירושים. אזוי למשל שרייבט דער נעכטיגער „דזענניק נאַראָדאָווי" אין אַ קאָרעס-פּאָנדענץ פון לאָדז צווישען אַנדערע פּאָלעטנחש שטותים:

„ווי ביז איצט, האָט קיין איינע פון די פּאַרטייען וואָס געהען אין לאָדז צו די וואַהלען נישט פּראָטעסטירט געגען אזוי אוועקשטעלען די פראַגע, אַז דאָס שטימען אויף איהר ליסטע וועט זיין גלייך ווי דאָס שטימען פאַר דעם איבערלאָזען ביי די יודען זייערע ביז איצטיגע פּאָליטישע רעכט. דעריבער דאַרף מען אָנערקענען אַז דאָס אוועקשטעלען די פראַגע פון פּלעביסציט אין לאָדזשער אויפרוף פון דער נאַראָדאָווער פּאַרטיי, איז געווען אויפן אָרט.

די שטעלונג פון די פּויליש-פּאָליטישע גרופּירונגען בנוגע דעם פּלעביסציט איז אַלזאָ אויפגעקלערט.

די עפענטליכע מיינונג אינטערעסירט זיך דאָגעגען וואָס פאַר אַ שטעלונג בנוגע דעם פּלעביסציט עס האָבען אָנגענומען די יודען".

און דער ענדעקישער אָרגאַן האָט שוין אויך אַ „פאַרטיגע" שטעלונג פון די לאָדזשער יודען צום ענדעקישען אויפטו און ישדוכט זיך מיט דער לאָדזשער „רעפּובליקאַ", אַז אויפן פּרינציפּ פון פּלעביסציט האָבען די יודען בכלל מסכים געווען". והראיה — „די לאָדזשער „רעפּובליקאַ" — דער בעריהמטסטער פּרעסע אָרגאַן פון די לאָדזשער יודען — האָט דייטליך געשריבען אָט וואָס": און די צייטונג ציטירט אַ נאָטיץ פון דער „רעפּובליקאַ" וועגען ענדעקישען אויפרוף וועלכע האָט זיך געענדיגט אויף פאָלגענדען אופן: מיר נעהמען אָן די דריסטע טעזע און זאָגען צו פייערליך צו הערמאָהנען די דאָזיגע הערען (ד.ה. די ענדעקעס) דעם 28טען סעפּטעמבער ד.ה. אַ טאָג נאָך די וואַהלען. אלזא: געדענקט! די וואַהלען זענען אַ פּלעביסציט"!

שטיצענדיג זיך אויף דער דאָזיגער טאַקטיק פון דער „רעפּובליקאַ" וואָס איז מיט איינמאָל געוואָרען דער „בעריהמטסטער פּרעסע אָרגאַן פון די לאָדזשער יודען" שרייבט דער ענדעקישער הויפּט-אָרגאַן:

די אויבענדערמאָנטע ווערטער זענען פולשטענדיג קלאָר און זענען אַ דעקלאַראַציע פון די יודען וואָס רופט נישט אַרויס קיין שום ספקות אַז זיי זענען מסכים אויף דעם אָדורכפיהרען דעם פּלעביסציט באַ, נישט נאָר זיי זענען מסכים, נאָר זיי שרייען אַליין: „געדענקט! די וואַהלען זענען אַ פּלעביסציט"!

דעריבער איז אַ פולשטענדיג לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער אויבענדערמאָנטער שטעלונג פון די יודען אַז זיי זאָלען זיך אָפּהאַלטען צו שטימען אין דאָזיגען פּלעביסציט. ווייל אויב דער פּלעביסציט איז געגען יודען — וואָלט, דאָס בעטייליגען זיך אין דאָזיגען פּלעביסציט בעדייט אַרויסטראָגען אַ אור-טייל אין דעם אייגענעם ענין".

און פאָלגענדיג ווייטער אין דעם זין, פּערע-דינגט די צייטונג מיט פאָלגענדען פּמעוואַטען אַפּעל:

„די פּוילישע עפענטליכע מיינונג ערוואַרט, אַז די יודען וועלען צוריקציהען אין לאָדז זייערע וואַהל-ליסטעס און אויפפאָדערען זייערע אַנהענגער אָפּ-צוהאַלטען זיך דעם 27טען סעפּטעמבער פון שטימען".

מיר קענען די ענדעקעס פאַרזיכערען, אַז זייער פרומער וואונש וועט זיך דאָסמאָל נישט פאַרווירקליכען. די לאָדזשער יודישע עפענטליכע מיינונג, וועלכע האָט אַנב, מיט דעם וואָס עס שרייבט די „רעפּובליקאַ". דעם „בעריהמטסטען יודישען פּרעסע-אָרגאַן" פּונקט אזא שייכות, ווי עס האָט מיט איהם דער „אַבוּז נאַראָדאָווי", וועט זיך נישט אָפּשרעקען פאַר קיין שום ענדעקישען טעראָר. די לאָדזשער יודען וועלען בעת די וואַהלען ערפילען אין גאַנצען הונדערט פּראָצענט זייערע בירגערליכע פליכט, נישט אומקוקענדיג זיך אויף די כאַרישע פּלאָפּלעריי און דראָהונגען פון די ענדעקעס ביי וועלכע די בלינדע שנאה האָט שוין צוגערויבט דעם לעצטען טראָפּען שכל הישר.

❋

Żarówka Pogotowie
dzwonić 116=11.

צו דער געעהרטער קונדשאַפט!
עס ווערט שנעל און ביליג
אָפּגעשיקט זשאַרובקעס
אַהיים נעגען קאַסע.

ר. קארו
לאדז, שרודמיעסקא 8
טעל. 116-11.

Casino

היינט און פאָלגענדע טעג!

דער גּעניאַלער

FREDDIE BERTHOLOMEW

אין דעם וואונדער - שעהנעם פילם
פון געלעכטער און טרעהרען

דער קליינער לאָרד

FAUNT LEROY

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פון ציין און יאַסלעס
האָט זיך איבערצויגען אויף
Piotrkowska 56, tel. 129-77.

פראַנצויזישע פּרעסע

וועגען נירענבערגער קאָנגרעס

דער בעריהמטער פּאָליטישער שרייבער וולאַדימיר ד'אָרמעסאָן ווייזט אָן אין „פיגאַראָ", אַז די איצטיגע לאַגע אין אייראָפּאַ איז אבסאָלוט ענליך אין אלע הינזיכטען צו דער לאַגע פון 1914.

1) די מלחמה 1914—1918 איז אויסגעבראָכען איינגאַנצען פּלוצלינג — אין 8 טעג בלויז.

2) די דאָזיגע עקספּלאָזיע איז געוואָרען מעגליך דערפאַר, ווייל אייראָפּאַ האָט שוין געטראָגען אין זיך אַ קאַטאַסטראָפע. ווייל די פּאָליטישע פּאָזיציעס האָבען זיך פון אלע זייטען אָנגעשטויסען איינע אין דער אַנדערער, ווייל מען איז שוין אָהן אָטעם געלאָפען נאָך בעוואָפנונגען, און דער עיקר ווייל דייטשלאַנד האָט אינ'ם קריג געזעהען דעם איינציגען אופן פון אַרויסגעהן פון די שוועריגקייטען, וועלכע האָבען זי צוגעדריקט.

3) אָבער ביז סאַמע ערב דעם איבערייס האָבען די מענשען, וועלכע זענען געווען פאַראַנטוואָרטליך אינ'ם אַנפּאַל מאַנעווירט אזוי ווי בעשטעהענדיג טאַקע אויף דער ריזיקא פונ'ם קאָנפליקט — וואָלטען זיי זיך רעזערווירט צו האָבען זייער ערפאָלג נאָך אויף דעם דיפּלאָמאַטישען געביט. עס זעהט אויס, אַז נאָך דעם 30-טען יולי (1914) האָבען זיי געהאַט אַ זשעסט פון וואַקלען זיך, אַ מין צוריקציהען זיך אפילו... אָבער עס איז שוין געווען צו שפּעט. ווען מען שפּילט זיך מיט אַ שרפה, ברעכט זי שוין אויס אָהן אייך...

און דאַן דער פיערטער מאָמענט, וועלכער איז ענליך צו דער איצטיגער לאַגע

4) די צענטראַל-מלוכות — דער עיקר דייטשלאַנד — האָבען אָנגעצונדען די שרפה, ווייל זיי האָבען געמיינט, אַז זיי וועלען קענען זי „אַבגרעניצען" — דאָס הייסט, דערגרייכען זייער ציל, נישט אָנשטויסענדיג זיך נישט אויף ענגלאַנד, נישט אויף איטאַליען און נישט שפּעטער אויף די פאַראייניגטע שטאַטען. דייטשלאַנד האָט דעמאָלט אויך שפּעקולירט אויף דער אינערליכער צעריסענקייט פון פראַנקרייך און אויף דער נישט-צוגעגרייטקייט פון רוסלאַנד...

און דער גלענצענדער קענער פון די דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען אין דער וועלט, וולאַדימיר ד'אָרמעסאָן פיהרט אויס:

טאַ לאָמיר עס טאַקע בעמערקען. אַלע אומשטענדען זענען ווייטער דאָ. מיט דעם אונטערשייד, וואָס היינט קען מען זיי האַלטען פאַר הונדערטפּאַכיג געטאָפּעלט, און וואָס מען דאַרף דערצו נאָך צוגעבען דעם שרעקליכען האַס, די נויט וועלכע איז אַ שלעכטע ראַטגעבערין און די מיסטישע קאָנפליקטען וועלכע פליהען אַריבער גרעניצען.

היטלער צוברעכט איצט בריאַנס חלום וועגען אַ פאַרברידערונג פון פעלקער שוין נישטאָ מעהר קיין פריינדליך אויסגעשטרעקטע האַנד, נאָר בלויז בעוואָפנטע טראַנשעען. קידנע שרייבט אין „פּטי זשורנאַל" וועגען נירענבערגער קאָנגרעס. ער ווייזט אָן אויף דער גאַנצער נאַצי-פאַלשקייט.

די אַנטיבאָלשעוויסטישע קאָמעדיע קען נאַר אָפּנאַרען בלויז די, וועלכע האָבען ליב צו זיין אָפּגענאַרט.

מען אָרקעסטרירט דעם האַס און מען קלאָגט, אַז מען איז נישט געליבט. מען פילט אָן די וועלט מיט דעם הילך פון וואָפען, און מען זאָגט, אַז מען איז אַרומגערינגעלט דורך דעם שוץ פון אַנדערע.

מען לעגט פאַר פראַנקרייך אַ פריינדשאַפט אונטער אַ בעדינג.

מען רעדט מעהר נישט וועגען גלייכהייט פון רעכט. מען לייקענט בכלל דאָס רעכט.

בלויז דער כח קומט צום אויסדרוק. בלויז דער כח בעפעהלט.

בריאַנס ווערק איז צובראָכען.

געענדיגט דאָס בעזעץ, וועלכעס דאַרף זיין דער אַרביטער. געענדיגט דאָס זוכען גערעכטיגקייט. געענדיגט איז אייראָפּאַ...

...דער פעלקערבונד וועט ווערען דאָס, וואָס עס איז געוואָרען פון ווייכסטאַג.

פאַר דעם סאָציאַליסטישען „פּאָפּילער" איז דאָס אַלעס, וואָס עס קומט פאָר אין נירענבערג עפּעס אַ ווילדער משוגעת. בראַקע שרייבט אין זיין נעכטיגען אַרטיקעל:

איך בין איבערצייגט, אַז צווישען די דייטשען — און סוף כל סוף האָב איך געקענט אַ גאַנץ היבשע צאָהל — זענען פונדעסטוועגען דאָ פיל, וועלכע הערענדיג, אויב זיי האָבען די מעגליכקייט - צו הערען און צו לעזען אין די צייטונגען די רעדעס פון די ה"ה היטלער, געבעלס, אַלפרעד ראָזענבערג א.א. — טראַכטען אַזאַ וועגען דעם בעריהמטען „שיף פון משוגעים" פון זייער אַלטער ליטעראַטור.

און דער סאָציאַליסטישער פיהרער דריקט אויס זיין גרויסע פאַרוואונדערונג, וואָס אין דייטשלאַנד זענען דאָ נישט בלויז „פיהרער", וועלכע רעדען אזוי. ווי מען רעדט אין נירענבערג, נאָר וואָס עס איז נאָך דאָ אַ גרויסע פּאָליטישע בעוועגונג, וועלכע געהט די פיהרער נאָך...

זשיל זויעראווין, דער בעריהמטער פּאָליטישער פּובליציסט שרייבט אין „פּאַרי-סואַר" וועגען דעם נירענבערגער קאָנגרעס:

אלזאָ, אייראָפּאַ איז איצט מעהר בעדראָהט דורך אַ מין רעליגיאָנס קאַמף, ווי דורך אַ קאַמף פון לענדער...

..איינס איז אַלענפאַלס וויכטיג צו וויסען וועגען נירענבערג, אַז דאָרט איז דאָ אַ ספּעציעלער גייסטיגער צושטאַנד, וועלכער איז ווערט אַן אַבסאָלוטער ווילען צו פיהרען צו אַ שלאַכט...

...און די געפאַהר איז גרויס און זי וועט נאָך ערגער ווערען אויב דער גייסט פון קרייצצוגען וועט אַרומכאַפּען די וועלט.

שאַרל מאָראַס פון דער „אַקסיאָן פראַנסעז" האָט געפונען די ייִנסטע „חכמה" — בלום. דער יוד בלום איז... היטלערס מענש!

דייטשלאַנד איז דער פראַנצויזישער שונא נומער 1 — מסכים —

אפילו די רוסישע האָרדע איז ווייניגער געפעהרליך פאַר אונז, ווי דייטשלאַנד...

...אויב עס זענען דאָ ביי אונז קאָנסערוואַטיסטען, וועלכע נעמען אָן היטלערן פאַר בלומס בלוטיגען שונא. אויב זיי טרייסטען זיך און שלונגען אַראָפּ די ווערטער פונ'ם קאָמוניסט פּערי, וועלכער שטעלט אַרויס געגען היטלערן „דעם יוד, וועלכער איז שעף פון דער פראַנצויזישער רעגירונג", געה איך זיי זאָגען, טאַקע בלעמען, סיי די קאָמוניסטען און סיי די קאָנסערוואַטיסטען, עפּעס אזוינס, וואָס איז אבסאָלוט זיכער — כאָטש אויסערליך זעהט עס אויס אַ ביסעל נישט זיכער — אַז אין פראַנקרייך עקזיסטירט היטלערס אַ פערטרעטער, וועלכער הייסט לעאָן בלום.

און ווען בלום איז נישטאָ אויפ'ן אָרט וועלכען ער פאַרנעמט, וואָלטען היטלערס אַקציעס אזוי שנעל נישט געשטיגען. דער אַנטי-יוד נוצט פראַכפול אויס זיין קאָלעגע דעם יוד.

און מען וואָלט געדאַרפט אַ ביסעל אָכטונג געבען.

— אַזעלכע ווילדע משוגעתן — שרייבט דער מאָנאַרכיסט מאָראַס — אבי אַנטיסעמיטיש. קיין לאָגיק דאַרף מען שוין נישט.

ר. סקי

דאס יודישע לעבען אין יאהר תרצ"ו

(אלגעמיינער איבערזיכט)

א לאנג ליידענדיגער יאהר, וואס האט ארויפ־געליינט נייע פעק מיט צרות אויף די שוואכע יודישע פלייצעס. דער כאאטישער צושטאנד פון דער וועלט, די חבלי לידה פון א פאמעלעכדיגער עקאנאמישער ווידערגעבורט אין פערשידענע אייראפעאישע לענ־דער און די פארפרייטערונג פון דעם היטלעריסטי־שען קריגס־פראנט האבען איינגעלאדען טיפע וואונדען אויפן יודישען גוף, קוים איבערלאזענדיג א גאנץ גליד.

אונטער אומשטענדען, וואס האבען פערוואנ־דעלט די יודישע ריהען אין א פאלקסמען ריקמארש, אהער ווינטער־אנס אין א צושטאנד פון זעלבסט ־ פערטיידיגונג, איז שווער צו ערווארטען גרויסע קאנסטרוקטיווע טעטיגקייט און אזוי ארום האט טאקע דאס יאהר ה'תרצ"ו ווייניג פאזיטיווע אויפטוען צו פערצייכנען. פון דער אנדערער זייט איז במשך פונם יאהר אליין מעהר קלאר געווארען ווי דרינגענד עס איז די נויט פאר א קאאפערירונג און אייניגונג פון די יודישע כוחות אום צו זיין בכוח אונטערצונעהמען די צאהלרייכע פראבלעמען, וואס שטייען פאר דער יודישער בעפעלקערונג איבער דער גארער וועלט.

קלאר איז געווארען די נויטווענדיגקייט פון קא־אפעראציע אויפן פאליטישען געביט. בעראטונגען צווישען וויכטיגע יודישע קערפערשאפטען פון פער־שידענע לענדער איבער פראבלעמען פון אלגעמיינער פערייניגונג האבען געפיהרט צו א געוויסער ערשיינונג.

א יודישער וועלט - קאנגרעס

איז אפגעהאלטען געווארען אין זשענעווע, וואס האט געבילדעט מיט זיך א קאמפיאוזיע פון צאהלרייכע ארגאניזאציעס אין א סך לענדער, נישט געקוקט דער רויף, וואס דער קאנגרעס האט נישט דערגרייכט זיין אריגינעלען ציל, צו ווערען א דעמאקראטיש־דער־וויילטע פארשטעהערשאפט.

אין אלגעמיין אבער איז במשך דעם יאהר דער־גרייכט געווארען קנאפ וואס אזעלכעס מיט וועלכעס די יודען פון דער וועלט אליין קאנען זיין שטאלץ אדער פיהלען זיך צופרידען.

ארץ - ישראל

ארץ־ישראל, וואס נאר דער געדאנק פון איהר האט געמיינט אזוי פיל טרייסט פאר די געדריקטע יודען פון מעהרערע לענדער אין ה'תרצ"ה, איז פון אנפאנג יאהר אן געווען די הויפט־דאגה פון יודען איבער דער גאנצער וועלט אין יאהר ה'תרצ"ו. דער ערשטער אפקלאנג פון מארש פון מוסאליני'ס לע־גיאנען אויף אביסיניען האט קאמפליצירט די לאגע אין מיטעלענדישען ים, האט ארויפגעווארפען אויף דער וועלט די שרעק פון אן אלגעמיינער מלחמה און האט אויפגעטריסעלט פאלעסטינער עקאנאמיע מאַ־כענדיג א סוף צו דער „פראספעריטי" אין לאנד.

די מורא, אז פאלעסטינע זאל ווערען די ארענע פון איטאליעניש־בריטישען קריג האט געשאפען א פאניק אין לאנד. דערלאנגט א שווערען קלאפ די קלענערע בענק און האט אפגעשטעלט די עקאנאמישע עקספאנסיע. ביז יעצט איז קלאר געווארען, אז קיין קריג צווישען ענגלאנד און איטאליען וועט נישט זיין, האט שוין דערווייל דער ענגלישער פרעסטיזש אויפן נאהענטען מזרח געליטען אזוי שווער, אז די פאלעסטינער אראבער, וועלכע זענען אויך ערמוטיגט פונם ערפאלג פון די עגיפטישע און סירישע נאַ־ציאנאליסטען, און אנגערייצט דורך די איטאליע־נישע אגענטורען, האבען בעשלאסען צו פאדערען אומאפהענגיגקייט און די שליסונג פון יודישער אי־מיגראציע.

אויף די דאזיגע פאדערונגען האט די רעגירונג געענטפערט מיטן פערשלאג פון א לעגיסלאטיווען ראט. דער קאמף ארום אט דעם ראט האט געשפאל־טען דאס לאנד אין צוויי קעמפענדע מחנות און האט אויפגעוועקט די יודען פון דער וועלט. דער פלאן איז פערדאמט געווארען אין ענגלישען פאר־לאמענט און אין דער פרעסע פון במעט יעדער לאנד. כדי איינצושטילען די אראבער איז די רעגירונג געגאנגען ווייטער און האט גענומען אין בעטראכט אן אנדערער פלאן צו בעגרעניצען דעם פערקויף פון באדען צו יודען און צו בעשרענקען אימיגראציע פון דער קאפיטאליסטען קאטעגאריע. די ביידע פלע־נער זענען דורכגעפאלען און פערשיבען געווארען אזוי שנעל ווי די עפענטליכקייט האט אויפגעהויבען איהר פראטעסט, ווען די דאזיגע פלענער זענען אויפ־געדעקט געווארען. דערווייל האבען די אראבער אנ־געפאנגען א קאמפאניע פון טעראר, וואס איז ציי־טענווייז פעראורטיילט געווארען אין אפענעם אויפ־שטאנד. איבער צוואנציג יודען זענען דער'הרג'עט גע־ווארען, ארום צוואנציג ענגלענדער און איבער 300 אראבער אין די ערשטע פיר חדשים פון די אומרו־הען. אנהויבענדיג זיך מיט דער שחיטה פון צעהן יודען אין יפו, האבען זיך די אומרוהען געצויגען ביז צום סוף פון חעם יאהר. א בריטישע ארמיי פון איבער צעהן טויזענד זעלנער האט נישט בע־וויזען אונטערצודריקען די בעוואפנטע אראבישע באנדעס, וואס האבען פאראליזירט דאס לעבען פון גאנצען לאנד.

נאכדעם ווי דער לעגיסלאטיווער ראט איז אוועק אויפן עולם האמות, האט דער קאלאניען־מי־ניסטער טאמאס ערקלערט אז מען וועט שיקען א קעניגליכע קאמיסיע אויסצוהערען אלע טענות אזוי שנעל ווי עס וועט צוריקגעשטעלט ווערען ארדנונג. די אראבער האבען זיך נישט געלאזען איינרעדען און געפאדערט ער זאל אפשטעלען די יודישע אי־מיגראציע. די פערעפענטליכונג פון די נעמען פון די קאמיסיע - מיטגלידער דורך ארמסבי־גאר אין חודש יולי האט זיך געענדיגט מיט א בעגלייטונג פון טע־ראר איבערן לאנד. עס איז געווען גענוג גרונט צו גלויבען, אז די רעגירונג וועט צייטווייליג אפשטעלען די יודישע אימיגראציע, כדי צו בערוהיגען די אראַ־בער און צו ערמעגליכען, אז די קעניגליכע קאמיסיע זאל אנהויבען איהר ארבייט. די יודישע כוחות אי־

בער דער גאנצער וועלט זענען מאביליזירט געווארען אין קאמף געגען דער בעדראהונג פון חרוב יודישער נאציאנאלער היים און דער יאהר האט זיך געשלאָ־סען אונטערן צייכען פון ספקות און אומזיכערקייט איבער דער טעשאפענער לאגע.

נישט געקוקט אויף דעם מוט דער שטשלאסנג־קייט פונם ישוב פארטצוזעצען די אויפבויאונג געגען אלע שוועריגקייטען. איז דאך דער יאהר געווען א יאהר פון צוריקגאנג און פערקלענערונג פון דער יודישער אימיגראציע, וועלכע האט שוין געהאט דער גרייכט אין יאהר ה'תרצ"ד — תרצ"ה דעם רעקארד פונקט פון איבער 62.000 אין צוועלף חדשים. אויף ווי ווייט מיר וועלען צו זיך קומען אין יאהר ה'תרצ"ז וועט איינגעאנגצען אפ פון דעם פעהנעהם פון די מאס מיטלען, וועלכע די ענגלישע רעגירונג וועט אננעה־מען איינצושטילען דאס לאנד און צו דערשטיקען דעם טעראר.

אויפן נאצי - פראנט

דער נאצי־קאמף געגען די יודען איז במשך דעם יאהר אנגעפיהרט געווארען איבער א געוואלטיג ברייטען פראנט. במשך די לעצטע חדשים פון יאהר האבען זיך די קאמפס - כימפטאמען געלאזט מער־קען אין רומעניען, פוילען, דאנציג, עסטרייך און אנדערע לענדער קלארער ווי אין דייטשלאנד גופא.

דאנציג איז געווארען דייטשיש אין אלץ אויסער דעם אפיציעלען נאמען איהרען. די רעגירונג פון דער פריי־שטאט, נעהמענדיג א הינט בעפעהלען פון בער־לין, האט איגנאָרירט דעם פעלקער־בונד, האט ארוג טערגעריסען די קאנסטיטוציע און האט אנגענומען די אכזריות'דיגסטע מיטלען צו צעקוועטשען יעדען מין אפאזיציע. די שחיטה איז אויך פערפאמען גע־ווארען און צו דערזעלבער צייט זענען ביי יודען צו־געריבעט געווארען במעט אלע רעכט.

ווי געזאגט, זענען די עיקר אויפטוען פון היט־לעריזם געווען צו בעמערקען נישט אזוי פיל אין דייטשלאנד גופא, ווי אין אנדערע לענדער. אין וועלכע די נאצי־אגענטען — ציילענדיג פאר א פראַ־דייטשער אריענטאציע פונם טעמפערנעם לאנד — האבען פערשפרייט אנטיסעמיטיזם אזוי אליין, אי, דורך דעם, וואס זיי האבען געשטיצט די ארטיגע אנטיסעמיטישע עלעמענטען.

רומעניען

אין רומעניען וואלטען די „אייזערנע גווארדיי־צעס" און די קוזיסטישע סטודענטען פארטגעזעצט זייערע טעגליכע קלעטערע אויסברוכען געגען יודען אויך אהן דער הילף פון די דייטשע אינסטרוקטארען, אבער די רומענישע יודען וואלט נישט געווען אין אזא געפאהר ווי זיי זענען איצט, אהן דעם דייטשען איינפלוס.

רומעניען, פראנקרייכס טראדיציאנעלע פערביי־דעטע, דערנעהנטערט זיך בהדרגה צו דייטשלאנד. יע דער רומענישער פאליטיקער, וואס איז פערקויפט. באריוט, איז שוין אפגעקויפט געווארען פון דייטש־לאנד. מאנדרא לומעסקו אין די הויף־קריידען, זענען אנטיסעמיטיש, פראדייטש און האבען דערנעהנטערט דעם ווייכהארציגען קעניג קארל צום דייטשען לא־גער. פמשט איינגעגלצען איינוואס אין דעמראזיגען לא־גער פון די רעגירונגס - כיהות שטייט דער טרויסער אויסערן - מיניסטער פון רומעניען טיטולעסקו. צווי שען די פאליטישע פארטייען איז די דעמאקראטישע פויערים־פארטיי די איינציגע, וואס שטעלט זיך טער געגען היטלעריזם און אנטיסעמיטיזם.

דער טויל פון איבער א מיליאן יודען הענגט אויף דער וואגשאל פון חעם קאמף, וואס קומט דארט פאר איבער דער פראגע פון א פרא־דייטשער אחור א פרא־פראנצויזישער אריענטאציע פון דער רעגירונג זייער גורל קאן נאך בעשלאסען ווערען אין יאהר ה'תרצ"ז.

עסטרייך

דעם גרעסטען טצחון האבען אבער די נאצים אפגעהאלטען אויף אנ'אנדער פעלד — עסטרייך. דארט האט דער היטלער פאן פאפען סוף כל סוף אויסגעמאנעווערירט א פאקט מיט שושניגען, וואס פערבינדט ענג די ביידע לענדער. דעם פוילען איינ־דרוק, וואס דער פאקט וועט האבען אויפן לעבען פון די עסטרייכישע יודען, בלייבט נאך צו זעהען. אין זאך זעהט שוין אבער אויס זיכער: די הויפ־טעטיגקייט פון די נאצים, וואס וועט ווערען ערלויבט אין עסטרייך, וועט זיין אנטיסעמיטיזם אויפן היט־לער שטייגער אנשטאט דער ביזאהעריגער דיסקרימי־ניר - פראצעדור פון דער עסטרייכישער רעגירונג.

פארן עסטרייכישען יודענטום איז ה'תרצ"ו גע־ווען א יאהר פון נאכוועהענדער ערשעפונג און אונאונטער־בראכענער שפאנונג. עקאנאמיש האט דער קיבוץ א סך פערלוירען. פאליטיש האט עם געליטען פון א כסדר'דיגער פערשמעלערונג פון די יודישע רעכט. געזעלשאפטליך האט עם געליטען פון ווייטערדיגער פערשטויסונג מחוץ למחנה. די גרויסע פראגע, אַ־בער, איז געווען און בלייבט אין א נאך־גרעסערער מאס: „ווי לאנג וועלען מיר נאך בלייבען פריי פון היטלערן?" ה'תרצ"ז קאן נאך אויף דעם ענטפערן.

טשעכא - סלאוואקיי

אין טשעכאסלאוואקיי האבען זיך די היטלער־כוחות פערמאסטען גרויס אין זייער טעטיגקייט אויפן באהען פון דער סודעטענדייטשער ארגאניזאציע אונ־טער קאנראד הענלין, כאטש די דאזיגע פארטיי האט נישט ארויסגעשטעלט דעם אנטיסעמיטיזם אין איהר אפיציעלער פראגראם, איז געגונג א קוק צו טון אויף איהרע טעטיגקייטען און אויף די דרשות פון איהרע פיהרערם מען זאל זעהען מיט וועמען מען האט דא צו טון.

די הענליין - פארטיי בעטראכט נישט נאר די אינטערעסען פון די טשעכישע יודען, נאר די סאמע פונדאמענטען פון דער גאנצער רעפובליק. אין דער זעלבער צייט, וואס הענליין טענה'ט, אז ער איז לא־יאל צום טשעכישען שטאאט, ארבייט זיין פארטיי אויף אלע כלים לטובת די אנשליסונג פון די אכט מיליאן סודעטענדייטשען אין דייטשלאנד. די דאזיגע פארטיי האט בעקומען די גרעסטע צאהל שטימען פון אלע איינדיווידועלע פארטייען ביי די לעצטע וואהלען, אבער שפאלטונגען, וואס האבען זיך ענט־וויקעלט אין די ריהען פון דער פארטיי גופא האבען איהר געשטערט אויסצונוצען איהר כוח.

אויך אנדערע אייראפעאישע לענדער האבען גע־האט אויסצושטיין נאצישע אפגעזאנטען, נאצי־אגענ־טען האבען כסדר פערזוכט זיך צו גערמאניזירען

די שווייץ

אין צעהנדליגער אינצידענטען זענען פארגעקומען במשך די לעצטע צוועלף חדשים אויף דעמראזישען באדען און דערגרייכט זייער קולמינאציע - פונקט אין דעם סענסאציאנעלען גוסטלאף־פאל, וועלכער האט אויפגעוועקט די רעגירונג צו חשד געפאהר, וואס דראהט דעם לאנד.

אויך

אין אונגארן

האבען יודען געליטען אלס רעזולטאט פון דער נאצי פראפאגאנדע, טעטיגקייט פון די ארטיגע נאצים און פון דער אומגליכער בעהאנדלונג מצד דער רעגירונג.

האלאנד

האט אויך ווייטער געשטעלט א סאלידען ווידער־שטאנד געגען נאצי איינפלוסען, נישט געקוקט דער רויף, וואס א האלענדיש - נאציסטישע פארטיי איז געווען אויסערסט אקטיוו במשך דעם יאהר. די אל־געמיינע עקאנאמישע לאגע

אין בעלגיען

האט בעאיינפלוסט לרעה די לאגע פון אויסלענדישע יודען. ארטיגע אנטיסעמיטישע גרופעס, פון דעם דייטשען מין און אריענטאציע, זענען אויסגעוואק־סען חעם יאהר, אבער זיי האבען קנאפ וואס אויפ־געטון. די שטעלונג פון דער נייער בעלגיש - פאשיס־טישער רעקסיסטען - גרופע צו יודען איז נאך נישט אויפגעקלערט און פערהאלטען טוויסע זארג צווי־שען יודען.

אין דעם לוקסעמבורגער פירשטענטום

איז די גרעסטע יודישע פראבלעם געווען די פער־האלטנישמעסיג גרויסע צאהל פליטים. וואס זענען אנגעקומען פון שכנות'דיגען דייטשלאנד.

דאס סקאנדינאווישע

יודענטום האט געהאט א רוהיגען יאהר, אין וועל־כען די יודיש - געזעלשאפטליכע דערגרייכונגען פון דעם לעצטען יאהר־צעהנדליג זענען קאנסאלידירט געווארען. די קליינע יודישע קאמפאסטונגען, וועלכע גרייכען פון דעם ארקטישען קרייז ביז צום סאמע דרום פונם סקאנדינאווישען האלב־אינזעל, האבען זיך פעראייניגט אין א ציוניסטישער פעדעראציע, אין חער ארבייט פון די יוגענד־גרופעס און פאר די דייטשע פליטים, די בעמיהונגען פון די נאצים יע־נען נעפליבען אהן ערפאלג און האבען נישט בע־וויזען זיך איינצוווארצלען אין די דאזיגע דעמאַ־קראטישע לענדער.

גרויס - בריטאניען

די ענגלישע יודען האבען דורכגעמאכט א גע־שעהעניש־רייכען יאהר, אין וועלכען די יודישע טע־טיגקייט האט זיך פערצווייגט אין אלע ריכטונגען. צום ערשטען מאל אין לאנגע יאהרהונדערטער איז עס פונדעסטוועגען נויטיג געווארען, אז די יודען אין דעמאקראטישען לאנד זאלען זיך ארגאניזירען אין קאמף געגען דעם היימישען אנטיסעמיטיזם, וועלכער איז אויסגעוואקסען א דאנק דער פערשטארקטער אגיטא־יודישער טעטיגקייט פון מאזליס „שווארצע העמדער" און פון אנדערע גרופעס, וואס ציהען זייער גייסטיגע יניקה פון בערלין.

פראנקרייך

צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע איז א יוד — לעאן בלום — געווארען דער פרעמיער פון פראנקרייך און האט פערשפראכען דאס לאנד א ווייט געהענדע רעפארמאציע, א מין פראנצויזישען „ניו־דיל". אין זיין ערפאלג הענגט אפ נישט נאר דער גורל פון דער פראנצויזישער דעמאקראטיע, נאר אפשר טאקע, אויך דער גורל פונם פראנצויזישען יודענטום. ווארום די פאשיסטישע אפאזיציע, וואס קעמפט מעהען בלום'ן (וואס האט איהר אפקלאנג אזש אין בוקארעשט) בענוצט זיך מיטן אנטיסעמי־טיזם און בעמיהט זיך אפשוואכען בלום'ס איינפלוס דורך דעם, וואס זיי פאלען אן אויף יודען בכלל. פראקטישע פונאנאכטער האבען טאקע געווארענט, אז עס קען זיך ענטוויקלען אנ'ערנסטע לאגע פאר יודען אויב בלום'ס רעפארמען זאלען דורכפאלען.

דאס יודישע לעבען אין פראנקרייך האט אפ־געשפיגעלט די אלגעמיינע אומזיכערע לאגע אין לאנד די יודישע ארגאניזאציעס זענען אבער געגאנגען פאראויס און דאס יודיש - געזעלשאפטליכע לעבען האט זיך טיפער פערווארצלט.

אין די באלטישע לענדער

זענען קיין וויכטיגע ענטוויקלונגען נישט געווען, אויסער דעם. וואס די יודישע לאגע איז כסדר פערער־

BERSON
גומי - אבצאסען
און
בערסאן OKMA גומי־ילעדעה

נערט געווארען סיי עקאנאמיש, סיי פאליטיש, די באל־קאנישע לענדער האבען אויך, עהנליכערווייז, נישט צוגעשטעלט קיין סענסאציאנעלען מאטעריאל פאר צייטונגס ־ קעפלעך. דער איינציגער אויסנאהם איז געווען אין גריכענלאנד במשך דעם ווענעזעליסטישען אויפשטאנד, ווען די וועניזעליסטען האבען אויסגער לאזט זייער כעס צו די יודען, וואס האבען געשטיצט אנדערע פאליטישע גרופעס.

שפאניען

שוין צום סוף פונם יאהר האט אנ'ערנסטער מיליטערישער אויפשטאנד, וואס איז שנעל פער־וואנדעלט געווארען אין א בירגער־קריג, אין וועל־כען די פאשיסטישע מלכות האבען זיך אפגעגע־שטעלט אויף דער זייט פון די אויפשטענדיגע, מיט־געבראכט א זעהר ערנסטע לאגע פאר די 6000 יודען פון שפאניען און די 20.000 יודען אין שפאנ־נִיש צפון־אפריקע, איינפארמאציעס, וואס איז אנגעקומען פון שפאניען און צפון־אפריקע ווייזט ווי די אויפשטענדישע בעגעהען זיך מיט יודען. די אלגע־מיינע מיינונג איז געווען, אז דער נצחון פון די אויפשטענדישע וואלט געהאט געפעהרליכע קאנסעקווענצען פאר די יודען.

ראטען - רוסלאנד

אין ראטען - רוסלאנד זענען נישט פארגעקומען קיין שום גרויסע שינויים אדער וויכטיגע ענטוויקלונגען אין דעם דארטיגען יודישען לעבען. די יודי־שע בעפעלקערונג פון סאוויעט ־ רוסלאנד האט וויטער פארטגעזעצט איהר עקאנאמישען פראגרעס, פאראלעל מיטן אלגעמיינעם עקאנאמישען פראגרעס פון גאנצען לאנד. עס האט אויך ווייטער געגאנגען פון דער אלגעמיינער פערלייכטערונג, וואס די סאַ־וויעטען האבען איינגעפיהרט אין דער שארפער קאנטראל פון דעם ביזהעריגען פערזענליכען לעבען און האט נישט געהאט אויסגעשמיין קיין אנטיסעמיטישע שפאנונג. עס זענען, פערשטעהט זיך, געווען אנטי־סעמיטישע אינצידענטען אבער די מאכט האט אנ־געווענדעט שנעלע מיטלען וואס האבען געהאט אנ'־אייסגעצייכנעטען ערפאלג.

פרייהייט פון רעליגיעזער דינסט, זייט ביי זייט מיט דער פרייהייט פון אנטי־רעליגיעזער פראפאגאנדע איז גאראנטירט אין דער נייער קאנסטיטוציע. צי דאס וועט מאכן בעזייטיגען די שוועריגקייטען, וואס שטייען ביי היינטיגען טאג אין וועג פון רעליגיעזער טעטיגקייט, בלייבט צו זעהן פון דעם קומענדיגען יאהר.

די יודישע אויטאנאמע ראיאנען אויפן קרים און אין אוקראינע, האבען געהאט נאך א געראטענעם יאהר. אבער דער פראגרעס פון דער אויטאנא־מער יודישער סטאטוס פון ביראבידזשאן איז אויך ווייטער געבליבען יעהר אומצופרידענשטעלענדיג. צום סוף פון יאהר ה'תרצ"ו האט דארט די יודישע בעפעלקערונג געציילט קוים אנ'ערך פון 16,000 נפשות. עס זענען אבער אנגענומען געווארען במשך פונם יאהר מיטלען צו עפענען די טירען פון ביראַ־בידזשאן פאר די ערשטע אויסלענדישע יודישע קאלאניסטען. די ערשטע גרופע פון ליטע איז שוין אהין אפגעפאהרען.

דער ווייטער מזרח

פון די צווייטע יודישע ישובים אין די ווייטע מזרח'דיגע לענדער קומען אן גאנץ ווייניג ידיעות. ווען דאס יאהר האט זיך געשלאסען זענען נאך ארום 2000 בוכאריש־יודישע פליטים פון רוסלאנד געווען אויף צרות אין אפגאניסטאן און אין פערסיען, איינ־גענעמען אפהענגיג אויף דער שטיצע פון די קליינע בוכארישע קהלות אין לאנדאן און ארץ־ישראל.

די פיל יודען אין מאנדזשוריא האבען געליטען א שווערען קלאפ. דורכדעם, וואס רוסלאנד האט פער־קויפט צו יאפאן דער כינעזיש ־ מזרח'דיגער באהן, צונעהמענדיג דערמיט די פרנסה ביי הונדערטער יו־דען. די יודען פון כארבין האבען געהאט אויסצו־שטיין נעפרונגהטע צרות פון דעם ווייס־גווארדייאישען טעראר, וואס האט זיך ארויסגעדריקט אין אנטי־יודי־שער אויפרייצונג, פיזישע אנפאלען, קידנעפעריי און מארד. די אינטערוועצען אין די אפיציעלע יאפאנישע און מאנטשוקאא'שע קרייזען האבען נישט געהאט קיין שום ערפאלג.

(ווייטער זעה פ' 20 זייט)

דאס יודישע לעבען אין פוילען
אין יאהר תרצ"ו

זעהר שווער איז זיך צו דערמאהנען וועגען דער לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר. נישטא קיין איין ליכטיגער פונקט, וועלכער זאל ארויסשטראהלען פון די פינסטערע כמארעס מיט וועלכע ס'איז בעדעקט דאס יודישע לעבען.

די ענדעקישע זאאלאגישע אנטיסעמיטישע העצע האט זיך כסדר אלץ פערשטארקט און פערשטארקט. זי איז געגאנגען כסדר און מיט א ראפינירטען פלאן, ווען אין יאהר תרצ"ה האט מען אנגעהויבען מיט עקסצעסען פון ענדעקעס געגען יודען און מען איז צום סוף איבערגעגאנגען צו באמבעס און פעטארדעס, האט מען שוין אין יאהר תרצ"ו פארטזעצענדיג די דערמאהנטע ארויסטרעטונגען, אנגעהויבען א קאמף וועלכער איז פאפולער אנגערופען געווארען, מיטן סטראגאן.

דער יודישער סטראגאן אויף די מערק און דאס פעקעל סחורה אויף די פלייצעס פון יודישען הויזירער איז געווארען דער אויסגאנגס - פונקט פון דער ענדעקישער פאליטיק: די ארבייטסלאזיגקייט און די נויט פון די פוילישע מאסען, דער דראנג פון די פוילישע קליינבירגער, האנדווערקער און סוחרים, צו גרעסערע פערדינסטען—איז אפגעווענדעט געווארען אויף דער זייט פון די יודען וועלכע מ'האט געמאכט פאר דעם שולדיגען אין אלעם שלעכטען.

דער כלומרשטער קאמף מיטן ,,סטראגאן'' האט דערפיהרט צו אונגעהערטע ארויסטריטען פון די צודייצטע מאסען, וועלכע האבען אונז געבראכט פרישע קברים פון יודישע קדושים, ווי דאס פארפאלק מינקאווסקי פון פשיטיק, קאהן פון קוויף, דער 72-יעהריגער נעלבפיש פון טאמאשין און נאך פיל אנדערע אנגעפאלענע יודען אויף די וועגען און שטעטלעך פון די פוילישע דערפער און שטעטלעך, וואו זיי זענען געגאנגען פערדינען אויף זייערע ארימע פרנסה.

צו גלייך מיטן סטראגאן איז די העצע געגאנגען געגען תלמוד, וועלכער איז בעליידיגט, בעזודלט און אויסגעלאכט געווארען אין די ענדעקישע ארגאנען און ס'האט זיך נישט געפונען קיין שום יודישע אינסטאנץ א חוץ דער יודישער פרעסע, וועלכע זאל האבען דערויף רעאגירט אויפן געהעריגען אופן, ווען אפילו אנקלאגען די העצערס אין געריכט.

אונטער דעם אויסרייף פון קאמף געגען יודישען ,,סטראגאן'' האבען מיר געהאט צו פערצייכענען אין דעם פערגאנגענעם יאהר איינס פון אונזערע טרויעריגסטע קאפיטלען אין דער לעצטער צייט — פשיטיק, וועלכעס איז געקומען נאך די קאפיטלעך קוויף, אודשיוואל, זאנגראוו א.א.וו.

מיר האבען זיך נישט געהאט אפגעטרייסלט פון פשיטיק, וואו מיר האבען ווידער איבערגעלעבט טעג פון פיין און צער — די מעשה מינסק-מאזאוויעצק, אנ'אומגליקליכער שאס פון א וואהנזיניגען יוד צוליב פערזענליכע נקמה איז אויסגענוצט געווארען צו א העצע, וועלכע האט זיך פערענדיגט מיט עקסצעסען פון ענדעקישע יונגען געגען דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז אין פאנישער שרעק אנטלאפען פונם שטעטעל, נאר א דאנק דער ענערגישער אינטערווענץ פון דער יודישער סיים רעפרעזענטאנץ און יודישע כלל-טוער און דער קאטעגארישער האלטונג פון דער מאכט אין דער הינזיכט, איז געלונגען אויסצומיידען א פולשטענדיגען חורבן פון דעם דאזיגען שטעטעל.

מיר רעדען שוין נישט וועגען די קלענערע אבער זעהר צאהלרייכע ארויסטרעטונגען פון די ענדעקעס אין פערשידענע שטעט און שטעטלעך וואס יודען האבען פיזיש געפיהלט אויף זייערע פלייצעס.

א זעהר כאראקטעריסטישען פאל אין דער געשיכטע פון יודען-העצע און אנטיסעמיטיזם מצד די ענדעקעס איז געווען דער אנפאל פון דעם ענדעקישען פיהרער אינזש. דאבאשינסקי אויף דעם שטעטעל מישלעניצע, וואו ס'איז איינגעארדנט געווארען אנ'עקספעדיציע געגען די יודישע געוועלבער און פערניכטען אין זיך פערענדיגט מיט אנ'אנפאל אויף דער מאכט. אזא צווייטען פרוב איז געמאכט געווארען אויף א שטעטעל ביאלע-פאדלאסקער געגענד.

ווען מ'וועט רעדען אין שרייבען וועגען דער יודישער געשיכטע אין פוילען אין יאהר תרצ"ו וועט זיך אין אויבענאן ארויסרוקען די פראגע וועגען דער יודישער שחיטה. צוגעטרייט דורך א כסדרדיגע העצע איז געקומען דער פארשלאג אין די געזעצגעבערישע אינסטיטוציעס פון דער דעפוטאטין מאדאם פריסטאר וועגען אפשאפען די יודישע שחיטה, דער פארשלאג איז געווען איינגעהילט אין מאטיוון פון הומאניטאריזם. אבער אין דער אמתן איז פון איהם געווען בולט צו זעהען און יעדער האט דאס פערשטאנען, אז ס'האנדעלט זיך וועגען א ריין אנטיסעמיטישען און ווירטשאפטליכען ענין, מיט דעם פראיעקט אפצושאפען די יודישע שחיטה, האבען די פארשלאג-געבער געהאט אין זינען צו צורויבען די פרנסות פון צענדליגער טויזענטער יודען, וועלכע זענען בעשעפטיגט אין דער פלייש-בראנזשע און גלייכצייטיג האבען די פארשלאג געבער און די גרויסע מעהרהייט פון היינטיגען סיים געגעבען א קאמפענסאציע די אנטיסעמיטישע ענדעקעס וועלכע האבען בעגלייט דעם שחיטה - פארשלאג מיט א גיפטיגע אנטיסעמיטישע העצע. און נישט געקוקט אויף דעם מעכטיגען פראטעסט פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, נישט געקוקט אויפן פראטעסט פון וועלט - יודענטום, איז דער שחיטה פארשלאג אנגענומען געווארען אין אזא רעדאקציע, וואס איז כמעט גלייך מיט א שחיטה פערבאט. 50 טויזענד יודישע משפחות! שטעהען איצט ערב דעם איינפיהרען פון געזעץ אויף דער שוועל פון פולשטענדיגער רואין. לאנגע וואנדלונגען אין קאמיסיעס פון סיים האט דער פראיעקט מיטגעמאכט און האט געהאלטען אין פייליכער שפאנונג די גאנצע יודישע בעפעלקערונג. מ'האט אונז געוואלט דערביי אנווארפען א מיטעלאלטערליכען רעליגיעזען דיספוט וועגען יודישען תלמוד און רעליגיע. דער עקספערט פון די אנטיסעמיטען איז געווען הר גלח טשעטשאק, די יודישע סיים - רעפרעזענטאנץ האט אפגעווארפען מיט ווירדע דעם דיספוט מיט דעם עם-הארץ וועגען זאכען, וועגען וועלכע מ'דארף אפילו נישט צו דיספוטירען.

ס'איז נאך איצט ביים אנהויב פון נייעם יאהר נישט פערענדיגט געווארען די פראגע פון דער יודישער שחיטה, אפשר פונקט אין ראש השנה וועלען מיר בעקומען די אויספיהר תקנות צום געזעץ וועגען דער יודישער שחיטה, וועלכע וועלען ערשט ארויס דעם גאנצען ערנסט פון דער לאגע.

אבער נישט נאר דער שחיטה-געזעץ האט געצילט אפצונעהמען די יודישע פרנסות. ס'זענען אויך דערשינען געזעצען און דעקרעטען וועלכע רואינירען און פערארימען ווירטשאפטליך די יודען, דאס אזוי-גערופענע מילך-געזעץ, דאס איבערטראגען די מערק אויסער די שטעט, דאס אפשאפען האנדעלס - פלעצער, ביי די המצאות פון די האנדעלס קאמערען און האנדווערקער - קאמערען אלץ איז געווענדעט צו פערשמעלערן די ספעציפישע יודישע האנדעלס-געביטען און זיי עלימינירען פון דעם ווירטשאפטליכען לעבען, וואס איז לעגאליזירט געווארען דורך דעם בעריהמטען ,,אוושעם''.

די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען האט דורכגעפיהרט עטליכע גלענצענדע פראטעסט - אקציעס, דאס איז געווען די אקציע פון 17טען מערץ אין דער צייט פון דער שחיטה - דעבאטע און פשיטיקער געשעהענישען, דאן א צווייטע סאלידארע פראטעסט-אקציע געגען די געשעהענישען אין ארץ ישראל און אנ'אקציע פון צוגרייטען זיך צום יודישען וועלט-קאנגרעס. דאס זענען געווען גרויסע אקציעס בעת וועלכע די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען האט דערפיהלט די נויטווענדיגקייט פון איינהייטליכע און סאלידארישע ארויסטרעטונגען. לעצטענס זענען אין דער גרעסטער צאהל שטעט אין פוילען פארגעקומען קהלה-וואהלען, ס'האט זיך ארויסגעוויזען אנ'ענדערונג אין די כוחות-פערהעלטנישען צווישען דער יודישער בעפעלקערונג, א געוויסע איבערגרופירונג, די נייע קהלות האבען נאך נישט אנגעהויבען צו ארבייטען און ס'זענען נאך נישט בעקאנט צי וועלען אונזערע קהלות זיך אפטרייסלען פון דעם שימעל און שאפען פון זיי נאציאנאלע אינסטיטוציעס, וועלכע זענען אונז איצט אזוי נויטיג אין איצטיגען מאמענט.

לעצטענס האבען די ענדעקעס זייער קאמף מיט יודען געמאכט מעהר עמאציאנעל, די העצע און אגיטאציע געהט איצט אין דער ריכטונג פון אפנעהמען די פאליטישע רעכט ביי יודען אין פוילען, אלץ וואס זיי טוען געגען יודען ווערט שוין איצט איינגעהילט נישט אין רעליגיעזע אדער ווירטשאפטליכע מאטיווען — נאר אין א פאליטישען קאמף. אלע יודען אהן אויסנאהם ווערען פערשטעלט אלס קאמוניסטען, געגען וועלכע מ'דארף קעמפען אהן רחמנות. דער דאזיגער ,,פאליטישער'' קאמף האט אונז שוין ווי דער געבראכט קדושים אין צוויי פון זיי זענען געפאלען ביי אונז אין לאדז.

צום סוף מוז מען נאך צוגעבען, אז ס'איז נישט געווען אין פוילען קיין שום ערנסטע קאלעקטיווע אקציע פון נישט-יודען געגען דער גרויזאמער אנטי-יודישער העצע.

י. דאנקין.

א יאהר דייטשלאנד...
(ניי-יאהר איבערזיכט)

בערלין. שווער איז געווען דאס פערגאנגענע יאהר פאר די יודען אין דייטשלאנד. דאס שווערסטע יאהר פיליכט זינט היטלער איז געקומען צו דער מאכט.

אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר האבען די יודען אין דייטשלאנד פערלוירען זייערע בירגער-רעכט, פון וועלכע זיי האבען גענאסען איבער הונדערט יאהר. זיי זענען — אונטער די נירענבערגער געזעצען געווארען אויס רייכסבירגער. זיי זענען געווארען בלויז שטאאטס-אנגעהעריגע.

דער דאזיגער קלאפ פאר דעם דייטשען יודענטום איז געווען פיל ערגער ווי די איינצעלנע אנטי-יודישע געזעצען, וועלכע זענען ארויסגעגעבען געווארען אין די ערשטע יאהרען פון היטלערס מאכט. די נירענבערגער געזעצען האבען איינמאל און אויף שטענדיג אוועקגעשטעלט די יודען אין א קאטעגאריע פון איינוואוינער פון צווייטען קלאס, אין א קאטעגאריע פון מענשען צו וועמען דאס לאנד, אין וועלכען זיי וואוינען האט נישט קיינע פערפליכטונגען.

דאס אויסשאלטען די יודען פון בירגער - רעכט האט זיך דערוויל אפגעריסען בלויז אויף דער רעכטליכער זייט פון די דייטשע יודען. עס האט געהייסען אז אין עקאנאמישען לעבען וועלען די נירענבערגער געזעצען דערוויל נישט אנגעווענדעט. פאקטיש אבער זענען די יודען נישט געלאזען געווארען צורוה אויך אין האנדעל, בעזונדערס אין די פראווינץ - שטעט.

באלד ווי די נירענבערגער געזעצען זענען ארויס האט זיך אין אלע שטעט פון דער פראווינץ אנגעפאנגען אנ'אפענער קאמפאניע, אז מען זאל מיט די יודען נישט האבען קיין שום געמיינזאמעס; אז מען זאל ביי זיי גארנישט קויפען און מען זאל זיי גארנישט פערקויפען; אז מען זאל זיי נישט ארויפלאזען אויף דער שוועל פון א נישט-יודען הויז; אז דייטשע פרויען זאלען נישט געהן צו קיין יודישע דאקטוירים, און אז יודישע דענטיסטען זאלען נישט טארען בעדינען קיין נישט-יודישע פאציענטען.

דער טעראר געגען יודישען האנדעל אין דער פראווינץ האט אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר געטריבען טויזענטער יודען פון דער פראווינץ אין די גרעסערע שטעט און אויך צו אויסוואנדערונג קיין אויסלאנד. דער גרעסטער טייל יודישע הענדלער אין די דייטשע פראווינץ שטעט האבען ,,ליקווידירט'' זייער פערמעגען און עס אויסגעקויפט צו זייערע דייטשע שכנים פאר נישטיגע סומען, כדי צו קענען אריבערפאהרען אין דער נעהענטער גרעסערער שטאט און זיך פיהלען מעהר צווישען יודען.

כדי צו צווינגען די יודען צו פערקויפען זייערע געשעפטען אפילו ווען זיי ווילען נישט. זענען איבער אלע דייטשע פראווינץ-פלעצער געשאפען געווארען ספעציעלע ביוראס פון דער נאצי-פארטיי, וועלכע האבען ,,בעראטען'' די דייטשען ווי אזוי ,,איבערצונעהמען'' די געשעפטען פון די יודען. די דאזיגע ביוראס פלעגען שיקען דראהונגס - בריוו צו יודישע סוחרים, אז זיי זאלען בעסער בעצייטענס פערקויפען זייערע געשעפטען צו אריער. די דאזיגע ביוראס פלעגען אויך בעשטימען די פרייזען, וועלכע די יודען האבען געמוזט נעהמען פאר זייערע ליקווידירטע געשעפטען.

,,ליקווידאציע פון יודישען קאפיטאל'' איז געווען דער לאזונג, וואס איז אין דייטשלאנד ארויסגעלאזט געווארען אין פערבינדונג מיט די נירענבערגער געזעצען.

די צוגרייטונגען צו דער אלימפיאדע האבען געגעבען די יודען פון דייטשלאנד צוויי-דריי מאנאטען אויף אפצוכאפען דעם אטעם. נישט וועלענדיג ציהען אויף זיך קיין איבעריגע קריטיק אין אויסלאנד, האט די נאצי-מאכט דערוויל ערקלערט א פאוזע אין איהר אנטי-יודישער אויסראטונגס - פאליטיק, ביז די אלימפיאדע וועט אריבער.

* * *

דער פערשארפטער קורס געגען די יודען אונטער די נירענבערגער געזעצען האט געפיהרט דערצו, אז אין פערגאנגענעם יאהר איז די יודישע עמיגראציע פון דייטשלאנד זעהר שטארק געוואקסען.

איבער פינף טויזענט יודען האבען אין פערגאנגענעם יאהר אויסגעוואנדערט פון דייטשלאנד בלויז קיין פאלעסטינע. אנ'ענליכע צאהל יודען האבען אויסגעוואנדערט אין פערלויף פון דעם יאהר קיין אמעריקע, ארגענטינע, בראזיל און זיד-אפריקע. צעהן טויזענט יודען, וועלכע זענען נישט קיין דייטשע בירגער האבען זיך אין פערלויף פון פערגאנגענעם יאהר אומגעקעהרט צוריק צו זייערע געבורטס-לענדער.

די אומרוהיגע שטימונג אין פאלעסטינע האט צום ענדע פון יאהר אפגעהאלטען פיל דייטשע יודען פון זיך איבערצוזידלען קיין ארץ-ישראל. דאגעגען איז אין די לעצטע מאנאטען זעהר שטארק געוואקסען די איבערוואנדערונג קיין צענטראל און זיד-אמעריקע און אויך קיין זיד-אפריקע.

די וואקסענדע יודישע ארימקייט אין דייטשלאנד האט געפיהרט דערצו, אז אין פערלויף פון דעם פערגאנגענעם יאהר האבען זיך פיל יודישע געמיינדעס אין א צאהל פראווינץ שטעט געמוזט ליקווידירען.

צום ערשטען מאל זינט היטלער איז ביי דער מאכט האט די נאצי-מאכט היינטיגעס יאהר בעזייטיגט די יודען פון ווינטער-הילף, וואס זיי פלעגען קריגען אין די ערשטע יאהרען פון דעם היטלער-רעזשים. זי האט אבער ערלויבט די יודישע ארגאניזאציעס דורכצופיהרען אנ'אייגענעם, ספעציעל-יודישען, ווינטער - הילף-קאמפאניע.

צום ערשטען מאל זינט די נאצים זענען געקומען צו דער מאכט, האט מען זיך אין פערגאנגענעם יאהר גענומען אויך צו יודען, וועלכע זענען אויסלענדישע בירגער. ביי טויזענטער פוילישע יודען, וואס זיצען שוין יאהרען לאנג אין דייטשלאנד, האט מען מיט אמאל צוגענומען זייערע רעכט צו ארבייטען אין דייטשלאנד. ביי הונדערטער אויסלענדישע יודען האט מען צוגענומען זייערע וואוינרעכט.

א שווער, ביטער יאהר ערווארטעט איצט דעם דייטשען יודענטום. א יאהר וואס האט נישט אין זיך קיין אלימפיאדע צו זיין די צוימערין פון די בייזע אנטיסעמיטישע ווינטען אין לאנד.

די יודען אין דייטשלאנד קוקען איצט אויף דעם קומענדען יאהר און ציטערען. זיי ציטערען מיט שרעק געבעלס'עס א פראזע, און שוידערען פון דער ,,נביאות'', וואס געבעלס האט פראקלאמירט:

— אין צוויי יאהר ארום — האט געבעלס געזאגט, — וועלען אין דייטשלאנד זיין בלויז יודישע בעטלער, און אין פינף יאהר ארום — בלויז יודישע בית-עולמ'ס... (יט"א).

ב. סמאליאר

דאס יודישע לעבן איז יאהר תרצ"ו

(ענדע פון דער 5. זייט).

דאס יודישע לעבען

אין אינדיען

איז געווען ארים אין געשעהענישען, אחן איז געווען בעצייכענט מיט א וואקסענדער פעראינטערעסירונג אין פאלעסטינע. פונקט ווי אין כינע און אנדערע ווייט-מזרח'דיגע לענדער, אזוי האט אויך אין אינדיע דער יודישער קיבוץ ביי א ריהע געלעגענהייטען אנגענומען שריט געגען דער פערשפרייטונג פון נאצי-פראפאגאנדע.

דייטשע אגענטען זענען געווען בעזונדערס אקטיוו

אין כינע

און אמטעטיגסטען אין שאנכיי, וואו די דייטש-רוסיש-יודישע נייעס-אגענטורען האבען אפט אנגעפילט די צייטונגען מיט סוף-עקסטיווע און פערדרעהטע ידיעות. א סך יודישע פליטים האבען געפונען א וועג קיין כינע און א טייל פון זיי, וואס האבען געהאט די נויטיגע קוואליפיקאציעס, האבען זיך געפאסט צו די נייע בעדינגונגען און האבען זיך עקאנאמיש איינגעארדנט. די אנדערע ווידער, וואס האבען זיך נישט געקענט אריינפאסען אין די נייע בעדינגונגען ליידען זעהר שטארק און, ווי מען גיט איבער, זענען פארגעקומען צווישען זיי איניגע טראגעדיעס.

דרום - אפריקע

דער יודישער קיבוץ אין דרום-אפריקע, וועלכער איז פראפארציאנעל אפשר דער רייכסטער אין דער וועלט, האט אין דעם יאהר ווייטער אויפגעהאלטען די טראדיציע פון זיין ברייטהארציגקייט און שטיצע פאר פאלעסטינע. אין דעם שפעטערען טייל פונם יאהר איז פארגעקומען א רעקארד - שאפענדער קאמפיין פאר קרן היסוד אונטער דער לייטונג פון פראפעסאר זעליג בראדעצקי מרס. א. מ. זיזו און ברוך צוקערמאן. די דרום-אפריקאנער יודען האבען ארויסגעוויזען זייער אינטערעס פאר ארץ-ישראל אין צעהנדליגער אנדערע ריכטונגען, וועלכע האבען זיי אויסגעשטעלט אין דער ריהע פון די הויפט-פאקטארען אינם עקאנאמישען לעבען פונם היימלאנד.

די לאגע אין דייטשלאנד האט געהאט איהרע שטארקע אפקלאנגען אין דרום-אפריקע און אין די געוועזענע דייטשע קאלאניעס. די נאצי-אגענטען האבען נישט געשפארט קיין שום אנשטרענגונגען צו שאפען א שטארקען פרא-גערמאנישען און אנטי-יודישען סענטימענט. מיטן סוף פונם יאהר איז די נאצי-בעוועגונג געבליבען א הויפט-בעאומרוהיגענדער פאקטאר אין דעם לעבען פון דארטיגען קיבוץ.

א שטארקע בעוועגונג האט זיך אויך געהאלטען אין קריסטאליזירען לטובת שליסען די טויערען פון לאנד פאר יודישע פליטים פון דייטשלאנד. א כסדר'דיגער קאמפיין געגען יודישער אימיגראציע ווערט געפיהרט אין אפריקאנער פארלאמענט דורך די בורישע נאציאנאליסטען און האט שוין אויך בעקומען די שטיצע פון געוויסע אנדערע דעפוטאטען. דאס אלץ געשעהט נישט געקוקט אויף די כסדר'דיגע הכחשות מצד דער רעגירונג פון די איבערגעטריבענע ציפערען, וואס די נאציאנאליסטען גיבען אן פאר דער דאזיגער אימיגראציע.

די פראגע פון דעם דארטיגען יודישען אנטי-נאצי בעיקאט איז שוין אויך בעהאנדעלט געווארען אין פארלאמענט. דער יוסטיץ-מיניסטער גענעראל יאן סמאטס, א לעבענס - לענגליכער פריינד פון יודען, האט זיך דאך שארף ארויסגעדריקט געגען דעם בעיקאט און האט ערקלערט, אז די רעגירונג האט בדעה אנצונעהמען מיטלען געגען דעם בעיקאט פון דייטשע סחורות.

אויסטראליען

אין אויסטראליען איז פערהאן קנאפ וואס צו פערצייכענען פארן יאהר. דער יודיש - געזעלשאפטליכער אינטערעס האט זיך קאנצענטרירט ארום היימישע ענינים. דער יודישער קיבוץ האט גענומען אנ'אקטיווען אנטייל אין דעם קאמפיין אויפצושטעלען א מאנומענט פאר סער דזשאן מאנאש, דעם בעריהמטען אויסטראליש - יודישען העלד פון דער וועלט-מלחמה.

זעהר וויכטיג איז דער בעשלוס פון דער רעגירונג צו פערלייכטערן די אימיגראציע - בעשרענקונגען אין אלע אימיגראציע קאטעגאריעס און דאס איינפיהרען פון א ליבעראלערער אימיגראציע-פאליטיק וועט זיך לאזען פיהלען אין ה'תרצ"ז. כאטש די נייע רעגולאציעס וועלען נישט ערמעגליכען קיין גרויסע מאסען - אימיגראציע. איז פונדעסטוועגען קיין ספק נישט, אז עטליכע טויזענד קוואליפיצירטע יודישע אימיגראנטען וועלען קענען זיך און געפינען א נייע היים אין דעם קינפטיגען יאהר אויפן אויסטראלישען קאנטינענט. (יטי"א)

וויקטאר מ. בירענטאק

צום סוף פון יאהר

(געדאַנקען און רעפלעקסן)

פון ישעיה אוגער

— .1 —

שנאת עולם לעם עולם.

און:

— בכל דור ודור עמדו עלינו לכלותנו, והקב"ה מצילנו מידם...

אָט די צוויי אייביגע אמת'ן, די צוויי עקסטרעמען, די דורות־ווייטע מיילען — שטיינער, צווישען וועלכע עס בעוועגט זיך אונזער געשיכטע, זענען אין אונזער אויפגעקלערטער, מאַטעריאַליסטישער צייט, אין דער צייט פון גרויסע גייסטיגע און סאָציאַלע בעוועגונגען, אַזוי גוט ווי אויסגעוועפּט געוואָרען, האָבען אָנגעוואוירען יעדען זין און אינהאַלט, זענען געוואָרען באַנאַלע פראַזען.

א מאָדערנער געבילדעטער יוד שעהמט זיך גאָר צו ברענגען פאַר'ן מויל אָט די אויסגעדראָשענע פראַזען וועגען דער „אייביגער שנאה צום אייביגען פאָלק" און — אַז „דאָס יודישע פאָלק קען נישט אונטערגעהען". אָט די וואַלעריאַן־טראָפּען זאָגט מען הייַנט זענען גוט געווען פאַר די געטאָ־יודען, וועלכע האָבען אין זייער גרויסער נויט און עלענד זיך געטרייסט דערמיט, וואָס — „קיין שום המן האָט אונז נישט געקענט פערניכטען, מיר האָבען זיי אַלע איבערגעלעבט" און וואָס „כאָטש די שנאה צו אונז איז אייביג — זענען מיר דאָך א אייביג פאָלק".

פאַר זיי, די געטאָ־יודען הייסט עס איז דאָס גוט געווען, אָבער נישט פאַר אונז „מאָדערנע". הייַנט ווייסען מיר שוין אַפילו, אַז די יודען פון געטאָ האָבען בעסער פערשטאַנען „די פילאָזאָפיע פון אונזער געשיכטע", דעם זין און דאָס רעטעניש פון אונזער קיום, א צוויי־טויזענדיעהריגער גלות האָט אונז בעוויזען, אַז:

— אין אַלע צייטען האָט מען אונז געוואָלט פאַרלענדען און אויסראָטען, אָבער מיר זענען אַלע מאָל ניצול געוואָרען און אַזוי אַרום געבליבען „דאָס אייביגע פאָלק". מיר האָבען איבערגעלעבט אַלע פעלקער.

און פונקט ווי מיט הונדערטער יאָהרען צוריק שטעהט אויך הייַנט די וועלט פאַר'ן גרויסען רעטעניש וואָס הייסט „דער געהיימנישפולער לעבענס־כח פון יודישען פאָלק".

אויפ'ן דערנער־וועג פון אונזער געשיכטע האָבען מיר זיך איבערצייגט, אַז:

— אייביג איז די שנאה פון דער וועלט צום אייביגען פאָלק.

און דאָ קען שוין קיין זאַך נישט העלפען: נישט קיין אויפקלערונג, נישט קיין בייסטיגער פראָגרעס, נישט קיין זיטליכער אויפשטייג; מ'האָט אונז פיינט בתכלית השנאה — און די מענשליכע נאַטור לאָזט זיך נישט ענדערען מיט קיין שום לאָגישע און איבערצייגענדע אַרגומענטען.

דאָס האָבען מיר אַלעמאָל געוואוסט. אָבער מיט יאָהרען צוריק האָט מען זיך גענומען אַרויסקלאַפּען אונז פון קאָפּ דעם דאָזיגען „פאַלשען" היסטאָריאָזאָפישען קוק אויף אונזער עקזיסטענץ. פריהער זענען עס געווען אונזערע משכילים און דערנאָך אונזערע ראַדיקאַלען, וועלכע האָבען אונז גענומען „אַגיטירען" און איינהאַמערען אין די קעפּ אַריין:

— גלויבט נישט אין אַזעלכע נאַרישקייטען — א „אייביג פאָלק", א „אייביגע שנאה" !!! דאָס איז אָפּגעשטאַנענקייט, גייסטיגע פינסטערניש, קולטור־לאָזיגקייט. גלויבט נישט, אַז מיט יודען געשעהען נסים, אַז זיי קענען לעבען אייביג — דאָס איז א געפערליכער פאַטאַליזם. דאָס וועט ביי אייך אוועקנעהמען אייער לעבענס־ענערגיע, דאָס קען אייך אונטערברענגען. איהר פעראייניגט זיך בעסער מיט דער „מענשהייט", און אַרבייט מיט איהר צוזאַמען, אָפּפערט אייערע כחות און אייערע לעבענס פאַר די „געמיינזאַמע אינטערעסען" — דאָס וועט אייך ראַטעווען. „איהר קענט זיך זיין יודען ביי זיך אין דערהיים, אָבער אין דרויסען, אויף דער גאַס, דאַרפט איהר זעהען זיין „מענשען" גלייך מיט אַלעמען". און גלויבט נישט אין „אייביגער שנאה" צווישען מענש און מענש. נישטאָ אַזאַ זאַך אויף דער וועלט. עס איז מעהר נישט שלעכטס, וואָס אויף דער וועלט הערשען נאָך דערווייל די בייזע מחבלים — דער קאַפּיטאַליזם, דער אימפּעריאַליזם און בכלל א אומגערעכטע געזעלשאַפטליכע אָרדנונג. וואַרט נאָר צו א ווייַלע, „האָט געדולד! — עס וועט נישט לאַנג געדויערן, וועט קומען די ענדגילטיגע בעפרייאונג פון דער אונטערדריקטער מענשהייט, די אַלגעמיינע אויסלייזונג, די וועלט־איבערקערעניש, דער סאָציאַלער אויסגלייך, די פעלקער־פערברידערונג — און דעמאָלט וועט שוין נישט זיין קיין יודען־פראַגע אויף דער וועלט, קיין יודישע צרות. עס וועלען איבערהויפּט נישט זיין קיין יודען און קיין קריסטען, קיין שוואַרצע און קיין ווייסע, קיין רייכע און קיין אָרימע, אַלע מענשען וועלען זיין ברידער און אַלע וועלען זיך לעבען צופרידען און גליקליך.

אָבער דאָס יודישע פאָלק האָט נאָך אַלע אידעאָלאָגישע און סאָציאַלע וואַנדלונגען פון די לעצטע צעהנדליגער יאָהרען געענטפערט דערויף:

— מיר האָבען שוין גענוג געוואַרט, מיר קענען די „מענשהייט" דורך און דורך און ווייסען, וואָס מיר קענען זיך דערוואַרטען פון איהר. מיר זענען נאָך הייַנט אויך ווי ביז אַהער אפשר נאָך מעהר ווי פריהער, בעהערשט פון דעם „ראַקציאָנערען געדאַנק" וועגען דער אייביגער שנאה צו אונז און וועגען אונזער אייגענער „אייביגקייט", וועגען געהיימנישפולען לעבענס־כח און דער אומבעגרייפליכער לעבעדיגער־פעהיגקייט פון יודישען פאָלק. און גראַדע ווייל מיר גלויבען אין דעם, זענען מיר אַזוי שטאַרק ביי זיך, האָבען מיר נישט אָנגעוואוירען אונזער לעבענס־מוט און לעבענס־ענערגיע.

א סימן האָט איהר — מיר געהען זיך איצט ווידער אויפבויען מיט פרישער יוגנטליכער קראַפט, מיט א פעסטען גלויבען אין זיך און דעם ענדגילטיגען נצחון פון אונזער זאַך.

אָט אַזוי אַ דאַנק דער קענטניש פון די צוויי אייביגע אמת'ן, אויף וועלכע מיר האָבען פריהער אָנגעוויזען, איז געקומען אונזער מענשליכע און נאַציאָנאַלע אויפוואַכונג, וואָס וועט אונז דערפיהרען, ווי מיר האָפען, צו דער פאָלקאָמענער אויפריכטונג אלס א זעלבסטשטענדיג פאָלק.

— .2 —

נאָר אַזוי אַרום, אלס א זעלבסטשטענדיג פאָלק, וועלען מיר קענען אָפּשוואַכען די שנאה צו אונז...

אָבער אייביג וועט די שנאה בלייבען, אַזוי לאַנג ווי יודען וועלען לעבען צווישען „אַריער". דער האָס צו אונז ליגט אין בלוט ביי די „אַרישע" פעלקער.

אין אַלע צייטען האָט מען זיך בעמיהט צו מאָטיווירען מכלומרשט, צו בעגרינדען די שנאה צו יודען. אין מיטעלאַלטער האָט מען אונז געזאָגט:

— אייער רעליגיע טויג נישט. איהר קענט האָבען אַלע רעכט און זיין גלייך מיט אונז, מיר האַלטען ... נישט פאַר קיין „מינדערוועדטיגע", נאָר — איהר מוזט זיך שמדן.

דעמאָלס האָט געהערשט דער גרונדזאַץ: אונזער וועמעס ממשלה איהר לעבט, די רעליגיע מוזט איהר אָננעמען („קויוס רעגיאָ, עיוס רעליגיאָ"). און ווער עס האָט זיך נישט געוואָלט שמדן, האָט געמוזט געהן אויפ'ן שייטער־הויפן.

שפּעטער ווען די וועלט איז געוואָרען „ציוויליזירטער" און „הומאַנער" און מ'האָט אויפגעהערט צו פערברענען מענשען אויף שייטערהויפנס אין נאָמען און לכבוד דעם רבונו של עולם, איז מען געקומען מיט א שפּאָגעל־נייער פרעטענציע:

— איז בכן, די יודען פערנעהמען זיך מיט געלד־געשעפטען און זענען ליכוואַרעשעס.

נאָכדעם, ווען די נישט־יודען האָבען אַריינגענומען דאָס געלד־געשעפט אין די הענד אַריין און זענען געוואָרען די גרעסטע ליכוואַרזשעס, וואָס די וועלט האָט ווען עס איז געזעהען, און ווען אַלע אַנדערע בלבולים אויף יודען האָט מען שוין אויסגעשעפּט, האָט מען אויסגעפינען די „טעאָריע":

— אַז ס'איז קיין חילוק נישט, מיט וואָס יודען פערנעהמען זיך; זיי אליין אלס מענשען, ביאָלאָגיש און אַנטראָפּאָלאָגיש בעטראַכט, טויגען נישט... דאָס זענען א מינדערוועדטיגע ראַסע, זייער בלוט איז שלעכט און פערדאַרבען, מ'מוז זיי דעריבער אויסשליסען פון יעדער „אָרענטליכער געזעלשאַפט"...

אָט אין דעם סטאַדיום פון יודען־שנאה, דעם לעצטען און געפעהרליכסטען געפינען מיר זיך הייַנט. און געגען דער „ראַסען־טעאָריע" העלפען נישט קיין אַרגומענטען, קיין דיסקוסיעס, קיין סטאַטיסטיק: זי שטעמפּעלט „מינדערוועדטיג" — און פּטור...

אין דייטשלאַנד איז די „ראַסען־טעאָריע" פאָלקאָמען פערווירקליכט געוואָרען: דאָרטען זענען הייַנט די יודען וועניגער ווי פרעמדע, הפקר־

בעשעפענישען, שוצלאָזע, זיי שטעהען מחוץ פון יעדען געזעץ. אין אַנדערע לענדער וויל מען דאָס זעלביגע נאָכטאָן. אין פּוילען איז א גרויסער טייל פון דער בעפעלקערונג שטאַרק „היטלעריזירט" געוואָרען. די פּוילישע היטלעריסטען און נאַראָדאָוועס טוען אָן די יודען צרות צרורות, זיי פערמאָמערן זיי דאָס לעבען. זיי זוכען תחבולות, ווי אַזוי צו צווינגען די יודען אויסצוואַנדערען פון פּוילען, צו אַנטלויפען פון די איינגעזעסענע ערטער. אין דעם פרט זענען אויך אַנדערע קרייזען איינִיג מיט זיי. אַזאַ פאַל איז נאָך נישט געהערט געוואָרען אין דער געשיכטע:

— אַז אין א לאַנד, וואו די יודען לעבען שוין איבער 700 יאָהר און וואו זיי דערפילען זייערע פליכטען גלייך מיט אַלע אַנדערע, אין א לאַנד, פאַר וועלכען זיי האָבען פערגאָסען זייער בלוט און וואָס זיי האָבען מיטגעהאָלפען אויפצובויען ווירטשאַפטליך און קולטורעל, זאָל מען זיי אין א שיינעם טאָג זאָגען, פונקט ווי זיי וואָלטען געווען ציגיינער, אַנגעלאָפענע: זייט אַזוי גוט און טראָגט זיך אָפּ שוין דאַנען, מיר ווילען אייך דאָ נישט האָבען...

אין קיין שום לאַנד אין דער וועלט האָט מען נאָך נישט געמאַכט און מ'וואָלט נישט געמאַכט אַזאַ פאָדערונג צו קיין אייגענע בירגער, און נאָך דערצו בירגער, וועלכע לעבען שוין אין דעם לאַנד נישט קיין סך ווייניגער ווי די בעלי־בתים גופא. אָבער דאָס איז די ווירקונג פון דעם „גייסט", וואָס קומט פון היטלער־לאַנד. דאָס איז דער גייסט, וואָס וויל די יודען שלעכטס טון אָהן א פאַרוואָס, דער בעסטער בעווייז איז: די נאַציס העצען געגען יודען אין אַלע לענדער פון דער וועלט, און דאָס רוב אין אַזעלכע, מיט וועלכע זיי האָבען קיין יחוס נישט אין וואו די יודען בילדען א מינימאַלען טייל פון דער בעפעלקערונג אין געהען קיינעם נישט אין וועג און האָבען מיט קיין דייטשען קיין מגע ומשא נישט.

פּשוט: די וו לדע בעסטיאַלישע אינסטינקטען זוכען א געלעגענהייט זיך „אויסצולעבען"; פאַר זייערע אייגענע פערברעכען און חטאים זענען די נאַציס זיך נוקם אין די יודען.

און דא דאַרף מען נישט אָנגעבען קיין סיבות און „מאָטיוען", ווי מען טוט עס נאָך דאָ און דאָרט, אין דעם אָדער יענעם לאַנד.

אויך אָט אין דעם, אין דער ווילדער אַרגיע פון יודען־האַס אין נאַצי־דייטשלאַנד, ביי אונז און אין אַנדערע לענדער, זעהט מען בולט:

— די אייביגע שנאה צום אייביגען פאָלק.

— .3 —

דאָס יאָהר תרצ"ו וואָס געהט איצט אוועק, איז געווען, וואָלט איך געזאָגט, דאָס „סאַמע אויסטערלישע" יאָהר אין אונזער געשיכטע — אין דער געשיכטע פון די יודען־פערפאָלגונגען.

אויב אין פריהערדיגע צייטען פלעגט מען זיך נאָך בעמיהען צו „בעגרינדען" די רדיפות אויף יודען מיט כלערליי אויסטערלישע „מאָטיוען", וואָס פליסען אַרויס מכלומרשט פון די אָדער יענע עקאָנאָמישע אָדער סאָציאַלע פערהעלטענישען, איז מ'פלעגט זוכען אויף אונז חסרונות און ... זאַים,

(ווייטער זעה 25־טע זייט)

(ווייטער זעה 25־טע זייט)

די קינדער עסען אויף זייער רעוואָלוציע

קלאַנגען און אָפּקלאַנגען

פון לעאָ קעניג

דאָס בערימהטע וואָרט „די רעוואָלוציע עסט אויף איהרע קינדער", ווערט איצט זעהר אָפט ציטירט און איבערגעקייַט אין דער וועלט פּרעסע.

די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציע האָט אויפגעגעסען איהרע קינדער — די מיראַבאָ, דאַנטאָן און מאַראַט. און איצט „עסט אויף איהרע קינדער" — די זינאָוויעווס און קאַמענעווס — די נאָך גרעסערע רוסישע רעוואָלוציע.

די גרויסע פלעיאַדע רוסישע רעוואָלוציאָנערען און מייסטער פון דער רעוואָלוציע, ווערט אַלץ שיטערער און שיטערער.

א סך היסטאָרישע נעמען זענען פאַר די לעצטע עטליכע יאָהר אָפּגעמעקט געוואָרען אינם פּאַנטעאָן פון דער רוסישער רעוואָלוציע.

פון לענינ'ס אַמאָליגע בעריהמטע חברים און ליטעראַנטען זענען איצט געבליבען נאָר צוויי — סטאַלין און... טראָצקי. סטאַלין דער אָנערקענטער יורש לענינ'ס און מייסטער בויער פונם נייעם נאָך לעניניסטישען רעוואָלוציאָנערען רוסלאַנד; און טראָצקי דער לעצטער גרויסער שאַטען פון א גרויסער היסטאָרישער תקופה, דער לעצטער „האַרטער ביסען", וואָס די רעוואָלוציע האָט נאָך נישט אַראָפּגעשלונגען.

די לעצטע צוויי זיהן פון דער גרויסער רעוואָלוציע: דער שטאַלענער מעכטיגער סטאַלין אויף לענינ'ס כסא הכבוד. און.... דער אייביג אומרוהיגער פעראַכטעטער טראָצקי אין גלות.

די געשיכטע וועט ערשט קענען וואַרפען די אמת'ע און פולע ליכט אויף די לעצטע געשעהענישען אין רוסלאַנד און אויף דעם לעצטען טויט־סלאָפּ, וואָס האָט סטאַלינזם האָט געגעבען דעם טראָצקיזם.

צי איז פונקט איצט געווען גינציג אָט די „טראַגישע רייניגונג", צי איטליענע, אָדער אויסערליכע פּאָליטישע טעמים, האָבען דרינגענד געמאַכט אָט דעם לעצטען משפט איבער די אינערליכע שונאים פון רוסלאַנד? און דער עיקר: צי אָט די „לעצטע רייניגונג" איז נויטיג געווען צו שטאַרקען און פעראייניגען דאָס נייע רוסלאַנד געגען דעם הויפט שונא פון דער גאַנצער פּראָגרעסיווער מענשהייט — דעם היטלעריזם? אויף די אַלע ערשטע און ווייטיגע פראַגען, וואָס ציטערט, ווי זאָגט, דער קומענדיגער היסטאָריקער קענען ענטפערן.

אָבער לעת עתה ווערט אַלץ קלאָרער אויך דאָ ביי אונז אין אייראָפּא, אַז די בעשולדיגטע קינדער פון דער רעוואָלוציע — די זינאָוויעוו'ס און קאַמענעוו'ס און זייערע חברים, זענען אַראָפּ פון דער גרויסער היסטאָרישער בינע אויסגעלאַכטע און אויסגעוועפּטע פון זייערע אַמאָליגע אידעאַליזם.

זיי, די אַמאָליגע פייערדיגע רעוואָלוציאָנערע טריבונען האָבען קיין איין דימיטריעוו פון זיך נישט געקענט אַרויסגעבען.

איז דאָס טאַקע געווען זייערע גרעסטע און טראַגישסטע יחידים?!

און אַן'עטפערדיגע פּימערע פראַגע האָט איבערגעלאָזט אָט די פּיינליכע דראַמע, וועלכע שפּילט זיך אָפּ פּשעטע יעדער רעוואָלוציע.

זענען מאַסען אידעאַליסטישער ווי יחידים, און אַפילו ווי גרויסע און אָנערקענטע פיהרער?

רעוואָלוציאָנען עסען אויף זייערע קינדער, זייערע פיהרער, זייערע אייגענע שאַפער אָפּטמאָל — דאָס איז שוין כמעט א כלל געוואָרען, אַן אַקסיאָמע.

פאַרוואָס־זשע איז עס אַזוי?

איז עס ווייל רעוואָלוציעס ווערען ביסלעכווייז בעגנונדער ווען זיי זענען זיגריך, דעגענערירט אין דעספּאָטיזם?

און ווייל, דער סאָציאַלער אידעאַל ווערט אינם פּראָצעס פון פערווירקליכונג ניכטערער, פּראָזאַאישער אַזוי צו זאָגען?

עס שטעהען אויף נייע דורות, וועלכע קענען שוין נישט... די משה'ס, און אַנערקענען נאָר די רעאַל־פּאָליטישע יהושע'ס.

צו נעהמען א סימבאָליש לעגענדאַרישען בייַשפּיל: פאַר וואָס האָט יהושע און נישט משה אַריינגעפיהרט זיין פאָלק אינם געבאָטענעם לאַנד?

פאַרוואָס האָט ער דאָס לאַנד געקענט זעהן נאָר פון וויטען און פאַרן טויט?

און וואָלט ער, משה, אליין צופרידען געווען מיטן געבאָטענעם לאַנד?

און די סענטימענטאַל היפּאָטעטישע פראַגע, וואָס מ'הערט לעצטענס זעהר אָפט:

וואָס פאַר א ראָלע וואָלט לענין איצט געשפּילט אין רוסלאַנד, ווען ער לעבט?

און אַפילו — קאַרל מאַרקס?

וואָלט דער רעאַליסטישער און סאָציאַליסטישער סטאַליניזם, וועלכער איז נאַטירליך עוואָלוציאָניסטיש אַרויסגעוואַקסען פון דער אָקטאָבער רעוואָלוציע, אויך זיי נישט בעקעמפט?

(ווי, טעמענדיג א בייַשפּיל פון א גאָר אַנדערען און דאָך אין דעם פרט ענליכען סאָציאַלען געביט: דער הערצל־ציוניזם האָט געמוזט ווערען אַנטאַגאָניס־טיש צו א ד"ר נאָרדוי און וואָלט עס געמוזט אַפילו ווערען צו א ד"ר הערצל, ווען ער וואָלט נאָך געלעבט).

איז עס, מיט איין וואָרט, ווייל אויסגעחלומטע אידעאַלען זעהען גאָר אַנדערש אויס פון די זעלביגע אידעאַלען, ווען זיי הויבען אָן ווערען פערווירקליכט, ווען זיי ווערען צוגעדעקט מיט לעבעדיגער הויט און פלייש?

די רעוואָלוציעס עסען אויף זייערע קינדער — איז עס נישט הערפאַר, ווייל די זעלבע קינדער, די „ערשטליניגען" דערקענען נישט זייערע אייגענע רעוואָלוציעס און הויבען אָן פיהלען און האַנדלען ווי פרעמדע צו זיי?

אָדער דער ענטפער אויף דער פראַגע איז אפשר א פיל מעהר פּראָזאַאישער און רעאַליסטישער: גרויסע יחידים און פיהרער זענען פיל עגאָצענטרישער און אַמביציעזער ווי מאַסען, און זייער אידעאַליזם איז דערפאַר וועניגער דויערהאַפט.

דער פיהרער, און אַפילו דער רעוואָלוציאָנערער און מאַרקסיסטישער פיהרער איז דאָך א אינדיוויד־דואַליסט. דער כלל, אלס א כלל, לעבט נאָר מיט זייַנע קאָלעקטיווע אינטערעסען.

און דער פיהרער פון דעם זעלביגען כלל, קען דאָך נישט אַלע זייַנע אייגענע אינטערעסען און אַמביציעס — אינסטינקטיווע און אויסגערעכענטע — צוזאַמענגיסען און גאַנצען מיט די אינטערעסען פון כלל, וועלכען ער דינט.

דער אינדיווידואַליטעט מיט זייַנע אַמביציעס מוז אַרויסקומען אַפילו ביים מאַרקסיסטישען און אידעאַליסטישען פיהרער:

„איך האָב גרעסערע פערדינסטען פאַר'ן כלל און פאַר דער רעוואָלוציע, איך האָב בעסער פערשטאַנען דעם רבי'ן, און דעם פערווירקליכונג־פּראָצעס".

זענען די רעוואָלוציאָנערע מאַסען און פעלקער אין דעם פרט טאַקי אידעאַליסטישער און קאָלעקטיוויסטיש — הענקענדער ווי זייערע פיהרער, וועלכע זענען אַלץ אינדיווידואַליסטישער און עגאָ־צענטרישער, וואָס גרעסער זיי זענען, צי אינטעליגענטער און שטימיג, צי נישט מיט'ן סטאַליניזם, נאָך די גאַנצע פּראָגרעסיווע וועלט, האָט געקוקט אין די לעצטע פאַר יאָהר מיט פרייד און האָפנונג אויף דער גרויסער קאָנסטרוקטיווער אַרבייט אין רוסלאַנד. מיליאָנען און מיליאָנען האָבען זיך געפרעהט מיט'ן וואַקסען פון סך הכל, און זענען גרייט געווען צו פערגעסען און פערקוקען די פּגמים, מיט וועלכע מען איז נישט איינשטימיג.

אָבער די אַמאָליגע גרויסע זיהן פון דער רעוואָלוציע זענען גרייט געווען צו פערניכטען דעם גרויסען סך הכל צוליב זייער עגאָ־צענטרישען אינדיווידואַליזם.

און זיי האָבען נישט גערוהט, און זיי רוהען אויך נישט איצט, אין זייער גרויסער ירידה.

ראש-השנה / דער נאציאנאלער יודישער יום-טוב

פון י. כאצענעלסאן

ראש-השנה — ס'הייסט נייער-יאהר. ס'איז אבער אזוי ווייט פון נייער-יאהר, ווי מיילען-ווייט... ס'איז אפילו קיין קאנטראסט נישט. קאנטראסטען אונטערשיידען זיך, געהען זיך איינס פון דאס אנדערע און קומען זיך פון ערגיץ אנדערש צוזאמען, בעהעפטען זיך. טאג און נאכט זענען קאנטראסטען. אין דער פינסטער נאכט אבער איז בעהאלטען דער געדאנק, דער בעגריף, דער אנהויב פונם ליכטיגען טאג! גוט און שלעכט זענען קאנטראסטען—דאס גוטע אבער קוועלט ארויס פונם שלעכטען און פערקעהרט. די קאבאליסטען, די טיפע בעלי-קבלה האבען גערן אפגעמעקט די גרעניצען פון געגענזעצטע כוחות. זיי האבען גערן מזווג געווען הפכים. מקרב געווען דערווייטערטע, צוזאמענגעפארט פונאנדערגעשיידטע. די קדושה האט ביי זיי א יניקה פון דער טומאה און להפך... די שכינה וואוינט אין שכנות מיט דער סטרא-אחרא. קאנטראסטען סאמע ווייטעסטע גיסען זיך צוזאמען. ראש השנה און נייער-יאהר — נישט! נייער-יאהר, ווי געזאגט, איז אפילו נישט דער קאנטראסט פון ראש-השנה, ס'איז עפעס אנדערש...

ראש-השנה, דאכט זיך, א ריין-רעליגיעזער יום-טוב, אין דער אמת'ן אבער איז עס א יום-טוב א נאציאנאלער. דער נאציאנאלסטער אפשר. מעהרער נאך ווי פסח, וועלכער איז אייגענטליך א פריהלינגס-יום-טוב, בעפארבט מיט א נאציאנאלער פראזע: די אויסלייזונג פון קנעכטשאפט. אויסגעלייזט ווערען! א פאלק, ווען עס ווערט געהאלפען, און ווערט אויסגעלייזט, ווארפט אראפ פון זיך א פרעמדען דערדריקענדען יאך, איז א גרויסער יום-טוב. ס'איז אבער נישט קיין וועלט-יום-טוב א יום-טוב פאר אלעמען. ס'איז דער יום-טוב נאר פונם אויסגעלייזטען פאלק, א געדענקונגס-טאג נאר פאר די, וואס האבען זיך בעפרייט, כדי דער יום-טוב פון אונזער בעפרייאונג, די פסח-טעג זאלען אונז בלייבען אין זכרון האט משה רבנו, דער גרעסטער און דער קליגסטער פון אלע גרויסע און קלוגע, זיי פערבונדען מיטן וועלט-יום-טוב, מיט'ן חג-האביב. פסח „פראווען" יודען, ס'איז אבער ספעציפיש נישט כאראקטעריסטיש בלויז פאר יודען: א פאלק איז בעפרייט געווארען פון שווערען יאך, איז עס זיך משמח... פסח ברענגט אבער נישט ארויס פון דער יודישער נשמה. אונז האט א גליק געטראפען. אין געוויסען זין אזוי אויך שבועות. און סוכות און שמחת תורה — א גליק האט אונז געטראפען מיט דער תורה פון צדק און יושר מיט וועלכען מיר זענען בעשאנקען געווארען. ראש השנה אבער האט אונז נישט „געטראפען", ראש-השנה ברענגט ארויס פונם יודען גופא, פון זיין תוך, פון זיין מהות, פון זיין פסיכיק, פון די טיפענישען וואס אין זיין נשמה...

דאס רוב יודישע ימים-טובים איז להבדיל, ווי די חגאות פון די אומות העולם — דעקאראטיוו, דער אמת'ער זין פון זיי איז פייערן געוויסע אנהויבען פון יאהרעסצייטען, היסטארישע געשעהענישען, ראשהשנה האט מעהר ווי אלע כאראקטער, יודישען כאראקטער, אויסדרוק פון יודישען וועזען, דערפאר איז ער דער נאציאנאלסטער יום-טוב. ראש-השנה איז עכט יודיש, ראש-השנה איז מעגליך נאר ביי יודען, יודען זענען זייער איינציגע בעטראכטער און דורכפיהרער. ניי-יאהר איז לגמרי נישט ספעציעל גוייש, עס דריקט נאר נישט אויס פונם גוי'שען וועזען, אנ'אויסערליכע ערשיינונג און נישט מעהר, א קלייד, ווילסט? טו אן! יודען, נישט אסימילירטע, חלילה, סתם יודען ווינשען זיך דעם ערשטען יאנואר, איינער דעם צווייטען: „הערצליכסטע גליק-ווינשע צום נייען יאהר". און צום זעהט גארנישט אויס ווי נאכגעטאנצט דעם גוי'שען שכן. מען בעשטעלט טישלעך אין די קאפעען און מען ווארט מיט קינדערשער פרייד אויף „חצות", דעם אינטער-נאציאנאלען חצות, מען הייבט די פולע גלעזער וויין בשעת דער שטאט-זייגער קלינגט אויס פאר דער גאנצער וועלט, פאר גוים און פאר יודען — צוועלף! מעהרסטענטייל פאלט אוים א טרוקענער שניי צו ניי-יאהר. מען לויפט אויף איהם פרעהליך אויף די גאסען, פערשטעלטע, אין מאסקעס, מען דערקענט זיך נישט אום ניי-יאהר, מען נארט זיך בגילופין'דיג אפ אויף מאסקען-באלען. מען אינטריגירט איינער דעם אנדערן אויף וואס די וועלט שטעהט, אלץ מיט א ליכטן געמיט און מיט א נאך ליכטערן הארצען... א יאהר אוועק — ווייס איך... ס'איז גארנישט געווען אזוי שלעכט דאס יאהר, דאס נייע וועט, פערשטעהט זיך, זיין נאך בעסער... און מאנכמאל ווערט איינעם קאלעמוטנע אביסעל: עלטער געווארען מיט א יאהר, איז אנגעגאסען נאך א גלעזעלע און ווייס — איך וואס! סך-הכל מיט איין יאהר.. ס'איז צו דערליידען, איין יאהר קען מען אלע מאל אפלייקענען: מיר איז ניין און דרייסיג! פונקט ווי פאראיאהריגן, 39!

ראש-השנה איז נאר עפעס אנדערש. ראש השנה איז א יודישע זאך... א ספעציפישער יודישער ענין... אזוי ווי עס וואלט מיט אנדערע נישט האבען צו טון... א גוי וועט איך היטען שבת, וועט זיך מל זיין, וועט מיט אייך רעדען העברעאיש (מיט דער ספרדישער חברה אפילו) וועט אנטון א יארמאלקע און געהן מיט אייך א מצווה-טאנצעל... ראש השנה איז אבער א געפיהל-זאך, א וועלט-געפיהל... א געפיהל פון וועלט-אחריות, וואס פאלט, וואס לאסטיגט שווער אויף... יודען!

ראש-השנה, תשרי-טעג ערשטע. די הימלען הייבען זיך העכער, אין מיר. „קינדער פון דער ערד", אזוי ווי מיר וואלטען זיך אראפגעלאזען נידעריגער, אזוי ווי מיר וואלטען זיך דערווייטערט פון די אייבערגע וועלטען. די ערד אונזערע, די פייכטע, די הארבסטיגע, שרומפט זיך איין א פעראייניזאמטע, אנ'אפגעשלאסענע. מען האט אפילו אפגערוימט עפעס וואס פון די פעלדער, מען האט עפעס וואס אפגעשפארט אין שפייכלער און אין קעלער, אנ'ארימע ערד אבער און ארימע. ארימע פעלקער וגם אנחנו, מיר יודען, אויך בתוכם. ארים!

דער יודישער ראש השנה נעמט אייגענטליך ארום די גאנצע וועלט. ס'איז אין ריכטיגען, א ראש-השנה פאר אלעמען, ס'איז אנ'אינטים גרויסער, א מין חשבון הנפש פון דעם גאנצען ציבור אויף גאר דער ערד. יודען אבער זענען די שליחים פון דעם אלמענטשהייטליכען ציבור, די חזנים ביים וועלט-עמוד, יודען האבען דעם דאזיגען יום-טוב דערפיהלט און ארויסגעשעפט איהם פון די אייגענע מעמקים, פון זייער טיף, זיי האבען עס א קוק ארויין געגעבען נישט מיט אויגען, נאר מיט דער נשמה מעבר למסך, הינטער די קוליסען פון אייביגען לעבענס-תהום, וואו עס ווימעלט מיט ספנות נפשות און מיט טויט-שרעק, און זיי זענען עס ד', וואס שרעקען זיך נישט אפ, פערקעהרט, זיי האבען עס זיך אנגעגורט מיט בטחון און ווארימען גלויבען, זיי האבען עס ארויפגעלעגט אויף זיך דעם עול פון ווייטער געהען... ראש השנה — דאס אחריות-געפיהל פאר דער וועלט דער גאנצער אין אייביגען לעבענס-וואנדער. זיי, זיי, די אורהייבער פון דעם דאזיגען יום-טוב האבען דאס אלץ אויף זיך גענומען... ראש השנה — איינע פון די יודישע מיסיעס, פון די יודישע התחייבות'ן פאר דער וועלט.

ווער פון אונז, קליינינקע נאך, האט זיך ראש-השנה נישט געטוליעט צו זיין פאטערס טלית? נישט קענענדיג נאך קיין אות, האבען אין אונזער טיפען אונבעוואוסטזיין די אותיות פון ראש-השנה הארבסט-גאלדיג געפלאקערט. שבת פלעגען מיר נאכלויפען אונזערע טאטעס אין שוהל, ראש-השנה פלעגען מיר זיך נעמען מיט די טאטעס פאר די הענט און געהן צוזאמען. נישט געווען קענטיג ווער פון אונז איז וויכטיגער, צי די גרויסע, וואס וועלען זיך פערוויקלען אין קיטלען און טליתים און צוזינגען זיך פון גראבע מחזורים? צי מיר, קליינע, וואס געהען מיט ליידיגע הענט, מיט שטומע מיילער? מיר זענען אלע געווען וויכטיג, מיר האבען איין אויפגאבע געהאט, אלט און יונג: בעטען פאר דער וועלט!

„נישט איך, נישט ר' ישראל, און נישט כל ישראל, מיר אלע דא איז דער נידער. דארפען מיר האבען א תיקון, א דערהייבונג, מיר ווילען היינט העכער, העכער, איבער דער הארבסטיגער ערד, איבער די לעבענס-קליינינקייטען".

אט געהען זיי די ראש-השנה-יודען אין די שוהלען, אין די בתי מדרשים, אין די „השמוע אל הרנה ואל התפילה'ס". די גאנצע שטאט איז איין געבעטהויז, איז אנגעפאקט פול מיט קינדער פון אברהם, יצחק און יעקב, מיט די בעשעפער פון דעם יום-טוב.

אלט און יונג און גאר יונגינקע, עופה'לעך, קינדער פמעט פון די וויגען, אלע איילען זיך דערפיהלען זייער אויפגאבע פון זייערע גרויסע טעג.

גוים געהען אויך — זעהט, אדרבא, זעהט... און אקוראט ווי גארנישט. וואכעדיגע טעהען זיי אום יום-טוב, טאג-טעגליכע אין ימים-נוראים. זיי ווייסען געבעך נישט, וואס עס דראהט זיי, זיי ווייסען נישט פון די געפאהרען, וואס די קינדער פון ישראל האבען דערפיהלט און גלויבען ארויסראטעווען זיך און זיי. ניין זיי ווייסען נישט פון דעם גרויסען ערנסט, פון די צוויי יודישע טעג, וואס טראגט זיך אין אלע איין... עס שאדט אבער נישט, מען וועט זיי מוציא זיין, עס איז דא ווער עס זאל פאר זיי מתפלל זיין, און עס וועטען אויך דא אזעלכע, וועלכע וועלען פאר זיי זאגען: אמן! עס זענען דא יודען מיט בערד, מיט ברייטע ברוסטען, מיט פויסטען. מיט שטארקע, וואס וועלען פאר זיי שטורמען דעם כסא הכבוד, און יודישע קינדער זענען דא, קליינינקע, קליינטשינקע אמן שרייערלעך, וואס וועלען יוצא זיין מיט'ן רוף מיט זייערען, פעלקער און נאציאנען, וואס דארפען א תיקון, וואס דארפען געהאלפען ווערען, בעפרייט ווערען פון פרעמדער און פון אייגענער רשעות.

ראש-השנה, דער נאציאנאלער יודישער יום-טוב

א נייער טיטול — דערזעלבער אינהאלט

(סעריע, ווי אזוי יודען האבען זיך איינגעארדענט אהן א לאנד)

פון מ. קליינמאן

דער לעזער האט שוין בעמערקט, אז דער אפיציעלער טיטול פון דעם נאציאנאלען פארשטעהער, וועלכער האט פערקערפערט די יודישע אויטאנאמיע און איז געווען אינאיינעם מיט דעם אפשיין פון דער יודישער נאציאנאלער אייגען-הערשאפט זייענדיג א יורש פון מלכות בית דוד און איבערגעבענדיג זיין ממשלה אין ירושה צו זיינע קינדער און קינדס קינדער -- דער דאזיגער טיטול איז געווען אנדערש אין ארץ-ישראל און אנדערש אין בבל: בעת אין ארץ-ישראל האט ער געטראגען דעם אויסגעשפראכענעם נאמען נשיא (פירשט), האט ער אין בבל געהייסען אביסעל בעשיידענער און איינגעהאלטענער ראש (ראש הגולה, ריש גלותא, דער עלטסטער פון גלות). דאס איז זיכער געשעהן נישט אהן כוונה. סיי אין אינערליכען בעוואוסטזיין פונ'ם פאלק און סיי אין דער פאליטישער אויפפאסונג פון דער אויסען-וועלט, איז נאר דאס יודענטום פון ארץ-ישראל געווען דער לעגיטימער טרעגער פון דער יודישער נאציאנאליטעט. אלע אנדערע ישובים האבען נאר געקאנט זיין זייער וואסאלען, צייטווייליגע ארגאניזאציעס, וועלכע זענען בערופען אויסצואיבען „צייטווייליג" געוויסע פונקציעס פון נאציאנאלען לעבען — „ביז די צייט וועט קומען", ווען דאס פאלק וועט ווידער לעבען צוזאמען פעראייניגט אין זיין אייגענעם לאנד. דאס איז געווען די גרונד אידעע פון דעם גלות אין אלע צייטען, ווי א רויטער פאדים ציהט זי זיך איבער אלע דורות און דורך אלע פאזען פון יודיש נאציאנאלער אקטיוויטעט.

מיט דער צייט האט אבער אויך דאס ראשות אין בבל געוואונען א געוויסען גראד פון נאציאנאלער היילגקייט, זי איז איינגעבאקען געווארען אין הארצען פון די יודישע מאסען, בעזונדערס דורך דער פערבינדונג פון דעם ראשות מיט דעם אזוי הויך געאכטעטען גאונות, וועלכע זענען געווען ווי א צווילינגס-רעפרעזענטאנץ פון דעם יודישען פאלק אין זיין פערשפרייטונג פון די צוויי גאלדענע צנורות (צנתרי דדהבא) דורך וועלכע עס האט צירקולירט דאס דערפרישענדע בלוט פון נאציאנאלען לעבען, און גאנץ בעזונדערס נאכדעם, ווי דאס נשיאות אין ארץ-ישראל האט אנגעהויבען פאלען און ענדליך איז עס אינגאנצען אומגעפאלען. זייט דאן זענען די אויגען פון כל-ישראל געווען געווענדעט בלויז קיין בבל. דעריבער זעהען מיר, אז דורך די געשעהענישען פון די צייטען האבען זיך אנגעהויבען בילדען אויטאנאמע יודישע קיבוצים, אין אנדערע לענדער. אומאפהענגיג פון בבל, האט מען זיך נישט ערלויבט צו בענוצען אויך דארט דעם טיטול ראש (שוין נישט צו רעדען וועגען טיטול נשיא) פאר די פארשטעהער און פיהרער פון די דאזיגע אויטאנאמע קיבוצים — כאטש אין גרונד גענומען האבען זיי זיך געבילדעט לויט דעם מוסטער פון בבל און אויסגעפיהרט די זעלבע פונקציעס מיט די זעלבע זעהר ברייטע רעכטען און מען האט דארט איינגעפיהרט א נייעם טיטול: נגיד (וואס מיינט א הערשער און נישט ווי אין יודיש א רייכער מאן; נגיד שמתיר על עמי; נגיד ומצווה).

צום ערשטען בעגעגענען מיר זיך מיט דעם טיטול נגיד ביי די ערשטע יודישע פירשטען איבער דעם אויטאנאמען קיבוץ פון מצרים. די אויטאנאמיע פון דעם דאזיגען קיבוץ איז עטאבלירט געווארען אין סוף פון 10-טען יאהרהונדערט דורך די אראבישע כאליפען פון דעם הויז פאטימע, די הערשער פון תימן, נאכדעם ווי זיי האבען ערא[ב]ערט די מלוכה אין מצרים. אונזערע אלטע כראניקען דערצעהלען (און ס'איז נישטא קיין גרונד צו צווייפלען אין זייער דערצעהלונג), אז מיט די אראבישע חיילות וואס זענען געגאנגען אויף מצרים, איז מיטגעגאנגען א יוד מיט'ן נאמען ר' פלטיאל, וועלכער האט פיל מיטגעהאלפען צו בעזארגען די חיילות מיט פראוויאנט און אויך ביי דער סטראטעגישער איינארדנונג פון די פולקען, און דערפאר האט מען איהם נאכדעם געמאכט פאר א הערשער איבער אלע יודען פון מצרים און פון גאנץ אפריקא. אנ'אנדער כראניק דערצעהלט, און דאס איז אפשר נאר א לעגענדע, אז דער ניי-געקרוינטער קאליף פון מצרים האט אראפגעבראכט א ווייב, א טאכטער פון קאליף פון בבל, און ווען זי איז אנגעקומען האט זי זיך אינטערעסירט און אויסגעפרעגט איהר מאן צי עס זענען דא יודען אין זיין מלוכה און ווי אזוי ווערען זיי אנגעפיהרט און זי האט איהם דערצעהלט אז אין איהר פאטערס קאליפאט האבען די יודען אנ'אייגענעם פירשט איבער זיך און זי האט איהם אויסדערצעהלט וועגען דער קלוגשאפט און גרויסקייט פונ'ם ראש הגולה, און וועגען דעם פראכט פון זיין „הויף" און וועגען דעם כבוד, וואס ער געניסט ביים קעניגליכען הויף און ווי הויך ער ווערט דארט געשעצט און ווי געטריי ער איז דעם כאליף, און זי האט דעם קעניג געראטען אויך ביי זיי אין לאנד אזא זאך איינצופיהרען. דער קעניג האט געפאלגט זיין ווייב די מלכה און ער האט געשיקט שליחים קיין באגדאד און פון דארט אראפגעבראכט רב פלטיאל און איהם בעפאלמעכטיגט צו זיין א נגיד איבער אלע יודען פון מצרים און פון גאנץ אפריקא, וועלכע זענען אונטער זייער ממשלה.

צי איז דער דאזיגער רב פלטיאל געווען פון דעם ראש הגולה'ס משפחה און צי בכלל פון בית דוד, ווערט נישט בפירוש דערצעהלט, אבער מען דארף אננעהמען, אז דאס איז אזוי, ווייל די טראדיציע צו שטעלען אין דער שפיץ פון פאלק דוקא איינעם פון דער משפחה איז שוין דעמאלט געווען שטארק פערפלאנצט אין געוויסען פון פאלק און אין דעם פאל וואלט דאס נישט אזוי געווען. וואלטען עס די כראניקערס געוויס געווען אונטערגעשטראכען. די לעגענדע וועגען דער בת-מלכה פון באגדאד און אז אויף איהר איניציאטיוו איז די זאך געשעהן און אז דעם ערשטען נגיד האט מען פון בבל אראפגעבראכט, איז פאר זיך אנ'אנווייז דערויף.

יעדענפאלס האט מען די קאנסטיטוציע פון דעם נגידות גענוי קאפירט פון דער קאנסטיטוציע פונ'ם ראשות אין בבל. אמת, די ערשטע נגידים האבען זיך אפנים געפיהלט נאך אפהענגיג פונ'ם ראש-הגולה אין בבל, און צום טייל אויך פון דעם צענטער אין ארץ-ישראל. אמבעסטען דריקט עס אויס א בריף, וועלכער איז געשריבען געווארען פונ'ם צווייטען נגיד פון מצרים ר' שמואל, דער זוהן און יורש פון יענעם רב פלטיאל. ער שרייבט: „...אני עוצר בעם ד' ברשיון אדוננו ראש הגולה אשר אנחנו וכל ישראל באים תחת שבט מלכותו וכ"לני מחזיקים באהלי אמן ובעשר נשיאותו ירומם — וגם אדוננו ראש ישיבת ארץ הצבי, תכון משרתו לנצח, בא אחריו ומלא את דבריו וסעד באומץ משרתו והכינני על כסא נגידי". (איבערזעצונג: איך פערוואלט איבער גאטס פאלק מיט דער ערלויבעניש פון אונזער הער דעם ראש הגולה וואס מיר און אלע יודען שטעהען אונטער זיין הערשאפט און אלע האלטען מיר זיך אין טרייהייט צו זיין נשיאות, זאל ער דערהויבט ווערען. און אויך אונזער הער דער ראש פון דער ישיבה אין הייליגען לאנד, זאל זיין אמט פערבלייבען אויף אייביג, איז געקומען נאך איהם און דערגענצט זיין ווארט און מיט דער מאכט פון זיין אמט האט ער מיך בעשטעטיגט אויף דער שטוהל פון מיין נגידות. דער בריף איז ארויסגעגראבען געווארען פון דער גניזה אין קאאירא).

דאס נגידות אין מצרים האט זיך געהאלטען עטליכע דורות און איהר רעזידענץ איז געווען אין דער שטאט קארואן, וועלכע איז מיט דער צייט געווארען א גרויסער צענטער פון תלמודישער געלעהרזאמקייט (חכמי קירואן) און האט אויסגעשפרייט איהרע שטראהלען צו ווייטע יודישע ישובים אין אנדערע לענדער. ווי בעוואוסט זענען די ערשטע ישיבות אין שפאניען געגרינדעט געווארען פון עמיגראנטען, וואס זענען אריבערגעקומען פון דעם אנטקעגען-ליגענדען אפריקאנישען ים-ברעג. (עס איז בעוואוסט די לעגענדע וועגען די צוויי ברידער ר' משה און ר' חנוך, וועלכע זענען דורך די שפאנישע יודען אויסגעלייזט געווארען פון געפאנגענשאפט ביי פיראטען און זענען נאכדעם געווארען די ערשטע פלאנצער פון תורה לערנען אין שפאניען). ס'איז דעריבער קיין חידוש נישט, וואס מיר טרעפען אן דעם נגיד טיטול אויך שפעטער אין שפאניען, ווי ר' שמואל הנגיד, דער בערימטער געלערטער, פאעט און פילאזאף. וועלכער איז אויך געווען א שטאטסמאן א מיניסטער און א גענעראל און דערביי דער פיהרער און עלטסטער פון די יודען, און אזוי אויך זיין זוהן ר' יוסף הנגיד, וועלכער איז טראגיש אומגעקומען דורך א פראוואקאציע פון זיינע שונאים ביים קעניגליכען הויף. דאן האט דאס נגידות אין שפאניען אויפגעהערט אבער די אויטאנאמיע פון די קהלות איז אנגעגאנגען נאך פיל דורות ווייטער.

תפלה

פון י. י. סיגאַל

נישט אידעאַליזירען, פּשוט: דאָס אַלטע, אַלט־יודישע, האָט אויף אונז אַלעמען געהאַט א מעכטיגע ווירקונג. וויפיל אַפּיקורסישע גלגולים אונזער לעבען האָט שוין דורכגעוואָנדעלט און — ווען נעלע בלעטער געהמען פאַלען, א פייכטער אָטעם בלאָזט פון די פריה־מאָרגענס איבער דער גאַס, געהמט אונז אום א ימים נוראים'דיג געפיהל. די געזאַנגען, די בילדער, די גאַנצע סביבה פון דעם שטאַרקען דור און דער רעליגיע, רוהען און דרעמלען אין די קלאַסישע ווערק פון די „אַלטע", אָבער אין אונז גופא איז נאָך די שטימונג נישט איינגעשלאָפען, א שטאַרקער קערן דרימעלט נאָך אין אונזער טיפען וועזען פונם אַלטען און, אין פאָרם גאַנציגן, לעבען צי מיר האָבען שוין יאָ אָדער נישט אָפּגעזאָגט קדיש נאָך אונזערע עלטערען. אין אונז גופא לעבען זיי נאָך אין זייער גאַנצער פאַרביגקייט. דאָס לעבען וואָס זיי האָבען געלעבט איז פעסט איינגעגראָבט געוועזען אין צייט און אין אָרט: האָט זיך געהאַט זיינע תקופה'ס און מולדות, האָט סטימולירט די נאַטור און די סביבה אַרום זיך. די וועלט האָט זיך דערצו „צוגעפּאַסט" און בעקומען א בעשטימטע פּנים, א ספּעציפישען כאַראַקטער.

פאַרוואָסישע זאָלען מיר עס פון זיך אָפּלייקענען? האָבען מיר עפּעס אַנדערש וואָס צו טרעגען און מיט וואָס זיך צו דערהאַלטען אין דעם פאַרגאַנגענעם?

די קרעפטיגקייט פון א דורות־לאַנגען וועלט־לעבען קאָן אַזוי גיך נישט אויסשוועבן. מיר ווילען מיינען אַז מיר גיסען אַרום דעם אַלטען ווייַן, מיר ווילען זיך איינריכטען נייע כלים. צום סוף ווילען מיר, אין דער פריהער שפּעטקייט פון אונזער אייגען לעבען, זיך דערזעהען אין געשטאַלט פון אונזערע עלטערען, מיר ווילען אין זיך דערפיהלען דאָס אַלטע ווי אַן עלעמענטאַרישע קראַפט וואָס קאָן נישט אַהיימקומען און אומקומען דער גאַנצער דור אונזערער. ראַכט זיך מיר, זוכט בשתיקה, הונגערוועגען ווי אַזוי זיך אום צוקעהרען צום מקור. עסטעטיש אויסגעטייטשט זוכען מיר דעם אַראָמאַט פון שייטקייט אין דעם פאַרגאַנגענעם, טיפער געגומען. ווילען מיר טאַקע ווידער דערפיהלען די ממשותדיגקייט פון יענער רייכער וועלט.

ווער פון אונז האָט געפונען זינט די אַלע פרייע און אומפרייע זוכענישען, א שטיקעל אינהאַלט פאַר זיך? אַן אינהאַלט וואָס קאָן אויסהאַלטען אַן אינדיווידועל לעבען סאַטש, אָפּגערעדט א געזעלשאַפטליכעם! און צו קענען מיר פאַרגעסען אויף א מינוט יענע גרויסע גאַנצקייט הארמאָנישקייט, וואָס האָט געהאַלטען די ישראל'ס צוזאַמענגעצעמענטירט. איהר ווערט יעם רופען: קאָנסערוואַטיוו. עס איז אָבער גיכער יעדער עוואָלוציאָנערער היגעט פּאַדים וואָס האָלט גאַנץ די עפּאָכען פון דער מענשליכער געשיכטע. דער פּאָחים וואָס רעוואָלוציעס קאָנען נישט איבעררייסען און צושטערען. דאָס מאַטעריאַליסטישע אויג זעהט עס נישט. עס זעהט נישט א סך זאַכען, דאָס אויג פון אינגעוויינג, וואָס זעהט ווייטער, טיפער און אייביגער, לאָזט קיינמאָל נישט אָפּ פון בליק דערמאָזינען פּאָדים.

מיר פרעגען דאָך תמיד דורך אַלע סאָציאַלע טיעריעס די „אגודה אחת" האָט דען די רעליגיע נישט געזוכט אַהן אויפהער די האַזיגע פאַראַנטוואָרטליכקייט און פאַרפאָלקומונג אינם מענשען און אין דער מענשליכער געזעלשאַפט? זי האָט אָבער נישט פאַרגעסען אויף א מאָמענט אַז דער מענש איז אין זיך א סוד און אַרומגערינגעלט מיט סודותדיגע כוחות אַרום זיך. איז זי דערפאַר צוגעגאַנגען צום מענשען ווי צו א העכער וועזען, וואָס מוז צו זיך שטעלען העכערע פאָדערונגען, זי האָט איהם אַנגעטייַט דעם סוד פון א העכערער גאַנצקייט איבער און אין איהם. איז דאָך שוין דאָס מאַטעריעלע סיי ווי נישט געוואָרען דער הויפּטצוועק אין לעבען. האָט זיך די לייִדענשאַפט נאָך אויסערליכער מאַכט געמוזט אָוועקרוקען אָן א זייט. נישט קיין אַסקעטיזם איז זי ער טיף רעליגיעזער געדאַנק אויסגעטוועטן נאָר — עמיגישע פשטות, געזונד בענעהמען פון די שייכות'ן פון מענש צו מענש און פון מענש צו גאָט. דאָרט וואו דער תאוותדיגער מענש ליבער „יאָ" האָט זיך פערהופּען אין זיין קנאָהדיגער געריצטקייט, צוטרעטענדיג חעם אומשולדיגען אונ־טער זיך, האָט דער געטליכער „ניין" זיך איהם אַנט־קעגענגעשטעלט אין נאָמען און אויסגעלייטערטקייט, ריינקייט און פרייקייט. אַנטקעגען איהם מוז מען קו־מען אויסטעמען פון אַלע בייזע נייגונגען. און אַזוי ווי איהם קאָן מען נאָר נעווינען אַן זיך דורך א ריין האַרץ, דורכן אָוועקגעהן פון אַלע פּוסטע תאוה'ס און גאווה'ס, מוז מען זיך תמיד ריינעגען פונם בייז וואָס איז שולט אויף שריט און טריט.

אינם מענשען דאַרף די רויהע ענערגיע סובלי־צירט ווערען. שטופּענווייז, געאיידעלט און געפורעמט ווע־רען. אין דער וועלט קומט אויף פאַר דער אייגענער פראָצעס. די רויע כוחות לאָזען זיך נישט, זיי ווילען נישט אויפגעבען זייער קיום. די צוויי ענערגיעס שלאָגען זיך אייביג אינם מענשען און אין דער וועלט, פאַרן הויכען כוח, פאַר גאָט, צו וועלכען אַלע שטרע־בונגען ציהען זיך, אַלע פייערען און אַלע קרבנות ווע־רען געבראַכט, פאַר דעמדאָזיגען כוח שטעהען מיר נאָך אַלץ אין אומענדליכער אומבעהאָלפענקייט. מיר שטעהען אין חכנעה. מיר שטעהען אין שטילקייט און פערשעמטקייט אויף אונזער קליינקייט און צודריג־קייט, אויף דער פרעמדקייט פון מענש צו זיין חבר אויף דעם שלעכטס און רשעות, וואָס די דאָזיגע פרעמדקייט רופט אַרויס. מיר שטעהען תמיד אין דער דאָזיגער שלאַכט ווי געקומענע פון א שלאַכטפעלד: פערלוירענע, אומגערעכטע, זינדיגע, שולדיגע, פער־וואונדיגטע און — פערוואַוטדעטע. זיי אונז מוחל, פערגיב אונז, על חטא שחטאנו...

און גוט איז אונז אויף דערוויל, וואָס אונזער גע־מיט נייגט זיך און בויגט זיך צו תפלה, אין תפלה רוהען מיר אָפּ פון דער קריכענדיגער זינלאָזיגקייט איינער איבערן צווייטענס רוקען.

אין תפלה הערען מיר פון זיך אַרויס א ריינערע שטים. שטרעבענדיג צו העכערס איז דאָס שטרעבען גופא פאַר אונז דער ליכטיגער לייטער צו דער הויך מיר געהען און חשרהויבען זיך אויף זיינע שטאַפּלען ביז מיר קומען. כאָטש מיטן געדאַנק דערוויל. צו „גאָטס הערליכקייט". צו אונזער אייגענער — עהר־ליבקייט.

אין „דער אַלטער היים", האָבען מיר פערנומען די טיפע אויפריכטיגקייט פון תפלה ביי א גאַנץ פאָלק, דאָ, ווי אין אַלץ, פיהלט זיך אויך אינם רעליגיעזען די איבערגעבראַכטקייט, עפּעס אַן אָפּגעזע מאַראַנישקייט...

אָבער אין די אויערען קלינגט נאָך דער עכא פון יענע אַלטע שולען, הויך די הויכע פענסטער צי־טראָגט ער זיך איבער דער גאַס. און די הערבסטיגע לופט טריפט איהר נאָלדיגקייט אין די דאָזיגע טענער. דער פאַרנאַכט איז שטילער. די שטימונג פון דער גאַס — טיפער. ווייטער, נאָנט ריינער גייסט האָט זיך בעזעצט אוועשען די מענשען און די מענשליכע פּני־מער זעהען יום טובדיג ער, דערהויבענער. און דאָס מענשליכע לעבען האָט א זינען — אויסליטערען פון זיך דאָס טריוע, ריינגען דאָס בייזע און אייפּגעהן יום־טובדיג פאַר גאָט.

א. יאַאַכימאָוויטש

ד. וו. געווידמעט

ביים אַלמער...

שטייט א זומער דערקוויקענד לאַכט,
מיט זיין גרינקייט, לאַקט און רייצט.
ס'איז דער דרויסען מיט זון פערפלייצט,
און איך חלום און איך טראַכט....
פונם אַלמער וואָס איז אויסגעלערט,
ווי אונזערע טעלער נאַכן עסען...
ס'וואָלטען אַנדערש פערפלויגען די מעת־לעתיך
ווען נישט די מאָדע, וואָס שטערט...
ביקען די נעמען פון די שטאָפּען,
אָרגאַנדין, מאַנגאַל, זשאָרזשעטען,
ס'איז מיין ליוועגט ווי ביי פּאָעטען,
און סתם דענקער פילאָזאָפען.

כיוועל אין א וואָלק זיך אויסצירען....
ווי זייד — וועלען בינדען זשומען,
מיט „פאַרגעס מיך נישט בלומען"
אין זייט, לאָז איך זיך שפּאַצירען.
אין אַ נעפּעל שטאָלץ א שלייער,
פערוואָרפען אויף יענער זייט נאַקען,
ס'זאָל די זון מיך נישט בראָטען און באַקען,
מיט איהר „חוצפהדיגען" פייער,
שטייט א זומער דערקוויקענד לאַכט
מיט זיין גרינקייט לאַקט און רייצט.
ס'איז דער דרויסען מיט זון פאַרפלייצט,
און ביי מיר איז אַלץ נאָך נאַכט . . .

ש. פערגאַל

בענקשאַפט

ווי פויגעל אויף בוים ביי חרובע נעסט
זינג איך אוים בענקשאַפט אין פוסטען רוים,
נאָך געליבטע מיין און קינד מיין טרייסט
מיין טרוים.

געוויגט האָט מאַמע דיר. און שטיל געוויינט
ביי נאַפט־לעמפּעל ־ שיין.
און אויף פּנימ'ל דיר געפּאַכעט קיהל,
האָט מיין דאַרע האַנט:

„פּאַ—פּאַ— קינד מיין.
געזעגענט האָבען בלומען דיר
פייכט און שטול
און אין מאַמעס זייט געקוקט
האָב איך און פון אויגען מיר —
ווי ביהן א רויז, א בלום
— לעבען געגאָגט
געגאָגט

דאָס נייע מחזור'ל

ספּעציעל פאַר קאַנדידאַטען צום שטאָט־ראַט און קהלה

פון י. אַבערזשאַנעק

דאָס גאַנצע פאָלק ישראל לעבט איצט איבער א שרעקליכע צייט. פּאָגראָמען, רדיפות, הונגער, נויט, רעכטלאָזיגקייט, בלבולים מ'מאַכט אונז צו שאַנד און צו שפּאָט. יודיש האָב און גוטס איז געוואָרען הפקר, יעדער אויסוואורף קאָן מיט אונז טון, וואָס ער וויל, נישטאָ ווער ס'זאָל אונז נעהמען אין שוץ.

דאָס גאַנצע יודישע פאָלק לעבט איצט איבער א שרעקליכע צייט, אַלע יודען לייִדען צרות, אָבער אממייסטען ליידען די, וואָס רייסען זיך צום „בענ־קעל". די, וואָס ווילען מיט כוח ווערען אונזערע „שליחי ציבור". וואָס ווילען ב'מראַנדיע זיך צוכאַ־פען צום „ברעטעל". אָט די אַלע קאַנדידאַטען צום שטאָט־ראַט און צו דער קהלה. די פריש־אויפגעקו־מענע, פרישגעבאַקענע „עסקנים" — זיי לעבען איצט איבער א שרעקליכע צייט. עס דערנעהנטערט זיך זייער „יום הדין".

מיר געהען אריין אין זייער ביטערער לאַגע און מיר האָבען דערום בעשלאָסען, אַרויסצוגעבען א ספּעציעלען מחזור אויף די ימים־נוראים, כדי זיי זאָלען זיך קענען אויסבעטען א גוט געזונד.... בענ־קעל אין שטאָט־ראַט און אין דער קהלה. אַלע וואָס פיגורירען איצט אויף די קאַנדידאַטען־ליסטעס, דאַר־פען דערום דאַווענען אין דעם נייעם מחזור'ל.

לשנה טובה תכתבו?

ערב ראש השנה נאָך מעריב, דאַרף דער קאַנדי־דאַט אַרומלויפען איבער די שטיבלעך, בתי מדרשים צו בעקאַנטע און סתם יודען, יעדען אַרייטריקען די יד און ווינשען:

לשנה טובה תכתב ותחתם — דו זאָלסט גע־שריבען און גע'חתמ'עט ווערען צו א גוט יאָהר און אויך — צו א מאַנדאַטעל

קידוש

דעם ערשטען טאָג ראש השנה, פערבעט אַלע מתפללים פון שטיבעל, מאַך דעם אמת'ן קידוש. דער לאָנג דאָס אמת'ע ביסעל משקה, ס'איז א סגולה צו וואַהלען...

מען דער עולם וועט זיין בגילופין, היים דיר דערלאַנגען א קאָפּ פון א פיש און זאָגן:

— „יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב"....

אבינו מלכנו

אבינו מלכנו אין לנו — מיר האָבען גאָרנישט נישט קיין געלד, נישט קיין פּרוסה, נישט קיין שכל.

עשה עמנו — טו א נס, און פיהר אונז אַריין אין שטאָט־ראַט און אין דער קהלה.

אבינו מלכנו סתום פיות משטינגו ומקטריגנו — מאַך צו די מיילער פון אונזערע געגנער, וואָס פּי־גורירען אין די זעלבע קרייזען ווי אונז.

אבינו מלכנו מלא ידינו — אַז מיר וועלען זי־צען אויף די בענקלעך, וועט מען אונז שטופּען אין דער יד אַריין.

זכור כי עפר אנחנו — געדענק, אַז איך בין א גאָרנישט שבגאָרנישט. דעריבער בעט איך דיך.

אל תשליכנו ריקם — זאָלסט דו מיך נישט לאָזען אויף דער פּליישבאַנק.

אבינו מלכנו אין בנו מעשים — מיר האָבען ביז איצט די האַנד אין קאַלטען וואַסער נישט גע־טון. אונזער געזעלשאַפטליכע אַרבייט, איז קיין שוש קע פולוועד נישט ווערט. דערפאַר.

עשה עמנו — טו אונז א טובה, און מאַך אונז פאַר ראַטמענער.

הנני העני

אף על פי שאיני כדאי והגון לכך — כאָטש איך בין נישט דערוואַקסען צו רעפּרעזענטירען די יודישע מאַסען, כ'ווייס נישט מיט וואָס מען עס דאָס, כ'ווייס פריהער אַז איך וועל זיצען אין שטאָט־ראַט ווי א ליימענער גולם.

לכן אבקש — דערפאַר בעט איך.

היה נא מצליח דרכי אשר אנכי הולך — כ'זאָל מצליח זיין ביי די וואַהלען, ס'זאָלען זיך שיטען צעטעלעך און צעטעלעך ווי האָגעל — אמן.

ונתנה תוקף

וכותב וחותם — אין דעם טאָג פון די וואַה־לען ווערט געשריבען א גאַנצען טאָג שרייבט מען און אין אוועגד פערחתמעט מען די וואַהל־אורנעס, ותפתח את ספר הזכרונות — דערנאָך עפענט מען דאָס ספר ומאיליו יקרא — און דער פשוואָרדניטשאָג צע לייענט דעם רעזולטאַט. וחותם יד כל אדם בו — און די פערטרויאונגס מענער שרייבען אונטער דעם פּראָטאָקאָל. ובשופר גדול יתקע — באַלד וועט צע־טראָמייטערט ווערען אין די בלעטער:

אונזער בלאָק האָט געהאַט א גרויסען זיג.

גרויסער נצחון פון אונזער פּאַרטיי.

ומלאכים יחפזון — די קאַנדידאַטען ציטערען ויאמרו הנה יום הדין — היינט איז אונזער יום־הדין, היינט ווערט דעצידירט דער גורל כמה יעברון — ווער ס'זאָל לייִדען אַנ'עוולה וכמה יבראון — ווער ס'אָל עולה לבענקעל זיין. מי יחיה — ווער ס'זאָל מאַכען א לעבען פון דעם מאַנדאַטעל ומי ימית — און ווער ס'זאָל ליגען אין דר'ערד און באַקען בייגעל. מי יעשר — ווער ס'זאָל בעקומען קאַנצעסיעלעך ומי יעני — און ווער ס'זאָל בלייבען א דלות ווי גאָט האָט געבאָטען.

אדם יסודו מעפר

אוי, רבונו של עולם. אדם יסודו מעפר — איך בין ביז איצט געווען טיף אין דר'ערד. איצט, אַז איך האָב דערלעבט, אַרויסגעשטעלט צו וועהלען אויף א קאַנדידאַטען ־ ליסטע פון בלאָק, בעט איך דיך און מעק אוים דעם „וסופו לעפר".

משול כחרס הנישבר — איך בין א צעבראָכענער שאַרבען, א טויגעניכטס א לא יצלח, א שלימזל, א קאַליקע פון דיין ליבען נאָמען. צו וואָס איך נעהם מיך, לויפט מיר דער שלימזל פאַראויס.

האוחז ביד

אַז איך וועל זיין אַנ'„אוחז ביד", אַז איך וועל אי"ה האָבען חאָס מאַנדאַטעל אין דער קעשענע, וועל איך מיר אָפּדרוקען וויזיט־קאַרטען „ראַדני מיאַסטא". וועט מען מיר אָפּגעבען כבוד אין דער שוהל וועל איך זיצען אויף דער מזרח־וואַנד. כ'וועל בעקומען די פעטסטע עליות מפטיר און שש׳. און מרחץ וועט מען מיר מאַכען א וואַרע — הרך אַרץ פאַרן ראַטמאַן! אַז איך וועל אי"ה זיין א ראַטמאַן, וועל איך מיר צעקומען די באָרד מיט צוויי פראַנץ יאָזעף־שפּיצען און וועל זאָגען:

ובכן תן כבוד — גיט אָפּ כבוד אייער ראַטמאַן. קומסטו אַריין צום ראַטמאַן. שטעה ביי דער טיר און פרעג די דינסט, צי מ'קאָן אַריינגעהען. און כאָמער וועט מען דיר זאָגען: „פּאַן ראַדני שפּי", „פּאַן ראַד ני זאַיענטי" — זאָלסטו נישט עפענען דיין

קול שופר

און כאָמער וועל איך בעוויליגען דיר צו זאָגען גוט מאָרגען, זאָלסטו דיך ביקען ביז צו דר'ערד און זאָגען מיט כוונה:

מודים אנחנו לך

על כן נקוה — דערפאַר האָף איך, אַז איהר, לייבער וועהלער, וועט מיר אָפּגעבען אייערע שטימען, און מיך אַריינפיהרען אין שטאָט־ראַט.

* * *

דאָס דאָזיגע מחזור'ל רעקאָמענדירען מיר אַלע אונזערע קאַנדידאַטען צום שטאָט־ראַט און צו דער קהלה. אויב זיי וועלען דאַווענען פון דעם מחזור'ל, וועלען זיי זיכער געוואַלדען ווערען.

יאהרען און מזלות

אקטועלע גראטעסקע

פון משה בראדערזאן

געזאנג פון לץ

נישט פרעגט מיך: וואס און ווי און ווו,
איך בעט אצינד נישט פרעגן!
כ'וועל זינגען וועגן מלך דזשו,
און טאקי איערטוועגען!
דער אייביקער, דער מלך דער,
ער גלויבט נאר אין די שטערן —
א מאמין שטארק אין זיי איז ער,
פון זיי נאר טוט ער קלערן...
ער טראכט פון זיי און האט קיין רו
אין ווילטעג און אין שפיל-טעג!
פאר אים, דעם אלטן מלך דזשו
בלויז שטערן זענען גילטיק.
זיין שטערנקוקער שפילט אים צו
און זאגט אים, וואס ס'וועט ווערן...
נישט פרעגט מיך: וואס, און ווי און ווו —
איר וועט באלד זען און הערן!

(דער לץ שפרייט פונאנדער דעם פוירהאנג, און מען דערזעט: אויפן כסא המלכות זיצט דער מלך דזשו, דער אייביגער, א ייד, ווי אלע יידן. פון זיין רעכטער זייט שטייט, ווי געוויינטלעך, זיין „רעכטע האנט", און לינקס — זיין מלכה. פאר אים — אין טיפער הכנעה און ערע-פורכט — דער שטערנקוקער, א ייד, א לא יוצלח, וואס ציילט די שטערן אין הימל, די ציין אין זיין מויל, און זעט נישט זיין אייגענע נארישע נאז. דער לץ דערלאנגט א פאר אקארדן אויף זיין כלי־זמר און זעצט זיך אוועק ביי די פיס פונם מלך.)

מלך דזשו

איך האב קיין רו נישט טאג-ווי-נאכט,
און ענג פאר מיר דער רוים איז,
מיר האבן ענג די וועלט געמאכט
די פינסטערע חלומות.
ווו כ'קער זיך, ווו איך ווענד זיך נאר
יסורים גרויס און צער איז:
ס'איז שלעכט — צו אלדי שווארצע יאר!
אויף אליך עס הענגען כמארעס...
מען מאכט מיר ענג די גרויסע וועלט
פון גאט צום מענטש געגעבן!
די שטערן האט מען מיר פארשטעלט,
פארפינסטערט מיר דאס לעבן!
און אז דערפילט זיך אומבאשיצט
פון אליך באדראט, מסוכן —
נון, האב איך אים באפוילן איצט
דעם שטערנקוקער — קוקן.
איך האב באפוילן קוקן, זען,
און לייענען פון שטערן:
פיל לעבן, וויפל נאך איך קען
פיל יאר מיר נאך געהערן.
און אויב דער טויט איז מיר באשערט
פאר אברים די מידע —
דאן מוז איך זעגענען די ערד
און אפזאגן מיין ווידוי.
ווייל, ווי, א שטייגער. זאגן לייט,
און אויך מיין פאלק פון הי דא?

די „רעכטע האנט"

ווער ס'לעבט מיט חשבון אפ זיין צייט,
דער שטארבט... דער שטארבט מיט ווידוי!

מלך דזשו

אזוי איז עס, יא, ליבע פריינט,
אזוי האט מענים דערצויגן:
ביי פרעמדע און ביי זיך כ'בין היינט
צו גרויס אין קליינע אויגן...
מיין לעבן איז געשטעלט אין קאן,
ווען פעלקער שד־יש טאנצן.
ביי דעם כ'בין איבריק — א מיליאן,
ביי יענעם — גאר אינגאנצן...

די „רעכטע האנט"

א, קעניג, דו, און גאט בעפאר
דעם מצב וועלן בייטן —
אז ירננו כל עצי יער,
עס איז משיחס צייטן!...

מלך דזשו

יא, ליידער — טאג האט נישט געטאגט:
אז ירננו כל עצי...
ווי יענער תם עס האט געזאגט:
נאציאנאל - עוואקואציע!
און פייקלעך נאריש דארט און דא
די שטותעריי צעפייקלען:
נאך איידער דער גאולה-שעה
זיי ווילן שוין זיך קייקלען...

די מלכה

איי, קייקלען זיך, אין טאנץ צו גיין,
אין ווייגנדיקן ריטם,
אין קיניגרייך פון לולב שיין,
פון אתרוג מיטן פיטום!...

מלך דזשו

נון, האב איך אין דער גרויסער שרעק,
ווען מענטשן ערד עס שענדן,
באשלאסן הויך צו גיין אוועק,
צו שטערן זיך צו ווענדן,
זיך ווענדן נישט מיט פראסטע רייד,
און קלארקייט ביי זיי פועלן —
ביי שטערן פרעגן דעם באשייד
דעם קוקער כ'האב באפוילן.
זאג, שטערנקוקער, וואס געזען,
דעם ענטפער, וואס געגעבן:
זאג, וואס מיט מיר עס וועט געשען,
ווי לאנג איך וועל נאך לעבן?

שטערנקוקער

א, אלטער, קלוגער קעניג דזשו,
דאס לעבן איז א הוידע....
א, גרויס ביזט דו! א, שטארק ביזט דו!
מלכותך ירום הודו...
כ'האב זיבן טעג און זיבן נעכט,
א פינגער נשט צו רירן,
מיט אייביקייט אין א געפעכט,
געהאלטן אין שטודירן.
אין מויל כ'האב גארנישט נישט געהאט,
קיין פיפיק און קיין גריוון
און נאר געקוקט אויף הימל גלאט
דורך בלעךלוי שפאקטיוון...

מלך דזשו

געקוקט - געשמוקט.... זאג — וואס געזען!
נישט באמבל זיך דערגעבן!
זאג, וואס מיט מיר עס וועט געשען,
ווי לאנג איך וועל נאך לעבן?!!

שטערנקוקער

איך האב אין הימל, אויסגעצירט,
זיך איינגעגעסן גליסטיק,
און אלע גלעזער אויספרובירט
פון מיסטיק און סטאטיסטיק —

מלך דזשו

נון, שוין... א סוף... דערלאנג א ווארט,
און לאמיר איצטער הערן:
וואס האט מען דיר געזאגט פון דארט,
וואס ווייזן דיר די שטערן?

שטערנקוקער

(נאך אפויזע)

א, מלך דזשו, עס טוט מיר לייד,
געוואלט דעם סוד פארבארגן...

מלך דזשו

כ'וויל וויסן תיכף דעם באשייד
און פטור זיין פון זארגן!

שטערנקוקער

ס'וועט אפשר מארגן בעסער זיין,
ווען נייער טאג וועט טאגן —

מלך דזשו

דאס ווארטן איז די גרעסטע פיין,
ככן — שוין זאלסטו זאגן.

שטערנקוקער

אז ס'איז מיין מלך'ס דער פארלאנג
בן חמש, עשרים וארבע...
זיי וויסן, וועסט נישט לעבן לאנג —
אט היינט נאך וועסטו שטארבן!
אט-אט דער טויט עס קומט שוין באלד,
געזאגט עס האבן שטערן...

די מלכה

גע-וואלד!... כ'וועל מאכן א געוואלד!
די וועלט ט'זיך איבערקערן!

די „רעכטע האנט"

אזעלכע זאכן זאגן אן
בלויז ראבן — שווארצע קראען...
נאר, מלך, עפיס מוז מען טאן —
כ'מיין: שרייבן א צוואה....

מלך דזשו

(פארטראכט)

יא, עפיס טאן בדארף מען שוין,
מען מוז וואס טאן און מאכן,
נאך קודם איינזאלצן די קרוין
מיט אלע זיבן זאכן.

שטערנקוקער

זיי מוחל מיר, א, גרויסער גאט,
נאר שווערן קאן איך, שווערן:
דער מלך שטארבט שוין אט-אט-אט
געזאגט עס האבן שטערן!

מלך דזשו

די שטערן האבענס דיר געזאגט
אליין טאקי די שטערן?
אזוי מיך נעבעך אפגעקלאגט?
כ'וואלט וועלן וויסן גערן!

שטערנקוקער

אליין די שטערן, מלך דזשו,
די שטערן הויך געהייבן,
און זיי, ווי אין דעם ברוך הוא
בדארף מען דאך צו גלויבן!

מלך דזשו

אזוי... גערעכט... און דו אליין,
ווי לאנג נאך וועסטו לאנגען,
צעווישן לעבעדיקע גיין
מיט חדשים און פארלאנגען?
ווי לאנג נאך, מיט דער הילף פון גאט,
דיך יעדער טאג וועט וועקן?
צי האבן זיי געטון דעם סוד
פון לעבן דיין אנטפלעקן?

שטערנקוקער

א, לאנג נאך, מלך דזשו, נישקאשי
פינף צענדליק יאר אוודאי —
דאס לעבן מתוק איז מדבש
עס איז א מיין אזא דא!

מלך דזשו

נאך פופציק יאר?... ס'איז נישט קיין סך
אויף יאגן — כאפן פליגן...
און שטערן — זיכער איז די זאך —
זיי זאגן נישט קיין ליגן?

שטערנקוקער

חלילה!... שטערן זאגן ווער,
אפילו ברמיזה,
אפילו אין דעם שווארצסטן יאר
אין היץ פון שווערסטער קריזע....

מלך דזשו

נון, אויב אזוי — זאל זיין אזוי,
אויב שטערן דארף מען טריי זיין
אויב אמת זאגן זיי כמו —
וועל איך דיר עפיס ווייזן.
כ'וועל ווייזן דיר דעם אמת רעכט,
די שרעק אין זיך באזיג נאר
וועל איך דיר ווייזן ווארן עכט,
אז שטערן זענען ליגנער...
דו האסט געקוקט אין זייער תוך
געווענדט צו זיי ארויפצו....
און זיי — געזאגט, אז לעבן נאך
דו וועסט נאך יארן פופציק...
העי, רעכטע האנט מיין — הענקער, הארך,
טו זיי מיין פסק מתקן
זאלסט שוין אים אן דעם מינדסטן שארך
דעם קאפ פון נאקן האקן!

די „רעכטע האנט"

באפעל, מיין קיניג, מלך דזשו,
באפעל פון דיר איז הייליק,
באלד שיק איך אפ אים אין זיין רו
מיט קאפ און הינטערהלק...

די מלכה

א חרפה... פע... וואס'ארע רייד,
אזוי נישט... מוזיקאליש!
נו, גייט שוין ביידע... גייט שוין גייט...
אנישט פון בלוט איך חלש...

(די „רעכטע האנט" נעמט די תליון-האק און פירט ארויס דעם שטערנקוקער. דער לץ פארציט פאמעליך דעם פוירהאנג.)

דער לץ

נישט פרעגט מיך: וואס און ווי און ווו,
איך בעט אצינד נישט פרעגן.
ברוך הוא און ארור הוא
אין אלע זיינע וועגן...
מיר איז געלעגן נאר אין קלו,
אין „טשוואקי" אין אייביק גייעם,
אז טראץ דעם טויט דער מלך דזשו
ער לעבט און טרוימט עד היום!

„תשליך" אין ליבאוויטש

(א בלעטעל זכרונות) פון נ. י. גאטליב

...אלול'דיגע טעג, בלוי-שטילע, זוניג-גילדערנע, פריה־הארבסטיגע די פריה־מארגנס — טויאיג-קיהלע, ליכטווינטמעלדיגע, פריש־קרעפטיגע... די ביי־טאגען—מאנטאן־אומעטיגע, ביטער זשומענדיגע, האר־ציגדיג-הארבע... די פארנאכטן — ראז-ליליאווע, בענקענדיג־פערטראכטע, לאנג־שקיעה'דיגע... אלול'דיגע טעג אינם קליינעם, ווייט־פערשוואומענעם שטעטעלע ליבאוויטש... אלול'דיגע טעג אין אלולדיגע זכרונות.

ערב ראש השנה איז שוין דאס שטעטעל פול מיט חסידים, עס קומען נאך אן די גאר־גאר פערשפעטיגטע חסידים. און מען ערהט שוין וועגען א האלבען טויזענד געסט. עס זענען שוין פאראן די גאר גרויסע מיוחסים. די לויתן'ס, די גור-אריה'ס, די פעטיצעס, די קופערס און אנדערע קארפען קעפ, מיליאנערסקע פירמעס.

אין „הויף" איז שוין לחלוטין ימים־נוראימדיג, צוגעקליבען, אויסגעריינגט אופגעפוצט. גרייט צו פערנעהמען ר' חיים חזן'ס זמען, סאלאוויאי-שען קול-נגינה און די מאגנעטישע סוגעסטירענדיגע שטימע פונם רבין אליין...

„און אט — נאך פאר האלב־טאג — האפען די ישיבה - בחורים צוגעשלאסען די גמרות, די „תניא'ס" מען איילט זיך, ווער — אין מקוה אריין, ווער — צום היפש אפגעקיהלטען טייך. עס טומעלט זיך, מען גרייט זיך, מען גרייט זיך צום ערשטען ראש השנה אוונד.

„דער גרויסער זאל" איז איבערפול מיט ראוונער קעפ אויף קעפ, אויבענאן, ארום רבין און זיין זוהן שטייען די גדולים, לעבען עמוד שטייט ר' חיים חזן. די ישיבה בחורים זענען פערדרוקט צו די ווענט צו, צו די ארויסגאנגען, א זשומעריי, ווי אין א בינשטאק. שמואל דער שמש, א קורצער, ברייטפלייציגער, שווארצבארדיגער ייד, מיט א פאר בייזע, גזלנ'ישע אויגען, — קלאפט אלע ווייל אין טיש. ר' חיים חזן נעהמט אפזינגען א שטיקעל, צעציקעלט זיך, יעדעס וואה־לייגט זיך אויפן הארצען, ווי באלזאם... הונדערטער קעפ שאקלען זיך און אלע וויטען און, הויפט זעכליך אין רבינס זייט.. מען קנאקט מיט די פינגער, מען ווארפט מיט די הענד, עס גייט אום א שטורעמדיגע ווינט איבערן זאל: קולות, ווי ים בוואליעס, רוישען, פרוויזען און הוידען זיך: ארויף ארא, אראפ ארויף, און אט ווערט, לסוף, שטיל, מען האט געענדיגט מעריב. מען פערציהט א חבדרישען ניגון און נאכן ניגון ווערט אנ'ענגער קריי, דער רבי — איגמיטען. הונדערטער קעפ ארום איהם... דער רבי נעהמט זאגען תורה. מעניני דיומא, ראש-השנה'דיגעם:

— תקעו בחודש שופר, בכסא ליום חגנו...

אויף מארגען אינם ערשטען טאג ראש השנה, פון גאנץ פריה, רעדט מען שוין אין שטעטעל וועגען „תשליך"... דער טאג איז א גרויזוואלקענדיגער, א גאנצע נאכט האט אפגעהגעגנט. די בלאטע איז געווא־רען טיף און נעדיכט. א קאלטער ווינט בלאזט. א צפון ווינט, רוישט אין די בוימער מיט די געל־געווארענע קרויזגען בויגט די וועלקענדיגע גראזען, פאטשט איבער די ניחורינגע דעכלעך און בלאזט שופר פאר זיך אליין אויף דער איינענער אחריות...

דאס שטעטעל איז א מתנגדישע, צו דעם רבינ׳ס „הויף" איז מען פייטרליך געשטימט, דאס איז אפער נאר אין די געוועהנליכע צייטען פון יאהר, ווען עס קומט אפער א ימים-נוראים, בעט זיך דאס מתנגדישע שטעטעל איבער מיטן הויף. ראשית, מאכט דאס שטעטעל א פיינע מטבע פון די הונדערטער חסידישע געסט. שנית, ליגט עפעס אין ראש השנה גופא, בפרט אין דער איינגנארטיגער „תשליך" - פראצעדור — עס ליגט אין דעם עפעס אויגס וואס ציהט צו מאגנע־טיזירט, בעגייסטערט די שטעטעלשע מתנגדישע איינוואוינער, דאס שטעטעל ווי טעאגט נעהמט פיבערדיג ווארטען אויף „תשליך"..

און אט גייט אוועק דער ערשטער האלבער טאג, מען האלט שוין ביים סוף פון דאוונען, ביי די שעהנע „היום תאמצנו'ס" וואו חיים חזן ווייזט ארויס זיין גארע קינסטלערישע קראפט... מען פערענדיגט דעם דאווענען מיט א ניגון, דערנאך מיט א קורצער תורה־דרשה „מפיהו הקדוש"... און דערנאך צו דער שעה־נער הערליכער סעודה.

דערווייל איז שוין ארום ליבאוויטשער טייך לעד בעדיג, דאס שטעטעל קלייבט זיך שוין בעצייטענס, יונג און אלט, קינד און קייט עובר בטלדיגע וקנים און זוויג-קינדער... מען קלייבט זיך פון לינקען זייט טייך, ביים נידעריגען, העל־זומערדיגען ברעג, וואו א גאנצען זומער האט געקאכט און גערוישט מיט די ישיבה־בחורים, אצינד איז דער לינקער ברעג טייך בעזעצט און בעשטעלט מיט שטעטעלשע ליפדיג-געהער, מיט נייגעריגע מיידלעך און בחורים. מיט קינ־דער קונדסים. וואלכע האבען זיך צוזאמענגעקליבען בעצייטענס, כדי ביי צוזיין די שעהנע, הערליכע תשליך פראצעסיע פון ליבאוויטשער הויף.

א זייגער פיר ביינאכט נעהמט זיך דורך דער זא־רעציע גאס אנ'אויסערגעוועהנליכע פראצעסיע. פאר־אויס גייט דער רבי, זיין צונטער־רויטע, פייערדיגע בארד פלאמט ווי א פייערדיגע פאן, זיינע בליקען זע־נען געווענדעט איצוזיך, און דער נעמיט-צושטאנד... פון זיין רעכטער זייט גייט דער אלטער גור אריה — א הויכער, פול גופינער ייד מיט א פולען, אויסגע־קוועלטען פנים, א פארעמעלטען מיט א גרויזגרויער בארד, א בארד א בוזגאר חשובע א מיליאנערסקע... פון רבינס לינקער זייט שפאנט נעלאסען, גראנדיעז, פערסיץ, א מאסקווער גביר, א פיערווע גילחעניק, — א קרעפטיגער ייד אין די מיטעלע יאהרען, מיט אנ' אריסטאקראטישען אויסזעהן און מיט גרויס שטאטי־שע מאניערען — אנ'אמת'ער מאסקוויטש...

הינטערן רבין מיט זיינע צוויי מיליאנערסקע פער גלייטער שפאנט דער גאנצער חסידישער קהל: בערד, בערד, און... בערד. אפילו ביי די גאר יונגיטשקע ישיבה בחורים זענען עפעס איבערנאכט אויסגעוואק־סען היבשע בערדלעך.

מען שפאנט געלאסען, יום־טובדיג און מיט א נע וויסער עהרפורכט. פון די פענסטער, פון די טירען, פון די הויף־טירלעך קוקען ארויס נייגעריגע בליי קען פון פרויען, פון מיידלעך,... די פראצעסיע ציהט זיך אהן א סוף, מען געהט אלץ און מען גייט...

דער ליבאוויטשער טייך ווארט הכנעה'דיג ער, דער טייך, ווייס אז היינט איז ראש השנה אויף דער וועלט און אז דער „הויף" וועט באלד קומען צו איהם, צום טייך, אדיינצוווארפען אין זיינע רוהיג כוואליענדיגע וואסערען די גארע זינד, אלע עברות פון א גאנץ, קיי לעבדיג יאהר. איז וואס זאל ער טאן דער טייך? שטע־לען זיך אנטקעגען? ווי קען מען עס געגען א רבין מיט אזוי פיל חסידים?.. ער מוז, דער טייך, בפאל פרחו זיך אנפיהלען מיט א היפש ביסעל זינד, עבי־רות, ער מוז עס... ווייל אויך ער, דער טייך גופא, איז א שטיקעל זינדיגער, אויך ער האט עברות — אייגענע... א גאנצען זומער למשל, האט ער זיך אויס געפיהרט מעשה „שניט", געשפילט זיך מיט זיך־באר־דענדיגע הברה-לייט, געפרייבט א פלירטעווע טון מיט א נאקעט מיידעל... אפטמאל האט זיך איהם גאר פער וואלט אפטונקען עמיצען, אראפשלעפען איהם און די

(ווייטער זעה 23־טע זייט)

די ליבע איז בלינד

דערצעהלונג
נאָכ'ן פראַנצויזישען

פון נ. פערלמאַן

זינט זיין ווייב איז אַוועקגעפאָהרען, שטעהט קראַמער אויף אין פריהמאָרגען אַביסעל שפּעטער ווי געוועהנליך. אַ גוטע האַלבע שעה ליגט ער אַזוי די הענד פערלייגט הינטער דעם נאַקען, און הערט זיך צו צום אויפוואַכענדען געריוש אין גאַס.

עטליכע מאָל אין יאָהר, פאָהרט בערטאַ, זיין פרוי, אַוועק אין דעם שטעטעל ב., וואו עס וואוינט איהרע אַנ'אַלטע מוהמע, פון וועלכע זי ריכט זיך צו קריגען אַמאָל אַ קליינע ירושה. זי נעמט זעלטען מיט איהר מאַן, ווייל זי האָט מורא, טאָמער וועט ער זיך אַרויסכאַפּען מיט אַ נאַרישקייט און וועט אַלץ קאַליע מאַכען. אַ חוץ דעם, גיט איהם די פירמע, וואו ער איז בעשעפטיגט אַלס בוכהאַלטער, נישט מעהר ווי צוויי וואָכען וואַקאַציע אַ יאָהר. קראַמער איז געוואוינט צו פערברענגען די צייט אין אַ שטילען זומער-פלאַץ, וואו ער קאָן גאַנצע טעג כאַפּען פיש אין אַ סאַזשעלקע, וואָס אין דער רעגענדיגער צייט פון יאָהר זעהט זי אויס ווי אַ טייך און וואו אין די אָווענדען קאָן ער זיך זעצען אויפ'ן גאַניק און „צעהלען די שטערען“.

ווען בערטאַ פאָהרט אַוועק צו איהר אַלטער מוהמען, קומט פאָר אַ גאַנצע ענדערונג אין קראַמער'ס לעבען. מען קאָן נישט זאָגען, אַז ס'איז איהם גאָר גוט אָהן איהר, — ער איז שוין אַזוי צוגעוואוינט צו איהר, אַפילו צו איהר שטרענגקייט — דאָך אַביסעל האָט ער הנאה פון זיין פרייהייט. אנשטאָט דעם גרויסען פרישטיק, וואָס בערטאַ גרייט צו פאַר איהם, מאַכט ער זיך אין פריהמאָרגען נישט מעהר ווי קאַווע אָדער הייסען שאָקאָלאַד. אין אָווענד, נאָך דער אַרבייט, טרינקט ער אַ שנעפּסעל ערגעץ אין אַ שענק — יעדען טאָג אין אַנ'אַנדער שענק — און דערנאָך געהט ער עסען אין אַ רעסטאָראַן — יעדען טאָג אין אַנ'אַנדער רעסטאָראַן. נאָכ'ן עסען לאָזט ער זיך אַוועק אויף אַ לאַנגען שפּאַציר איבער די ברייטע, טומלדיגע בלענדיג-בעלויכטענע גאַסען פון דער גרויסער שטאָט פאַריז — און ער האָט אַזוי שטאַרק ליב צו פיהלען, אַז ער איז אַליין אין אָט דעם אומענדליכען שטראָם מענשען. אָבער דאָס אַלץ איז נאָר, ווען זיין ווייב איז נישטאָ אין דער היים.

אין פריהמאָרגען, ווען דער וועקזייגער האָט געשלאָגען די אומגליקליכע שעה פון אויפשטעהן, האָט ער פונאַנדערגענומען דעם פאָרהאַנג און אַרויסגעקוקט דורכ'ן פענסטער. דער קלאָרער הימעל האָט צוגעזאָגט אַ פיינעם טאָג אָהן רעגען. ער האָט גענומען זיך אָנטאָן. ער האָט געטאָן אַ געשמאַקען געניץ און האָט פויל אַריינגעצויגען די שקאַרפּעטקע אויפ'ן לינקען פוס. ווייל פאַרשנירעוועט די שיך האָט ער גענומען פייפען, וואָס דאָס איז אַ זיכערער סימן, אַז אַ מענש איז צופרידען מיט זיך, מיט זיין לעבען, מיט אַלץ. קראַמער האָט געפייפט נישט אומזיסט: דער פריהמאָרגען איז נישט געווען גלאַט אַ פריהמאָרגען, נאָר אַ שבת'דיגער, דאָס הייסט, אַז ער האָט געזאָלט יענעם טאָג אַרבייטען נישט מעהר ווי ביז צוועלף בייטאָג. עס איז איהם מיטאַמאָל איינגעפאַלען אַ פּלאַן: ער וועט פונקט צוועלף אַ זייגער אַוועקפאָהרען פון שטאָט און פערברענגען די צווייטע העלפט שבת און דעם גאַנצען טאָג זונטאָג ערגעץ אין אַ האָטעל ביים ים. אַ גליקליכער איינפאַל!

ער האָט אָנגעצונדען דעם גאַז-אויווען צו מאַכען זיך קאַווע. דערנאָך האָט ער געעפענט ריטיקי'ס שטייגעל און געוואָלט עס אויסרייניגען, אַריינשטעלען אַהין פרישע וואַסער און אַריינלייגען פרישע קערענדלעך.

ווער איז געווען ריטיקי? איהר פערשטעהט אַליין, אַז ריטיקי איז אַ קאַנאַריקעל.

אָבער דאָס שטייגעל איז שיער נישט אַרויסגעפאַלען פון קראַמער'ס הענד. ווען ער האָט זיך אַרומגעזעהן, אַז ריטיקי ליגט אויף זיין רוקען אומבעוועגליך, שטייף ווי אַ טויטער. יאָ. דאָס שעהנע קאַנאַריקעל, ריטיקי איז געווען טויט.

— מיין גאָט! — האָט קראַמער אַרויסגעזיפצט. — איך בין אויף גרויסע צרות!

אין דעם לעצטען בריף, וואָס ער האָט בעקומען פון זיין בערטאַ'ן מיט אַ טאָג צוריק, האָט זי איהם געשריבען: „גיב אַכטונג אויף ריטיקי'ן. בייט דאָס זאַמד יעדען פריהמאָרגען און מאַך ריין דעם דנאָ פון שטייגעל. זעה, אַז דאָס שטריקעל, אויף וועלכען דאָס שטייגעל הענגט, זאָל נישט זיין אויסגעריבען. פערגעס נישט אויסצומישען די קערענדלעך, ווי איך האָב דיך געלערענט. און טאָמער וועט ער אַרויספליהען פון שטייגעל, זייט פון דיר קאָן איך אַלץ ערוואַרטען, מאַך שנעל צו אַלע פענסטער אין אונזער הויז“.

זי האָט אין איהר בריף אַלץ פאָראויסגעזעהן, נאָר נישט דאָס, נאָר נישט דאָס. קראַמער, אינגאַנצען אַ צומישטער, האָט געקוקט אויף דעם פויגעלע, וואָס איז געלעגען צוזאַמענגעקאָרטשעט אין פייכטען זאַמד, און אין זיינע אויערען האָבען שוין אָפּגעקלונגען זיין פרוי'ס ווילדע רייד.

ווען זיי האָבען געקויפט דאָס קאַנאַריקעל, איז עס אַלט געווען פינף יאָהר. פופצעהן יאָהר זייט האָט בערטאַ אָנגעשענקט דעם קאַנאַריקעל די גאַנצע צאַרטקייט און ליבע, וואָס זי האָט פערמאָגט. אַלע צאַרטעלדיגע ווערטער איהרע, אַלע ליבליכע שמייכלען, אַלע מילדע בליקען, — אַלץ האָט געהערט דעם קאַנאַריקעל. זי האָט איהם געפיטערט מיט די געקליבענסטע קערענדלעך, וואָס זי האָט פון צייט צו צייט איהם געטריי צוגעוואָרפען דורך די דראָטען פון שטייגעל. ריטיקי האָט עס אַלץ אויפגענומען, גלייך ווי עס וואָלט איהם געקומען, און איז, דאַכט זיך, פערבליבען אינגאַנצען גלייכגילטיג צו זיין באַלעבאָסטע.

דער גאַנצער צאָרן, וואָס האָט זיך אָנגעקליבען אין קראַמער'ן אין די אַלע יאָהרען, האָט איצט אַרויסגעפּלאַצט פון איהם:

„ער האָט אודאי נישט געקאָנט לעבען אייביג, — האָט ער גערעדט פאַר זיך, — האָט ער אָבער בעדאַרפט, ווי אויף צו להכעיס פונקט אויסקלייבען אַ צייט צו קראַפּירען, ווען זי איז נישטאָ אין דער היים... אַזאַ פּאַסקודנער פויגעל... עס איז מיין ווייסט מזל... איך וועל שוין אַרייכאַפּען פון איהר... זי וועט מיך בעשולדיגען, אַז איך האָב פערגעסען צו געבען איהם עסען, אָדער גאָר, אַז איך האָב עס געטון אומיסטנע. און ווער קאָן וויסען וואָס נאָך זי וועט אויסטראַכטען אויף מיר?...“

די פערגעניגענס, וואָס ער האָט זיך געהאַט צוגעזאָגט, זענען איהם איצט מעהר נישט געלוסט אויפ'ן זינען. אַלע זיינע פּלענער צו אַנטלויפען אויף אַ פּאָר טעג פון שטאָט זענען צונישט געוואָרען. און אַלץ צוליב אָט דעם נאַרישען פויגעל.

דעם גאַנצען פריהמאָרגען אין ביוראָ, אַריינשרייבענדיג ציפערען אין גרויסע ביכער, אונטער'ן האַמערן פון די אייזער, וואָס האָבען געפּאַקט קאַסטענס מיט סחורה, — דעם גאַנצען פריהמאָרגען האָט ער נאָר געטראַכט, ווי אַזוי וועט ער קאָנען אָנזאָגען זיין פרוי די טרויעריגע בשורה. בערטאַ דאַרף קומען צוריק דאָנערשטאָג, דאָס הייסט, אַז ער האָט נישט מעהר ווי נאָר פינף טעג צו אָטעמען פריי אין דער וועלט. ער וועט איהר דאַרפען זאָגען, אַז ער האָט אומגעזיך אָפּגעהאַלטען צו שרייבען איהר וועגען דעם, ווייל ער האָט נישט געוואָלט צושטערען איהר רוה. ער וועט זי צוגרייטען צו דעם ביסלעכווייז אויפ'ן וועג אהיים פון וואַקזאַל. יאָ, זי וועט אַוודאי פערלאַנגען פון איהם, ער זאָל איהר ווייזען דאָס קאַנאַריקעל. ווי זי איז אַפילו אַ טויטען. עס זעהט אויס, אַז ער וועט מוזען האַלטען דעם פגר ביי זיך אין הויז ביז וואַנען זי וועט קומען. און אפשר זאָל ער איהם גאָר געמען צו אַ שטאָפּער און איהם לאָזען אויסשטאָפּען פאַר אַנ'אייביגען אָנדענק? ניין, ער וועט עס נישט טון, עס איז צו ריזיקאַליש.

די געפאַהר איז געווען גרויס. אַז ריטיקי זאָל מיט זיין טויט צושטערען אויף אייביג קראַמער'ס שלום-בית. „וואָס טוט מען? וואָס טוט מען?“ — האָט ער זיך אַלץ געפרעגט און נישט געפונען קיין ענטפער.

פון צייט-צו-צייט האָט ער אויפגעהויבען די אויגען און געוואָרפען כמעט צאַרטע בליקען אויף די ווייסע הילצערנע קאַסטענס, וואָס די אַרבייטער האָבען געלאָדען אויף לאַסט-אויטאָמאָבילען. אַ סך קאַסטענס האָבען געטראָגען אויף זיך די נעמען פון ווייטע שטעט, פון זוניגע לענדער: וועראַ-קרוז, סידני, קינטשאַסאַ, וואַלפּאַרעזאָ. די נעמען האָבען נאָך מעהר פערשאַרפט קראַמער'ס בענקשאַפט און לוסט אַוועקצופאָהרען פון שטאָט. אָבער פון פאָהרען היינט האָט גאָר מעהר קיין רייד נישט געקאָנט זיין. ריטיקי האָט אַלץ צושטערט.

ער האָט געגעסען אָהן אַפּעטיט אין דעם ערשטען רעסטאָראַן, וואָס ער האָט געטראָפען. מיט אַ שווערען געמיט, אַ בעטריבענער האָט ער זיך געלאָזט געהן אַהיים. ער וואָלט זיך אַליין נישט געקאָנט זאָגען פאַרוואָס, נאָר ער האָט געפיהלט, אַז ער מוז נאָך אַמאָל זעהן ריטיקי'ן. אַזוי ווי עס ציהט אַ פערברעכער צום פּלאַץ וואו ער איז בעגאַנגען זיין פערברעכען, אַזוי האָט איהם געצויגען אַהיים צו ריטיקי'ן. ער איז געגאַנגען נישט געאיילט, מיט פאַמעלעכדיגע טריט, ווי עס איז געווען זיין שטייגער אין די פרייע שעה'ן.

באַלד האָט ער זיך דערזעהן אין מיטען אַ מאַרק פון לעבעדיגע סחורה, אויסגעשטעלט צו פערקויפען אין שטייגען און אין גלעזערנע שיסלען. עס זענען דאָרט געווען גאָלדענע פישלעך, פּאָפּוגאַיען, קראָליקעס, הינט, קעץ און אַלערליי פייגעל. אַ גרויסע שטייג פול מיט קאַנאַריקלעך האָט איהם דערמאָנט אָן זיין אומגליק. אייניגע זענען געווען גרין, ווי גראָז אין פריהלינג, אַנדערע זענען געווען געל, ליכטיג-געל, טונקעל-געל, און אַ געוויסע צאָהל — מאַט-געל, אַקוראַט ווי ריטיקי.

און מיט אַמאָל האָט קראַמער גענומען לאַכען פאַר זיך, פערשטעלענדיג זיך מיט דער האַנד דאָס מויל, ווי ער וואָלט מורא געהאַט, אַז די פערבייגעהער זאָלען זיך נישט אָנשטויסען וועגען דעם גיאַנאַלען איינפאַל, וואָס האָט פּלוצלינג אויפגעבליצט ביי איהם אין מוח. ער וועט קויפען אַנ'אַנדער קאַנאַריקעל, וואָס איז שטאַרק ענליך צו ריטיקי'ן, און אין דער בלינדהייט פון איהר ליבע וועט בערטאַ גאָר נישט פערדעכטיגען.

ער איז געווען אַזוי צופרידען מיט זיין איינפאַל, אַז ער האָט גענומען שפּאַנען מיט יונגע טריט אַהיים. דער הימעל האָט זיך אויסגעלייטערט פאַר איהם. עס איז געוואָרען ווידער גוט צו לעבען אויף דער וועלט.

ווען ער איז אָנגעקומען אַהיים, האָט ער אויסגעפּליקט פון ריטיקי'ן עטליכע פעדערן און זיך געלאָזט גלייך לויפען צוריק צום פויגעל-מאַרק. ריטיקי'ן אַליין האָט ער אַריינגעוואָרפען אין מיסט-קעסטעל.

— זעהט, — האָט ער געזאָגט דעם פויגעל-הענדלער, ווייזענדיג איהם די מוסטער פון פעדערן, — איך וויל האָבען אַ קאַנאַריקעל פון פונקט דעמזעלבען קאָליר ווי די פעדערן, אַן „ער“. און ער זאָל זיין אַ גוטער זינגער.

דער הענדלער האָט איהם אָנגעקוקט מיט אַ בליק, וואָס האָט גערעדט ווערטער: „אַלע מינים משוגעים געפינען זיך ביי אונז“, — האָט ער אודאי געמוזט טראַכטען. ער האָט פונדעסטוועגען צוגענומען פון קראַמער'ן זיינע פעדערן, איז צוגעגאַנגען צו דער שטייג פון קאַנאַריקלעך און האָט דאָרט גענומען זוכען. באַלד האָט ער אָנגעוויזען קראַמער'ן אויף אַ קאַנאַריקעל וואָס האָט געהאַט אויף זיך דעמזעלבען קאָליר פעדערן, וואָס ריטיקי.

דאָס אויסקלייבען איז צוגעגאַנגען וואונדערליך.

אָבער סוף-כל-סוף האָט קראַמער דאָך פערלאָזט דעם פויגעל-מאַרק, טראָגענדיג אַהיים אַ שטייגעל מיט אַ קאַנאַריקעל, וואָס איז געווען אַן אָפּביע פון דעם פערשטאָרבענעם ריטיקי. דעם גאַנצען וועג אַהיים האָט קראַמער אַלץ אַריינגעקוקט דורך די דראָטען אין שטייגעל אַריין און בעטראַכט דאָס קאַנאַריקעל. ווי עס איז זיך דאָרט געזעסען שטיל און אַזוי ווי דערשראָקען.

„דער פויגעל, גלויב איך, וועט מיך ראַטעווען“, — האָט קראַמער געזאָגט צו זיך, — „אָבער ער זעהט אויס אַזוי שרעקליך יונג“.

עס האָט קראַמער'ן גענומען אַ היבש ביסעל צייט, ביז וואַנען ער האָט „ריטיקי'ן דעם צווייטען“ איינגעזעצט אין זיין נייער היים. ער האָט אויסגעלופטערט דאָס שטייגעל, ווייל ער האָט זיך געשראָקען טאָמער איז די קראַנקהייט, וואָס האָט אומגעבראַכט ריטיקי'ן דעם ערשטען, אַנ'אַנשטעקיגע. און כדי דער נייער פויגעל זאָל זיך פיהלען מעהר היימיש, האָט ער איהם מכבד געווען מיט אַ פּאָר געלכלעך פון האַרט-געקאָכטע אייער. דאָס נייע שטייגעל אין וועלכען ער האָט געבראַכט דאָס קאַנאַריקעל האָט ער נאַטירליך אַרויסגעוואָרפען.

וועט ער אָבער זינגען?? אָט דאָס איז געווען די פראַגע, וואָס האָט קראַמער'ן געפייניגט. דאָס קאַנאַריקעל האָט אַרומגעפלאַטערט אין שטייגעל, האָט זיך געוויגט, האָט געשפּריצט מיט וואַסער, פונקט ווי דער אמת'ער ריטיקי, אָבער ער האָט נישט אַרויסגעלאָזען קיין איינעם פון די גרילצענדיגע קלאַנגען, וואָס פלעגען פערשאַפען בערטאַ'ן אַזוי פיל פערגעניגען, גלייך ווי עס וואָלט געווען דאָס געזאַנג פון אַ נאַכטיגאַל אין דער טיפעניש פון וואַלד.

„נו, זינג אַביסעל, — האָט קראַמער זיך געבעטען ביים פייגעלע, — קיו-קיו. זינג, שעהנע פייגעלע... קיו-קיו... ריטיקיק... מיין גאָט, איך ווער אַליין נאַריש. נו, פאַרוואָס זינגסטו נישט, אידיוט?“

ערשט אויף מאָרגען אינדערפריה האָט דאָס קאַנאַריקעל געעפענט דאָס שנעבעלע און גענומען צוויטשערען, צוערשט שרעקעדיג, דערנאָך אַביסעל גוואַגטער. קראַמער האָט זיך אַזוי דערפרעהט, אַז ער האָט זיך אַליין אויסגעזונגען איבער'ן גאַנצען הויז. דאָס קאַנאַריקעל האָט, ווייזט אויס, זיך איבערגעשראָקען, ווייל עס איז גלייך ווידער פערשטומט געוואָרען. אָבער קראַמער'ן האָט דאָס שוין וועניג-וואָס געאַרט. דער פויגעל האָט געוויזען, אַז ער קען זינגען ווען ער וויל נאָר, און דאָס איז געווען דער עיקר. נאָך דעמזעלבען אינדערד האָט קראַמער געשריבען זיין פרוי מיט אַ געפיהל פון דער גרעסטער זיכערקייט: „ריטיקי זעהט אויס אויסערגעוועהנליך גוט. געכטען אויף דער נאַכט האָב איך [illegible] זיך צו איהם געטראַכט, אַז איך אַליין וואָלט געוואָלט אַזוי פיל יונגער ווי ער. קיינער אין דער וועלט וואָלט נישט געקאָנט פערדעכטיגען, אַז ער איז שוין אַנ'אַלטער בחור. ער ווערט, דאַכט זיך מיר, יונגער פון טאָג-צו-טאָג“.

דאָנערשטאָג איז בערטאַ געקומען צוריק אַהיים מיט איהר גאַנצען באַגאַזש. נאָך איידער זי האָט געהאַט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם פון געהן אַרויף די שטיגען, האָט זי געגעבען אַ וואָרף איהר הוטעלע אויפ'ן בעט און זיך גלייך אַ לאָז געטאָן צום שטייגעל. דאָס שטייגעל איז איינגעהאַנגען אין אָפענעם פענסטער איז געווען פערשטעלט פון זון-שיין. דאָס קאַנאַריקעל איז געשטאַנען אויף אַ דרעטעל און האָט דאָרט געצוויטשערט אויף די העכסטע טענער.

— יאָ, ער זעהט אויס זעהר פיין, — האָט בערטאַ געזאָגט, — ריטיקי, ריטיקי, שעהנ הייגעלע מיינס...

קראַמער איז געשטאַנען פון דערווייטענס, מיט די הענד אין די הויזןקעשענעס, מיט די שטעקשיך אויף די פיס און צוגעקוקט, וואָס עס וועט דאָ פאָרקומען. דער ווייל איז אַלץ געווען גוט.

— ער איז צופרידען צו זעהן די מאַמע.

(ווייטער זעה 23-טע זייט)

צוריסען דעם גזר...

חסידישע
מעשה

פון ר. פרענקעל

א.

געהייסען האָט ער משה, געווען איז ער אַ שם דבר, אַ יוד אַ גביר, אַ בעל צדקה, דערצו אַ חסיד, תמיד איז איהם גוט געגאַנגען, ס'איז ביי איהם געווען תורה וגדולה במקום אחד.

נאָר איין זאַך האָט איהם געפעהלט: קיין קינדער האָט ער נישט געהאַט. פערטראַכטענדיג זיך אַז ער וועט בלייבען אָהן אַ יורש פלעגט ער ווערען אומעטיג. יאָהרען זענען פערלאָפען און ר' משה'לעם ווייב האָט אַ זוהן געבוירען, און מ'האָט איהם אַ נאָמען געגעבען שמחה. צו דער שמחה פון די עלטערן איז קיין גרענעץ נישט געווען.

דאָס קינד איז אויפגעוואַקסען, די עלטערען האָבען פאַר איהם געהאַלטען די בעסטע לעהרער און ערציהער, אָבער אומזיסט. ער האָט גאָרנישט געקענט און גאָרנישט תופס געווען. דאָס יונגעל האָט נישט געוואָלט לערנען. און איז גאַנצע טעג אַרומגעלאָפען אין פעלד און אין וואַלד. די עלטערען האָבען שטאַרק געוויינט. געפּרובט פערשידענע עצות און תחבולות איהם עפּעס אויסצולערנען, אָבער אַלעס אומזיסט, איטליכער האָט איהם גערופען „איוואַן“, „גוי“, אָדער „סטאַש“, און דאָס האָט פיל קרענקונג פערשאַפט די אָרימע עלטערן. ר' משה האָט איהם געפיהרט צו פיל רביים, געטון פערשידענע מצוות און „סגולות“ אָבער עס האָט גאָרנישט געהאָלפען, ער איז תמיד געלעגען אין די פעלדער און וועלדער.

אָבער דאָס יונגעל, איז געווען זעהר געפיהלפול, פלעגט נשתומם ווערען פון דער שעהנער נאַטור, פון דעם שעהנעם הימעל, זון לבנה, און שטערען, פון בוימער און צווייגען, דערפון פלעגט ער בעקומען אַ יראת התרוממות, און ער האָט אין דעם אַלעם געזעהן און געפיהלט גאָט. און פלעגט ער וועלען אויסדריקען עפּעס אַ דאַנק צו גאָט, פלעגט ער אַריינגעהמען די פינגער אין מויל און טאָן אַ פייף מיט פּאַטאָס, דאָס איז געווען זיין תפילה צו גאָט.

דאָס פערמעגען פון ר' משה איז מיט יעדען טאָג געוואַקסען אַלץ גרעסער, זיין שטוב איז געווען אַ בית ועד לחכמים וואו אַלע בני תורה פלעגען זיך צונויפטרעפען אָבער משה מיטן ווייב פלעגען שטאַרק וויינען, זעהענדיג זייער „איוואַן“, ווען שמחה האָט געזאָלט ווערען בר מצוה, האָט ער נאָך נישט געקענט אַפילו קיין אלף בית.

האָט זיין פאָטער בעשלאָסען איהם מיטצונעהמען קיין מעזריטש צום בעש"ט, אפשר וועט זיך דער אייבערשטער מרחם זיין.

ב

ראש השנה נאָך חצות. דער גרויסער בית המדרש פון בעש"ט זצ"ל איז געפּאַקט מפה אל פה. קיין שפּילקע נישט געווען וואו צו וואַרפען, אַלע מתפללים זענען איינגעהילט אין ווייסע קיטלען און אַריבערגעוואָרפענע טליתים איבער די קעפּ, די זון איז שוין אַוועק פון דרום זייט, דער בעש"ט שטעהט ביים עמוד מיטן שופר אין האַנד פערטראַכט אין זיינע הויכע רעיונות, מ'האָט שוין אָפּגעזאָגט זיבען מאָל „למנצח“ און „מן המצר“ מ'וואַרט נאָר אויף דער ברכה פון'ם בעש"ט, וועלכער שטעהט שטאַרק פערטיפט, עס פערלויפט אַ היבשע צייט, דעם רבינ'ס פּנים ווערט אַלץ בלאַסער, אָבער ווער וועט זיך וואַגען אַ וואָרט אַרויסצורעדען? מינוטען פערוואַנדלען זיך אין שעה'ן, אַלעמענס אויגען זענען געווענדעט צום רבין, אָבער ווער וועט וואַגען אַ פּיפּס אַרויסצולאָזען.

די זון זעצט זיך און שיקט איהרע לעצטע שטראַלען, אַ טויטע שטילקייט הערשט אַרום. די ענגשאַפט אין בית-המדרש איז אומגעהייער. עס פיהלט זיך אַן אומנאַטירליכע שטימונג, גלייך דער לעבעדיגער עולם וואָלט פערמעהרט געוואָרען דורך פיל מחנות אומגעזעהענע, וועלכע האָבען אומבעמערקט אַריינגעדרונגען אין בית המדרש פערנעהמענדיג יעדען פרייען אָרט און ווינקעלע. אַנ'אומגעוועהנליכע שרעק פיהלט אַן יעדען.

אין אַלע שוהלען האָט מען שוין לאַנג אָפּגעדאַווענט, די נאַכט פאַלט צו און דאָ וואַרט מען אויף „תקיעת שופר“...

טיף איינגעבויגען איבערן עמוד שטעהט דער בעש"ט, אינגאַנצען איבערגעדעקט מיט אַ טלית, ער שטעהט בלאַס, ווי אַ טויטער קערפּער אָהן אַ נשמה, נישט מאַכענדיג די מינדסטע בעוועגונג. איטליכער ווייסט. מען פיהלט ווי שווערע דינים הענגען איבער כלל ישראל.

מיטאַמאָל האָט דער בעש"ט אַ טיפען זיפץ אָפּגעטון. ער האָט זיך אויסגעגלייכט, פערוואָרפען דעם טלית פון קאָפּ זיין פּנים האָט געפלאַקערט ווי פייער און צוויי שנירלעך טרעהרען האָבען געשטראָמט פון ביידע אויגען, ער האָט אַ קוק געטון אין דרויסען, זיך צושאָקעלט געמאַכט די ברכה פון תקיעת שופר און גענומען בלאָזען.

אָבער — ס'געהט נישט. דער שופר איז ווי פערשטאָפּט.

שמחה האָט דאָס דערזעהען און אַ שטאַרק געפיהל האָט איהם אַרומגעכאַפּט. ער האָט געשווינד אַריינגענומען די פינגער אין מויל און געטון אַ הויכען פייף. דער גאַנצער עולם איז געוואָרען אויפגעטרייסעלט, און געוואָלט איהם שלאָגען. אָבער דער בעש"ט זצ"ל איז אויגענבליק פרעהליך געוואָרען און אויסגעשריען:

— ברענגט אַהער דעם וואָס האָט נאָר וואָס צעריסען דעם גזר!

מיט שמחה האָט ער גלייך גענומען בלאָזען און ס'איז שוין געגאַנגען...

דער בעש"ט האָט נאָכהער געזאָגט, אַז אַ שווערער גזר האָט געהאָנגען איבער יודען און מיטן פייף האָט מען איהם מבטל געמאַכט.

דער קונדס

הומאר ●
● סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב — נעק ●

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 218
מיטוואך, דעם 16 סעפטעמבער 1936

לכבוד ראש=השנה

מ'גייט צו „תשליך"...

א גאנץ יאהר שאקלעז זיי איהם אויס
די טעשלעך...

פיניעלע מזיק
גיט לשון צום נייעם יאהר

וואס די גיוואזעט. אב איעך האנט ניש גי־האט קא בישיק צו געיבן לושן, וואל ס'איז האנט עטריף רישונגע, אין רישונגע טור מע ניש זאן שובּ־ראנע. א גאנץ יוער איז עפּיס אנדיש, אבער רי־שונגע — שא! ס'גייט יורן קיפע בעטט מע זעך צוהבער, און נועך יורן קיפע געב איעך וואטער לושן.

אזוי איז גיוועין איביק, האנט אבער, מיז איעך געיבן לושן אפּיליק אין רישונגע. צ'ווייסיז פאוואוע? וואל ס'גייט צי וואלן, און אז ס'גייט צי וואלן מוז איעך געיבן לושן, טאמע ניש, עב איעך צופּלאצט ווערן.

אז מ'זעיט אזעכיטע גראגראווע גראנדים. צאץ גיהערט פון די לעצטע גראנדעס? צאץ נישט ני־ליינט און פּאליקסבלאט די מאנסע מיט דעיעם פּאר־העמגראף צפּאנצאיק? צ'ווייסיז סארינע גראנדע די קילע קימיסיע נייט מאכן? איעך וויים אכיט ניש, כ'וויים נאר, אז דוקעם איז עפּיס א גראנדע, טאמע עבן זיי בא מייער פּאקן א פּוסיליגע ציצע, עב איעך נייש הובן קא וואנדרעב. צי דעיר קילע — צ׳־העיעט עפּיס א גראנדע!

יעץ עב איעך ענק פּאציילן נאך א שיינע מאנ־סע. די קונ־דידאטן צין שטועט־נאר מיזן דעך אופּ־נעיבן טעקזאמינים, צי זיי קענע רעדן און ליינען פּויליש. ני, אבן די ווילקער קוו־דידאטן א בראך. וועכער ווילקער קען דען רעדן פּויליש? אבער איעך איעך האק פּויליש בעסער פון קי־וואלסקין מיט האָ־לעבּוירדען צינ־זאמעט. צ'יאלט הערן ווי איעך האק מיטן סטרושם שיינעץ – פּוליש. עיער זוגט צי מייער:

— פּשאקרעוו זשדישע, ענטפער איעך עיעם:
— פּאזניש קאלא זלאמאנע —, ווער רושט אין ציישיט.
— זוגט עיער צי מייער:
— פּיניא, אידזש דא פּאלעסטיני, ענטפער איעך עיעם:
— וואיטוש, אידזש ז'עלאווען גדזשע העשטש אודזשע — ניי מיטן קאפּ ווי דעיר רעיגן גייט — און דר'עירד אראן.
זוגט עיער צי מייער:
— יאק יא משען הוקנע.... ענטפער איעך עיעם:
— פּע, אגיען טשי שוקא—א פּאוער זיכט דיעך.
ני, קען איעך פּויליש? איעך אב ניש קא מוי־רע פּאר דעיעם טעקזאמין. די ווילקער עבן באן נעק־זאמין פעלירן כ'ליים. איעך עב האקן, אז סעט ניין א רויעך, אז די קרמיסיע עט זעיען ווי איעך האק פּויליש, עבן זיי מייער א קלאפּ־נעין אף דעיער פּליי־צע און עבן זוגן:
— פּיניעלע, די ביסט א פּאטינער קונ־דידאט צין שטועט־נאר.

דער „קונדס" ווינשט צום נייעם יאהר

אלע טעטריים לעזער, לעזעראוועס און לעיזע־ראוונעס פון „קונדס", ווי אויך אונזערע ליב־האבער ציגע כלל־טוער, עסקנים, פּארטיי־לייט, געוועזענע און קומענדיגע ראטמענער און דאזארעס, פרעזעסן פון די היגע פעראיינען, מאסערס, סתם קאבלעפלען ווינשען מיר א גוט יאהר. זיי זאלען — ווי ביז איצט — ארבייטען פארן כלל ישראל — און ס'־זאל זיין פון וואס צו לאכען.

אב־נעק,
גראף קאלי
סאקראטעס
קאפּריזנער
פיניעלע מזיק

פאר ועמעז זאל איך שטימעז?
א בריוועלע צום קונד'ס - רעדאקטאר

הארציגער קונדס־רעדאקטאר!

איך בעט איך רחמנות צו האבען און מיר אר־רויסהעלפען פון מיין פערצווייפעלטער לאגע מיט א קלוגע עצה.

איך בין געבוירען פון א טאטען, א ראדיקאלען פון א מאמען אנ'אלגעמיינע ציוניסטקע, איך אליין בין א פשעקאנדרטע רעכטע פועלי ציוניסטקע און פערליבט אין א רעוויזיאניסט, וואס איז ארויס־געשטעלט אויף דער קאנדידאטען - ליסטע צום שטאט־ראט.

פרעג איך איך, ליבער רעדאקטאר, פאר וועד מען זאל איך שטימען?

* * *

שטעלט איך פאר טייערע רעדאקטאר, אז איך בין יודען האט רחמנות און גיט דער פערצווייפעל־טע חבר'טע אנ'עצה.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: זאג מיר, פאניע שבת הגדול, פארוואס שלאגט מען ביי יודען מלקות?

שבת הגדול: ווייל פון א יוד לאזט זיך קיי־נער נישט שלאגען, שלאגט מען זיך אליין.

קאפּריזנער

ביי א לויה
פון א לאדזער מאנופאקטוריסט

1־טער ווער איז דאס געשטארבען, וואס עס נעהט איהם נאך אזא גרויסער עולם?

2־טער: דאס איז א סוחר און די אלע, וואס גייען איהם נאך זענען די בעלי־חובות.

קאפּריזנער

יעץ וויל איעך ענק יאטן, זוגן נאך א זאך: צ'־זאלט אלע קימע צי טעשליך צין סטוב. עב איעך ענק געיבן אזאנע פּליגן־בלעטליך (געמיינט: פלוג־בלעטלעך). און די פּליגן־בלעטליך איז בּע־שריבן מאן גאנצע פּאריז טראפיע (געמיינט: ביא־גראפיע), אז איעך געב לושן אין קונדאס. מאנע פעידינסטען פּאר די באליטער יאטן, וואעס איעך טי אין שמולן געסל, סארינע באלערניקעס ס'זענען די ווילקער. און צין סאה שטייט אין די פּליגען־בלעטליך, אז אלע באליטער מיזן שטימען פאר דעיעם איינציקן אַסניפּריפּטן העלדישן יאט פּיניעלע מאזיק.

א קלאל קימיז אלע צי מגשליך און אציז מיער אלע א גוטן רישונגע און 'אציז מיער גיזינט.

א קלאג=ליד

א יוד, וואס ס'ווייב איז נאך וואס צוריקגע־קומען פון דאטשע, האט צום „קונדס" צוגעשיקט אט דאס ליד:

נישטא רבותי
קיין גוטע דאטשע,
איינע ברענגט ניש"
די מענער גליק:
אפילו פון דארף
בעסטער דאטשע
קומט אויך
דאס ווייב צוריק

קאפּריזנער

אזוי צו אזוי...
שמועס צווישען משרתים

1־טע: נו, וואס הערט זיך עפעס ביי איהו דו־זשע, די זענען נאך אויף זער זעלבער שטעל?

2־טע: ניין, די מאדאַם האט פערלאנגט פון מיר צופיל — און זי?

1־טע: איך בין אוועק פון דער שטעל, ווייל דער הער האט פערלאנגט פון מיר צופיל.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: זאג מיר טרייטעל, פאר וואס פּאַ־לען גראד אויס די וואהלען באלד צומארגענס נאך יום־כפור?

טרייטעל: כדי די קאנדידאטען זאלען זאַ־גען מיט צוברָאָכענע הערצער.

קאפּריזנער

פאָליטיק פון יאָהר

מיר האָבען געהאַט א יאָהר וואָס איז געווען אָנגעפּיקעוועט מיט מלחמה - שטימונג, הימעל און ערד און מלחמה.

אָנגעהויבען האָט זיך דאָס יאָהר מיט דער אַבּיסיניש - איטאַליענישער מלחמה. נאָכדעם האָבען זיך נאָכגעשלעפּט די אַראַבּער מיט זייער קריג געגען ענגלאַנד, איצט האַלטען די שפּאַניער מיט זיך אַליין מלחמה און היטלער פּאַסט נאָך כסדר מיטן נאַציאָנאַלען שווערדעל געגען מאַסקווע.

ווי מען זעהט, האָט איבּערן גאַנצען יאָהר אַרומגעשוועבּט דער גייסט פון מלחמה און נישט אויפגעהערט צו שרעקען אונז דיפּלאָמאַטען.

ווען מיר מאַכען אָבּער דעם בּילאַנס פון דער פּאָליטיק אין משך פון יאָהר קומען מיר דיפּלאָמאַטען צום אויספיהר אז — עס וועט גאָר קיין וועלט מלחמה נישט זיין, אז מען סטראַשעט אונז נאָר אין מעהר גאָר נישט.

די איצטיגע וועלט - מושלים זענען גאָר נישט אַזעלכע גרויסע בריות, זיי זאָלען זיין פעהיג צו אַזא גרויס שטיקעל אַרבּייט, ווי עס איז אַרויסצורופען א וועלט-מלחמה.

ווען די היינטיגע וועלט-מושלים וואָלטען געווען פעהיגע לייט וואָלטען זיי בּעווייזען צו בּעזייטיגען דעם עקאָנאָמישען קריזיס אויף דער וועלט, חוץ זיי האָבּען אָבּער צו דעם נישט פעהיג, טאָ ווי אַזוי קאָנען זיי פעהיג זיין אַרויסצורופען און אָנצופיהרען מיט א וועלט-מלחמה.

מיר האַלטען — מהאי טעמא נישט פון חשר שיטה, אז מיר שטעהען ערב א גרויסע וועלט-מלחמה.

ניין, יודעלעך! עס איז א בּלאָף דאָס מלחמה-געשריי!

דערווייל האָט מיר א כתיבה טובה.

היטלער - פּאַפּיר

— פאַרוואָס האָט היטלער געלייענט זיין רעדע אויפן פערשנבּערגער צוזאַמענפאָהר פון פּאַפּיר?

— ווייל אין „דריטען רייך“ איז אַלץ אויפן פּאַפּיר: די אָפּמאַכען זענען א שטיק פּאַפּיר, זייערע שלום-רעדעס זענען אויף פּאַפּיר. די וואַלוטע איז פּאַפּיר. די הלואות - פּעפּליכטונגען אויפן פּאַפּיר, און דער נאַציאָנאַל - סאָציאַליזם — איז ווערט אויף אשר יצר....

אַ שאָד די מיה

מוטער: זעה נאָר סאָלטשע, דו בּיזט שוין א מיידעל אין די יאָהרען, מידעדט דיר שוין שידוכים, און דו קענסט נאָך נישט קאָכען, ווי וועט אויסזעהן בּיי א מאָן?

טאָכטער: לאָז די מאַמעשי זיך נישט זאָרגען, בּיי די היינטיגע פּאַצעטען, איז נישט דאָ וואָס צו קאָכען.

קאַפּריזנער

נישט קיין געשמאַקער „מאַכל“

— וואָס זעהט איהר עפּעס אַזוי שלעבּט אויס?

— דאָס עסען דינט מיר נישט.

— ?...

— מיין ווייב האַלט מיך אין איין עסען.

איז געריכט

ריכטער (צום עדות): איז דער עדות פערהייראַט?

עדות: יאָ.

ריכטער: מיט וועמען?

עדות: מיט א פרוי.

ריכטער: האָט איהר געהערט, מ'זאָל זיין פערהייראַט מיט א מאַן?

עדות: יאָ, מיין ווייב.

נראף סאלי.

צום נייעם יאָהר

ס'איז דער אַלטער יאָהר פערשוואונדען
אין דער אייבּיגקייט אַריין,
ס'איז געווען אַ יאָהר אַ שוואַרצער.
פול מיט טרערען לייד און פּיין.

האָט געפאָדערט נאָר קרבּנות
דורשטיג האָט ער בּלוט געלעקט
איבּערהויפּט, דאָס בּלוט פון יודען
האָט איהם זעהר גוט געשמעקט...

אָט דעם אַלטען יאָהר, דעם „זיסען“
וועלען מיר געדענקען לאַנג,
וועלכער האָט אונז נאָר געבּיסען,
ווי אַ גיפטיג בּייזע שלאַנג...

איצטער איז דאָס יאָהר פערשוואונדען
מיט זיין שטורעם, היץ און קעלט,
נאָר זיין פינסטערע ירושה
איז געבּליבּען אויף דער וועלט...

זיין ירושה דאָרט אין שפּאַניען,
וועט די וועלט נאָך לאַנג דערפיהלען....
נישט איין בּלוטיגע סימפאָניע
וועט דער טייוועל דאָרט נאָך שפּילען...

און די וועלט — אָט די „נייטראַלע“
גלייכגילטיג וועט ווייטער קוקען
ווי דער שטאַרקער וועט דעם שוואַכען
דורשטיג, גיריג דאָרט פערצוקען....

ס'איז אויף שפּאַניען אַ רחמנות
אויף איהר גורל אויפן שוואַרצען,
אָבּער איין זאַך.... ארץ - ישראל
איז אונז נעהנטער צום האַרצען.

וויפיל יודישע קרבּנות
האָט דאָס יאָהר אויף זיין געוויסען
וויפיל לעבּענס אומגעקומען!
וויפיל בּוימער אויסגעריסען!...

און דער עיקר... זיין ירושה
אָט די בּלוטיגע, געמיינע, —
צי מען וועט פאַר איהר נישט דאַרפען
„שטייער“ נאָך בּעצאָהלען שעהנער...

* * *

ס,איז דער אַלטער יאָהר פערשוואונדען
אין דער אייבּיגקייט אַריין
לאָמיר האָפען, אז זיין חבר
וועט דאָך בּעסער, בּעסער זיין...

ווער איז אונזער 1-טער קאַנדידאַט צום שטאָט-ראַט?

איבּערגעכאַפּט פלוג - בּלעטעל פון אַ היגער פּאַרטיי

אין א פלוג-בּלעטעל פון א א פּאַרטיי, וואָס געהט איצט מיט אַנ'אייגענער ליסטע צום שטאָט-ראַט, ווערען אויסגערעכענט די מעלות פון יורש-טען קאַנדידאַט. מיר געבּען איבּער דעם איינהאַלט פון דעם פלוג-בּלעטעל כמעט ווערטליך:

יודען, וועהלער!

אונזער קאַנדידאַט...... געהערט צו דער פּלעיאַדע אונזערע געהעריגע יודישע געזעלשאַפטליכע טוער און הויך-פּאָליטיקער, זיינע מעשים טובים זענען בּעקאַנט אויף אַלע ערד-קוגלען.

געבּוירען געוואָרען איז אונזער קאַנדידאַט א פּיצעלע קינד און שוין דעמאָלס האָט די אַקושערקע אין איהם הערזעהן סמנים פון אינטעליגענץ און בּילדונג, ער רעדט דאָן אין אזא שפּראַך, וואָס קיינער פערשטעהט איהם נישט. מיט דער זעלבער שפּראַך רעדט ער בּיז היינטיגען טאָג.

ווען ער הייבּט אָן שפּילען אין קנעפּ, און שפּעטער קליפּע, ראָן צווייפעלט שוין קיינער נישט, אז ער וואַקסט א גאון, א קאָפּ-מענש, — כמעט ווי גראף קאַלי.

די ערשטע ערציהונג בּעקומט ער אין דער גימנאַזיע אויף דער ליטווא קעלמא. דער בּעהעלפער וואָס שמייסט איהם, ווערט מיט איהם קנופּפעל שבּקנעפּעל...

נאָכן ענדיגען דעם חדר מיט א דיפּלאָם, הויבּט ער זיך אָן פערטיפען אין דער אַלגעמיינער ליטע-ראַטור: ער ליענט פּלייסיג גאַנצע טעג שילדען פון געוועלבּער, ווי אויך ווייצען פון קאַלענדאַרען.

איצט איז ער א העכסט אינטעליגענטער מענש ער עסט פלייש מיט א גאָפּעל, און טאָמער טרעט ער אָן אויפן טראַמוואַי א דאַמע אויפן אָהטשיסק, בּעט ער זי שוין נישט איבּער אויף יודיש, נאָר אויף אַנדערע שפּראַכען. אויבּ די דאַמע טראָגט א געוועהנליכען מאַנטעל, זאָגט ער „פּשעפּראַשאַם“, אויב א פּאַקעטעם — זאָגט ער „פּאַרדאָן“, און אויב זי טראָגט א „טיעבּיעטסקי ליס“ — זאָגט ער איהר „מערסי“...

דער לאָדזער „סעזאָן“

מאַדאַם (צום משרת): סימיטאָג שטייט שוין אויפן טיש און דער הער איז נאָך נישט דאָ פון געשעפט.

משרת: דער הער איז אַוודאי פערשלאָפען. איך גיי שוין אַראָפּ איהם אויפוועקען.

קאַפּריזנער

צווישען סוחרים

1-טער: נו, איהר האָט עפּעס געלייזט פאַר יום טוב?

2-טער: א שאלה, ווען איך לייז א העלפט וואָלט איך אויך געגונג געהאַט.

1-טער: וואָס?

2-טער: קלעפּ.

פּאָליטיק צום נייעם יאָהר

פון א. אַיטקין

שמעו נא רבּותי רבּנים ריינים,
ר' יעקע קלינגט ווידער מיט ר' יהודה'ס סימנים,
ר' יעהוש לויפט העגדום פּעגדום מיט א גערודער,
וויל מ'כלימרשט מיט ענגלאַנד, פראַנקרייך ווערען גוטע בּרידער,
אַריינגעהמען אַלעמען אין קהלנצעל,
זיי זאָלען איהם טישט שטערען בּיים מלחמה מצוה - טענצעל,
וועלכע איז — ווי ער חבר'ט — בּיי איהם פון די הייליגסטע פליכטען
דעם „רויטען ריז“, גרינדליך צו פערניכטען,
ר' שלום'קע קאָן עס געווים נישט שמעקען ע
כ'איז א פּסוק מיט א שטעקען,
ווייל דאָס וועט דעם „רויטען ריז“ פון זיין רוח ערוושקען,
און דאָן בּרויך איך אייך נישט צו ערקלערען,
די יאַווידרוכע, וואָס קאָן דאָן ווערען,
ווייל דער רייטער איז א יונג מיט בּיינער
איימער דעם, וואָס ער קאָן גוט געבּען אין די ציינער,
אין ער צו נאָך עפּעס א מייסטער גאָר איינער,
זיין טעכניק מיט די גאַזען וואַרפען נישט אַזא מורא
ווי דער פּחד פאַר זיין „תורה“.
דאָס וועט די וועלט נישט דערלויבען
דעם יעקע מיט זיין רויטען אַנצוהויבען,
אייב אַזוי שטעלט זיך אַרויס די האַרבּע פראַגע:
צו וואָס איז דער געייג נאָך דער בּעוואָפנונג - פּלאַגע?
איז דער תירוץ: ס'איז א דבר ידוע, ס'איז גאָר קיין נייעס
אז די היינטיגע מענשען זענען ווי די ווילדע חיות,
און בּעזונדער די מיליטאַריסטען,
וועלכע לעכצען, וועלכע גלוסטען,
גאָר, אז איינער זאָל דעם צווייטען פערשלינגען,
און דערום האַלטען זיי אָן די מלחמה-קלינגען,
כאָטש מעהר ווי בּיים קלינגען וואָלטען זיי אי"ה נישט בּלייבּען,
דאָן א דאַנק זיי מוזען אַלע דעם בּעוואָפנונגס-געייג פאָרווערטס טרייבּען,
די מיליטאַריסטען זענען ווי די שכּורים, וואָס קוקען אויף דער לעהרער פלאַשקע,
זיצען זיי ציקלעמטע און רעדען כאָטש ווענען משקה,
וואָס אַרט עס זיי, ס'קאָסט זיי דען בּייער?
אז זיי וועלען אָנצינדען דעם שרעקליכען וועלט - פייער?
אין א וועלט וועט אונטערגעהן?
אָבּער ניין, און טויזענד מאָל ניין!
איך, דיפּלאָמאַט זאָג: מלחמה איז אַנ'אומגליק פאַרן בּעזיגטען און פאַרן בּעזיגער
די וועלט וועט זיך נישט לאָזען פיהרען אין חדר, די וועלט איז שוין קליגער,
מלחמה! — אויסגעשלאָסען, ניין, ניין! ונאמר אמן.

עיקר שכחתי:

אונזער ליבּער „מלאך“, ליידט נעבּעך אויף א פּאָליטישע קרענקל,
געכאַפּט א פּסק אין אַבּיסיניען און געלעגט זיך איבּערן בּענקעל,
ס'איז קיין חידוש, ס'איז קיין וואונדער,
ענגלאַנד איז נעבּעך ווי א היינטיגער פּאָטער מיט זיינע קינדער,
וועלכע זענען צו זייהט אַהן צו שפּרייט אין אַלע וועלט-טיילען,
איינער אין אַמעריקא, דער צווייטער אין אַפריקא, דער דריטער אויף טויזענדער מיילען
אַזוי איז ענגלאַנד, מיט איין פוס אין מזרח, מיט דער צווייטער אין מערב, אין דרום, אין צפון,
צעוואָרפען אויף שבעה ימים און האַלט נאָר אין איין בּלאָפען,
און שאַרט נאָר פּייער מיט פערמדע הענט.
אָבּער איהר בּלאָף האָבּען שוין אַלע דערקענט,
איז זי פּונקט ווי היינטיגע תּלמידים מיט זייער שוואַכען רבּין,
וועלכע טוען איהם להכעיס און פערבּיטערען איהם זיין לעבּען,
ער בּעט מיט טרערען: קינדערלעך, האָט רחמנות אויף מיין געזונד
און זיי לאַכען זיך אויס, הערען איהם ווי דעם הונט,
ער ציטערט נעבּעך פאַרן דייטש
פּונקט ווי א שוואַך פערדעל פאַרן בּייטש,
אייך די ווילדע אַראַבּער טוען וואָס זיי ווילען
און ענגלאַנד קאָן מ'כלומרשט דעם טעראָר נישט איינשטילען
אָט וועט ער איצט נייע חיילות שיקען,
מיך, דיפּלאָמאַט, טוט עס נאָר ווייניג קוויקען,
ווייל איך פערשטעה די גרויסע גליקען,
אין פערשטעה זיין פּאָליטיק די מרפה,
ער איילט זיך נישט אַזוי שטאַרק צו לעשען די שרפה
ווייל ער וויל די עליה אָפּשטעלען איינגאַנצען,
האָט ער מורא ר' ישראל זאָל נישט נעהמען טאַנצען,
האָט ער ייזנע חיילות דאָס גאַנצע לאַנד פּ"ל.
וועט שוין ר'יודעל זיצען רוהיג, שטיל,
הלואי, זאָל מיין פּאָליטיק זיין פאַלש, הלואי, זאָל איך ליגען זאָגען,
אָבּער ס'לאָזט מיך נישט רוהען, ס'ליגט מיר נוט אין מאָגען,
נאָר נישט געזאָרגט, דער נייער יאָהר וועט אונז בּעגליקען,
און א גוט קוויטעל שיקען,
א שנת חיים וברכה, ווי מיר ווינשען זיך אַליין,
ונאמר אמן.

חכמות אויף ראש-השנה

און אויף אַ גאַנץ יאָהר

— וואָס איז דער אונטערשיד צווישען פיש און פרויען?

— פיש קענען נישט רעדען, און פרויען קענען נישט שווייגען.

— וואָס איז דער אונטערשיד צווישען דעם וואָס בּאָרגט א גמילת-חסדים, בּיז דעם, וואָס עסט אין א רעסטאָראַן מיטאָגען?

— בּיידע האָבען ס'לויפען.

— ווער האָט מעהר אויפן קאָפּ: א חסידישער יוד, צי א דעמאָקראַט?

— א חסידישער יוד.

— פאַר וואָס?

— ווייל ער טראָגט א היטעל מיט א קאַפּעל.

קאַפּריזנער

פון געבּען בּיז נעהמען

מחותן (צום שדכן): איהר האָט געזאָגט, אז דער חתן נעהמט איבּער 100 זל. א וואָך, דערווייל האָט ער קיין העלפט אויך נישט.

שדכן: דער שווער קען נאָר וויסען וויפיל ער גיט איהם, אָבּער נישט וויפיל ער נעהמט.

וואָהל-שפּיקעס

יוד (צו א קאַנדידאַט צום שטאָט-ראַט): בּאַגיע ט. קויפט אייך א פּעקעל זאַפּאַלקעס.

קאַנדידאַט: צו וואָס טויגען מיר די זאַפּאַלקעס?

יוד: עס זאָל זיך בּיי אייך אַבּיסעל אָנצינדען דאָס רחמנות - גפיהל.

* * *

אין א היגען פעראיין, וואו דער פרעזעס פיגוריהרט אויף א וואָהל-ליסטע, זאָגט איין מיטגליד צום צווייטען:

— דו ווייסט, די מיטגלידער פערשפּרייטען וועגען פרעזעס אַלערליי ליגענס.

— טאָך גוט, וואָס זיי פערשפּרייטען נישט דעם אמת — האָט דער יוד געענטפערט.

נישט קיין חילוק

— זאָג מיר, וואָס איז דער חילוק פון א פרומען יוד בּיז א היינטיג מיידעל?

— גאָר קיין חילוק נישט. בּיידע שטעהען לאַנג בּיי „שמונה עשרה“... (18).

* * *

— וואָס איז דער טייטש „הכנסת כלה“?

— א כלה, וואָס נעהמט פון טאַטען די גאַנצע הכנסה.

א זערטענע שטאַט...

ראש השנה געדאַנקען

כ'קען א שטאָט
ווי ס'איז נישט קיין נויט,
מען שלאָגט נישט דעם יוד
מען שינט נישט די הויט
דער האָס איז נישט גרויס
מען לאָזט איהם שטיל,
וואָס קומט אָבּער אַרויס —
אז זי איז נאָר — אין שוהל.

קאַפּריזנער

—*X*—

דער חזן ערב די וואַהלען

גבּאי (צום חזן): איהר האָט געזאָגט, אז איהר האָט א שטימע, דערווייל הערט מען דאָך אייך גאָר נישט.

חזן: איך האָב א שטימע, טאַקע א גע'פּסל'טע.

ימים נוראים-סחורה

א נ אָ נ ס

איך זוך א געהילף אָהן א קאַפּיטאַל צו א סעזאָן-אַרטיקעל, וואָס איז שטאַרק פערשפּרייט — צו שרייבּען וויצען אויף די ימים-נוראים.

זיך צו מעלדען מיט אָפּערטען אין „קונדס“ אונטער קאַפּריזנער

לכּבוד ראש-השנה תרצ"ז

פּרעזידענט רוזוועלט, אַמעריקאַנער מיניסטאָרען און פּאָליטיקער און אייראָפּעאישע מלוכה-מענער בעגריסען יודען לכּבוד ראש-השנה תרצ"ז

עס איז שוין געוואָרען אַ טראַדיציע, דאָס לכּבוד ראש-השנה זאָלען אַ רייה אַמעריקאַנישע און אייראָפּעאישע שטאַטסמענער דורך דער יודישער טעלעגראַפען אַגענטור איבערשיקען גליקוואונשען דער יודישער געמיינשאַפט. אין דער איצטיגער שווערער צייט פון יודישען פאָלק זענען די דאָזיגע אויסערונגען מעהר ווי קאָנווענציאָנעלע לשנה-טובה-גליקוואונשען, זיי זענען דעמאָנסטראַציעס פון מענשליכער סימפּאַטיע פאַר די געררודפטע יודען און האַלד-אויסדרוקען פאַר די הויכע גייסטיגע און מאָראַלישע ווערטען פון יודענטום.

די יטייא האָט בעקומען צענדליגער גליקוואונשען פון פיהרענדע פערזענליכקייטען אין פּאָליטישען לעבען, דערונטער פון פּרעזידענט רוזוועלט, אַלע מיטגלידער פון זיין רעגירונג. פיל גובערנאַטאָרען פון די אַמעריקאַנער שטאַטען, סענאַטאָרען א. אנד. ווי אויך פון אייניגע אייראָפּעאישע פּאָליטיקער און פיהרענדע פּערזענליכקייטען פון יודישען לעבען.

אונטען ווערט געבראַכט בלויז אַ טייל פון די דאָזיגע גליקוואונשען, דערפון אייניגע אין פולען טעקסט, אנדערע — בלויז אין אויסצוגען:

פראַנקלין ד. רוזוועלט

פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַטען

וויסענדיג וועגען העפ אויסגעצייכענטען אַנטייל וואָס די יודען אין אַמעריקע נעהמען אין שטיצען די טראַדיציעס און שטרעבונגען פון אונזער לאַנד, האָב איך אַ ספּעציעלען פערגעניגען אויסצודריקען אַ האַרציגע בעגריסונג אַלע בירגער פון יחדישען גלויבען צו דער געלעגענהייט פון דעם ראש-השנה. איך האָף, אַז דאָס נייע יאָהר וועט ברענגען אונזערע יודישע מיטבירגער טרויס וואוילשטאַנד און גליק.

קאָרדעל האַל,

אַמעריקאַנער אויסערן מיניסטער.

עס פרייט מיך זעהר אויסצודריקען אונזערע בירגער פון יודישען גלויבען האַרציגע בעגריסונגען און גוטע וואונשען צו דער געלעגענהייט פון ראש-השנה תרצ"ז. דאָס נייע יאָהר איז שטענדיג אַ צייט פאַר אַ בענייטען חשבון הנפש און בעגייסטע האָפנונגען און פּלענער פאַר אַ בעסערער צוקונפט. איך פון מיין זייט בין גליקליך צוזאַמען מיט אייך אַנטיילצונעהמען אין אַ בעגייאונג פון אונזערע בעמיהונגען לטובת דעם אינטערנאַציאָנאַלען שלום און גוטע בעציהונגען איבער דער גאַנצער וועלט.

האַראָלד ל. אייקס

אַמעריקאַנער אינערן מיניסטער.

אין דעם איצט צו ענדע גהענדען יאָהר תרצ"ו האָבען די יודען געהאַט איבערגעלעבט פיל שווערע געשעהענישען, גליקליכערווייז האָט אין אונזער לאַנד געהערשט שלום און אַ כּסחר וואַקסענדע בעסערונג פון די ווירטשאַפטליכע און סאָציאַלע פערהעלטנישען פון אונזער גאַנצער בעפעלקערונג. צו דעם דאָזיגען פאָרטשריט האָבען די יודען פיל בייגעטראָגען.

דעניעל ס. ראָפּער

אַמעריקאַנער האַנדעלס מיניסטער.

דאָס יודישע פאָלק האָט געמאַכט גרויסע בעשטייערונגען אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט און פאַרן פּראָגרעס פון דער וועלט. אין דער איצטיגער צייט מוזען מיר, מעהר ווי ווען עס איז פריהער, אַנערקענען די פערפיהרונג און דעם צוזאַמענהאַנג פון פעלקער כדי צו בעוואָרענען דעם מענשליכען פּראָגרעס לטובת אַלעמען.

דזשאָרדזש ה. דערא

אַמעריקאַנער קריגס מיניסטער.

עס פרעהט מיך זעהר צו האָבען די געלעגענהייט צו בעגריסען די יודען צו דער פייערונג פון זייער נייעם יאָהר. דער אָנקום פון דעם דאָזיגען רעליגיעזען יום-טוב דאַרף אונז אַלעמען, אָהן אונטערשיד פון גלויבען, דערמאָנען וועגען דעם טיפען, גוטען איינפלוס, וואָס יעדע רעליגיע פערמאָגט. איבער דער גאַנצער וועלט וועלען די יודען, וואָס היטען אָפּ דעם דאָזיגען הייליגען יום טוב, ערמוטיגט ווערען דורך אַן אויפריכטיגער האָפנונג, אַז דאָס נייע יאָהר וועט ברענגען דער וועלט אַ צייט פון שלום און גליק. (די דאָזיגע שורות האָט דער אמער. קריגס מיניסטער געשריבען קורץ פאַר זיין טויט).

האָמער ס. קאָמינגס,

אַמעריקאַנער גענעראַל - פּראָקוראָר.

די יודישע בײשטייערונג צו מאָדערנער ציוויליזאַציע איז אַ גרויסע. יודען האָבען זיך אויסגעצייכענט אויף די געביטען פון עפענטליכען דינסט, ווי־סענשאַפט, קונסט, מוזיק, און ליטעראַטור, ווי אויך אין אַנדערע געביטען פון אונטערנעמונג און זעלבסט אויסדרוק. די טראַדיציעס פון זייער גלויבען האָבען זיי געהאָלפען איבערצוטראָגען שווערע צייטען, און איך בין זיכער אז די דאָזיגע גרויסע טראַדיציעס וועלען אין דער צוקונפט פיהרען די יודען צו ווייטערע ווירדיגע דערגרייכונגען.

מאַקענזי קינג,

פּרעמיער מיניסטער פון קאַנאַדע

עס פרעהט מיך צו האָבען די געלעגענהייט אויסצודריקען אַ האַרציגע בעגריסונג צו די מיטגלידער פון דער יודישער געמיינדע אין קאַנאַדע צו דער געלעגענהייט פון יודישען נייעם יאָהר. צו די יודישע בירגער פון קאַנאַדע דריק איך אויס מיינע בעסטע וואונשען פאַר זייער וואוילשטאַנד און גליק אין נייעם יאָהר.

האַראָלד ג. האָפמאַן,

גאָווערנער פון שטאַט ניו-דזשורסי.

עס פרייט מיך באמת זיך אָנצושליסען אין דעם גייסט פון ברודערשאַפט, וואָס עס ברענגט די איצטיגע צייט פון יאָהר און אויסצודריקען מיין בעוואונדערונג איבער דעם גערולד, אחדות און מוט, מיט וועלכע איהר האָט געקעמפט געגען די ענדלאָזע שטערונגען אין אייער לאַנד, געשיכטליכען מאַרש פון דער צייט, כּדי אָפּצוהיטען אייערע קולטורעלע אוצרות. איהר האָט געמאַכט העלדישע פּרובען. אָפּצוהיטען דעם ,,גאָלדענעם כּלל", אין דעם גייסט פון הלל הזקן, וואָס זאָגט: ,,דאָס וואָס דו האָסט פיינט, טו נישט דיין חבר". דאָס איז דער פונדאַמענט אויף וועלכען עס איז געבויט די מאָדערנע ציוויליזאַציע. דאָס איז געווען און איז אַן אידעאַל, פאַר וועלכען עס איז ווערט צו קעמפען. עקאָנאָמישע מאַטיוון האָבען אַלע מאָל געשפּילט אַ הויפּט-ראָל אין דעם וועג פון דער ציוויליזאַציע. אָבער די צייט, וואָס די וועלט מאַכט איצט דורך, איז מעהר ווי אַן עקאָנאָמישער קריזיס, די ציוויליזאַציע, וואָס מיר האָבען געבויט, שטעהט איצט פאַר דעם העכסטען נסיון. אַלס אַ פעראייניגט פאָלק, וועלען מיר אויסהאַלטען די פּראָבע. ווייל מיר האָבען זיך געווידמעט צום פּרינציפּ, אַז דער צוועק פון לעבען איז צו פערגרעסערען אונזער אייגען גליק דורך פערגרעסערען דאָס גליק פון אַנדערע.

מאַרטין ל. דייווי,

גאָווערנער פון שטאַט אָהיאָ.

איך האַלט עס פאַר אַ פּריווילעגיע און אַ פערגעניגען אויסצודריקען די יודען אַ האַרציגע בעגריסונג צו דער געלעגענהייט פון ראש-השנה. די יודען האָבען אריינגעשריבען פיל בעדייטענדע קאַפּיטלען אין דער שטאָלצער געשיכטע פון אַמעריקע, זיי האָבען געמאַכט וויכטיגע ביישטייערונגען צו דעם אידעאַל פון בעסערער רעגירונג און פיינערער בירגערשאַפט. זאָל דאָס נייע יאָהר ברענגען די יודען פון אַמעריקע ברכה און הצלחה.

דזשאָרדזש ה. אוירל,

גאָווערנער פון שטאַט פּענסילוואַניא.

אין די איצטיגע שווערע צייטען ווען אומטאָלעראַנץ און פּאָראָרטייל ווילדעווען אין פיל טיילען פון דער וועלט, איז עס פּאַסיג, אַז מיר זאָלען געדענקען די לאַנגע און ערהאַפטיגע געשיכטע פון דעם יודישען פאָלק און זיינע גרויסע ביישטייערונגען צו אונזער ציוויליזאַציע. צוזאַמען מיט אַנדערע ליבעראַלען איז עס מיין אויפריכטיגע האָפנונג, אַז די פּרינציפּען פון פרייהייט און גלייכהייט אויף וועלכע אונזער שטאַט איז בעגרינדעט, וועלען טריאומפירען איבער די קרעפטען פון אומטאָלעראַנץ — איצט און אין די קינפטיגע טעג.

פרענק ד. פיצדזשעראַלד,

גאָווערנער פון שטאַט מישיגאַן.

מיר לעבען אין אַ צייט פון וועלט-אומרוה און אומזיכערקייט, דאָך איז עס אַן ערמוטיגונג צו וויסען, אַז דאָ אין אונזער לאַנד ווען די כוחות פון האַס און פאַנאַטיזם הייבען אויף זייערע קעפּ, ווערען זיי נישט לאַנג געדולדעט.

דזשאָרדזש ס. פּירי,

גאָווערנאָר פון שטאַט ווירדזשיניא.

אין קיין לאַנד אויף דער וועלט האָבען די יודען נישט געפונען קיין ברייטערען קבלת-פּנים ווי אין די פעראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקע. און ווייניג מענשען האָבען בייגעשטייערט פאַר דעם וואוילשטאַנד פון אַמעריקע מעהר משותפדיג ווי דאָס האָבען געטון די יודען, איך ווינש די יודען אויפן נייעם יאָהר און אויף שטענדיג די גרעסטע מאָס פון אמתען וואויל־שטאַנד, די יודען זענען אַ טרייס פאָלק און זיינען ווערט דאָס בעסטע.

ר. ל. קאָרקאָן,

גאָווערנאָר פון שטאַט נעבראַסקאָ.

די יודען האָבען געשפּילט אַ וויכטיגע ראָלע אין דער געשיכטע פון דער וועלט. אין יעדען פעריאָד זענען פון זיי ארויסגעקומען פּראָמינענטע פּאַטריאָטען אין די לענדער וואו זיי וואוינען. אַלע געביטען פון אינדוסטריע, פינאַנסען, וויסענשאַפט און דיפּלאָמאַטיע זענען בעררייכערט געוואָרען דורך יודען, זאָל די וועלט שטענדיג געניסען פון יודישער איינציאַטיוו, אַמביציע און קאָנסטרוקטיווע פעהיגקייטען.

הערי וו. נייס,

גאָוורנאָר פון שטאַט מערלענד.

זאָל דער אָנקום פון נייעם יאָהר בעגייסטען דעם גייסט פון גוטען ווילען, טאָלעראַנץ און קאָאָפּעראַציע וואָס האָבען אַלעמאָל עקזיסטירט אין די פעראייניגטע שטאַטען, לאָמיר האָפען אויף דעם טאָג ווען אַן ענגליכער גייסט וועט בעהערשען די גאַנצע וועלט, ווען די פעלקער פון דער וועלט וועלען אויף שטענדיג אויסראָטען דעם קרעבס פון פאַנאַטיזם און אומטאָלעראַנץ, וואָס פרעסט דעם קערפּער פון ציוויליזאַציע אין פיל לענדער.

פרענק פ. מעריאַס,

גאָווערנאָר פון קאַליפאָרניע.

אין פערלויף פון אַלע יאָהרען האָט דאָס יודישע פאָלק געאַרבייט צוזאַמען מיט אונז פאַר די בעסטע אינטערעסען פון דער מענשהייט. אַזוי אי שלום זאָל ווערען אַ ווירקליכקייט. די יודען האָבען זיך געזאָרגט פאַר דעם וואוילזיין פון אַנדערע און זיי געהאָלפען אין זייער נויט. איך ווינש די יודען פון דער וועלט ווייטערדיגען ערפאָלג אין זייער גרייטקייט צו גליק.

עלמער האָלט,

גאָווערנאָר פון שטאַט מאָנטאַנאַ.

אונזער בעליבטע אַמעריקאַ איז אַ קינד, ווען מיר פערגלייכען איהר עלטער מיט די יאָהרען פון דער יודישער געשיכטע. מיר האָבען דערקענט און שאַצען אָפּ די מענשען פון דער דאָזיגער ראַסע, וואָס ווערען געשעצט אין די מייסטע לענדער פון דער וועלט. יודען האָבען געשפּילט וויכטיגע ראָלען אין אַמעריקאַנער געשיכטע, אין צייט פון קריג און אין דער צייט פון שלום, אין געשעפט אין פּאָליטיק, און פילאַנטראָפּיע, זיי האָבען אַ בעדייטענדען חלק אויף יעדען געביט פון געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט.

דייוויד שאָלץ,

גאָווערנאָר פון שטאַט פלאָרידאַ.

פון דער טיפסטער פערגאַנגענהייט האָט די יודישע ראַסע געשפּילט אַ הויפּט ראָל אין דער ענטוויקלונג און אין פּראָגרעס פון דער וועלט ציוויליזאַציע. קיין ראַסע קאָן נישט אָנגערופען ווערען מעהר שלום-ליבענד אָדער מעהר פּראָגרעסיוו, אַלס יחידים, אין דעם וואוילזיין פון זייערע מיטמענשען.

היו וואַייט, גאָווערנאָר פון שטאַט מיסיסיפּי.

די ביישטייערונגען, וואָס יודען האָבען געמאַכט פאַר דער ציוויליזאַציע אין פערלויף פון אַלע צייטען, זענען צו גוט בעקאַנט, אַז איך זאָל עס דאַרפען פּאָ מענטירען. מען קאָן אפשר נישט זאָגען קיין גרעסערען לויב פאַר אייער פאָלק ווי דאָס, אַז עס האָט נישט געקענט די מעגליכקייט אָנצוהאַלטען זיין ראַסישען שטאָלץ און גאַנצקייט טראָץ די אומגעהייערע שוועריגקייטען און אין דער העלפט צייט נישט אויפגעבטרויג לאָיאַליטעט און פּאַטריאָטיזם צו די לענדער וואו יודען האָבען געמאַכט זייער היים, עס זענען נישטאָ קיין מעהר ווערטפולע בירגער פון שטאַט, שטאַט און לאַנד, אָדער אַזעלכע וואָס זענען מעהר אַרבייטסזאַם אָדער געזעץ-ליבענד ווי יודען, און אויך אַזעלכע וואָס ווערען מעהר רעספּעקטירט דורך פריינד און שכנים, איך וויל צוגעבען מיין שטים צו די מיליאָנען אַנדערע שטימען, ווינשענדיג די יודען פון דער וועלט די ברכה, אַז זיי זאָלען גהען אין די פוס-טריט פון זייערע עלטערען.

פלאָיד פ. אָלסאָן גאָווערנאָר פון מינאַסאָטאַ.

זייער לאַנגער און העלדישער קאַמף געגען פּאָגראָמען און פאָראורטייל האָט פאַר די יודען געוואונען די בעוואונדערונג פון אויפגעקלערטע מענשען אין אַלע טיילען פון דער וועלט. די איצטיגע רדיפות אויף יודען אין פיל לענדער זענען אַן אָנקלאַגע געגען אונזער גאַנצער ציוויליזאַציע. עס איז מיין אויפריכטיגע האָפנונג, אַז מיר וועלען געפינען אַן אינטעליגענטע לעזונג פאַר דעם עקאָנאָמישען כאַאָס וואָס איז אין אַ גרויסער מאָס די סיבה פון פּרימיטיווען ראַסען-האַס און בּאַרבּאַריזם, וואָס עקזיסטירען איצט אויף דער וועלט.

וויליאַם גיבּס מעקאַדו,

סענאַטאָר פון קאַליפאָרניע.

וואָס פאַר אַ וואונדערליכע ראַסע און גרויסאַרטיגע געשיכטע! דאָס וואָס די יודען האָבען איבערגעלעבט אַלע אומוואַנדלונגען און רדיפות און קאַמפען, ווייזט, אַז זיי זענען אַ קרעפטיג און נישט-בעזיגבאַר פאָלק.

אַרטור קעפּער, סענאַטאָר פון קענזעס.

עס פרעהט מיר זעהר אויסצודריקען מיין פריינדליכע בעגריסונג צו די יודען פון דער וועלט, בעזונדערס אין אַ צייט, ווען פיל אונטערדריקטע פאַראויטיילען ווערען אויפגעהערט געגען דער יודישער ראַסע און ווערען פערשפּרייט דורך אומוויסענדיגע לייט, און אַזעלכע וואָס האָפען פערזענליך צו פּראָפיטירען דורך דעם האַס, אַזעלכע אַטאַקעס וועלען פערשטעהט זיך נישט אָפּשטעלען דעם פּראָגרעס פון אייער ראַסע, פּונקט ווי זיי האָבען דאָס נישט געקענט טון אין דער פערגאַנגענהייט.

וו. וואָרען באַרבּור,

סענאַטאָר פון ניו-דזשוירזשי.

אין די אומגעפעהר יעקס טויזענד יאָהר פון זיין געשיכטע האָט דאָס יודישע פאָלק בייגעקומען נישט איין קריזיס, דאָס קומענדיגע יאָהר קאָן אפשר אויס זעהן אַלס ענטשיידענדע פאַר יודען פון דער גאַנצער וועלט. אין פיל לענדער שטעהען די יודען אויס פיל בעליידיגונג און עס קומט זיי אויס צו קעמפען. ווייט פון דער דאָזיגער פלאַג געהט אַמעריקע מיט איהר וועג פון טראַדיציאָנעלען יושר פאַר די יודען אין אַמעריקע האָט דאָס נייע יאָהר נישט קיין געפאַהרען און איך ווינש אַז דאָס זעלבע געפיהל פון זיכערהייט זאָל אויך ארומנעהמען אַלע יודען, וואו זיי זאָלען זיך נישט געפינען.

העמילטאָן פיש,

קאָנגרעסמאַן פון ניו-יאָרק.

אין די איצטיגע טעג פון אויפקלערונג קענען מיר נישט פערשטעהען די רדיפות אויף יודען אין אויסלאַנד. אין אַמעריקע האָבען די יודען פיל ביי־געשטייערט אויף יעדען געביט. אַמעריקאַנער יודען געניסען די זעלבע ציוויל-רעכט און די ברכה פון פרייהייט, וואָס די קאָנסטיטוציע גאַראַנטירט יעדען אַמעריקאַנער בירגער און וועלען דאָס אויך אויף וויי־טער געניסען.

כּל-זמן אונזערע פרייע אינסטיטוציעס און די קאָנסטיטוציע פון די פעראייניגטע שטאַטען וועלען לעבען, טראָץ די איצטיגע רדיפות אויף יודען אין געוויסע לענדער, וועלען זיי דאָך איבערלעבען די דאָזיגע צייטווייליגע אַטאַקען, ווי זיי האָבען דאָס געטון אין דער פערגאַנגענהייט און וועלען האָבען נאָך גרע־סערע געלעגענהייטען פאַר זייער דינסט צו דער מענשהייט און די ערפילונג פון זייערע האָפנונגען און שטרעבונגען אין א"י און זייער גורל אַלס אַ גרויסע ראַסע.

לאָרד סעסיל און שעלוואָוד.

עס איז פאַר מיר אַ גרויסע פרייד צו שיקען דעם יודישען פאָלק אַ גרוס צום יאָהר-צייט. דורך אַ לאַנגער טראַגישער פערגאַנגענהייט האָט עס מיט גלויבען און מוט אָפּגעהיט זיין נאַציאָנאַלען גייסט. גלויבען און מוט זענען די איינענשאַפטען, אין וועלכע עס קען זיך היינט אַמייסטען אַלע פעלקער וואָס אַרבייטען פאַר שלום און יושר אין דער גאַנצער וועלט. איך בין בטוח, אַז דאָס יודענטום וועט אויך להבא אָפּהיטען די דאָזיגע גרויסע אייגענשאַפטען.

קוץ די אויבען ציטירטע ראש-השנה-וואונשען האָט די יט"א בעקומען נאָך פיל אַנדערע, דערונטער פון מעהרערע פיהרענדע יודישע פערזענליכקייטען, וואָס רופען דאָס יודישע פאָלק צו אויסדויער און האָפנונג און צו דער אָפּהיטונג פון די היסטאָרישע ווער־טען, וואָס האָבען דעם יודישען פאָלק געגעבען כּוח איבערצוהאַלטען די שווערסטע צייטען פון זיין גע־שיכטע.

די וועלט-בערירהמטע לאַפּעלושען-פאַבריק
KAROL GOEPPERT
Spółka Akcyjna
עמפפעהלט צום ווינטער-סעזאָן זיינע ספּעציעלע אַנערקענטע
וועלור-היטען
צו בעקומען אין די איינענע געשעפטע:
פּיעטריקאַווער 11, 71 און 292.

תשליך איז ליבאַוויטש

(ענדע פון דער 13-טער ייש)

קאַלט־ע בּל־טרע וואַסער ט־פּענישען און שוין לאָזען איהם בּיי זיך אויף שטענדיג.. זיכער! ער, דער ליבאַוויטשער טייך, האָט אויף זיך זינד, עבירות! ער קען אָבער נישט געהן צו ,,תשליך"!... וואַרום וואו זאָל ער זיי וואַרפען, זיינע זינד? סיידען אין דער ליבאַוויטשער בּלאָטע אריין!... זיי אָבער, די חסידישע געסט מיטן רבּין בּראש, זיי האָבען וואו אריינצוּוואַרפען זייערע עבירות — בּיי איהם נאַקע אין וואַסערדיגען שוים אריין!... טאָ וואָס זאָל ער מיט זיי טון? ער מוז זיי, בּעל כּרחו, אָננעהמען, אריינגעהמען!...

אַזוי, בּערך, טראַכט זיך דער טייך זיינע מחשבות און וואַרט הכנעהדיג אויפן ,,הויפ'ס" תשליך...

און אָט בּעוועגט זיך אויפן רעכטען בּרעג טייך די תשליך פּראָצעסיע. דער לינקער בּרעג, דער בּעזעצ־טער מיט די שטעטלשע מתנגדישע איינוואוינער, בּעהאַלט ווערען טומעלדיגער. מען נעהמט זיך שפּאַ־רען צום וואַסער צו, מען וויל זיין פון די נעהענטערע צום צווייטען בּרעג. צום רבּין מיט זיינע חסידים, אַי־בּערהויפּט שפּאַרען זיך יונגע ווייבלעך, וועלכע ווילען קוק טון פונדערווייטענס אויפן רבּינס כּשוּפ'פולען פּנים מיט זיין צונטער-רויטער בּאָרד... עס הערען זיך קוטישערייען, זידלערייען, קללות... דאָס גאַנצע שטע־טעל איז דאָ פאַראַן, דאָ, בּיים לינקען בּרעג טייך!...

דער צווייטער בּרעג, אַ הויכער, אַ בּאַרגיגער, — ווערט דערווייל בּעלאַגערט. אַ ים מיט קעפּ, אַ ים מיט בּערד און פון גאַנצען בּערד ים טיילט זיך ארויס, כוואַליעט אַחוץ דעם רבּינס צונטער-רויטע בּאָרד, וועלכע ווערט נאָך בּולטער, רויטער, אַנטקעגען די גרויסע מיטגע טייך-וואַסערן... דעם רבּינס בּאָרד שאָקעלט זיך בּעזונדערס פריב, יראת הכבודיג, די הויכע דערטער קעפּ שאָקלען זיך מיט. בּיידע זייטען טייך זענען בּעלאַגערט מיט מענשען.

אָט פערהענדיגט מען תשליך, דער גרוי-מוטנער וואַסער האָט זיך עפּעס מיטאַמאָל ווי אַ הויבּ-געטאָן, געוואָרען פול, געשוואָלען — מיט עבירות, מיט זינד. דער רבּי טוט אַ לעצטען שאָקעל מיט דער צונטער־רויטער בּאָרד און קעהרט זיך אָפּ פונם אויסגעשוואָ־לענעם טייך... מ'פערציהט אַ ניגון, אַ פריילעכען, אַ גריגנען, אַ בעפרייטען פון אַלע זינד און, בּעגלייט פון די מחנות, לאָזט מען זיך זינגענדיגע, דורך דער גע־דיכטער פּלאָטע, צוריק אין ,,הויף" אריין...

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מיטוואך, 16 סעפטעמבער

כ"ט אלול תרצו

זון-אויפגאנג 5.40

זון-אונטערגאנג 5.56

לשנה טובה

פון אדוו. ע. שעסקי

איך וויל נישט היינט דעם לעזער מאטערען מיט יורידישע אויספירונגען, איך וויל נישט ברענגען קיין געזעצן און צירקולארען און זיך חכמה׳נען איבער די אופנים פון קאמף מיט שריט פון דער שטייער מאכט, וועלכע בעוולהן דעם שטייער-צאהלער, — איך וויל רעדען מיט דיר, טייערער לעזער אום ערב ראש השנה אזוי ווי מיט א ליידענדען ברידער איך וויל זיך טיילען מיט דיר מיט מיינע איבערלעבענישען פון אדוואקאט, וועלכער פערטיידיגט זיך אין די שטייער-אמטען און וועלכער ליידט און ווערט צוזאמען מיט דיר צוליב די אונגערעכטיגקייטען, וועלכע טרעפען דיך...

שווער און אונדאנקבאר איז די ראל פון אנ׳-אדוואקאט אין שטייער-פראגען. אנ׳אדוואקאט אין געריכט אנגעטון אין א טאגע, וועלכע סימבאליזירט זיין אנטייל אין דער גערעכטיגקייטס-אויסמעסטונג פיהרט זיין קאמף אפען, עפענטליך, דערהויבט זיין שטים אין נאמען פון רעכט און ס׳הערט איהם נישט נאר דאס געריכט, נאר אויך דער זאל. ס׳הערט איהם אויך די גאס, יעדער זיין שריט איז אונטער א קאנטראל און אפראפאטע פון דער עפענטליכער מיינונג, וועלכע גיט איהם כח און קוראזש צום קאמף...

אין שטייער-פראגען קומט דער קאמף פאר אין דער שטילקייט פון די אמט-קאבינעטען, מייסטענטייל אונטער פיר אויגען. דא איז דער אדוואקאט אהן פערגלייך שוואכער, וויל ס׳דעצידירט דא נישט דאס אביעקטיווע, אומאפהענגיגע געריכט, נאר דער צד אליין, דער פראקוראר אליין — דא גיט ארויס דעם אורטייל דער, וועלכער דארף דעמזעלבען אורטייל אויספיהרען און גלייכצייטיג דער וועלכער בעשולדיגט. דא דארף דער אדוואקאט איבערצייגען דעם בעשולדיגער, אין וועמענס אינטערעס ס׳ליגט שטענדיג צו בעשולדיגען.

די פראגע אליין זענען אבער זעהר וויכטיג, כיילמאל שטעהען אין קאן מענשליכע עקזיסטענצען, כיילמאל קען דער דעצידירענדער בעאמטער מיט איין פעדער-שטריך פערניכטען דאס לעבען פון א גאנצער פאמיליע, איך וועל זאגען, נישט איבערטריבען, אז זעהר אפט געבען די אמטען ארויס טויט-אורטיילען און דאס קומט פאר שטיל, אהן געריידער, אהן שנעל-געריכטען, אהן פראצעדור, באור זעהר פשוט שרייבט מאנכעסמאל אויס דער בעאמטער, מענשען, נישט פערטראכטענדיג זיך, פון דער רשימה פון די לעבעדיגע, בעזונדערס אויף דער פראווינץ, וואו ס׳איז נישט פערהאן קיין קאנטראל פון די פינאנץ-קאמערען, וואו דער נאטשעלניק איז דער הערשער פון לעבען און טויט...

ביי ערב לעזער! וויפיל טרערען, וויפיל יאמערען, זו פערצווייפלונגס-געשרייען זענען דערשטיקט געווארען אין די ווענד פון דער קאנצעלאריע.

שוין פארטאגס קומען פון דער פראווינץ בעוולהטע פערצווייפעלטע מענשען, מיט געלע און ווייסע פאפירן בעטען צו ראטעווען; א ליציטאציע, „עגלה". שרעקליכע שטייער-אויסמעסטונג, פערחתמעט דאס געוועלב א. אז. וו. א. אז. וו.

ס׳איז נאך גרין ווען דער הייאמאיסער האט נאך א פערשטענדניש פאר רעכט, ווען דאס פעריפען זיך אויף רעכטליכע פארשריפטען האט ערפאלג, אבער ווי אפט טרעפט זיך, אז דער דאזיגער הערשער פון לעבען וויל גארנישט הערען — אזוי האט ער דעצידירט און פטור... צי קען זיך אזא לעזער פארשטעלען וויפיל בלוט און נערוון מ׳דארף פערלירען, כדי צו איבערצייגען אזא הער וועגען דער גערעכטיגקייט פון מיינע פאדערונגען?

מען וואונדערט זיך וואס די יודען קאמבינירען, מען וואונדערט זיך, אז א פארפאלק האט נישט קיין חתונה-אקטען נאך לאנגע יאהרען פון צוזאמענלעבען, אז קינדער פון זעהר ארענטליכע יודישע פאמיליעס זענען בנוגע דעם געזעץ ממזרים, אז א פארפאלק וואס ליבט זיך איז געצוואונגען זיך צו גטן, אבער כיילמאל ווערט דאס פערשטענדליך, דאס איז א פערטיידיגונגס-מיטעל, דאס איז דער זעלבסטערהאלטונגס-אינסטינקט אקעגען דער שטייער-מאשין, וועלכע פערניכטעט מאנכעסמאל

ערב ראש השנה!

לויט דער אלטער יודישער טראדיציע שיקע מיר אייך דעם אנדערען ווינשונגען — זאל דיר, לעזער, דער אויבערשטער געבען, אז דו זאלסט אין דעם נייעם יאהר האבען אביסעל מעהר רוה און אז די שטייער-מאשין זאל זיין פאר דיר אביסעל מילדער, מיט מעהר ריקזיכט.

דאמאלס וועט אונזער לעבען זיין ליכטער און שעהנער און דו וועסט נישט מוזען הארעווען ווי א קנעכט, כדי נאכצוקומען די שטייער-פערפליכטונגען און דו וועסט האבען אביסעל מעהר פאר זיך און דיין פאמיליע...

לשנה טובה תכתבו!

Dr. med.
HALTRECHT

ספעציעל-ארצט פאר הויט-געשלעכטס קראנקהייטען און מענער-שוועכע

האט זיך איבערגעצויגען און נעסט אן

פיעטריקאווער 161 טעל. 245-21

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא-פרייזען

פון 11 פריה ביז 3 בייטאג און פון 7 ביז 9 אווענד

זונטאג פון 8—1 בייטאג.

פאר פרויען א בעזונדער ווארטע-זאל

קיין ארץ-ישראל

גרופענווייז און אינדיווידועל.

ביליגע פרייזען. גוטע בעדינגונגען.

פינקטליכע בעהאנדלונג.

14-טעגיגער אויספלוג קיין וויען

אבפאהר יעדען טאג. 135 זל.

אויסלענדישע הנחה-און קורצייט-פעסער.

פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"

אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאנד.

ברענגען קרובים פון רוסלאנד קיין פוילען

אינפארמאציעס ערטיילט

דאס יודישע רייזע-ביורא

Union Lloyd

Piotrkowska 42, tel. 107-87.

פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"

נעמט אן דאס איבערשיקען

געלעד קיין ז. ס. ר. ר.

אמבעקוועמסטען צו זאמלען אפשפארונגען און צו לאקירען פרייע געלדער

איז אין

Bank Kupiecko-Kredytowy Sp. w Łodzi

z ogr. odp 29 PIOTRKOWSKA 29

ס׳ווערען אנגענומען איינצאהלונגען אויף פקדונות-ביכלעך ווי אויך נדנים

אויף צוויי קוויטונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען אין גינסטיגע צינזען.

דאס געהיימנים פון די פקדונות איז געזעצליך געשיצט!

מיר פערדינגען קאסעטקעס (SAFESY)

פינקטליכע און זארגפעלטיגע ערלעדיגונג פון זעמטליכע באנק-אפעראציעס.

נאטיצען

יודען, מיר גייען צו די וואהלען

געציילטע טעג טיילען אונז אפ פון מאמענט, ווען די לאדזער בעפעלקערונג וועט קלייבען איהר שטאטישע זעלבסטפערוואלטונג. וואס פאר א טרויעריגע ראל דער לעצטער שטאט-ראט האט געשפילט בנוגע אונז יודען, איז אלעמען בעוואוסט.

היינט-צו-טאג, נאך אונזערע שרעקליכע איבערלעבענישען, אין א גאנצער רייהע שטעט און שטעטלעך, נאך די טראגישע פאסירונגען אין לאדז, איז די חוצפה פון דער ענדעציע געווארן נאך גרעסער. זיי פערלאנגען אפען, אז יודען זאלען זיך אפהאלטען פון שטימען. יודען זאלען זיך נישט בעטייליגען אין די וואהלען. דאס הייסט, אז יודען זאלען אליין רעזיגנירען פון זייערע פאליטישע, מענשליכע און נאציאנאלע רעכט.

די ענדעציע האט אין פאריגען שטאט-ראט געשטרעבט צו צווינגען די יודען צו פערלאזען דעם זאל, ארויסשטויסען זיי, אבער מען מוז מיט אנערקענונג פעסטשטעלען, אז די יודישע פראקציעס האבען זיך נישט געלאזט טעראריזירען. א פשיטה שוין, טאר, פאר קיין שום פאל אין דער וועלט, נישט דערלאזען ווערען אפילו דער געדאנק, פון נישט גיין שטימען. פערקעהרט, יעדער יוד מוז זאגען: אויף צו להכעיס די יענעגע, וואס ווילען מיך בערויבען אין מיינע מענשליכע און בירגערליכע רעכט, וועל איך אויף מסירת נפש גיין, און מיין שטימע אפגעבען.

ווען יודען אין לאדז זאלען חלילה וחס ביי די איצטיגע וואהלען שטימען אין א קלענערן פראצענט, ווי ביי אלע אנדערע וואהלען, וועט דאס בלייבען א בכיה לדורות. היינט וועט מען דורך טרער אונז צווינגען צו זיצען אין שטוב און נישט בעטייליגען זיך אין די וואהלען, מארגען וועט מען דורך טערראר אונז פון די הייזער פערטרייבען.

יעדער יוד, וואס שעצט זיך אליין אלס מענש און אלס יודיש קינד פון שווער געפרובטען יודישען פאלק, געהט זונטאג דעם 27 סעפטעמבער מוטיג ערפיהלען זיין פליכט אלס יוד.

מאג. מ. באלבערישסקי

די שטרייק-בעוועגונג אין לאדז

אין דער האלץ - בעארבייטונגס-בראנזשע

דויערט נאך דער שטרייק פון אנ׳ערך 3000 ארבייטער.

אויף דער לעצטער פערזאמלונג פון די שטרייקענדע איז געווען ארומגערעדט געווארען די איצטיגע סיטואציע און ס׳זענען פעסטגעשטעלט געווארען די פולמאכטען און השר פלאן פון דער אקציע פאר דער אויסגעטיילטער דעלעגאציע. וואס דארף צוזאמען מיט די פארשטייער פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען, פיהרען די אונטערהאנדלונגען וועגען דעם קאלעקטיווען אפמאך.

אויב אויף השר קאנפערענץ, וואס וועט פארקומען דעם 16-טען ד.ח. וועט נישט קומען צו קיין אויסגלייך, וועט דער שטרייק ווייטער געפיהרט ווערען.

געכטען זענען אפגעשטעלט געווארען עטליכע מיזבאנישע לוין-סטאלעריעס, וועלכע האבען לעת עתה אנגענומען צום פאא-בייטען צוגעפיהרט האלץ.

ביי די טראמוואיאושעס

(א) נאך אין יולי ה.י. האבען די טראמוואי-אנגעשטעלטע פון די לאדזשער און פון די צופאחר טראמווייען ארויסגעשטעלט פאדערונגען צו רעגולירען פערשידענע ענינים — ווי אויטאמאטישע אוואנסען, פעסטשטעלען אורלויב-נארמען א.א.וו.

דער סכסוך דאן האט זיך אזוי פערשארפט, אז ס׳איז אפילו דערגאנגען צו א קורצען שטרייק, ווייל בעת איז דאן איבערגעריסען געווארען מחמת דער פערזיכערונג מצד דער דירעקציע דאס אין אנ׳ענטשפרעכענדער צייט וועלען די אונטערהאנדלונגען וועגען די ענינים בעגייט ווערען.

איצט איז ווידער בעגייט געווארען די אקציע, און אויב ביזן 27-טען ד.ח. וועט דער ענין פאזיטיוו נישט ערלעדיגט ווערען וועט פראקלאמירט ווערען א שטרייק אין די טראמוואיען.

אין דער טריקאטאזש בראנזשע

(א) אין שייכות דערמיט, וואס עס איז נישט דערגרייכט געווארען א הסכם אין דער צווייטער קאנפערענץ, איז די סיטואציע אין דער טריקאטאזש אינדוסטריע פערשארפט געווארען.

אויף דער פארגעקומענער פערזאמלונג פון די פאבריקס - דעלעגאטען איז בעשלאסען געווארען צו פראקלאמירען א שטרייק, מחמת דעם, וואס דער אלטער קאלעקטיווער אפמאך האט זיך געענדיגט דעם 31 אויגוסט ה. י. און מ׳ט׳ן שליסען א נייעם אפמאך שלעפען די פאבריקאנטען אפ.

דער ענדגילטיגער בעשלוס וועגען פראקלאמירען דעם שטרייק דארף צו קימען אויף דער אלגעמיינער ארבייטער- פערזאמלונג דעם 17 ד. ח.

די פראפעסיאנעלע פעראיינען שטייען אין קאנטאקט מיט׳ן ארבייטס - אינספעקטאריאט, און אזוי ווי עס האנדעלט זיך פלוין וועגען א קאנפליקט אין די „שוואלניעס", איז דא א האפנונג, אז דער ענין וועט ליקווידירט ווערען און צו קיין שטרייק וועט נישט קומען.

אין דער מעטאל - אינדוסטריע

(א) נעכטען איז אונם ארבייטס - אינספעקטאר יאט פארגעקומען א קאנפערענץ וועגען ליקווידירען דעם סכסוך אין דער מעטאל - בראנזשע (שלאסערס, קעסלערס א. אז. וו.).

ווי מיר האבען שוין געהאט מיטגעטיילט, האבען זיך, — אין שייכות מיט׳ן שליסען א קאלעקטיווען אפמאך אין דער מעטאל-בראנזשע — די פראפעסיאנעלע פעראיינען גערעדט מיט א פאדערונג, אז אויך די צעכען זאלען אויף דיזעלבע בעדינגונגען אונטערשרייבען דעם קאלעקטיווען אפמאך.

די נעכטיגע קאנפערענץ האט צו קיין אויסגלייך נישט געבראכט. און זי איז אפגעלייגט געווארען אויף פרייטאג, דעם 18 ד. ח.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

טעל. 112-25

דיר. דוד צעלמייסטער.

לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונגען!!

אידא קאמינסקא

מיט איהר אויסגעצייכנטען אנסאמבל.

מארגען דאנערשטאג, א׳ ראש-השנה 4.30 נ׳כמ. צום לעצטען מאל ביליגע פרייזען

„נייע מענשען"

פרעכטיגע אינסצעניזאציע פון י. פערל׳ס ראמאן

פרייטאג, ב׳ דראש השנה 4.30 נאכמיטאג צום לעצטען מאל ביליגע פרייזן

„חאשע די יתומה"

פאפולערע פיעסע פון י. גארדין.

פרייטאג און שבת, 9.15 אווענט בענייאונג פון י. גארדינ׳ס מייסטערווערק

„מירעלע אפרת"

שבת בייטאג 4.30 און זונטאג, 12 אינדערפריה צום לעצטען מאל ביליגע פרייזן

„פריילין דאקטאר"

וועלטבעריהמטער רעפארטואר פון י. טעפא

שבת, 12 פארמיטאג פריהמארגען צו די ביליגסטע פרייזען

„מוטערשאפט"

סובטעלע פסיכאלאגישע פיעסע פון וויניטשענקא

זונטאג, 9.15 אווענט פייערליכע געזעגנונגס- פארשטעלונג.

Doktór Z.
HENRYKOWSKI

ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט-קראנקהייטען

טראגוטא 9, טעל. 262-98

נעמט אן פון 8—1 און פון 5—9 אווענד

זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

Dr.
Wołkowyski

ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02

ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקה.

בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

נעמט אן פון 8—11 בייטאג און 4—9 אווענד

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציעל-ארצט פאר מענער - שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

זאַל פילהאַרמאָניע
טעל. 213-84.
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

זונטאָג, דעם 20-טען ד. ח. 12.30 ביי טאָג וועט פאָרקומען די

1-טע גרויסע הערבסט-מאָדע-רעוויו

מיט אַנטייל פון די הויפּט-וואַרשעווער און לאָדזשער פירמעס, וואָס דיקטירען די מאָדע אין פוילען, ווי
GOUSSIN-KAMINSKA (קליידער), „REVEL" i M. APFELBAUM (פעלצוואַרען און אַנדערע). קאָנפערענסיער: W. ZDZITOWIECKI

נעכטיגע פייערליכקייטען

לאָדזש האָט ענטוזיאַסטיש מקבל פנים געווען דאָס צוריקקעהרענדע מיליטער

(א) נעכטן פאַרנאַכט זענען מיט גרויס פּאַראַד אויפגענומען געוואָרען די פון די „טשוויטשענישעס", צוריקקעהרענדע לאָדזשער מיליטער - אַפּטיילונגען. א פיל טויזענד קעפּיגער המון האָט באַלאַגערט די טראָטואַרען פון די גאַסען, מיט וועלכע דאָס מיליטער איז דורכגעגאַנגען.

די אָפיצירן און זעלנער זענען אויפגענומען געוואָרען מיט גרויס ענטוזיאַזם און זענען באַוואַרפען געוואָרען מיט בלומען.

חוץ מזה האָבען דאָס מיליטער מקבל פנים געווען צאָהלרייכע דעלעגאַציעס פון פאַרשידענע געזעלשאַפטליכע געווען. מיליטערישע און פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציעס.

אויף פּעטריקאָווער 104 האָבען די מיליטער - אָפּטיילונגען דעפּילירט פאַרן אָנפירער פון ד. א. ק. 4, גענ. לאַנגנער.

היינט וועט די וואַהל-קאָמיסיע דעצידירן

וועלכע קאַמיסיע צו בעשטעטיגען און וועלכע צו פּסל'ען

היינט וועט דעצידירט ווערען דער גורל פון די איינגעטראָגענע קאַנדידאַטען-ליסטעס צום לאָדזשער שטאָט-ראַט.

7 א זייגער וועט די הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע אָפּהאַלטען א זיצונג און דעצידירען, נאָך דער אַדורכגעפיהרטער קאָנטראָל, וועלכע ליסטע צו בעשטעטיגען און וועלכע צו פּסלען.

פון די אַרויסגערופענע קאַנדידאַטען צום פּוילישען עקזאַמען האָבען זיך פיל נישט געשטעלט, צווישען זיי אויך 4 יודישע, אַזוי אַז זייערע נעמען וועלען געשטראָכען ווערען פון די קאַנדידאַטען-ליסטעס.

דידירט אויפן ערשטען אָרט אין 9-טען וואַהל-קרייז און פ. כאַדי אין 1-טען וואַהל קרייז.

געשאַפען א וואַהל-קאָמיטעט ביים „מזרחי"

צו די שטאָט-ראַט וואַהלען

אין לאָקאַל פון „מזרחי" איז פאָרגעקומען א גרעסערע בעראַטונג וועגען שאַפען א וואַהל-קאָמיטעט, וואָס זאָל אָנפיהרען מיט דער וואַהל-קאַמפּאַניע צום שטאָט-ראַט.

נאָכדעם ווי דער פאָרזיצער ה' אליעזר בוים רעפערירט פאַר די פאַרזאַמעלטע וועגען דער וויכטיגקייט פון די איצטיגע וואַהלען, ווערט געוועהלט פאָלגענדער וואַהל-קאָמיטעט: י. מ. ביאַלער — פאָרזיצער, ל. בוים, י. ראָזענבערג — וויצע-פאָרזיצענדע, י. ראָזענבערג — קאַסיר, א.א. באַרנשטיין — סעקרעטאַר, ב. מאַרעק, וו. קויפמאַן, י. בערגער, מ.ש. דוביק, י. דעמבינסקי, ב. דאַבזשינסקי, י. יאַמניק, מ. נאַכשטערן, ש. ליכטענבערג, מ. ש. קאַלבע, ח. שלעזינגער, א. אבאָוויטש, ל. לאַנדוי, מ. בערגער י. זאַכאַריאַש, מ. ראָזענבערג, זילבער שפּיץ, מ. לובלינער.

פאַראייניגטער ציוניסטישער בלאָק

דער סעקרעטאַריאַט פון פאַראייניגטען ציוניסטישען וואַהל-קאָמיטעט פיהרט אָן אַ שטאַרקע אינטענסיווע אַרבייט. יעדען טאָג קומען פאָר בעראַטונגען און פאַרזאַמלונגען אין די בעזונדע'ע וואַהל-קרייזען. עס זענען געשאַפען געוואָרען ראַיאָן-קאָמיטעטען — אַ ספּעציעלען אַכט ווערט געלייגט אויף דער הויז-אַגיטאַציע.

דער יוגענד-וואַהל-קאָמיטעט האָט אָרגאַניזירט די טעכנישע אַרבייט.

* * *

דער פאַראייניגטער ציוניסטישער בלאָק אָר דענט איין דעם קומענדיגען זונטאָג אַ צענטראַלען מיטינג אין פילהאַרמאָניע. אויסער די קאַנדידאַטען וועלען רעדען פּראָמינענטע רעדנער פון נאַציאָנאַלען יודענטום

פאַראייניגטער יודישער בלאָק

דער פאַראייניגטער יודישער בלאָק האָט אָנגעהויבען אַ זעהר לעבהאַפטע אַגיטאַציע פאַר די קאַנדידאַטען פון בלאָק, אין וועלכען ס'האָבען זיך פאַראייניגט אַלע יודישע פּאַרטייען און גרופּירונגען. ס'איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אין פיל צעהנדליגער טויזענדער עקזעמפּליאַרען די פּראָגראַם - דעקלאַראַציע פון בלאָק.

געזעלשאַפטליך-ווירטשאַפטליכער פראָנט

אויף אַ גרויסער קאָנפערענץ פון צעהנדליגער ווירטשאַפטליכע און געזעלשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס אין לאָדז, איז אַרומגערעדט געוואָרען די פּראַגע פון די וואַהלען צום לאָדזשער שטאָט-ראַט.

ס'איז געוועהלט געוואָרען אַ וואַהל-קאָמיטעט, וועלכער דאַרף אַגיטירען און אַרבייטען פאַר די קאַנדידאַטען פון פאַראייניגטען יודישען געזעלשאַפטליך - ווירטשאַפטליכען פראָנט: אין צווייטען קרייז פאַר יאַקוב ליבראַך, אין זיבעטען קרייז פאַר לייב ראָזענבערג, אין ניינטען קרייז פאַר יאַקוב הערץ און אין צעהנטען קרייז פאַר אַדוו. סט. דאָבראַניצקי.

וואַהל-קאָמיטעט אין 9-טען קרייז

פאַר דער קאַנדידאַטור פון יצחק לעווין

אין ניינטען וואַהל-קרייז צו די שטאָט-ראַט-וואַהלען האָט זיך געגרינדעט אַ גרויסער וואַהל-קאָמיטעט פון די אָנגעזעהענסטע אָרטאָדאָקסישע טוער, אינטעליגענץ און בעלי-בתים, כדי אַדורכצופיהרען אין דאָרטיגען קרייז די קאַנדידאַטור פון בעקאַנטען ווירטשאַפטלער און געזעלשאַפטליכען טוער ה' יצחק לעווין, וועלכער געפינט זיך אויף דער ליסטע פון פאַראייניגטען יודישען וואַהל-בלאָק.

פון פאָלקיסטישען וואַהל-קאָמיטעט

די לעצטע טעג האָבען די פאָלקיסטען איי גענאָרדענט אַ גאַנצע ריי מיטינגען אין פאַרשידענע פּעריאָדען. די מיטינגען זענען מאַסע ווייז בעזוכט געוואָרען און נאָכ'ן אויסהערען די רעדנער איז איבערראַל אָנגענומען געוואָר'ען בעשלוסען אויסצונוצען די 4 יום-טוב-טעג אויף דורכצופיהר'ען אַ וואַהל-אַגיטאַציע פאַר די קאַנדידאַטען פון פאַראייניגטען בלאָק, פאַר אַדוו. יוסף ווייצמאַן אין 10-טען וואַהל-קרייז פאַר מאַג. מ. באַלבערישסקי, וועלכער קאַנ-

MAOK PŁYN TĘPI ROBACTWO

יום-טוב-מאָהלצייטען פאַר די יודישע זעלנער

אָרדענט איין די קהלה אין געדולד'ס רעסטאָראַן

ווי אַלע יאָהר אָרדענט אויך היי-יאָהר איין די קהלה יום-טוב-מאָלצייטען פאַר די יודישע זעלנער פון לאָדזשער גאַרניזאָן, רעגינא און גאַלקובעק. די מאָל צייטען ווערען געגעבען אין געדולד'ס רעסטאָראַן (לעגיאָנאָוו 11) אונטער דער אויפזיכט פון ה' משה עפּשטיין און פרוי.

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1918

היינט, מיטוואָך, ד. 16 דאַרפען זיך שטעלען צו דער רעגיסטראַציע אויף פּיעטריקאָווער 165 פון 4-טען קאָמיסאַריאַט די אותיות

פון A ביז G

פון 11-טען קאָמיסאַריאַט אויף די אותיות

פון A ביז J איינשליסליך.

מאָרגען, דאָנערשטאָג, דעם 17 דאַרפען זיך שטעלען פון 4 קאָמיסאַריאַט אויף די אותיות

פון A ביז Ł

פון 11 קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות

פון K ביז P

צוגאַב-פּאָבאָר

(א) די צוגאַב-פּאָבאָר-קאָמיסיע פאַר פּ. ק.או לאָדז שטאָט „איינס" וועט אַמטירען מאָרגען, דעם 15-טען סעפּט. ד.י. אין לאָקאַל פּיעטריקאָווער 165

צום צוגאַב-פּאָבאָר דאַרפען זיך צושטעלען אַלע מאַנסבילען, וואָס זענען געבוירען אין יאָהר 1915 און עלטערע, וועלכע האָבען ביז איצט נישט רעגולירט זייער בעציהונג צום מיליטער-דינסט, וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 8, 9 און 11 קאָמיסאַריאַטען און האָבען בעקומען נאָמענטליכע רוף-צעטלען פון דער שטאָטישער סטאַראָסטווע.

דיפטעריט

(א) אין הסכם מיט דער פאַראָרדנונג פון שטאָטישען סטאַראָסטע דאַרפען זיך היינט מעלדען צו איינשפּריצונגען נעגען דיפטעריט קינדער אין אַלטער פון 1 ביז 10 יאָהר, וואָס וואוינען אין לאָדז, וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט S

היינט, מיטוואָך T, U, W

מאָרגען, דאָנערשטאָג, Z

מ'דאַרף זיך מעלדען אין די פּונקטען, וואָס זענען אָנגעוויזען פאַר יעדען קאָמיסאַריאַט. די, וועלכע וועלען נישט צושטעלען די קינדער צו די איינשפּריצונגען, דראָהט אַ שטראָף פון 3000 זל' און 3 חדשים אַרעסט.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: דישקיעוויטש (זגערזשער 87), האַרטמאַן (מלינאַרסקא 24), הישפּאַנסקי (פּל. וואָלנאָשטשי 2) פּערלמאַן (ציגעל-נאַס 32), צימער (וואָלטשאַנסקא 87), דאַניעלעצקי פּעטריק. 127), וואַטישעצקי (נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 27).

אַכטונג.

ביידע שעהנע און מאָדערנע זייד און וואָל-שטאָפען

ווי אויך וועלוועטען און טראַנספּאַרענטען

איז גרעסערע פּאַרטיעס זענען

שוין אָנגעקומען

הויפּטזעכליך פעריזעהענע אַפּטיילונגען אויף פּאַלטענס, קאָסטיומען און קליידער

אויך לאַק-סאַטענס גלאַטע און געמוסטערטע אויף קאָסאַקען

א. ראַבינאָוויטש

10 פּיעטריקאָווער 10

טעל. 218-84.

די פּרייזען ווי שטענדיג קאָנקורענצלאָז!

אינטערעסאַנטע אימפּרעזע אין לאָדז

גרויסע פייערליכקייט פון פערענדיגען דעם שניט

דער וואָיעוואָדישער פערבאַנד פון „יונגען דאָרף" אין לאָדז, וועלכער בעזיצט איבער 12 טויזענד מיטגלידער אין קרוב 600 קרייזען אָרגאַניזירט היינטיגען זונטאָג, דעם 20 סעפּטעמבער אַ פּייערליכע פּערענדיגונג פון שניט. די פייערליכקייט קומט פאָר אונטער דער לאָזונג „דאָס דאָרף — דער שטאָט".

ס'וועלען זיך צונויפקומען קיין לאָדז, די הויפּט שטאָט פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע, הונדערטער דאָרפישע יוגענטליכע און פאָרשטעלער די שטאָטישע ברידער ווי אַזוי מען פערענדיגט דעם שניט, און ס'וועלען זיך דערוויסען די טויזענדער און טויזענטער איינוואוינער פון לאָדז וועגען דער עוועריגער אַרבייט פון פויער דעם „אַלערנעהרער", זיי וועלען איבערגעבען די רעגירונגס-רעפּרעזענטאַנטען מיט'ן ה' וואָיעוואָדע האַוקע-נאָוואַק בראש, קרענץ פון קאָרן-זאַנגען, בלומען און קרייעכצען, וועלכע די לאָדזשער ערד האָט געבוירען...

דאָס דאָרף וועט זיך טיילען מיט דער שטאָט מיט ברויט און האָניג. ס'וועט צושטאַנד קומען די ברידערליכקייט פון שטאָט און דאָרף.

דער פּראָגראַם איז פאָלגענדער: 1) טראַדיציאָנעלער קאַראַהאַד, 2) דורכמאַרש פון גרופּען מיט קרענץ,, רעדע פון דעם פּייערוגס-סטאַראָסטא 4) אַוועקלעגען קרענץ דורך די פּאָוויאַטאָווע גרופּען און געזאַנגען, 5) אינסצעניזאַציעס, 6) פונאַנדערטיילען ברויט, 7) בעקרענצען די ווינערן, 8) אקערען, 9) אַרטיסטישע אויפטריטען, ל' דער א. א. וו.

די פייערליכקייט וועט פאָרקומען אויפ'ן ספּאָרט פּלאַץ פון ל.ק.ס. ביים האַלער-פּלאַץ.

אין די אינסצעניזאַציעס נעהמען אַנטייל איבער 1000 פּערזאָן, ס'וועלען קומען בעדייטענדע פּער זענליכקייטען פון וואַרשע. די פייערליכקייט וועט טראַנסמיטירט ווערען דורך ראַדיאָ און געפילמט ווערען. דעם אָפּצאָהל פאַר'ן אויסגאַנג האָבען די אָרגאַניזאַטאָרען בעשטימט פאַר'ן פאָנד פון נאַציאָנאַלער פאַרטיידיגונג.

גאַנץ לאָדז וועט בעגריסען די ברידער פון דאָרף, וועלכע קומען אין דער שטאָט מיט'ן האַרץ, ברויט, האָניג און לידער.

שולען, אָרגאַניזאַציעס, אויספלוגען וועט אַ גע־בעטען וואָס פריהער צו נעהמען בילעטען אין סעקרעטאַריאַט פון וואָיעוואָדישען פערבאַנד פון יונגע דאָרף, לאָדז פּיעטרקאָווער 96 טעלעפאָן 210-56

KINO TEATR MIRAŻ

היינט און פאָלג. טעג!

אויטאָמאָביל 99

סענסאַציאָנעלער סאַלאָן-פילם.

אין דער הויפּט ראָלע Fred Murray

ווי אויך

אויף די רוינעס פון גליק

פּרעכטיגע ליבעס-דראַמע.

אין דער הויפּט ראָלע

MARGARET O'SULLIVAN

דעמאָנסטראַציע געגען דעם אַרעסט פון די וואָהל-פּלאַקאַטען קלעבער

(אַ) אין שייכות דערמיט, וואָס דורך דער פּאָליציי זיינען פערהאַלטען געוואָרען איינציגע וואָהל-פּלאַקאַטען-קלעבער, צווישען וועלכע עס האָבען זיך אויך געפינען מיטגלידער פון סעזאָן-אַרבייטס-פעראיין, האָבען די סעזאָן-אַרבייטער, וואָס זיינען בעשעפטיגט אויפ'ן 4־טען קאַנאַליזאַציע-אָפּשניט אויף קאָנסטאַנטינער פּאָלעשיע, אָנגעזאָגט אויף נעכטען אַ דעמאָנסטראַציע-שטרייק.

די אַרעסטירטע זיינען אָבער, נאָכ'ן צווייפּשטעלען פּראָטאָקאָלען, בעפרייט געוואָרען, און דעריבער איז צו דעם שטרייק נישט געקומען.

ערשטע רעדוקציע פון סעזאָן-אַרבייטער

(אַ) די מעליאָראַציע-אָפּטיילונג ביי דער לאָדזשער וואָיעוואָדשאַפט האָט נעכטען געקינדיגט 200 סעזאָן-אַרבייטער, וואָס זיינען געווען בעשעפטיגט ביים רעגולירען די ברעגעס פון די טייכלעך נער און לודקאַ.

די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען אינטערווענירען אַז מ'זאָל די געקינדיגטע אַרבייטער אַריבערטראָגען אויף אַנדערע אַרבייטס-פּלעצער.

קינדיגונגען פון די סטרוזשעס ווערען צוריקגעצויגען

(אַ) בילדיג זיינען די בעציהונגען צווישען די הויזבעזיצער און די סטרוזשעס לעצטענס פערשאַרפט געוואָרען. די סטרוזשעס זיינען צוליב די מאַסענהאַפטע קינדיגונגען. די איניציאַטיווע אָבער פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיין ביי דער צענטראַלער מאַכט האָט געהאַט דעם געהעריגען דערפאָלג, און אַ דאַנק דעם דרוק פונ'ם אינערן-מיניסטעריום אויף די הויזבעזיצער-פעראיינען, ווערען די קינדיגונגען בהדרגה צוריקגעצויגען.

דאס גרויסע געווינס פון IV קל. 36-טער לאָטעריע

100.000 זל.

אויף נומער 163529

איז נעכטען געפאַלען אין דער שטענדיג גליקליכער קאָלעקטור פון

י. וואָלאַנאָוו

לאָדז: פּיעטריקאָווער 11 און 72 — קאָנטאָ פּ. ק. אָ. 141.795

פּאַביאַניץ: פּל. דאַמבראָווסקי 3

וואָלאַנאָוו מאַכט שטענדיג רייך!

פערשוואונדען אַ גייסטיג-קראַנקער

(אַ) חנה פּייטלאָוויטש פון קילינסקיעגאָ 86 האָט געמעלדען, אַז דעם 11 ד.ח. איז אַוועק פון שטוב איהר גייסטיג-קראַנקער ברודער אברהם (43 יאָהר אַלט) און איז איינגאַנצען נעלם געוואָרען. פּאָליציי זוכט איהם.

קאָנטראָלע פון קינאָס

(אַ) לויט אַנאָרדענונג פון דער סטאַראָסטווע האָט זיך נעכטען אָנגעהויבען אַ לוסטראַציע פון די קינאָ-טעאַטערס אין לאָדז.

די אינספּעקציע ווערט געפיהרט דורך אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, אין בעשטאַנד פון וועלכער עס געהערען אויך פאָרשטעהער פון דער בוי-אינספּעקציע, פון פייערלעשער, געזונדהייטס-אַמט, עלעקטראָווניע און אַדמיניסטראַטיווער מאַכט.

די אינספּעקציע וועט דויערען ביזן 13 אָקטאָבער ה. י. איינשליסליך.

דער יאַן כרושטשעל...

(אַ) דער דאָזיגער יאַן כרושטשעל (פון כאַיני) איז טרעגער דעם, וואָס ער איז שוין אַלט 62 יאָהר, אַ יונגעל מיט אַנ'אויסגעמאַל.

נעכטען איז ער דורכ'ן בעזירק-געריכט, ביי פערמאַכטע טירען געמשפּט געוואָרען, אלס בעשולדיגטער אין „לעבען" מיט דער 6-יאָהריגער האַלינאַ ל. אַ טעכטערל פון זיינס אַ שכן.

ער האָט בעקומען אַ ווי־־ — 1 יאָהר טורמע. נאַ-דיר, יאַן כרושטשעל!

ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע

4-טע קלאַס; 6-טער טאָג

.00.000 zł. — 194977.
10.000 zł. — 78672.
5.000 zł. — 93625, 95227, 156555, 166312.
2.000 zł. — 12656, 19098, 34839, 50001, 71794, 101774, 177637.
1.000 zł. — 7046, 7280, 11092, 14286, 17557, 23433, 41239, 50471, 53244, 55309, 55378, 57689, 60112, 69330, 71648, 87423, 94061, 102826, 110846, 117073, 117532, 146077, 147738, 162872, 164550, 167149, 170146, 172271, 172877, 174247.

WYGRANE PO Zł. 200.

22 97 226 341 408 18 56 537 38 663 915 39 81 1044 69 165 214 77 322 94 447 58 69 621 712 33 71 883 2024 64 126 94 276 390 742 872 974 3057 125 507 20 803 54 62 979 4068 87 116 40 54 83 238 312 26 36 71 454 569 635 714 90 896 989 5103 14 83 307 32 56 67 428 674 716 23 949 6399 511 69 677 855 916 77 7028 146 93 250 328 62 544 640 50 893 929 97 8096 305 18 478 523 828 35 9018 263 333 798 823 68

10151 246 333 826 59 11036 61 127 204 47 54 315 72 426 56 577 801 947 89 12237 90 551 56 92 619 44 882 13024 84 119 67 357 810 947 14004 29 74 188 303 58 443 582 684 92 811 75 15119 458 84 555 84 673 91 782 16044 96 158 283 472 513 63 661 701 842 974 17013 133 237 338 665 713 32 84 18114 40 261 494 521 612 16 67 714 934 19155 261 71 88 300 23 436 526 80 637 93 780

20217 720 41 80 834 21023 162 80 386 480 683 81 96 861 915 23 22204 311 50 61 417 72 724 66 837 988 23038 41 73 478 529 48 86 780 90 91 823 957 82 24253 78 455 507 8 617 738 823 40 974 83 84 25037 138 323 63 503 45 773 820 925 63 26125 237 476 656 65 821 27065 209 21 348 438 80 705 26 953 83 28043 79 83 383 496 694 707 29066 131 47 76 205 84 413 49 581 724 444 58 90 821 55 64 983

30041 64 197 286 670 73 910 15 50 56 76 31041 317 433 638 818 960 32047 440 70 738 33319 460 599 618 707 840 908 34013 48 382 525 60 775 922 92 35067 400 69699 36020 76 87 91 135 223 320 436 553 96 610 700 60 808 99 984 97 37047 154 62 326 800 16 38057 75 143 219 324 803 86 920 39016 157 229 84 410 74 695 97 755 90

40009 31 62 333 516 927 41036 98 178 339 94 97 664 80 926 42534 688 93 43075 89 124 214 64 357 76 519 716 26 64 995 44053 199 397 428 554 714 878 936 45114 208 482 540 95 634 66 8 728 56 335 71 982 46053 55 116 82 215 344 533 51 605 35 863 907 8 47103 60 295 98 374 51 5 82 916 48014 17 358 78 541 639 819 979 49016 20 168 240 398 400 36 726 69 898 967 80

50223 29 328 566 880 51091 395 521 649 52084 167 87 319 20 36 65 415 22 682 755 59 98 894 953 76 531 02365 92 490 99 716 57 996 54302 64 84 405 625 71 984 55030 146 68 262 320 58 447 673 77 861 62 71 74 56304 57006 83 361 507 655 734 814 903 58098 158 73 94 224 94 321 563 85 610 77 83 723 25 53 85 849 956 59243 319 34 39 55

60069 382 459 625 50 878 934 61065 305 707 62035 106 574 94 693 708 39 63019 72 77 219 44 64 507 75 87 708 45 841 927 38 64012 13 94 128 44 387 488 501 67 687 773 975 89 65070 95 165 35 966 810 66043 170 204 335 911 58 88 67196 258 82 475 93 717 53 68032 45 67 229 309 64 496 693 701 69197 236 341 632 47 794 813 922

70072 122 347 808 71018 108 18 373 551 646 848 963 72055 72 118 280 919 73069 141 250 70 643 65 802 54 74072 79 166 306 518 602 72 91 807 42 55 924 75144 53 62 263 483 557 630 722 850 900 42 76010 240 76 934 436 621 60 72 94 774 95 801 2 948 68 77356 430 844 951 84 78238 314 539 657 97 728 66 878 79215 26 29 324 485 611 17 883 93 947

80142 65 477 529 93 972 93 81001 22 320 95 531 635 850 82006 53 93 132 256 420 516 871 83011 179 328 36 55 447 75 659 84 756 813 23 980 84037 123 297 301 61 465 85 582 688 85147 425 572 672 86355 474 695 883 87187 96 214 316 957 88256 512 684 843 7 431 41 89023 708 237 611 837 96 901 47

90208 45 395 421 74 521 63 64 632 93 950 91066 70 566 871 91 92040 100 48 69 78 89 201 16 339 410 45 514 647 93027 54 105 215 41 22 69 450 543 713 94036 111 30 63 96 488 804 43 59 933 90550 59 61 132 90 406 639 819 449 81 96440 62 671 860 81 907 45 97096 216 300 22 409 56 62 562 699 858 916 71 98165 95 494 996 99091 319 532 711 891

100028 55 220 509 77 604 826 79 968 101094 408 89 537 671 72973 846 937 102053 105 311 634 42 808 10 40 900 17 103136 43 253 69 411 568 639 72 97 709 104388 432 570 105010 133 273 314 553 96 706 8 895 930 106078 129 369 520 107190 3 94 403 622 703 108011 28 170 357 833 92 109065 217 97 586 669 89 707 827 913

110012 39 76 105 227 36 52 348 76 79 94 475 624 775 111086 364 75 413 544 722 30 810 92 112181 417 95 514 633 83 726 981 113152 463 730 801 997 114181 229 60 346 68 406 854 59 944 115064 661 72 4 732 943 97 116020 108 31 597 826 905 12 117069 168 379 460 529 42 625 57 60 118036 47 379 83 621 45 758 970 94 119045 73 164 469 579 80 726 902 11.

120046 54 71 262 527 685 732 856 920 121016 395 622 714 803 122108 478 521 606 725 809 123251 343 587 641 934 124004 27 33 9 205 625 125105 93 210 417 33 611 59 820 42 901 126535 674 764 859 911 27 70 127021 93 229 64 72 713 868 965 128190 96 540 626 800 954 129112 46 95 326 37 57 88 429 756 99 871 951.

130073 270 92 616 37 59 93 826 38 131048 185 283 396 482 576 690 960 132434 626 57 848 89 957 133067 140 223 32 314 586 625 76 733 61 811 912 69 134344 405 506 794 135089 115 31 319 82 415 37 71 531 60 136717 86 443 507 646 759 935 137329 38 548 802 89 138009 15 71 102 493 7 502 3 643 777 811 17 911 139254 70 427 501 12 737.

140017 362 404 582 652 790 948 62 141028 129 206 425 625 71 751 80 946 142004 18 332 68 78 759 84 857 143160 444 83 590 653 780 810 64 144178 206 77 408 13 625 857 64 931 49 76 145160 77 200 70 437 73 759 939 146151 225 362 717 979 147064 279 352 879 916 148042 50 72 110 472 81 869 906 149061 124 68 343 79 91 624 757 831 4.

150074 112 548 151008 71 97 169 214 334 470 671 152014 221 8 56 336 464 509 58 812 153053 100 30 550 604 704 154078 315 48 582 725 950 52 155043 174 86 282 957 156055 220 476 504 7 724 71 817 65 914 39 157061 160 80 264 87 320 6 473 99 605 930 158013 27 284 516 65 673 712 10 917 32 159064 283 489 529 63 754 89 820 913.

160161 268 485 161153 240 304 45 412 523 71 626 162038 619 30 9 54 73 762 845 85 163167 81 207 330 53 777 869 164121 83 512 92 615 44 79 769 883 165229 377 806 19 166171 89 419 835 949 75 85 167000 107 10 348 61 461 614 29 722 835 168071 164 372 638 68 931 169070 213 25 305 706 12 43 937 40.

170059 391 432 518 662 171074 173 98 345 52 579 714 801 14 984 172010 23 125 287 385 502 651 173148 644 174133 42 70 673 5 85 907 175035 169 91 482 669 768 89 176001 238 302 454 532 620 96 893 177026 47 72 168 342 792 934 86 178012 79 154 508 35 659 790 966 80 179086 198 225 546 73 95 614 706 848 9 930.

180067 484 500 69 826 991 181064 141 224 37 522 78 741 822 908 79 182010 102 3 702 9 864 965 183386 521 40 80 631 80 773 820 184081 816 63 910 49 52 185010 71 191 308 26 405 32 36 603 915 186199 289 90 360 87 508 674 187141 205 40 312 32 6 509 12 611 95 188027 42 129 215 23 531 656 79 817 189057 457 574 711 838 59 63 949 79.

190077 557 684 191109 528 690 704 997 192102 439 622 860 193016 83 120 317 82 402 809 194102 94 298 494 566 685 4 791 947.

CIĄGNIENIE II.

100.000 zł. — 163529.
25.000 zł. — 128703.
10.000 zł. — 81418.
5.000 zł. — 81570, 88045.
2.000 zł. — 1071, 7497, 23906, 32353, 52113, 58517, 62836, 81664, 84787, 89091, 106911, 104766, 107396, 112580, 113753, 149807, 150906, 168045.
1.000 zł. — 7290, 10831, 24884, 26556, 32110, 86133, 86756, 88503, 96364, 97567, 100166, 110383, 114766, 118064, 120397, 125213, 129352, 136048, 150910, 163864, 173339, 192674, 194582.

WYGRANE PO 200 ZŁOTYCH.

487 729 830 85 910 1014 64 115 17 318 537 50 2223 98 354 95 796 3169 541 678 733 67 989 4269 773 940 5374 6100 272 359 82 430 7094 225 335 793 862 8125 202 72 316 85 9428 630 817 64 910.

10182 90 353 445 529 679 785 11068 267 429 956 75 12275 91 686 13247 378 420 41 606 36 78 14418 97 746 913 38 15250 543 57 870 16200 344 71 503 659 17175 268 99 400 671 833 61 76 918 18040 170 262 341 79 497 909 19051 71 152 397 809 68.

20063 126 32 74 89 290 97 805 902 66 21405 582 95 624 868 22314 427 608 910 38 49 23373 570 991 24127 858 63 25098 306 571 926 26856 27049 98 138 401 613 890 28082 29260 95 931.

30645 717 860 31009 11 73 93 190 650 753 92 32026 592 608 33081 609 990 34293 868 924 29 34 58 35143 674 936 36593 677 37004 942 38952 39196 256 486 826.

40379 660 41242 361 602 83 42233 896 43619 772 822 84 905 44054 392 466 98 855 45018 170 334 549 46323 746 849 915 89 47119 396 549 738 908 48182 500 49115 587 879

50327 714 99 51048 811 921 83 52203 20 400 565 732 833 970 53189 470 741 54094 508 698 840 55034 73 197 346 463 56001 75 389 57071 258 300 58038 78 315 69 633 927 59354 448 523 679.

60053 301 643 82 815 906 40 61164 78 263 91 331 603 46 62096 269 80 340 61 63618 64 89 767 76 981 64007 313 598 759 88 921 61 65061 585 66436 573 763 918 67012 177 983 68381 431 69 86 567 69084 193 383 560 611.

70270 335 656 764 810 71520 84 911 72109 553 652 83 705 801 73109 553 652 83 705 801 73103 538 735 74965 75013 27 136 565 891 902 76379 523 75 77059 134 303 704 996 78169 346 405 79224 615 62 784.

80159 234 342 552 73 668 81006 235 319 672 799 958 82502 664 794 939 83274 86 445 60 635 969 84008 471 922 89 85258 629 752 86247 411 888 87141 443 627 794 88198 821 963 89081 411.

90269 314 71 429 39 589 695 949 76 91193 408 648 734 61 81 92023 117 203 351 63 632 819 93034 38 575 796 800 25 94024 311 715 67 95191 348 96267 592 97106 265 333 659 854 98461 762 99428 42 66 81 744 65 828.

100030 83 108 98 260 526 620 73 855 964 101098 791 936 102102 239 82 421 888 904 103014 103 58 324 56 58 459 104902 105088 887 106031 97 333 400 69 107595 768 974 108116 812 919 109299 383 589

110431 633 111108 79 397 112363 411 560 113006 168 286 357 622 68 114393 416 644 115146 225 374 75 460 603 48 733 805 942 116645 78 815 54 117011 503 644 763 897 118285 403 93 611 737 881 119021 235 380 745

120132 88 248 907 121209 92 355 655 894 925 122130 123280 608 29 798 903 81 124005 86 306 73 537 55 775 809 125025 381 88 499 639 867 126194 460 526 57 127178 440 800 948 128116 264 67 129280 85 87 493 966

130112 27 353 61 90 915 91 131128 94 267 379 98 635 735 990 132043 146 68 298 550 632 818 901 60 67 133044 238 610 45 898 134202 20 711 61 901 135046 158 353 668 743 136200 94 434 51 532 137489 522 949 138820 912 51 139484 783 878

140235 494 862 141146 495 802 50 142130 598 943 143053 207 413 956 83 144411 728 801 145460 83 92 716 146446 531 47 775 88 92 924 147035 163 73 684 148492 99 149089 370 406 576 79 652 765 833 54 932

150436 673 950 84 90 151528 74 668 779 80 963 152013 426 33 823 153172 408 622 779 874 154071 337 532 42 97 667 766 155024 146 360 436 688 802 156116 425 51 638 895 948 157046 122 70 902 158087 131 71 244 70 650 874 927 159261 357 715 48

160040 43 601 750 901 161163 325 835 958 162027 294 497 854 96 99 987 163411 639 790 927 164110 81 92 322 613 960 165006 166268 331 522 782 167307 39 168188 276 478 585 91 169206 11 391 530 731

170032 164 246 52 325 536 606 171158 396 653 896 172175 441 571 662 68 173037 238 345 89 842 75 925 174037 307 41 558 933 175103 803 87 176839 177307 404 555 640 178426 568 732 990 98 179270 550 676 971

181647 73 182150 283 337 443 506 57 725 886 915 49 183014 81 388 184013 101 913 185282 498 186026 409 724 187002 04 192 363 580 894 188265 89 627 77 735 809 189122 448 542 744 70 856 955

190126 314 191039 83 95 328 448 564 192674 193523 194260 64 338 61 583 99

TRZECIE CIĄGNIENIE.
WYGRANE PO 200 ZŁ.

203 664 836 910 1663 77 882 2062 174 252 70 343 562 94 898 3029 380 466 4017 400 522 735 5030 382 508 695 715 921 6124 404 533 65 7032 63 631 70 869 76 8017 92 520 796 815 9047 607 719

10078 177 510 962 11536 620 729 12080 81 146 654 13153 242 365 704 14058 279 620 703 911 98 15127 465 636 784 16457 64 17102 78 18014 45 101 282 631 715 52 57 92 818 19151 586 764 866.

20074 200 367 69 612 727 806 96 21190 235 351 536 83 22149 55 60 94 232 440 536 764 829 902 23091 220 83 615 744 842 951 24472 626 769 25245 744 26002 793 27097 154 55 935 28148 506 661 834 74 970 29069 132 46 218 652 742 944.

30030 56 233 65 437 557 78 715 920 53 31155 449 32140 342 504 36 33117 556 731 34085 674 962 35311 415 519 36096 148 96 317 559 759 828 37021 161 351 517 616 755 854 73 38677 739 39030 587 792 936.

40066 71 478 588 41091 424 837 41 947 42728 59 43045 297 385 652 712 45318 479 680 709 46174 381 901 47044 147 886 959 83 48109 242 49024 491.

50766 867 903 42 51350 506 605 80 840 52126 283 89 377 607 59 790 53345 63 536 58 838 54042 237 80 417 78 55214 450596 730 982 56169 212 436 566 602 945 57047 78 109 58517 710 59147 449 706 953

60059 184 93 372 463 600 52 53 714 841 61249 636 40 48 735 62100 237 876 63163 9 0223 380 786 809 64019 161 212 94 574 784 857 922 40 72 65147 324 522 655 56 66309 410 59 647 67153 467 543 612 68527 69068 251 378 568 777 70199 308 582 876 71658 738 805 924 72052 170 253 491 673 710 73654 931 74231 481 671 77 92 771 75123 43 83 473 94 519 737 76299 339 77056 222 731 950 78277 620 762 801 79570 90 732 77 887

80348 454 585 735 92 81093 102 216 56 570 849 82003 140 93 450 83005 42 343 917 26 84135 253 631 930 85157 557 86044 84 98 377 524 97 803 95 87080 90 345 707 08 88291 406 94 89360 804 975

90196 231 384 405 12 683 771 991 91332 443 554 617 918 92113 278 84 764 94359 847 68 990 95001 298 355 96466 560 716 97170 231 900 73 98148 309 525 806 99132 663 76

100287 350 911 101050 246 357 763 102281 262 526 49 59 907 69 103160 325 473 583 641 66 67 912 104007 33 92 459 105008 95 254 346 106162 449 854 71 983 107496 567 108243 719 109014 89 381 452 524 768 890

110027 51 140 258 627 79 111005 197 552 643 112186 538 915 113132 85 361 96 516 28 714 1141157 78 241 385 477 611 868 115077 262 84 436 50 560 600 40 116235 91 492 621 882 117039 249 610 989 118020 97 513 119010 105 510 45 47 616 924

120151 522 96 969 121514 36 98 639 878 987 122061 253 97 518 123024 231 593 791 942 124111 510 645 125706 872 126373 420 127159 237 353 467 509 646 128221 326 129008 377 962

130157 298 584 670 825 131448 132007 40 228 322 81 441 599 945 133018 79 129 273 681 754 55 89 134010 367 407 135467 772 880 136013 517 605 70 976 137028 382 682 717 138193 358 562 806 60 139014 551 712 851 85

140179 570 932 95 141022 110 679 962 87 142551 608 723 814 42 81 950 143068 102 235 87 476 764 837 144030 158 841 145490 654 75 94 989 146034 569 750 60 147135 81 22 51 87 700 891 925 148041 122 38 211 347 699 763 149179

150058 328 856 151292 343 63 99 538 642 888 152031 93 790 959 83

153150 329 443 698 772 819 975 154351 476 155393 535 899 156013 796 857 952 157079 192 363 77 408 510 11 847 51 158112 233 980 159041 69 254 454 674 835.

160410 161264 334 69 629 808 162176 500 900 59 163286 397 427 164173 454 641 721 851 933 165032 366 761 825 166110 230 588 875 901 40 167042 905 168090 92 750 55 802 915 169133 268 71 389 874.

170054 89 200 06 715 171184 305 21 555 799 172616 867 173456 581 898 174191 237 581 175490 597 691 784 825 176172 350 82 177235 589 651 833 82 909 178001 309 866 179241 608 989.

180499 534 752 831 907 181567 891 182051 113 483 622 59 784 803 942 183181 249 601 21 86 184191 208 341 457 539 185341 647 186224 557 851 187262 300 188137 374 83 653 904 189291 347 90 453 76.

190107 284 731 191358 761 85 192107 09 390 489 193118 61 582 935 194284 564 621.

ערפילט אייערע פליכט! עס דארף קיינער נישט פעהלען!

פערשרייבט אייך אלס מיטגלידער אין „בית מחסה לזקנים"

ערקלערונג

אין צוזאמענהאנג מיט חעם ארטיקעל, וועלכער איז ערשינען אין „נייעם פאלקסבלאט" דעם 30-1 אונטער'ן נאמען „עס טומעלט זיך טאך אלץ ארום דער ירושה פון פערשטארבענעם סענדער דישקין"— גיט די רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט" אפ אנ־ארט פאר א בריף פון ה' מאקס גארדאן און איז זיכער, אז דערמיט איז דער גאנצער ענין אויפגעקלערט.

דערביי בעמערקט די רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט", אז די דאקומענטען, וועלכע ה' מאקס גארדאן האט פארגעשטעלט (פון דער „דישקינישער פונדאציע" און פון לאדזער מאגיסטראט) בעשטעטיגען די ערקלערונגען פון ה' מאקס גארדאן.

אדזו, נח פרילוצקי איז לאדז

שבת וועט אין לאדז, אויף א וואהל־מיטינג פון פאלקיסטישען וואהל - קאמיטעט ארויסטרעטען אדוו נח פרילוצקי, וועלכער איז לעצטענס געווארן אקטיוו אין דער יודישער פאל טיש-געזעלשאפט־ליכער ארבייט.

א ספעציעלע אינטענסיווע אגיטאציע האט לעצטענס אדוו. נח פרילוצקי ענטוויקעלט אין צוזאמענהאנג מיט דער שחיטה־גזירה. ער שטייט בראש פון קאמיטעט, וועלכער פיהרט דעם אפוועהר־קאמף ער זאמעלט אלע מאטעריאלען, וואס זענען נויטיג צו דער אקציע, וואס איז עלול אונטערצוגראבען די עקזיסטענץ פון צענדליגער טויזענדער יודישע פאמיליעס.

פאליטישער פראצעס

(א) נעכטען זענען געשטאנען פארן היגען קרייז־געריכט 5 ארבייטער, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין פיהרען א קאמוניסטישע טעטיגקייט.

לויט'ן געריכטס - אורטייל זענען פערמשפט געווארען: דער 54־יעהריגער וולאדיסלאוו קרישיאק און דער 45־יאהריגער יוזעף יושוויאק — צו 3 יאהר טורמע; דער 43־יעהריגער קאזימיערזש קאנאפא — אויף אנדערטהאלבען יאהר און דער 45־יאהריגער וולאדיסלאוו לישיצקי — אויף א יאהר. דער 40־יאהריגער יאן מישמאל איז פריי־געשפראכען געווארען.

בײַם דער אורטייל איז ארויסגעטראגען געווארען האט דער עולם אין געריכטס־זאל אנגעהויבען צו סקאנדאלעווען. 2 פרויען קרובה'טעם פון די פערמשפטע זענען ארעסטירט.

כשר'ע שאקאלאד פון דער יוד. פירמע „Suchard"

ביי די יודען, וועלכע עהנוצען שאקאלאד, בעזונדערס ביי די רעליגיעז־געשטימטע, איז שטענדיג געווען א פערדאכט, צי די שאקאלאד־אויסארבייטונגען, וועלכע געפינען זיך אין פערקויף זענען כשר.

גאנץ בעזונדערס האט דאס אינטערעסירט די קאנסומענטען פון שאקאלאד פון דער יודישער פירמע „סושארד", ווייל — וויסענדיג, אז די דאזיגע שאקאלאד־אויסארבייטונגען זענען די בעסטע — האבען זיי דאך געהאט א קלעהר, צי זי איז כשר.

איצט קאנען מיר מיט דער גרעסטער צופרידענהייט מיטטיילען, אז אלע אויסארבייטונגען פון דער פירמע „סושארד" אפילו די מילכיגע (מלעטשנא) אין כשר לכל הדעות. די גאנצע פראדוקציע, ווי אויך די מילך, וואס ווערט בענוצט צו די אויסארבייטונגען שטעהען אונטער דער שטרענגער און שטענדיגער אויפזיכט פון ראבינאט.

אזוי ארום איז בעזייטיגט געווארען יעדער חשד און די יודישע קאנסומענטען וועלען קענען געניסען פון דער בעסטע „סושארד"־שאקאלאד.

גענעראל־פערטרעטונג פון
INTOURIST
אויספלוג קיין רוסלאנד
ס'ווערט אנגענומען פעסער אויסצוארבייטען וויזעס.
קיין לעמבערג
אין ביידע זייטען 19.70 זל.
הנחות קיין זאלעשטשיק, ווילנא און זאקאפאנע
פאפולערער צוג קיין ווארשא
דעם 20־טען סעפטעמבער.
איינשרייבונגען נעהמט אן
„ארביס" פיעטריק. 18.
טעל. 249-33.

Dr. ROZEN
צאהן־כירורג
צוריקגעקעהרט
Al. Kościuszki 17
telef. 216-57

צו דער רעדאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט"

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארטיקעל, וועלכער איז ערשינען אין „נייעם פאלקסבלאט" דעם 10-1 אונטער דעם קעפעל „עס טומעלט זיך נאך אלץ ארום דער ירושה פון פערשטארבענעם סענדער דישקין"— דישקין", בעט איך צו פערעפענטליכען מיין פאלגענדע ערקלערונג:

1) איך שטעל פעסט, אז דער גאנצער אויבענדערמאנטער ארטיקעל איז א מיספערשטענדניש. נעמענדיג אין אכט, אז אלע אנגעפיהרטע פארווארפען און בעשולדיגונגען נעגען מיין פערזאן, זענען פון גרונד נישט אמת.

2) איך בין קיינמאל נישט געווען קיין הויפט - פונדאטאר. נאר א פשוט'ער מיטגליד פון דעם פונדאציע - קאמיטעט אויפ'ן נאמען פון פערשטארבענעם ר' סנדר דישקין ז"ל.

3) האבענדיג א בעפולמעכטיגונג אפצונעמען די פונדאציע־געלדער פון באלוטער שחט־הויז, האב איך אלע איינקאסירטע געלדער זאפארט איינגעצאהלט דער פונדאציע, וועלכע פיהרט גענויע שנורעוויטע ביכער, און שטעהט אונטער א קאנטראל פון דער מאכט.

4) איך האב קיינמאל נישט בײַ קיינע יורשים פון ר' סנדר דישקין ז"ל גענומען זייער ירושה — איך האב בכלל גארנישט געירשנט און ממילא איז פשוט לעכערליך די בעהויפטונג, אז איך בין כמעט אין 100% דער בעל־הבית פון דער פירמע „ס. דישקין".

5) איך שטעל קאטעגאריש פעסט, אז נישט נאר וואס איך האב נישט בעוואויגען די דירעקציע פון באלוטער שחט־הויז — צו בעצאהלען די חובות און פאדאטקעס פון פערשטארבענעם ר' סנדר דישקין ז"ל פון די הכנסות פון די יורשים, נאר פערקעהרט, איך בין עס טאקע געווען דער יעניגער, וועלכער האט דעם 30—12־20 אין אנ'אלזייטיג מאטיווירטער פאראנגע זיך געוואנדען צום מאגיסטראט, אז ער זאל ארויפנעמען דעם סעקוועסטער פון די הכנס'ת פון די יורשים אין באלוטער שחט־הויז, דערפאר שטעל איך פעסט, אז נעצוואונגען דעם שחט־הויז צו בעצאהלען די פאראטקעס (ווייל קיין חובות זענען דארט נישט געווען) האט דער ארושאנד סקארבאווי און מאגיסטראט דורך ספעציעלע נאקאזען.

מיט אכטונג
מ' גארדאן

טעאטער פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20
נאר 5 פארשטעלונגען
פון דעם בעליבטען ארטיסט און זינגער
דוד זיידערמאן
און די בעריהמטע כאראקטער־סובּרעטי
חנה לערנער

לכבוד יום־טוב! ס'ווערט געגעבען צום ערשטען מאל אין פוילן — דער גרויסער אפערעטען־שלאגער — לכבוד יום־טוב!
קבצנים ● וואו קריכט איר??
אפערעטע אין 3 אקטען פון לילינע.
קבצנים וואו קריכט איר — איז די שענסטע אפערעטע פון סעזאן.
קבצנים וואו קריכט איר — איז ספעציעל געשריבען פאר דוד זיידערמאן און חנה לערנער.
קבצנים וואו קריכט איר — וועט איבערראשען סיי מיט'ן אינהאלט, סיי מיט די הערליכע מוזיק און געזאנג
קבצנים וואו קריכט איר — איז דורך חנה לערנער און דוד זיידערמאן געשפ. געווארען אין אלע וועלט־טיילען
פרייטאג, ד. 18 ד. ח. צווייטער טאג ראש־השנה 9 אוונט.
שבת, דעם 19 ד. ח 4 נאכמ און 9 אוונט
זונטאג, ד. 20 ד. ח 3.30 נאכמ. און 9 אוו.
דעם גרעסטען יום־טוב שלאגער וועט האבען דער לאדזער עולם בעזוכענדיג די פארשטעלונגען קבצנים וואו קריכט איר?! קיין מענש פערפעהלט נישט דעם ראש־השנה אין טעאטער פילהארמאניע. — א גוט יאהר וועט געוויסער יעדען בעזוכער אין טעאטער פילהארמאניע. — 20 נומערן געזאנג. — גרויסער ארקעסטער לייטונג ד. ביינעלמאן. — פרייזען פון 54 גר ביז 2.20 זל. בילעטען אין קאסע פון טעאטער.

פולער טשעק-אומזאץ

פערברייטערט די טעטיגקייט פון דער לאדזער פ.ק.א. אפטיילונג

פון 1־טען אקטאבער אן ווערט פערברייטערט די טעטיגקייט פון דער היגער אפטיילונג פון פ.ק.א. ס'וועט איינגעפיהרט ווערען א פולער טשעק־אומזאץ. ס'וועלען אויך אנגענומען ווערען אינקאסעס. דאס איינפיהרען טשעק־קאנטאס אין לאדז וועט פאר די לאדזער קליענטען זיין א גרויסע פערלייכטערונג. ס'וועט זיי געגעבען ווערען די מעגליכקייט צו דיספאנירען אויפ'ן ארט מיט זאלדא'ס און דורך ארויסגעבען אויסטראגען די פ. ק. א.־אפטיילונגען אויף דירעקטע אויסצאהלונגען אין דער לאדזער פ. ק. א.

די אפטיילונג וועט אננעהמען וועקסלען און אנדערע דאקומענטע ואויף אינקאסא, און די איינקאסירטע סומען וועלען דירעקט ארויפגעטראגען ווערען אויף די טשעק־קאנטאס.

די קליענטען, וואס ווילען געניסען פון די דערמאנטע בעקוועמליכקייטען, דארפען אין זייער אייגענעם אינטערעס זיך ווענדען צו דער אפטיילונג פון פ.ק.א. אין לאדז.

שעהנע טאט פון קאנסול מאקס קאהן

פאר הונדערט יוד. נויטבעדערפטיגע פאמיליעס אין ווידזעוו

א בריף אין רעדאקציע

חשובע רעדאקציע!

אין נאמען פון הונדערט יודישע אָרימע משפחות, וואס וואוינען אין ווידזעוו, בעטען מיר איי־אפצודרוקען פאלגענדען בריף, פאר וועלכע מיר דאנקען איי פאראויס.

שוין נישט איינמאל האט דער „נייער פאלקסבלאט" אנגעוויזען אויף דער ריהרעוודיגער געזעלשאפטליכער ארבייט פון קאנסול מאקס קאהן.

אויך מיר קענען זיך נישט אפהאלטען פון לויב פאר קאנסול מאקס קאהן צוליב פאלגענדען פאקט:

אויף די יודישע ימים־טובים האט קאנסול מאקס קאהן זיך בעזארגט מיט א ליסטע פון 100 נויטבעדערפטיגע יודישע משפחות, וואס וואוינען אין ווידזעוו, און פאר יעדער פאמיליע א פעקעל פראדוקטען, ווי אויך צו 10 און 15 זל געלד אויף יום־טוב.

דאט אלץ האט ער געטון בסתר, נאר כדי ארויסצוהעלפען כאטש איז א קליינע מאס די יודישע נויטבעדערפטיגע בעפעלקערונג פון ווידזעוו.

די דאזיגע שעהנע טאט פון קאנסול קאהן רופט ארויס אין דער פאדערשטע רייה פון די לאדזער יודישע כלל־טוער.

זאל די שעהנע מענשליכע טאט, זיין א בעשטענדיש פאר די נויטען פון דער יודישער ארימקייט דינען אלס ביישפיל פאר אנדערע נגידים.

דאנקענדיג איי, חשובע רעדאקציע, פאר אפדרוקען דעם דאזיגען בריף, בלייבען מיר מיט דאנק

א גרופע יודען פון ווידזעוו

Największy Wybór
Kapeluszy
HABIG i HÜCKEL
און אנדערע עמפפעהלט די פירמע
B. KLAJNBAUM
Piotrkowska 31, tel. 262-18.
„ 88, „ 238-16.

לעצטער טאג פון פערזעה' זיך מיט איינטריטס-בילעטען

צום ימים-נוראימדיגען דאווענען אין פילהארמאניע

די אלע, וועלכע ווילען ערנסט מתפלל זיין, און הנאה האבען פון דאווענען, דארפען זיך שוין פערזעהען מיט בילעטען אין פילהארמאניע־זאל.

צו די הייאהריגע ימים־נוראים איז אנגאזשירט געווארען דער יונגער, אבער שוין בעריהמטער חזן יצחק קרול, וועלכער בעזיצט א וואונדערבארען לירישען טענאר. חזן קרול דאווענט אין בעגלייטונג פון אנ'ערשטקלאסיגען כאר אונטער דער לייטונג פון דיר. ישראל רובין.

ערשטע גרויסע הערבסט-מאדע־רעווי אין פילהארמאניע

קומענדיגען זונטאג, דעם 20־טען ד. ח. 12,30 פארמ קומט פאר אין „פילהארמאניע" די ערשטע הערבסט־ווינטער מאדע־רעווי, אויף וועלכער עס וועלען דעמאנסטרירט ווערען די נייעסטע אויסלענדישע און אינלענדישע קרעאציעס ווי: מאנטלען, קאסטיומען, קליידער און פוטערס. אין דער רעווי זענען פערטרעטען א רייה לאדזער פירמעס, וועלכע וועלען רעפרעזענטירען די נייעסט מאדעס.

פאר'ן פערניכטען אנ'אייגענע קוויטונג

(א) אין מערץ ה. י. האט דער הויז־בעזיצער פון קרוטקע 4, עדוואַרד וואזשניאק ארויסגעגאפט ביי די לאקאטארקע ציפורה הילף א קוויטונג, וואס ער האט איהר נתאט ארויסגעגעבען, און זי, די קוויטונג — צעריסען און פערניכטעט.

דערפאר האט איהם דאס קרייז־געריכט נעכטען פערמשפט אויף 3 חדשים ארעסט.

פערראיין פון לאקאטארען און סובלאקאטארען

פאר פעראייניגטען יודישען ארב.־בלאק

אין פערראיין פון לאקאטארען און סובלאקאטארען, פעטריקאווער 31. איז פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג וועגען די בעפארשטעהענדע וואהלען צום לאדזער שטאט־ראט.

נאכ'ן אויסהערען עטליכע רעפעראטען איז בעשלאסען געווארען, אז ביי די שטאט־ראט־וואהלען זאלען לאקאטארען און סובלאקאטארען שטימען פאר די קאנדידאטען פון יודישען ארבייטער־בלאק.

אונטערגעווארפען

(א) אויף דווארסקא 14 האט אנ'אומבעקאנטע פרוי אונטערגעווארפען א 2־חדשימדיג קינד — א מיידעלע, און איז נעלם געווארען.

דאס פערוואהרלאזטע קינד איז איבערגעשיקט געווארען אין דערציהונגס־הויז.

זעלבסמארדען

(א) אין איהר וואוינונג אויף סטאן סלאווא 4 האט זיך געסמט מיט עסיג־עסענץ די 22־יאהריגע סטעפאניא דזשעוואנאווסקא. די סיבה איז געווען — ענטוישונג אין ליבע. פאגאטאוויע האט זי אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

* * *

(א) נעכטען האט זיך ארויסגעווארפען פון א פענסטער פון 3־טען שטאק די 57־יאהריגע עלעקסאנדרא שעל. זי איז דערהרגעט געווארען אויפ'ן ארט. די סיבה פון'ם זעלבסטמארד איז דערווייל נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

איבערגעפאהרען

(א) אויף דער זגערזשער גאס איז איבערגעפאהרען געווארען דורך א דראשקע דער 14־יאהריגער מרדכי שפיגעל (פון באטשנא 4). ער איז שטארק צוקליעטשעט געווארען. די ארויסגערופענע פייגאטוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

Dr. med. H. LUBICZ
צוריקגעקעהרט
ספ. ביאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקהייטען
צגיערסקא 7 (פריהער 43), טעלעפאן 141-32

צום סוף פון יאהר

(ענדע פון דער 15־טער זייט)

אויסטראַכטען אויף אונז כל המינים בלבולים, האָט דאָס פערגאַנגענע יאָהר בולט בעוויזען —

— אז מען פערפאָלגט אונז אויך פאַר דאָס גוטע, וואָס מיר טוען, פאַר'ן נוצען, וואָס מיר ברענגען דער מענשהייט, פאַר אונזער שעפערישע קולטור־אַרבייט, מיט וועלכער מיר העלפען אַנדערע פעלקער זיך אויפצובויען און גרויס און מעכטיג צו ווערען.

די דאָזיגע „טענדענץ" איז בעזונדערס דייט־ליך אַרויסגעטרעטען אין צוויי לענדער: אין פוי־לען און ארץ־ישראל.

אין פוילען לעבען יודען הונדערטער יאָהרען. זיי האָבען דאָ אין אַלע צייטען גענומען דעם שטאַרקסטען אַנטייל אין עקאָנאָמישען לעבען, זיי האָבען דאָ ענטוויקעלט דעם האַנדעל און געהאָל־פען פערבינדען פוילען מיט דער קולטור־וועלט, געהאָלפען אויפבויען און פונדאַמענטירען די פוי־לישע פאָלקס־ווירטשאַפט. דער „סטראַגאַן", ארום וועלכען עס ווערט אזוי פערביטערט געקעמפט אין דער לעצטער צייט, קען מען בעטראַכטען פאַר'ן סימבאָל פון אונזער פרוכטבאַרער ווירטשאַפט־ליכער טעטיגקייט, פון אונזער קאָנסטרוקטיווער אַרבייט פאַר פוילענס וואויל.

איצט רייסט מען אונז אַרויס דעם ביסען פון מויל, באָיקאָטירט מען אונז, פערשטויסט מען פון די עקאָנאָמישע פאָזיציעס, וואָס מיר האבען אויפ־געבויט מיט אונזער שווייס און בלוט, נעהמט מען ביי אונז אוועק אויך דעם לעצטען „סטראַגאַן", וואָס מיר האָבען אויפגעשטעלט.

און אז מיר פאָדערען אויך אונזער רעכט אויף לעבען, ענטפערען אונז די פוילישע היטלעריסטען, די פאַשיסטען און באַראַדאָוועצעס —

— מיט א פשיטיק, אַדזשיוואָל, קוויף, מינסק־מאַזאָוויעצק, מיט עקסצעסען און אָנפאַלען.

און אין א"י. דאָס היסטאָרישע לאַנד פון אונ־זערע עלטערען איז זייט הונדערטער און הונדערטער יאהרען געווען וויסט און פערוואָהרלאָזט. דער מענש פון דער מדבר, דער אראַבער, האָט דאָ געלעבט אין א שרעקליכען עלענד און אָרימקייט, אין די פרי־מיטיווסטע פערהעלטענישען ווי מיט הונדערטער יאָהרען צוריק.

זענען געקומען די יודען אין זייער לאַנד, וואָס מ'האָט ביי זיי אוועקגערויבט, און האָבען מיט פרידליכער קולטור־אַרבייט, מיט א אומפערגלייכ־ליכען אידעאַליזם און מסירת־נפש — נישט וו די מעכטיגע קאָלאָניאַל־פעלקער מיט האַרמאַטע און די „מאָדערנסטע" אויסראָטונגס־מיטלען פערוואַל־דעלט די וויסטע אין א בליהענדען גאָרטען, אריי־געבראַכט א אויפלעבונג אין דעם חורבן לאַנד, געשאַפען פאַר'ן מדבר־מענש די גרעסטע מעגליכ־קייטען צו ארבייטען און פיהרען א מענשען־ווירדיג לעבען, געהויבען זיין קולטור־אוצר, זיין לעבענס־שטאַנדאַרד, אַרויסגעשלעפט איהם פון די טיפסטע זומפען און פון פינסטערניש — און דער ענטפער איז:

— מאָרד, רויב, צעשטערונג, פערניכטונג פון אונזער קולטור־ווערק.

און די „ציוויליזירטע" וועלט קוקט זיך צו גלייכגילטיג און די ענגלענדער, אונזערע פריינד, וועלכע בעריהמען זיך צו זיין די גרעסטע קולטור־טרעגער, טאָלערירען דאָס, א טייל פון זיי זענען זאָגאַר מסכים מיט דער אַראַבישער לאָזונג:

— אז מ'דאַרף נישט קיין קולטור און דעריבער דאַרף מען אויך קיין יודען נישט האָבען אין א"י.

אָט אזוי רעכענט מען זיך אָפּ מיט אונז פאַר אונזער קרבנות־פולע ארבייט אין אינטערעס פון דער מענשהייט, אין דינסט פון די העכסטע מענש־ליכע אידעאַלען.

די סיבה פון די יודען־פערפאָלגונגען איז אלזאָ אין תוך גענומען נישט די מכלומרשטע „יו־דישע געפאַהר", נאָר די אייביגע שנאה צום איי־ביגען פאָלק... דאָס רוצחישע בלוט, די בעסטיאַ־לישע אינסטינקטען, וואָס געפינען אין דעם יודען א שטענדיגען קרבן...

איבערציהענדיג דעם סך הכל פון יאָהר תרצ"ו, א סך־הכל, וואָס פילט אויס אַ גאַנץ שוואַרץ בלאַט אין אונזער געשיכטע, פאַלען מיר אָבער נישט אריין אין קיין יאוש. מיר יודען זענען בטבע אָפּטימיסטען, מיר פערלירען קיינמאָל נישט דעם בטחון.

מיר גלויבען ווייטער פעסט און אומדערשי־טערליך אין אונזער אייביגקייט, אין נצח ישראל.

מיר גלויבען:

— אז פונקט ווי מיר זענען איבערגעקומען אלע שונאים און המנ'ס פון א מאָל, וועלען מיר אויך איבערקומען די היינטיגע צוררים.

אונזער געשיכטע לערנט דאָס אונז; זי האָט עס בעוויזען באותות ומופתים, און אויך אין אונ־זער צייט האָבען מיר עס געזעהען מיט אונזערע אייגענע אויגען:

— אז די שלעכטע, די רשעים, די פערפאָלגער זענען אראָפּ פון דער היסטאָרישער ארענא, זע־נען פערשוואונדען אין א תהום, און דאָס יודישע פאָלק לעבט — לעבט און לאָזט זיך נישט אויס־ראָטען.

און אָט דער גלויבען, אָט די טויזענד־יעהרי־גע ערפאַהרונגען אונזערע געבען אונז היינט דעם כח און דעם מוט אויס[...] די שרעקליכע אטאַקעס פון שנאה און אונטער א קאָנצענטרירטען פייער פון אַ וועלט מיט שונאים ווייטער צו קעמפען פאַר אונזער רעכט אויף לעבען, צו בויען אונזער צוקונפט און און אונזער היים אין היסטאָרישען לאַנד פון אונזערע עלטערען.

א כתיבה וחתימה טובה NASZYM SYMPATYKOM
„TĘCZA"
Fabryka baterji i elementów, KRAKóW.

די ליבע איז בלינד

(ענדע פון דער 14־טער זייט)

האָט ער זיך רוהיג אָפּגעזאָגט.

— זיכער... זאָג, האָט ער נישט קיין שאַרף אויג? ער איז פונקט ווי מיין מוהמע. יוסט עס גלויבען, ערשט נעכטען האָט זי געריסען בלו־מען אין גאָרטען.

— זי וועט שוין באלד אַלט זיין דריי און זיבעציג יאָהר, — האָט קראַמער געזאָגט, אבי עפּעס צו זאָגען.

— דאָס איז גאָרנישט. לייענסטו דען נישט כמעט יעדען טאָג אין די צייטונגען וועגען מענשען וואָס דערגרייכען דעם עלטער פון הונדערט יאָהר? דו דאַרפסט נישט רעדען אזוי וועגען מיין מוה־מען.

ווידער האָט זיך אָנגעהויבען פאַר קראַמער'ען דאָס אַלטע, גרויע לעבען, מיט די טעגליכע צאַנ־קערייען איבער גאָרנישט. ער האָט אָבער געקראָגען א נייעם אינטערעס. זיין ווייב האָט פון איצט אָן געמעגט יאַדען ווייפיל זי האָט נאָר געוואָלט, זי האָט איהם געמעגט פּלאָגען מיט איהרע אייביגע טענות, דערגעהן די יאָהרען, — עס האָט איהם גאָרנישט געאַרט. ער איז פערבליבען רוהיג און האָט אפילו געשמייכעלט אין זיך.

ווען בערטא האָט אמאָל ציוואַנציג א טאָג זיך איבערגעבויגען איבער'ן שטייגעל און גערעדט צו קאַנאַריקעל מיט דעם געחנ'דעלטען טאָן פון א קליין מיידעלע, האָט קראַמער געטראַכט פאַר זיך מיט בעהאַלטענער פרייד, אז ריטיקי איז נישט ריטיקי, און אַז אָט די דיקע פרוי פערשווענדט איהר גאַנצע נאַרישע, אומזיניגע ליבע אויף א פאַלשער זאך. פינף און צוואַנציג יאָהר האָט ער א געבויגענער, א נעבעכדיגער געקרעכצט אונטער דעם יאָך פון זיין א פאַנטאָפעל־מאַן, — און אָט שטעהט ער אָהן מורא פאַר איהר, מיט די הענד אין די קעשענעס, און מאַכט זי צום נאַר. וואָס מעהר זי האָט זיך אָפּגעגעבען מיט'ן פייגעלע, וואָס מעהר ליבשאַפט זי האָט דעם פייגעל ארויסגעוויזען, אַלץ מעהר האָט זיין הארץ געקוואָלען אין איהם.

בערטא איז געווען א הויז־זיצערין; עס איז נישט געווען פאַר איהרע פיס צו קלעטערן די שטיגן ביז צום פינפטען שטאָק. זי האָט דערפאַר זעהר גערן אויפגענומען ביי זיך אין הויז איהרע פריינד, ווען זיי האָבען זיך נאָר אַמאָל דערמאָנט אָן איהר און זענען געקומען זעהן וואָס זי מאַכט. זי האָט געריהמט פאַר די געסט ריטיקי'ן, זיין זינגען, זיין קלוגשאַפט, זיינע אלע זעלטענע מעלות. אָבער מעהר פון אלץ איז זי געווען שטאָלץ אויף זיין טיפען עלטער.

— ער איז ביי מיר אזוי ווי אַ קינד, — פלעגט זי זאָגען, — שוין צוואַנציג יאָהר, אז ער איז מיט מיר.

די געסט האָבען זיך נישט געקענט אָפּוואונ־דערען:

— צוואַנציג יאָהר? ער איז דאָך עפּעס גאָר אַנ'אַנטיק פון א קאַנאַריקעל!

אויב קראַמער איז געווען דערביי, האָט ער גלייך אריינגעוואָרפען אַ וואָרט:

— יאָ, שוין צוואַנציג יאָהר. ווען ער וואָלט געווען א יונגעל, וואָלט ער שוין געקאָנט זיין אַ סאָלדאַט.

זיין האַרץ איז געוואַקסען אין איהם, ווען ער האָט א טראַכט געטאָן פון דעם סוד, וואָס נאָר ער אליין האָט געוואוסט. דער סוד האָט איהם גע־שטיקט, ער האָט אָבער געמוזט שווייגען: ער האָט זיך נישט געאיילט צו פערוואַנדלען זיין לע־בען, וואָס איז אזוי אויך געווען גאַנץ טרויעריג, אין אַנ'אמת'ן גיהנום. ווי בערטא איז געווען שלעכט צו איהם, ווען זי האָט זיך בענומען גראָב צו איהם, האָט ער געפונען אין דעם סוד א טרייסט פאַר זיך:

— ווען זי זאָל נאָר וויסען, — האָט ער גע־טראַכט.

יאָ, ער האָט געהאַט אויף איהר א בייטש. אייביג וועט ער נישט קאָנען האַלטען דעם סוד פאַר זיך, ער וועט מוזען אמאָל אַרויספּלאַצען. עס וועט אָבער זיין נאָר אין אַזאַ מאָמענט, ווען ער וועט זיך מעהר נישט שרעקען פאַר איהר, לאָמיר זאָגען, אויף זיין טויטען־בעט. ער וועט איהר אי־בערלאָזען א ירושה. וואָס וועט פערביטערן איהר גאַנץ ווייטערדיג לעבען. דאָס וועט זיין זיין נקמה פאַר אַלץ, וואָס ער איז אויסגעשטאַנען פון איהר אין די אַלע יאָהרען פון זייער צוזאַמענלעבען...

מאַדאַם קראָמער איז קראַנק געוואָרען און א צוויי־דריי מאָל א טאָג איז א שכנה אריינגעקומען צו כאַפּען א קוק אויף דער קראַנקער און איהר העלפען מיט וואָס זי קאָן. קראָמער איז אויפגעש־טאַנען אין דערפריה מיט א שעה פריהער ווי געוועהנליך און האָט, איידער ער איז געגאַנגען צו דער אַרבייט, אויפגערוימט דאָס הויז. אין אָוועיד האָט ער געוואַשען דאָס געשיר. זונטאָג האָט ער דעם גאַנצען טאָג געראָמט. געוואַשען, געקאָכט און געטאָן אַנדערע ארבייט, וואָס א הויז פערלאַנגט. בערטא האָט זיך בעקלאָגט, איז געווען אומגעדול־דיג. זי האָט גערעדט פון איהר מוהמע'ן וועלכע איז נאָך געווען אזוי געזונט, אָדער זי איז אָפּגע־לעגען שעה'ן־לאַנג, האָט נישט אויסגערעדט קיין וואָרט און נאָר געקוקט מיט א ווייטען בליק פאַר זיך. אמאָל האָט זי געהייסען דעם מאַן, ער זאָל אַוועקשטעלען דאָס שטייגעל מיט ריטיקי'ן נעבען איהר קראַנקען־בעט, כדי זי זאָל קענען קלויבען פון איהם נחת פון דער נאָהענט און איהם הערען זינגען.

— הערי, ווען איך זאָל אוועקגעהן פון דער וועלט פאַר דיר, יועסטו גוט אכטונג געבען אויף ריטיקי'ן, נישט אמת?

קראַמער האָט מיט אַמאָל פערשטאַנען, אז ער וועט נישט וואַגען צו זאָגען איהר דעם אמת. ער האָט צוגעזעהן דאָס קאַנאַריקעל, ווי ער האָט ארומגעפלאַטערט איבער'ן שטייגעל, נישט פער־דעכטיגענדיג גאָר, אז עס האָט געשפּילט א פאַלשע ראָלע, און ער האָט געטראַכט וועגען דעם יוי אָפּט מיר ווערען גענאַרט אין אונזער לעבען. יאָהרען־לאַנג האָט ער זיך ארומגעטראָגען מיט א סוד, וואָס נאָר ער אליין האָט געוואוסט דערפון. יאָהרען־לאַנג האָט בערטא געלעבט אין טעות און איז גע־ווען גליקליך אין איהר קינדישער ליבע צו א פייגעלע. און ער אליין, דער בעשיידענער בוכ־האַלטער, פינקטליך אין זיינע ציפערען און רעכע־נונגען, האָט שטענדיג געלעבט אין דער פאַנטאַזיע, האָט געבענקט נאָך ווייטע לענדער, וואָס ער האָט געקענט נאָר פון ביכער. ער האָט געלעבט אנ'אומ־גליקליך לעבען, אבער זיין ווייב האָט עס אודאי קיינמאָל נישט פערדעכטיגט.

וואָס איז מיט דיר? — האָט בערטא געפרעגט

— עפּעס זעהסטו מיר היינט אויס זעהר אומעטיג.

ער האָט ארויסגעלאָזען פון האַנד די צייטונג, וואָס ער האָט גאָר נישט געלייענט. בערטא האָט געקוקט אויף איהם אזוי רחמנות'דיג און געשמייכעלט מיט א בלאַסען שמייכעל פון א קראַנקען מענש.

— וועסט זיך פיהלען זעהר שלעכט, ווען איך זאָל אוועק פון דער וועלט? — האָט זי גע־פרעגט.

ער האָט געוואָלט עפּעס ענטפערען, אבער די ווערטער זענען איהם געבליבען שטעקען אין האַלז. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט, אז ער איז שוין אליין, איינזאַם אויף דער וועלט.

— מיין אָרימער מאַן, — האָט בערטא געזאָגט זעהר ווייך, אַנגעמענדיג איהם פאַר דער האַנד.

— נאָך אלעמען, האָסטו מיך אביסעל ליב געהאַט, האַ?

קראַמער האָט גענומען וויינען אין דער שטיל. בערטא האָט איהם געגלעט צאַרט איבער דער האַנד און נישט געקאָנט פערשטעהן, פאַרוואָס ער האָט מיט אמאָל ארויסגעוויזען אזוי פיל גע־פיהל.

טאָגאַל טאַבלעטקעס נעמט מען ביי
ראומאטיזם, מיגרענע,
שמערצען, קאָפּ און נער-
פאָדאַגרע, ווענע ווייטאַקן,
גריפּע און פאַרקילונג.
טאָגאַל טאַבלעטקעס ברענגען א פאַר-
לייכטערונג פון די ווייטאַקן.
צו בעקומען אין אלע אַפּטייקן.
Togal

Dr. Zalcwasser
כירורג
CEGIELNIANA 19, tel. 125-27
צורינגעקעהרט
נעמט אָן פון 1–2 מיטאָג און פון 4–6 אָוונט

Dr. med. Trepman
ספעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעמט אָן פון 8–11 נאָכמ. און פון 6–8 אָוונט

פעראייניגטער יודישער וואהל־בלאָק
געזעלשאַפטליך ווירטשאַפטליכער פראָנט

ווער עס וויל האָבען אַנ'ענערגישע, קאַטעגאָרישע און שטאָלצע פערטיידיגונג פון די אינ־טערעסען און רעכטע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין קומענדיגען שטאָט־ראַט,
ווער עס פערשטעהט, אז אין מאָמענט פון אַטענטאַט פון אַלע פיינדליכע כוחות אויף אונ־זערע רעכט און עקזיסטענץ — דאַרפען דעם פערטיידיגונגס־קאַמף פיהרען אונזערע בעסטע און ערפאַהרענסטע פאָרשטעהער פון דער אינטעליגענץ און ווירטשאַפטליכער וועלט —
דער זאָל אין טאָג פון די וואַהלען דעם 27-טען סעפטעמבער אָפּגעבען זיין שטים אויף אונזערע קאַנדידאַטען:

אין צווייטען קרייז ליסטע № 6	אין זיבענטען קרייז ליסטע № 1?	אין ניינטען קרייז ליסטע № 8	אין צעהנטען קרייז ליסטע № 10
ליבראַך יאַקוב — געוועזענער ראַטמאַן, ראַט־מאַן פון דער האַנדעלס־קאַמער, וו.־פערזיצ. פון לאַנדעס־פערבאַנד פאַר טעקסטיל־אינדוסטריע.	ראָזענבערג לייב — ראַטמאַן פון דער האַנ־דעלס־קאַמער, פערזיצ. פון קליינהענדלער־פעראיין, פּיאָטרקאָווסקאַ 10.	הערץ יאַקוב — ראַטמאַן פון דער האַנדעלס־קאַמער, האַנדעלס־ריכטער, וו. פערזיצ. פון סוחרים־פעראיין אין לאָדז.	דאַבראַניצקי סטאַניסלאַוו — אַדוואָקאַט, געוועזענער ראַטמאַן.

פעראייניגטער יודישער געזעלשאַפטליך־ווירטשאַפטליכער פראָנט.

סעקרעטאַריאַט: שרודמיעסקאַ 12, טעל. 128-77.

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען. הארץ און
סטלערא? קראנקהייטען
פּיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אוו.

Dr. med. **Niewiażski**
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און
הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון
מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פּראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט-
און ווענערישע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 185-49
נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון
7 ביז 8.30 אווענד.
זונטאג און חגאות פון 10—12 בייטאג.

ד״ר העלער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע
קראנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 10—2 מיטאג.
צוריקגעקעהרט
פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
P. Braun
צוריקגעקעהרט
ספעצ. פאר טריפער, סיפיליס און
הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג
פון מענער-שוואכע
צעגעלניאנע 4, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו.
ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען.
פאר אונבעמיטעלטע–לעטשניצע-פרייזען.

ד״ר מעד.
ד. ראזענצווייג
צוריקגעקעהרט
פילסודסקיעגא 72.
טעל. 128-74.

DR. MED.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אן פון 11—2 און פון 5—830 אוו.

Dr. **B. Hurwicz**
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב – פון 8—1 בייטאג.

אויערן, נאז און האלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועס
אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטאר
רישעם פון 9-2 און פון 4-8 אווענט
ביי דער קליניק איז מעטיג
א רענטגען-גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלעקטריפּאטעראפיעס

Lek.-Dentysta
Helena Halpern
Nurutowicza 2, tel. 170-96
צוריקגעקעהרט
נעמט אן א גאנצען טאג

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג-כירורג
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און
אורין-קראנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג
צוריקגעקעהרט.

Dr. med.
J. GOLDBERG
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Śródmiejska 20, tel. 186-13.
נעמט אן פון 11—1 און פון 7—8 אווענר

Doktór
A. S. Tenenbaum
אינערליכע קראנקהייטען
(ספעציעל לונגען)
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 109
telef. 220-25

Dr. med.
GUSTAWA ZAND - TENENBAUMOWA
ספעציאליסטין פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Piotrkowska 109. telef. 220-29

Dr. **J. Piechowicz**
ספעציאליסט פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג נעגען שוואנגערשאפט
שרודמיעסקא 18, טעל. 107-79.
נעמט אן פון 8—10 פרי און פון 3—7 אוו

DR.
J. HERSZFINKIEL
ספעצ. פאר קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקומען
נעהמט אן ביי זיך זשיגלאנא 8a
טעל. 111-87
ווי אויך אין דער לעטשניצע „פאמאץ"
אלעקסאנדראווסקא 1.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג נעגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.
נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו.

DR.
S. Kantor
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע
קראנקהייטען (מענער-שוואכע)
90 פּיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 6—9 אוו.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9—11 און פון 6—8 אווענט
צוריקגעקעהרט

Dr. med. **J. Schlosse**
כירורג
ul. CEGIELNIANA 30
tel. 122-16
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 4—7 אווענד.

Dr. med.
Rundstein
akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w

Dr. med.
E. WAJNBERGOWA
אויגען-קראנקהייטען
Dr. med.
M. WAJNBERG
נערווען-קראנקהייטען
האבען זיך איבערגעצויגען אויף
LEGJONÓW 3 (Zielona)
tel. 172-20.

Dr. med
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע- און
פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-92.
נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו.
אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11
פון 12 ביז 1 בייטאג.

Dr. med.
Michał Wejs
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
לאגעווניצקא 25, טעל. 215-18.
צוריקגעקעהרט
עמפאנגס-שעה׳ן פון 11—1 און 6—8³⁰ אוו.

DR.
Michał URBACH
נערווען און אינערליכע קראנק.
הייטען און פיזיקאלישע טעראפּיע
נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 נאכמ.
Zawadzka 15 m. 6 tel. 148-83

Dr. med. **MAZUR**
צוריקגעקעהרט
און וואוינט איצט
Piłsudskiego 72.

Dr. med. **S. HEINRICH**
Cegielniana 15, tel 147-67
POWRÓCIŁ
spec. CHOR DZIECI I WEWNĘTRZNYCH
gabinet elektro i światłoleczniczy
wypożyczanie wszelkich aparatów elektromedycznych (lamp kwarcowych, sollux, djatermji i innych).
Przyjmuje od 10—1 i od 3 7 w.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פאר הארץ-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Cegielniana 17, tel. 174-15.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אווענד.

Dr. med.
Markowiczowa
הויט און וועגערישע קראנקהייטען
MONIUSZKI 2, tel. 166-35
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 8—1 און פון 3—8 אווענר

Dr. I. ZYW
כירורג
צוריקגעקעהרט
11-go LISTOPADA 17,
Telefon 123-41
נעמט אן פון 1—2 און פון 5—7 אווענד

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראסטאק
צאהן-ארצט
סטאמאטאלאג - כירורגיע
פּיעראצקיעגא 7 (עוואנגעליצקא)
טעל. 108-26
אויפנאהמס-שעה׳ן פון 3—7.

Szczepienia przeciwdyfterytyczne
przeprowadza
Prywatne Pogotowie Lekarskie
Plac Wolności 10
tel. **2222-6**

Dr. **Ø. Łagunowski**
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz. w niedzielę i święta od 10—1.

Prywatne Pogotowie „SZYBKA POMOC LEKARSKA"
tel. **15-111**
BAŁUCKI RYNEK
(Zgierska 56)
Czynne przez całą dobę bez przerwy.

Dr. med.
Bernard SPIRO
choroby wewnętrzne
roentgen
114 Piotrkowska 114
tel. 178-35
godz. przyjęć 5—7 p. poł.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגי-
שען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען
און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אווענט

Dr.
E. Ekkert
ספעציאליסט פאר וועגערישע
און הויט-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
Pierackiego 5
(עוואנגעליצקא)
נעמט אן פון 12—1 און פון 5.30—8 אוו.

Dr. med. **J. PIK**
נערווען און אינערליכע קראנקהיי-
טען ווי אויך סעקסועל נערווען ליידענדע
נעהמט איצט אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאכמ.
פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27
טעל. 175-50.

Lekarz-dentysta
Sperling
powrócił
Piotrkowska 87
Telefon 143-06

לעטשניצע
פאר וועגערישע קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-78
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועגעריש-קראנקע, מענערשוואכע
און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
אין טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
DANIEL KON
STERLINGA 5, tel. 228-08
ספעצ. פון אינערליכע און נערווען-
קראנקהייטען
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
J. Weller
אינערליכע קראנקהייטען
פּיעטריקאווער 225, טעל. 149-01
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 6 ביז 8 אווענד.

Dr. med. **H. HAMMER**
האט בעגייט די אויפנאהמען
אקושעריע און פרויען - קראנקהייטען
11. ליסטאפאדא 32, טעל. 128-39
ביינאכט איינגאנג דורך גדאנסקא 12
נעהמט אן פון 3—7 אווענר.

Doktór Med.
Szymon Grinberg
55 פּילסודסקיעגא 55
טעלעפאן 168-58
נעמט אן פון 8-טען ד. ח.
פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

לעטשניצע
פאר וועגערישע-קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-
קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטן
45 פּיעטריקאווער
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענר.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוידאק-
טאר פון 11-1 און פון 5-7 אווענר.
א בעראטונג 3 זל.

צאהן-ארצט
G. SZYMANSKA
נארוטאוויטשא 3,
טעל. 110-84.
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 9—1 און פון 3—8 אוונט

Lek. Dentysta
St. Gelberg
Zawadzka 14, tel. 108-33
צוריקגעקעהרט.

Lekarz-Dentysta
H. FILLAT
Piotrkowska 43
צוריקגעקעהרט
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 10—1 און 3—7 נ״מ
זונטאג און יום-טוב פון 10—1 בייטאג

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 3 נאכמ.
אין דער לעטשניצע „פאמאץ" רוג זגער-
זשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29
און פון 4—10 אווענד אויף נארוטא-
וויטשא 13. –:;– צוגענגליכע פרייזען
פאר ארבייטסלאזע – הנחה.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
ביינער-כירורג- ספעציאליסט
D-ra Sterlinga 22
(Nowa-Targowa) tel. 174-42.

Dr. med.
H. Weishof
צוריקגעקעהרט
שרודמיעסקא 5, טעל. 162-95.
נעהמט אן פון 2—4 און פון 6—8.

פעלצווארג
א גרויסע אויסוואהל
נידריגע פרייזען
עמפעהלט

I. Sieradzki i Sz. Rozencwajg
6-go Sierpnia 1, tel. 126-73. ● קירזשנער־אטעליער אויפן ארט.

בעקאנטמאכונג!
דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע געעהרטע קונדשאפט, אז מיין
איז ב וואכען איבערגעטראגען — פון — פיעטריקאווער 31 אויף
שרודמיעסקא 27
און איז ווייטער פערזעהן מיט די נייעסטע פאריזער מאדעלען. איך עמפעהל זיך ווייטער דער ג. קונדשאפט.

ערשטקלאסיגער דאמען־אטעליער
מיט אכטונג דיפלאמירטער דאמען־שניידער־מייסטער
I. H. CYMERMAN
פראנט 2. שטאק.
Łódź, Sródmiejska 27, tel. 240-79.

קלאנג־קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

היינט און פאלג. טעג!
גרויסער סוקצעס פון דעם בעריהמטען שטערן
אין דער הויפטראלע **SHIRLEY TEMPLE** עס ווירקען מיט John Boles, Jane Darewell
„גאלדהאריגער קינדס"
אויסערן פראגראם: קלאנג־צוגאבע פון P. A. T.
בעסטער רעפערטואר די נידריגסטע פרייזען! באלקאן 54 גר. | 1 פל. 1.09 זל. | II פל. 85 גר.

ווייכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען פאר איבערגען
מאכט די עלטעסטע
היטען!
אויף גאנץ ניי ווי אויך נייע היטען צו
3.50
„TOLA"
25 Zawadzka 25

קלאנג־קינא־טעאטער **„SZTUKA"** קאפערניקא 16. טעל. 140-72.
היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער ריהרענדער פילם א. ג.
גרויסער כשוף־מאכער
(Wielkij Utieszytiel)
דער דאזיגער פילם האט אין ראטען־פערבאנד בעקומען דעם הויכען נאמען „סאוויעטישער שלאגער נומער 1".

דאמען־שניידער־אטעליער פון
A. MARCHEWKA, Sienkiewicza 31, tel. 262-56
מאכט בעקאנט, אז ס'זענען אנגעקומען די נייעסטע פאריזער מאדעלען. ספעציעלע קירזשנער־ארבייט.

לעבער
ווערען אויסגענומען ביליג
ביי ג. נארדמאן
שרודמיעסקא 8

A. Wassercyer
די פאבריק פון הערן־היטען פון
איז איבערגעטראגען געווארען אויף **נארוטאוויטשא 24.**
עמפפעהלט א גרויסען אויסוואהל פון היטען, היטלעך פון די נייעסטע פאסאנען.

מאדערנע **וואונשקארטען**
צו שיקען נאך אויסלאנד! דארפט איהר שוין בעשטעלען!
שעהן, עסטעטיש און זעהר ביליג!

נאר אין דער דרוקעריי **בראמבערג**
צעגעלניאנא 8
טעל 255-09

אלער ערט דרוק־ארבייטען ווערען שנעל, פינקטליך און מיט די מאדערנסטע שריפט רעיעל אויסגעפיהרט

איבערציהונגען ארץ־ישראל
און עקספעדיציעס נאך
אין געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען!
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc. oddział **w Łodzi Narutowicza 13** tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג: Palestine Shipping Co. Ltd. Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

הילף און רפואה פאר ברוך־קראנקע

רופטורען) אויף כוויינקעל, גוטפל ביי מענער. פרויען און קינדער, אויך פאר פערקרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאפטע פלאט־פיס. דאס ליידען איז נישט צו פערנאכלעסיגען, ווייל די פאלגען זענען פאר'ן לעבען ביטער און געפעהרליך. דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי־הייל־באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעוויטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע אהן בלוטיגע אפעראציע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל־אפאראטען און גארסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט־פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט־פיס (סאלאן־ארבייט).
ביים צראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס, געבירט־מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל־באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד
דער אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס־פראפעסארען אנערקענט
אנערקענונגס־צייגניש און לויב־טרייבען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען:
Prof. Dr. Marischler, Prof. Dr. Barącz, Dr. B. Kielowski, Dr. Maksymiljan Müanzer.
ספעציאליסט Ortoped **NATAN RAPAPORT**
מיט 30־יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג. נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינג וויכטיג.

Założona w roku 1891.
Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. **H. WARRIKOFFA**
ul. Kopernika 22, tel. 172-07

ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא
„Siła i Swiatło"
פון וו. סרוקאווסקי.
פאלודניאווא 23, טעל. 139-32
נעמט אן אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט ווי אויך סיגנאליזאציעס. קויפט געניצטע מאטארען און פערקויפט אלע ערט מאטארען און דינאמא־מאשינען צו ביליגע פרייזען.
ספעציעלע ווערקשטעל פון מאטארען־רעפעראטור / שנעל, פינקטליך און רעיעל.

ניי־מאשינען
איך קויף און פערקויף געניצטע ניי־מאשינען און נעהם אויך אן אלע ערט רעפעראטורען. אלעס רעיעל און ביליג.
בזשעזשינער 20,
פראנט־געוועלב, מעכאניק.

Zakład zoologiczny O. FOLKMAN

Łódź, ul. Andrzeja 7
(przy Piotrkowskiej) tel. 124-76
עמפפעהלט: הינט און ראסאווע קעץ, הארצער־קאנארקעס פון 10 זל. אן. געזעהנליכע און געצטע שטיגען, מכשירים צו באדען פייגעל, מארפלעס, פאפוגייען און פאפוזשקעס, פייגעל און עקזאטישע פישלעך, עסענווארג לעבעדיג און רויהע פאר פישלעך, אקווארישמס און טעראריעס, זשולוען, שלאנגען א. ז. וו. געשעכץ פאר קאנארקעס און פאפוזשקעס, טויבען און ראסאווע דרוב, אייערלעך פון ראסאווע דרוב הינלענגס - מישלען, פראשקעס - פלים ניי־טע נעגען ווערים פאר פייגעל און הינט, היי־טעלעך פאר הינט און פאכמענישע צוזאמענגעשטעלטע מישונגען אלס עסענווארג פאר קאנארקעס און פאפוזשקעס. ס'ווערען אנגענומען אלערליי פייגעל א. ז. וו. צום אויסלערנען.
גרויסער אויסוואהל פון מכשירים צו פיש־פאנגען.
מעסיגע פרייזן! פאכמענישע בעדינונג

בחנם!
ווערען צוגעפאסט אלע ארט גלעזער ביים קויפען א בריל אדער א בינאקל אויך קאמבינירטע גלעזער גענוי לויט די רעצעפטען פון דאקטוירים צו בעקומען צו די ביליגסטע פרייזען, נור אין דעם לאנגיעהריגען אפטיק־געשעפט פון
F. Herszkorn
1 ציגעל־גאס 1
אלע ערט רעפעראטורען ווערען אויסגעפירט אויפ'ן ארט פינקטליך און רעיעל.
עקזיסטירט פון 1892.

א קוואליפיצירטע
בערלאך־נייערין
קען זיך זאפארט מעלדען ביי
טענענבוים
אין דער ס'וויטער־פאבריק
פיעטרקאווער 38

Pracownia
okryć damskich i furter
דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז צוריקקומענדיג פון אויסלאנד, האב איך ערעפענט מיין דאמען־שניידער־אטעליר. מיין דאמען־אטעליר איז אויפ'ן וויכטיגסטען פערזעהן מיט די נייעסטע פאריזער מאדעלען. איך עמפעהל מיך די ג' קונדשאפט.
מיט אכטונג
JAKÓB KUPERBERG,
b. kierownik domów modelowych w Paryżu
Piłsudskiego 50.

בחנם ווערט צוגעפאסט **אלערליי גלעזער!**

„OPTICUM"
28 פיעטריקאווער 28
בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען. אלערליי צילינדער־גלעזער. קאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטערס, אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.
ס'ווערען אויך אויסגעפיהרט זעהר רעפעראטורען פינקטליך און רעיעל. — געדענקט די אדרעסע!
עס ווערען אנגענומען אלע ערט רעצעפטען פון די ה"ה דאקטוירים.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט דעם ג' לאדזער פובליקום, אז עס איז ערעפענט געווארען די ניי־מאדערנע
טאנץ־שולע
אויף פיעטריקאווער 89
קווער אפיצינע פארטער
אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דיפלאמירטען טאנץ־לעהרער
S. Rubinsztajn
בעמ. פאר אויסגעריכטע שבת און זונטאג פיאקטישע לעקציעס.
אנמעלדונגען טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 10 אווענד.
מיט אכטונג
דיפלאמירטער טאנץ־לעהרער
ס. רובינשטיין.

צו די געעהרטע גנבים!
נעכטען דינסטאג האט מען מיר ארויסגעצויגען א פארטפעל מיט 330 זל. געלד און 524 זל. וועקסלען. די וועקסלען זענען בעווארענט. איך בעט רחמנות צו האבען, ווייל איך בין נישט פערמעגליך און מיר צוריקצושיקען די וועקסלען אויף דער אדרעס זשורקאווסקי, פולנאצנא 5.

פרייליכע ימים טובים!
נוצט אויס די געלעגענהייט, דאס בעסטע אפרוה־ארט אויף די ימים טובים איז נור אין דעם גוט־בעקאנטען
באמבערג'ס פענסיאנאט
אין גלאוונא, ניי־אטוואצק
שטרענג כשר. א מניין אויפ'ן ארט
פרייזען צוגענגליך פאר אלע. צו ערקונדיגען זיך אין לאדז, ביי באמבערג, פולנאצנא 4, עקספעדיציע.

„PRACA"
פרויען־פאך־קורסען ביי דער געז. צו פערשפרייטען מלאכה צווישען יודישע פרויען אין לאדז וואלטשאנסקא 21 טעל. 167-15
1) קונסט־שטיקעריי,
2) דאמען־שניידער צושניידען,
3) וועש־צושניידען
4) היטען־פוצעריי.
5) גארסעטען - מאכעריי צושניידען,
6) אנדולאציע
7) מאניקיור.
דער סעקרעטאריאט איז אפען פון 9—13 און פון 15—19.

ווידזעווער ווייסע סחורות

ברויכען נישט קיין רעקלאמע, ווייל יעדע איינציגע בעל-הבית'טע דאָס זיך שוין איבערצייגט וועגען דער הויכער קוואַליטעט, הויפּטזעכליך נאָך מעהרמאַליגען וואַשען.
טאַקע צוליב דער דאָזיגער סיבה האָבען זיך לעצטענס בעוויזען זעהר אַ סך נאָכמאַכונגען אין בעצוג צום נאָמען, אויסזעהן, פּאַקונג און אפילו לויט'ן אופן פון צוגויפלעגען, וואָס זיינען געפעלשט אָבער זעהר ענליך צו די ווידזעווער סחורות.
דעריבער בעטען מיר ביים קויפען אכטונג צו געבען אויף די בעקאַנטע אונטען אָנגעגעבענע פאַבריקס-צייכענס.
כדי צו ערמעגליכען די קאָנסומענטען לייכט צו אונטערשיידען פאַלסיפיקאַטען פון אָריגינעלע ווידזעווער סחורות, פאַרזעהען מיר יעצט די שטיק סחורות מיט אַ צוגאַב-שטעמפּעל.

„WIMA"

ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט עמפּפעהלען מיר נאָכאַמאָל אונזערע ספּעציעלע סאָרטען „OK" וועלכע זיינען קאָנקורענצלאָז אין גאַנץ אייראָפּאַ.

Marka fabryczna ogólna

Marka fabryczne

„WIDZEWSKA MANUFAKTURA"

Spółka Akcyjna w Łodzi.

צווישען כינא און יאַפּאַן האָט זיך די לאַגע שטאַרק פערשאַרפט

ל אָ נ ד אָ ן, 15 (ספּ. טעל.)
דער קאָרעספּאָנדענט פון „דיילי טעלעגראַף" מעלדעט פון האָנג-קאָנג, אַז די אָנפיהרונג פון דער 19-טער כינעזישער אַרמעע אין פאַקהאָי ערלויבט נישט דער מאַנשאַפט פון דער יאַפּאַנישער טאָרפּעדאָ-שיף, וועלכע איז אָנגעקומען אין פאָרט, אַראָפּצוגעהן אויפ'ן ברעג.
טשאַנג קאַי טשעק, וועלכער געפינט זיך אין קאַנטאָן, האָט געוואָלט אפּרופען די אַרמעע פון האָנג-קאָנג. די אַרמעע וויל אָבער נישט אַוועקגעהן.
צוליב דעם דאָזיגען קאָנפליקט קען קומען צו געפעהרליכע קאָמפּליקאַציעס צווישען יאַפּאַן און כינאַ, ווייל די יאַפּאַנישע רעגירונג איז דעצידירט אדער צופיהרען אַן אויספאָרשונג מיט איינענע מיטלען וועגען דער ערמאָרדונג פון יאַפּאַנישען סוחר אין פאַקהאָי.
די יאַפּאַנישע רעגירונג פאָדערט פון דער נאַנקינער רעגירונג צו בעזייטיגען אַלע טוער מיט אַן אַנטי-יאַפּאַנישער אָריענטאַציע.
די צייטונגען האַלטען, אַז איצט איז געקומען דער ענדגילטיגער מאָמענט פון די פערוויקעלטע יאַפּאַניש-כינעזישע בעציהונגען.

פּויערים-אונרוהען אין רומעניען

דער'הרג'עטע און פערוואונדעטע

ווי ען, 15 (ספּ. טעל.)
פון בוקאַרעשט מעלדעט מען, אַז אין סאַראַט איז נעכטען געקומען צו שאַרפע אונרוהען אויפ'ן רעליגיעזען געביט. 1000 פויערים זיינען געקומען צו דער טורמע אין סאַראַט און געפאָדערט צו בעפרייען זייערע אָנהענגער. ווען ס'איז אָנגעקומען זשאַנדאַרמעריע, האָבען די פויערים געשאָסען. 20 זשאַנדאַרמען זיינען פערוואונדעט געוואָרען. 4 פויערים זיינען דערהרגעט געוואָרען און עטליכע צעהנדליג פערוואונדעט.

ערשטע זיצונג פון וואַרשאָווער נייעם קהלה-ראַט

וו אַ ר ש אָ, 15 (טעלעפאָניש)
די ניי-געוועהלטע פרנסים פון דער וואַרשאָווער קהלה, האָבען בעקומען איינלאַדונגען פון פרעזעס מאַזור, צו דער ערשטער זיצונג פון קהלה-ראַט, וועלכע וועט פאָרקומען דעם קומענדיגען מאָנטאָג.
אויף דער זיצונג וועט געוועהלט ווערען אַ וואַהל-קאָמיסיע פון 5 פערזאָן און 5 פערטרעטער, וועלכע וועלען זיין פערשטענדיגע וועגען די וואַהלען פון 15 פערוואַלטונגס-מיטגלידער.

אַ כתיבה וחתימה טובה און אַ גוט יאָהר

ווינש איך מיינע געעהרטע קונדשאַפט און אַלע וועלכע שטעהן מיט מיר אין האַנדעלס-בעציהונגען.
Cukiernia „ITALJA"
פּיעטריקאָווער 62 טעל. 214-87
אינהאַבער מ. שולמאַן

דייטשע יודען בעגעגענען ראש-השנה

אין אַטמאָספער פון יודען-העצע

ב ע ר ל י ן, 15 ס(פּ. טעל.)
די דייטשע יודען בעגעגענען דאָס נייע יאָהר אין דער אַטמאָספערע פון דער נייער יודען-העצע נאָכ'ן נירענבערגער קאָנגרעס.
צוליב דעם, וואָס עס זיינען מעגליך פערשידענע ארויסטרעטונגען זיינען אוועקגעשטעלט געוואָרען פערשטאַרקטע פּאָליציייאישע שמירות, בעזונדערס פאַר די סינאַגאָגען.

פראַנצויזישער האַנדעלס-מינ. אין בערלין

ב ע ר ל י ן, 15 ס(פּ. טעל.)
היינט אינדערפריה איז אָנגעקומען דאָ אויפ'ן וועג פון פּוילען דער פראַנצויזישער האַנדעלס-מיניסטער באַסטיד.

בונט אין אַ טורמע

ב ו ע נ אָ ס א י י ר ע ס, 15 (ספּ. טעל.)
אין דער טורמע פון סאַאָ-פּאַולאָ (בראַזיל) האָבען זיך בונטעווען די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען און האָבען אָנגעגריפען מיט געוועהר אין די הענד די טורמע-וואַך. נאָך אַ לאַנגען קאַמף האָט די טורמע-וואַך צוריקגעקעהרט די אָרדנונג. 10 אַרעסטאַנטען זיינען דערהרגעט געוואָרען. 20 זיינען פערוואונדעט געוואָרען.

ענגלישער קעניג צוריק אין לאָנדאָן

ל אָ נ ד אָ ן, 15 (ספּ. טעל.)
היינט איז צוריקגעקומען קיין לאָנדאָן פון זיין ריי.ע, דער ענגלישער קעניג עדוואַרד דער אַכטער.

לערענט זיך אַ פאַך!

אויף די פראָפעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פון דער געזעלשאַפט „אָרט" ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען ביי פאָלגענדע פאַכען:
1. מעכאַנישע טריקאָטאַזש-אַרבייט,
2. מעכאַנישע זאָקען-אַרבייט,
3. מעכאַנישע וועבערייי.
4. מעכאַניש שפּולען.
5. כוויטער-שטריקערייי.
6. הענטשקע-שטריקערייי.
7. פרויען-שניידערייי מיט צושניידען.
8. וועש-נייהען מיט צושניידען.
9. גאָרסעטען-אַרבייט מיט צושניידען.
10. אָנדולאַציע. 11. מאַניקיר.
געזעלש. „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27.

אַכטונג אַכטונג

100-טער מענשען

האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז די בעסטע היגיענישע טאַפּטשאַנעס, מאַזעטקעס און מאַטראַצען ווי אויך פערשידענע טאַפּיציר-אַרבייט זיינען נאָר צו בעקומען אין דער 1-טער לאָדזער ווערקשטאַט פון אויסגעבעסערטע היגיענישע טאַפּטשאַנען און מאַטראַצען
א. „ZURMA" ס.
אינה. ל. מרוז
Łódź, Cegielniana 58
מ א ל י ד ע און פּינקטליכע אויספיהרונג.

GUARANTEED MARKA F.R.S. OCHR. FINEST WOOL

BIELSKO

פ. ראַבינאָוויטש און זיהן טוך-פאַבריק בילדיץ
די מאָדערנסטע הערן-שטאָפען ספּעציאַליטעט:
אויף דאַמען-מאַנטלען ערשטקלאַסיגע קוואַליטעטען
צו בעקומען אין יעדען בעסערן טוך-געשעפט.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

מיטוואָך, דעם 16-טען סעפּטעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען) 7.20 ידיעות, 7.40 מוזיק (פּליטען), 8 אודיציע פאַר שולען, 11 מוזיק (פּליטען). 11.30 אודיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 מוזיק פּליטען. 12.13 ידיעות, 12.23 פּליטען, 1.10 הויזווירטשאַפט, 3.27 לאָדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות. 4.15 סאַלאָן-טריאָ, 5 קאָנצערט, 6 פעליעטאָן, 6.10 לאָדזער ליטעראַרישע אודיציע, 6.28 פּליטען, 6.45 רעקלאַמע - קאָנצערט, 7 פידעל-קאָנצערט, 7.30 קאָנצערט, 8 פּליטען. 8.45 אָווענד-ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 שאָפּין-קאָנצערט, 9.30 אַריעס און לידער. 10 ספּאָרט-ידיעות, 10.15 מוזיק.

דאָנערשטאָג. ד. 17-טען סעפּטעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען) 7.20 ידיעות, 7.40 מוזיק (פּליטען), 8 אודיציע פאַר שולען, 11 מוזיק (פּליטען), 11.30 פּר המאָרגען פאַר פאָלקס-שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 מוזיק (פּליטן), 12.13 ידיעות, 12.23 קאָנצערט, 1.10 הויז-ווירטשאַפט, 3.27 לאָדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.45 אודיציע פאַר קינדער, 4 קאָנצערט, 4.45 רעפעראַט, 5 מוזיק, 5.50 אַקטועלער שמועס. 6.15 פּאַרטעפּיאַן קאָנצערט, 6.40 רעקלאַמע - קאָנצערט, 6.50 פעליעטאָן, 7 קאָנצערט, 8 הערשפּיל. 8.45 אָווענד-ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 „אונזערע לעזער", 9.30 קאַמעראַל - קאָנצערט, 10 ספּאָרט אין לעמבערג, 10.10 לאָקאַלע ספּאָרט-ידיעות 10.15 פערוויילונגס - קאָנצערט (פּליטען).

פרייטאָג, דעם 18-טען סעפּטעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען) 7.20 ידיעות, 7.40 מוזיק (פּליטען), 8 אודיציע פאַר שולען, 11 פּליטען, 11.30 אודיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 מוזיק (פּליטען). 12.13 ידיעות, 12.23 אונגאַרישע מוזיק (פּליטען) 1.10 הויזווירטשאַפט, 3.27 לאָדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.45 שמועס מיט קראַנקע, 4 קאָנצערט, 4.45 רעפּאָרטאַזש פון פּאָלעסיע, 5 פערוויילונגס - קאָנצערט, 6.30 מוזיק (פּליטען), 6.40 רעקלאַמע - קאָנצערט, 6.53 פון דער ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע, 6.55 שמועס, 7.10 פאָלקס-לידער, 7.30 לייכטע מוזיק, 8 פּאַרטעפּיאַן-קאָנצערט, 8.30 „דער פּוילאַק" — נאָוועלע, 8.45 אָווענד-ידיעות, 8.55 אַקטועלער שמועס, 9 אָווענד-קאָנצערט, 10 ספּאָרט-ידיעות, 10.15 לייכטע מוזיק, 10.30 אודיציע פון לעמבערג.

שבת, דעם 19-טען סעפּטעמבער

6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען) 7.20 ידיעות, 7.40 מוזיק (פּליטען), 8 אודיציע פאַר שולען, 11 אודיציע פאַר שולען, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 „וועקסלען און וועקסלער" — שמועס, 12.13 ידיעות, 12.23 קאָנצערט. 1.10 הויזווירטשאַפט, 2.30 מוזיק (פּליטען), 2.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות. 3.45 אודיציע פאַר עלטערע קינדער. 4 פויערליכע ערעפענונג פון אַ נייער ראַדיאָ-סטאַציע אין לעמבערג, 4.45 רעפעראַט, 5 קאָנצערט, 5.50 שמועס, 6 „דאָס לעבען אין לאָדז" — רעפעראַט, 6.10 פון די סטרזשעלעצער, 6... „באַביע לאַטאַ" פון ד"ר פּאַרקער, 6.40 רעקלאַמע - קאָנצערט, 6.48 רעזולטאַט פון דער ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע.

די הויפּט-שטאָט בעגריסט פייערליך

דאָס צוריקקעהרענדע מיליטער פון די מאַנעווערס

וו אַ ר ש אָ, 15 (טעלעפאָניש)
היינט איז דאָס מיליטער צוריקגעקומען פון די מאַנעווערס. די גאַסען זיינען געווען איבערפולט מיט מענשען, וועלכע האָבען הארציג בעגריסט דאָס מיליטער און זיי בעשאָנקען מיט מתנות און בלומען.
דער שטאָט-פּרעזידענט סטאַזשינסקי האָט געהאַלטען אַ בעגריסונגס-רעדע.

איטאַליען און דייטשלאַנד שלאָגען אָפּ מיט דער לאָקאַרנער קאָנפערענץ

ל אָ נ ד אָ ן, 15 (ספּ. טעל.)
אויפ'ן פאָרשלאַג פון ענגלאַנד אָפּצוהאַלטען די קאָנפערענץ פון די לאָקאַרנער מלוכות דעם 19 אָקטאָבער, האָבען איטאַליען און דייטשלאַנד געענטפערט, אַז הגם פּרינציפּיעל זאָגען זיי זיך נישט אָפּ אנטיילצונעהמען אין דער קאָנפערענץ, האַלטען זיי אָבער, אַז די דאַטע פון דער קאָנפערענץ קען נאָך נישט פעסטגעשטעלט ווערען, ווייל מ'דאַרף האָבען דערצו דיפּלאָמאַטישע צוגרייטונגען.

גרויסע ווירטשאַפטליכע בעראַטונג אין פינאַנץ-מיניסטעריום

וו אַ ר ש אָ, 15 (טעלעפאָניש)
היינט אינדערפריה האָט זיך אָנגעהויבען אין פינאַנץ-מיניסטעריום אַ ווירטשאַפטליכע איינפאָרמאַציע-קאָנפערענץ. אין דער בעראַטונג נעהמען אנטייל 50 פאָרשטעהער פון די ווירטשאַפטליכע און פינאַנציעלע קרייזען און 30 פערזאָן פון די בעזונדערע מיניסטעריומס.
די בעראַטונג איז בעגריסט געוואָרען דורכ'ן ויצע-פּרעמיער קוויאַטקאָווסקי.

גאולה תתנו לארץ!

לקראת השנה החדשה — רגשי הערצה לישוב העברי הלוחם והמגיז בגבורה ובדם חייו על רכושנו הלאומי ועל עתידנו והמגשים בחזית הבנין את חלום האומה, ברכות נאמנות לחברינו המושכים בעול התנועה הציונית וקרנותיה, לכל קרובינו ומיודעינו בכל אתר ואתר: תהא נא השנה החדשה שנת שלום, עליה ויצירה, שנת ברכה ואושר.

א

„אהל-יעקב" (בית-כנסת)
אלפערין קדיש
אייבעשיץ אליהו
אונגער ישעיהו רעד. ורעיתו
אקאוויט י. וביתו
אלטערמאן דוד ד"ר
אדעסקי שלמה וביתו
אפאליאן י.
אפאטאווסקי י.
אויערבאך ס.
אסטראוויטש אברהם
אבראמאוויטש פ.
אייגעס, גאראדאנסקי ושותפיו
אבערבאום אליעזר וביתו
אייבעשיץ פ.
אקסענבערג ושותפיו
אורבאך ס.
„אוריאן-טעקסטיל"
ארבוז יעקב
אייכערט ש. ורעיתו
אפעלבוים מיכאל
אבראהאם יצחק
אלטמאן שמואל קלמן
אייזען זהבה
אונגעריוד צפורה
אלער פריידא
אפעל משה
אניטפעלד חנה
איזשביצקי משה
אוריסאן עוריאל
אהרוג מרדכי וביתו
אלשער מרדכי וביתו
אלקאדעק מענדל
אקסענבערג

ב

„בית-עם"
„בני-ציון"
„ברית-הקנאים"
„בני-עקיבא"
ברודא מרדכי ד"ר וביתו
ברודא נחמה
בער יצחק וביתו
בערקאוויטש אדוו.
בית-הכנסת ע"ש ר' הלמן ז"ל
באנק דעפאזיטאווי
בראווערמאן יונה וביתו
ביאלאק יעקב
בית-אברהם א. (בית-תפילה)
בית-אברהם ב. " "
בית-הכנסת דוואלין
באשעזינסקי א. י. וביתו
בערטהאלץ בנימין וביתו
בערלאס חנון ד"ר וביתו
בארזין ב.
בראגינסקי י. דיר. וביתו
בראוער ה. וביתו
בערגשטיין י. פ. וביתו
„בראוואר אקאצימסקי"
בערעסקין ח.
בלום י.
בערגער פעליקס
בראטמאן ב.
בראנד יצחק
בארנשטיין י. ח.
בענדערמאכער ח.
באנק „האנדלאווא-פשעמיסלאווי"
בראדער אליעזר דר. וביתו
בראווערמאן אהרן
בערליגסקי
בערליגער
בערגמאן שלום מנחם
בורשטין יוסף
בעסער מ. וביתו
בירנבוים י. וביתו
בערכאלץ משה
בעכלער עזרא
בליצבלום דוד
בערגער יצחק
בערגער מנחם
בערגער גרישא
בידערמאן מ.
בארגשטיין יחזקאל
בארענהאלץ ב.
בריש מרדכי
בורשטין ב. וביתו
ביאלער י. מ. וביתו
בערגער יצחק מאיר וביתו
בראנדשטעטער מיכאל דיר. וביתו
בערגער יוליוש דר. וביתו
בראווערמאן שייבא
בירנצווייג חיים וביתו
ביאלאסטיצקי שמעון
באריסאנסקי שמעול ורעיתו
בורשטין פ. וביתו
באטשקא ירחמיאל וביתו
ברושאָז וביתו

ג

גמנסיה עברית 1 לנערים
גמנסיה עברית 2 לנערים
גמנסיה עברית לנערות
גמנסיה של י. קצנלסון
„גורדוניה"
גוטערמאן בינא
גרינבוים יעקב וביתו
גרינבוים יצחק וביתו
גרבאוויעצקי יצחק וביתו
גורט יוסף וביתו
גערשט יהושע וביתו
גרינפעלד לעאן ורעיתו
גוטמאן גרשון
גרייצער י. ורעיתו
גוטקאווסקי יעקב הרב וביתו
גוטקאָווסקי אליהו וביתו
גאלשטיין שמואל
גארפינקעל צ. וביתו
גאסטינסקי שמעון
גורעוויטש אברהם מגר. וביתו
גינטער משה
גרינבערג ישראל וביתו
גערזאָן יצחק וביתו
גוטמאן
גלאז וביתו
גרונבענדיג
גרוויניץ משה
גרינגלאס יחזקאל
גאלדמאן משה
גאלדבערג אברהם
גרינבוים חיים
גנאטעק טובה
גוטמאן יאזקאל
גאטיינער מלכה
גאלדבערג
גאלדשטיין דוד וביתו
גערטלער אסתר
געפנער אהרן
גאלעווסקי אברהם מגר.
גארפיין יעקב
גאלובאָוויטש אליהו
גדינבאל משה ורעיתו
גרינבערג שלום
גרינבערג שמואל
גאטהעלף יצחק וביתו
גאטהעלף א. וביתו
גאלדקראנץ פנחס וביתו
גאטשאל פייבל וביתו
גלאזמאן אלימלך ורעיתו
גדוד אריאל ע"י ההסת' השוה"צ
גדוד הסנה " " (ההנהלה)
" תל-חי" " "
" הסנה " "
גרינבאל יחיאל
גאלדבערג יוסף
גורין סטוועק
גארפינקעל משה וביתו
גוויגס חיים וביתו
גאלדשטיין אברהם ד"ר
גאטהייל דבורה
גיוערק ה. וביתו
גאלדמינץ יעקב וביתו
גאסטינסקי מ. וביתו
גאלדבערג ב. וביתו
גערקע מ.
גורט מ. וביתו
גערסאן גוסטאוו
גאלדבערג ל.
גרינשטיין ב.
גימזעל מ.
גערטלער מ.
„גירל" פ-א
גאלדבערג יחיאל וביתו
גליקסמאן ר.
גערמאן משה

ד

דוראק יוסף וביתו
„דת-ועבודה"
דיאמענט דוד וביתו
דראזדאווסקי י. וביתו
דישקין און גארדאן
דערעש יוסף
דעגענשטיין יעקב ורעיתו
דאבושינסקי מ.
דאבראנסקי זאב וביתו
דאבושינסקי דב וביתו
דאבושינסקא העניא
דעמבינסקי יצחק

ה

הקרן הקימת לישראל בלודז
הועד הציוני בלודז
הועד של קרן-היסוד בלודז
המשרד הא"י בלודז
הכשרת הישוב (סוכנות בלודז)
העלענובעק (איגסטערנאָט און פערמע)
„התאחדות"
„השומר הצעיר"
„הנוער-הציוני" א
„הנוער-הציוני המאוחד"
„החלוץ-הכלל-ציוני"
„הרצליה" (אכראַנקע)
„התחיה"
„החלוץ"
„השומר-הדתי"
„החלוץ-המדינתי"
„החלוץ-המזרחי"
„החלוץ-בעלי-מלאכה"
„העובד"
„הזמיר" (אגודה לזמרה)
האלפערן העלענא
האלפערן מארקוס
האפמאן ראובן וביתו
האלפערן יעקב-קי
האלבערשטאט זאב וביתו
הורוויטש מרדכי
האמבורגער אדאלף
הילפערט י.
„הורשאָוויץ באָוועלניאַנע"
הערשקאָוויטש פ.
האכענבערג ב. וביתו
הענדעלעס ל.
הענדעלעס און באלעל
הילדער מאקסימיליאן
האמערמעש ב.
הירשענבערג און בירנבוים
העכט ח.
הערשבערג זלמן וביתו
הארוויטש יעקב וביתו
האכענבערג נעמי
האניגסמאן בונם שמחה
הירשאָוויטש שמריהו
האניגשטיין מלכה
האלצשטיין אליהו
האמערמעש טובה
האדעס אליעזר
„האַנדווערקער-צייטונג"
הילדער יצחק וביתו
האראָוויטש יצחק וביתו
האראָוויטש חיה
האָפער זיסמאן וביתו
הענדלער יוסף וביתו
הערשענבערג אברהם

ו.

„וויזא" (דת אגודת נשים)
„וויזא הצעירה"
וועגמייסטער נחמיה וביתו
ווינער זאב וביתו
ווערדיגער משה וביתו
ווערדיגער ישראל
וויינבערגער מיכאל וביתו
ווראבלעווסקי אחים ובתיהם
וויינשטיין י. וביתו
וויינגארטען ז. וביתו
וויינבערג פ. ד.
וויסקינד מ. וביתו
וואלקאָוויטש ל.
ווישעוויאנסקי ד"ר
וויינבערגער ושתפיו
ווארשאַווסקי
ווינציגסטער ח.
וויינגארטען מ.
ווינער און יאַקובאָוויטש
ווינדמאן י.
ווייסקאל ד.
ווילטשינסקי פ.
„וואודעשא" מ—א
ווײַדענפעלד פישל
וויינגארטען י.
ווייכמאן מרדכי
וויכער י.
ווארשאווסקי זאכאריאש
וואסטי א. י.
ווײַדענגאָרטען י.
ווראצלאווסקי יוסף
ווארשאָווטשיק ש. ל.
ווידאָווסקי חיים
וואקסמאן שמואל וביתו
וויינטרויב לייביש וביתו
וואהל יהושע ורעיתו
וויינבוים אליהו וביתו
ווארשאָווסקי וביתו
ווישעוויאנסקי דוד וביתו
ווינבערג יצחק חנך
וויגאנסקי יוסף
וואציאזש בער
ווערטהיים דוד
וויגטער יהושע
וואלבערג חיה
וואלבארסקא שרה
וואלקאָוויטש ש.
וויגניקאמיען ישראל
וואלקאָוויטש יעקב
ווייס זאב
וויינבערג צבי
ווארשעווסקי יצחק
וועלנער מרדכי וביתו
וועלנער אריה
ווארשאָווסקא הגר
ווארשאָווסקי יעקב

ז.

זילבערשטיין זאב וביתו
זילבערבערג יוסף וביתו
זעלמאנאָוויטש ישראל וביתו
זעלווער מאַקס דיר. וביתו
זאנד פ. וביתו
זשידעוויטש ישראל וביתו
זאלישעווסקי י.
זאנדבערג יואל
זאראמב זכריה ושותפיו
זילבערשטיין א. מ.
זאקס ה.
זשעשעווסקי און וואלפשטיין
זאיאנטשקאָווסקי ישראל וביתו
זיגמונטאָוויטש דב וביתו
זילבערשטיין מרדכי דוד
זאכאריאש יצחק
זיידעל געשוויסטער
זיטמאן מנחם
זארעק משה
זאנאבענד משה

ח.

חאווקין און רויזמאן
חייקין מגר.
חלודניעוויטש יוסף מגר.
חעלמינסקי וביתו
חמיעלניצקי משה
חובען חיים דיר. וביתו

ט.

טעמפעלהאף מאיר
טענענבלום יחיאל וביתו
טהאן מ.
טרוטשקאלאסקי ש. א. ושותפיו
טראוב ל.
טרעשטשאנסקי ג.
טארטאקאווער אריה דר. וביתו
טויהער יוסף דר. ורעיתו
טיפענבאך פ. וביתו
טארגאָווסקי
טיבערג תמר
טשעכאָטע אשר
טאמארא וו.
טישפעלער אריה
טורבאָוויטש בעשאַ
טהאָן גיזעלא דר. וביתו
„טרויקאַנט" (איגה. גאַרבער, אדיגיאק, מרגולית)
טייבלום צבי
טאביאש חיים אליהו וביתו
טירקעל שמואל וביתו

י.

„יבנה" (בית-ספר)
יפה דב בער
יאנקעלעווסקי אהרן פראָפ. וביתו
יאבלאנסקי מרדכי
יונגסטער יוסף וביתו
יאבלאטשניק יונה
יאנאָווסקי מ.
יאסקאָוויטש פ.
יודענהערץ מ.
יעליגאָוויטש צבי
יאקובאָוויטש אברהם
יאקאבי דיר. (ווארשא)
יאבלאנסקי יהודה
יאקובאָוויטש בצלאל
יאקובאָוויטש א. וביתו
יאמטשאמב. ט.

כ.

כהן אסקאר פרעזעס וביתו
כהן חנוך וביתו
כהן ב.
כץ דוד ורעיתו
כהנא חיים וביתו
כהן אחות
כץ שלמה

ל.

לעוו שמואל וביתו
לאנגע קלארא
לימאן משה וביתו
ליפער זעלדא
ליפער שלמה
לובראניצקי אהרן וביתו
לערמאן יצחק וביתו
לעווי רחל ד"ר
לעווענטאל קלמן וביתו
ליטווין צבי וביתו
ליכטענשטיין גרשון וביתו
לעווין לייזער וביתו
לעווי יוסף רעד.
לעווין אברהם
לובלינסקי ישראל וביתו
ליכטענשטיין אליעזר וביתו
לובאשיצקי אהרן
ליבראך י. וביתו
לאנגע קאנסטאנטי
ליבערמאן ראובן וביתו
לאנדא און דיקערמאן
לאקס און מאגעליבט
לייב
לעוויט יעקב
לאנגנאס און זילבערשטיין
ליכטענשטיין י.
לוקסענבורג
לעווקאָוויטש הערש
ליפמאנאָוויטש ל. וביתו
לענטשיצקא צעלא
לענטשיצקא אידא
לעווקאָוויטש איזאק וביתו
לענטשיצקי איטשע מאיר וביתו
לעוויצקי מרדכי ורעיתו
לעשצינסקי און קאפיטולניק
לאנדא אריה וביתו
לאסקער ישראל מאיר
ליבעסקינד וביתו
לופל שמואל
לאנדא שרה
ליס מענדל
לעשצינסקי יעקב וביתו
ליכטענשטיין בנימין ואסתר
לעוו יצחק וביתו (רופא שנים)
ליטעווסקי הערש
לעשצינסקי ש. מ. וביתו
ליס מנחם
לובינסקי משה
ליטוואק חיה
לאנדא אחות
לאנדענבערג ש.
לובלינער ישראל
לובלינער אברהם
ליפשיץ משה
ליפשיץ אליהו
לאנגפוס יוסף
ליפשיץ בנימין
ליטאָוויטש מנחם
ליפשיץ לאה
ליפעל גבריאל וביתו
לאסמאן משה וביתו
לעווין צבי
ליפשיץ שמואל חיים וביתו

מ.

מרחיב מרדכי וביתו
מאירטשיק ישראל יוסף וביתו
מילייקאָווסקי משה ורעיתו (ווארשא)
„מרכז בעלי דתיים"
מרגולית און וואלמאן
מאזור י.
מאראקא ב. י. ושותפיו
מזנק ב.
מאלטשער
מאיער און פיאטרקאָווסקי
מער און קראָוויעץ
מאנדעלבוים
מיללער ב.
מילגראם י.
מרגולית יוסף וביתו
מארגענשטערן יחזקאל וביתו
מארקאָוויטש מנחם
מארגענשטערן חיים
מאנעלא א. וביתו
מארגענשטערן מענדל
מענדראָווסקי יצחק
מיליאנער אחות
מארעק דב וביתו
מיניעווסקא זהבה
מאָושאָוויטש מינא
מלמד יעקב (ארץ-ישראל)
מרגולית צבי הירש
מיכעלזאן אברהם וביתו
מינץ דוד וביתו

נ.

נאדעל יצחק ורעיתו
נאטאנזאן קדיש וביתו
נאמיאט יעקב וביתו
נאזשאק אליהו ורעיתו
ניידארף ר.
נ. נ.
נאדעל אחים
ניימאן ורעיתו (דר. וואלא)
ניימאן אליעזר וביתו
ניימאן אהרן דוד וביתו
ניימאן אבא צבי (אטוואצק)
נאזשיצע זלמן וביתו
ניידארף ישראל
ניימאן עליזה
„נייער פאָלקסבלאַט" (רעד. און אדמינ.)

ס.

ספריה עממית ע"ש א. ד. גורדון
סארנע אפרים ד"ר וביתו
סקורא זאב וביתו
סקורקא יעקב
סידארסקי אליעזר וביתו
סימכאָוויטש אליעזר
סקאטשילאס י.
סיבייקא און זעלמאן
סימאנאָווסקי ושותפיו
סטופיי ד"ר
סטריקאָווסקי ב.
סיטנער (עקספעדיציע)
סובעל מאריס דר. וביתו
סעגאל אלתר וביתו
סעגאל משה יצחק ורעיתו
סקיבעלסקי גדליהו וביתו
סטריקאָווסקא שרה
סאלאָוש לייב וביתו
סאור נחמיה וביתו
סטאשעווסקי חיים
סקאָוראָנסקי מנחם
סאלאמאנאָוויטש יעושי

ע

„עבריה" (ספריה ע"י ההסת' הציונית)
עטינגאן נ. אקצ. געז.
עבין ד"ר
עדעלסבערג
עלבינגער טערעזא
ענדוויס ושותפיו
עלענצוויג אבא
עליאש יחזקאל
ערדינאסט שושנה
עפשטיין אסתר
עלענבערג ז. דר. וביתו
„עמ-קא" (א-פ)

פ

פראָוודא יחיאל וביתו
פיקעלני יחיאל וביתו
פאזנערזאן אברהם וביתו
פערעלמאן אברהם דיר. וביתו
פאיעווסקא ע.
פאפאָווסקי נ. ד.
פאמאקסקי
פערעלבערג און טייכמאן
פאזנאנסקי י.
פיליצער אברהם
פשיגורסקי ל.
פריווין און פינקעל
„פריגט" פ-א
פינטשעווסקי ל.
פיטעל מ. וביתו
פיקעלני מ. און ט.
פיאטרקאָווסקי ב.
פאמעראנץ ל. וביתו
פינעס רחמיאל
פיקעלני מאקס דר.
פיקעלני שמחה ד"ר
פיקעלנא שרה
פייקוס יעקב פנחס ובתו
פרינץ ישראל
פינטשעווסקי הערש
פרעגער שושנה
פיצעלע
פזשעדבארסקא מרים
פיאסקאָווסקי משה וביתו
פאמעראנץ ישראל

פֿ

פריימאן חנוך וביתו
פיינער רפאל וביתו
פיינער שלמה וביתו
פינקעלשטיין
פרויגד בערנארד ורעיתו
פאוסט סאמועל וביתו
פרידמאן חיים וביתו
פאללעק זאב ד"ר וביתו
פעלדבערג ל. וביתו
פאבריקאנט דב
פאקטאר בנימין וביתו
פרידע ל.
פארבער ט.
פישער מ.
פיינבערג יעקב
פישער א.
פעלד ש.
פרענקעל ד.
פרענקעל יהודה
פאגעל מ.
פליישהאקער י.
פרויגד ר. א.
פרענקעל ג.
פרידמאן פיליפ דער ובתו
פוקס חנה
פאגעל שלמה
פרענקעל נח
פייולאָוויטש און גאלדבערג וביתיהם
פיינשטיין דב
פרומעט אחים
פאגעל יעקב ורעיתו
פראמער דוד וב'תו
פראמער נטע וביתו
פרידמאן מרים ד"ר וביתה
פרענקעל יעקב
פראנקענשטיין גאלדא וביתה
פלאומבאום הערש יהודה וביתו
פינקעל שמואל וביתו

צ

צויזמער אשר ענדזעל וביתו
ציטראנאָווסקי יחיאל וביתו
„צעירי-מזרחי"
„ציונים מדינתיים" (סניף לודז)
צוקערמאן ל.
צ. ל.
צענטראלע סוחרים-פעראיין
ציטטער ל.
ציכטיגער ל.
„צעטיר" פ-א
ציגעלבערג שלום וביתו
צווייגהאפט משה
צווייגהאפט
צוקערט
צאלע משפחה
ציטרינאוויטש אילה
צווייליך קלמן וביתו
ציטטער גד וביתו
ציבון אשר וביתו (קאנדיטאָריי)

ק

„קולטורא" (מייטאן און ראַפּאַפּאָרט)
קאצענעלסאן יצחק וביתו
קאצענעלסאן דב וב'תו
קרצנעלסאן משה וביתו
קאמינער משה וביתו
קארא משה וביתו
קאצענעלנבאגען אברהם מרדכי
קארפאָווסקא שרה

יודען! בעת די עליות לתורה זייט מנדר לטובת דעם קרן קימת לישראל

קרן קימת לישראל

די שפענדער ווערן געבעטן באַלד נאָך ראש-השנה אריינטראָגן די נדרים אין קק"ל-ביוראָ (שרודמיעסקאַ 29). — די גבאים ווערן געבעטן אויפצוגעבן אין קק"ל-ביוראָ די רשימה פון די מנדרים.

קושמינסקי מ.
קלעבער רייזל
קבוץ-הכשרה ע"ש ב. בורוכוב
קבוץ-הכשרה „ביל"ו“
„ „ „בדרך“
„ „ „הסולל“
„ „ ע"ש הרב מאהליבר
„ „ „הכובש“
„ „ „וויתקינית“
קאמיעניעצקי א. ד"ר
קויפמאן וו. וביתו
קאדיש א.
קאנטאראוויטש בטע
קאזימיערסקי ב.
קאשדיצקי מ.
קאהאן אחים
קרויסקאפף ה.
קורץ ר.
קליינמאן א.
קעניג ר.
קאנטאראוויטש ד.

קאדיש מרדכי
קראנגאלד ח.
קאשוב און קרילאוויעצקי
קאפעלושניק מ.
קאשעס ושותפיו
קאלאוסקי ג.
קעסלער פ.
קאמינסקי לייב
קליס שלמה
קראמאזש יחיאל
קארפאוסקי לייב וביתו
קליידערמאן לוי יצחק וביתו
קראן ישראל
קיילסאן דר. וביתו
קאנטאראוויטש קאראלא
קראם
קאפעלאנסקי שמעון
קרישטאל אברהם וביתו
קערנער שמואל מגר.
קאטשושקי ברוך וביתו
קופער יעקב יוסף וביתו
קארדילאט יצחק
קריטשעווסקי פ. וביתו
קלאזענבערג איגו. וביתו
קאפאווער בן-ציון ושרה

קראשינסקי ברכה ושמואל
קרול מלכה
קאוואלעק
קאז און באקשט וביתיהם
קופערשמיד אברהם
קופערמאן יחיאל
קאמינער יוסף
קאלסקי אחות
קימעלמאן
קרעגיצער מ. וביתו
קויפמאן זאב וביתו
קאזלאווסקי צבי
קוטשינסקי ישכר
קירשענפעלד בלומא
קעלערמאן פניגה
קולסקי אלבערט

ר

ראזענבלאט אורי ד"ר וביתו
ראזענשטיין שמואל וביתו
ראוויטש דוד ד"ר וביתו
רעזניק מלכה
ראטקאפף זאב ורעיתו
ריגגארט צבי
דומקאווסקי מרדכי חיים ורעיתו

ראבינאוויטש דוד דיר. וביתו
ראטקאפף יחיאל מאיר
ראסין משה
רייכמאן שמואל ורעיתו
ראבינאוויטש שלמה זלמן וביתו
ראטענבערג פייבל
רושעצקי אהרן
ריטערבאנד א. וביתו
רייספעלד קארל ורעיתו
רושיצקי נחום
ריגגארט י.
ראזענגווייג מנשה
ראקמאן א. יורשים
ראלביצקי מאיר
ראזענבערג אברהם
ראטקעל יעקב וביתו
ראנאזינסקי מ.
ראזען ל.
ראזענבלאט מ. ובניו
ראפאלאוויטש וו.
ראזענטאל קאפעל
רובין ג.

ראדזאנאנער ח. מ. ורעיתו
ראטקעל ד.
ראטענבערג שלמה
ראש מ.
ראזענבערג יעקב
רעדליך דוד וביתו
ראזענזאפט מנחם יודל
רעכטמאן ירחמיאל
רובין מ. ש.
ראטלעווי שושנה
רייזמאן מיכאל
ראבינאוויטש זאב
ראבינאוויטש יהושע
רעדלוס איגנאצי דיר. וביתו
ריזשיק מיכאל ורעיתו
ראלביצקי יצחק
רובין אברהם וביתו
רובין משה וביתו
רוביז חיים וביתו
ראזענבלום מנחם וביתו
ראזענבלום משה
ראטענבערג שמואל וביתו
רוסאק קיילא וביתה
רובינשטיין מנחם וביתו
ראזענפעלד זאב וביתו
ראזענצווייג יחיאל וביתו
רונדשטיין צבי

ש

„שערי-מזרחי“ (בית-תפלה)
שאליט יחיאל וביתו
שאפירא אשר וביתו
שטרויסמאן וביתו
שוויג שמואל יוסף ד"ר
שיין אליעזר
שטעקעל ל. מגר. וביתו
שרעטער סטאניסלאוו
שעגיצקי משה
שאפירא א. ורעיתו
שניידעראוויטש אחים ובתיהם
שערעשעווסקי ע. וביתו
שטערן לעאן וביתו
שטערן און האנאכאוויטש
שווייצער שמואל
שעראזקי ב.
שיקער ע.
שטערן מ.
שנייבערג וביתו
שולזינגער שלמה
שלאגמאן אברהם
שמולעוויטש שלמה וביתו

שאראגראדער מיכאל וביתו
שפירט ריקא
שיינוואלד שלמה וביתו
שטרויך פניגה ד"ר
שטרויסבערג יחיאל וביתו
שימשא לייביש
שולץ און בארקאווסקי
שולקלאפער ז.
שיינוואלד פנחס וביתו
שפיגעל וו. וביתו
שולדבערג א. וביתו
שלעזינגער יחיאל דוב
שלעזינגער ישראל יהושע
שלעזינגער נפתלי
שוב יואב וביתו
שווארצמאן פערקא
שולץ יוטא
שטרויסבערג יוסף
שייבע ה.
שלאמקאוויטש דב
שעלצער חיים
שמולעוויטש פנחס וביתו
שילסקי אליעזר
שטיין זאב
שטיפט שרגא וביתו
שניצער משה מרדכי וביתו
שאץ ש.

שווארצבאוד ז.
שאץ פאגיא
שעראדזקי אחים
שטייער און זייף
שוויענטאוויטש י.
שילסקא
שילאוויצקי און הארצשלאג
שוחט י.
שפייזער לאדזא
שאדקאווסקי און גליקסבערג
שוריעטשקא דוד
שעלובסקי ראובן וביתו
שטרויך ז. אדוו. וביתו
שערמאן יוגב

ת

„תרבות“
„תחכמוני“ (בית-ספר)
„תפארת-צעירים“ (בית-תפלה)

סיים=דעפוטאט עמיל זאמערשטיין,
פרעזעס פון דער יודישער פארלאמענטארישער רעפרעזענטאנץ אין פוילען

ערקלערונג פאר דער יט"א צו ראש-השנה תרצ"ז

אנ'אויסערסט שווער יאהר האט איבערגעלעבט דאס וועלט-יודענטום, סיי דאס יודענטום אין גלות, סיי דאס יודענטום, וואס בויט דאס לאנד פון די אבות.

הויך און ברייט ווי אפשר קיינמאל פריהער האבען אין די גלות-לענדער אין אונז געקלאפט כוואליעס פון שנאה.

דער אנטיסעמיטיזם האט אנגענומען פערשידענע פארמען, עס זענען פארגעקומען פאגראמען בעפלעקט מיט יודיש בלוט.

גלייכצייטיג האט דערווירטשאפטליכער אנטיסעמיטיזם, בענוצענדיג זיך אפט מיט פיזישען טערראר, פערשטארקט אויסגעהייצט די ווירטשאפטליכען באיקאט פון דער יודישער בעפעלקערונג.

דער ראסען-אנטיסעמיטיזם, ערקלערענדיג די יודישע ראסע אלס א מינדער ווערטיגע האט פראקלאמירט און פיהרט דורך יורידיש און פראקטיש דאס נעהמען ביי יודען די בירגער-רעכט.

אין א"י קומט פאר א פערביטערטער קאמף וועגען אונזער אייביגער רעכט צום לאנד פון אונזערע אבות.

מיר האבען געהאט קרבנות אין מענשען. דער נארמאלער גאנג פון ווירטשאפטליכען לעבען איז צושטערט געווארען, דער ישוב אבער האלט זיך פעסט און ווייזט אר"יס אנ'אונגעהייערען ווילען צו פערטיידיגען זיך און אפצושטויסען די בארבארישע ווילדע אנפאלען.

צום נייעם יאהר מוזען מיר, דאס אייביגע פאלק געדענקען, אז דורך יסורים און פיין געהען מיר צו אונזער ערוואכונג און זעלבסטשטענדיגקייט, געשטארקט מיט אונזער אייגען בלוט קעמפען מיר פאר אונזער פאטערלאנד — א"י.

ווייט פון אונז מוז זיין יעדער געדאנק פון רעזיגנאציע און דעפעטיזם, פונקט אזוי אין די גלות-לענדער ווי אין א"י.

דער לאזונג פון וועלט-יודענטום, וועלכע מיר מוזען רעאליזירען אין קומענדיגען יאהר מוז זיין דער גלויבען אין אונזערע אייגענע אונפערניכטבארע כוחות, און שטיצענדיג זיך אויף די דאזיגע כוחות, געדענקען וועגען דעם, אז דער איצטיגער מאמענט פאדערט אחדות און אנ'איינהייטליכען פראנט פאר דעם אכזריות-קאמף פאר אונזערע אייגענע רעכט אויף לעבען און צו א פאטערלאנד.

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער · שוועכע · בעהאנדלונג
סעקסועלע בעראטונגען פון פסיכא · אנאליזע
נעמט אן פון 8—11 פון 5—8 אווענד.
זונטאג און תענות פון 9—12.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג
(קאמוניקאטען)

אידא קאמינסקא געזעגענט זיך מיט לאדז אין „מירעלע אפרת“

זונטאג אין אווענד קומט פאר דער פייערליכער געזעגענונגס-אווענד פון אידא קאמינסקא מיט איהר אויסגעצייכענטען אנסאמבל. צוויי חדשים האבען געדויערט די דערפאלגרייכע גאסטשפילען פון דער טרופע, וועלכע געהערט היינט צו די געצייל טע ערנסטע דראמאטישע אנסאמבלען, וועלכע פערשאפען כבוד דעם יודישען טעאטער. אין די ראש-השנה טעג גיט אידא קאמינסקא צום געזעגענען זיך די לעצטע פארשטעלונגען. די געלעגענהייט דארפען נישט פארבלאזען די ברייטסטע מאסען פון יודישע טעאטער-בעזוכער.

דאנערשטאג, דעם ערשטען טאג ראש-השנה, האלב פינף נאכמ. ווערט געשפילט צום לעצטען מאל די אינסצעניזאציע פון יהושע פערלע'ס ראמאן „גייע מענשען“ פרייטאג, דעם צווייטען טאג ראש השנה בעווייזט זיך אידא קאמינסקא מיט דעם אנסאמבל צום לעצטען מאל אין „חאשע די יתומה“ — פרייטאג אין אווענד 9.15 ווערט בענייט יעקב גארדינ'ס מייסטערווערק „מירעלע אפרת“. די דאזיגע קלאסישע ראל, וועלכע איז געווען אמאל די קרוינראל פון אסתר רחל קאמינסקא, ווערט איצט מיט גרויס דערפאלג געשפילט פון דער טאכטער פון דער מאמע פון יודישען טעאטער.

שבת פארמיטאג צוועלף א זייגער שפילט מען צום לעצטען מאל „מוטערשאפט“ פון וויניטשענקא. — שבת ביינאכט און זונטאג פארמיטאג ווערט צום לעצטען מאל פרעזענטירט דער בעריהמטער פאקיארמאנטאזש „פריוולין דאקטאר“. זונטאג אין אווענד קומט פאר די געזעגענונגס-פארשטעלונג, אויף וועלכער עס וועט געשפילט ווערען די גאנצע פיעסע „מירעלע אפרת“ און דער פערטער אקט פון „פריוולין דאקטאר“, וועלכער פערמאגט די שטארקסטע פאציפיסטישע אקצענטען.

פריילעכער יום-טוב אין פילהארמאניע

די ארטיסטען דוד זיידערמאן און חנה לערנער, וועלכע זענען פערבליבען אין לאדז אויף יום-טוב פאר זייער אפפאהרען נאך אויסלאנד האבען בעוויליגט צו געבען 5 יום-טוב פארשטעלונגען אויף דער איינלאדונגען פון דער דירעקציע פון „פילהארמאניע“.

דוד זיידערמאן און חנה לערנער גיבען ספעציעל פאר יום-טוב אנ'אפערעטע מיט א שפאנענדען אינהאלט, שיינע מוזיק און געזאנג, פרעכטיגע ראלען פאר די אקטיארען. דוד זיידערמאן אין זיינע הארציגע נגונים, חנה לערנער אין איהרע פרעכטיגע כאראקטער קרעאציעס.

זיי וועלען שפילען די פאלקסטימליכע אפערעטע „קבצנים וואו קריכט איהר?“

מען דארף האפען, אז אלע 5 פארשטעלונגען וועלען אראפ מיט ערפאלג.

פון פוילישען שטאטישען טעאטער

היינט 8.30 אווענד ווערט געשפילט די קאמעדיע „ז מילאשטשי ניעדאסטאטעטשניע“.

מארגען און פרייטאג 8.30 אווענד טרעט אויף דער פארגעל-באלעט.

פון פאפולארני טעאטער

די פייערליכע ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן אין פאפולארני טעאטער קומט פאר פרייטאג 8.30 אווענד מיט ג. זאפאלסקא'ס „קאשקא מאריאטידא“

מעלדונו

איגוד הציונים המדינתיים (יודענשטאטספארטיי) בלאדז, לעגיאנוב 2.

שבת, דעם 19 ד.ח. 4 א זייגער נאכמ. ‎(?)‏ פאר א פערוואלטונגס-זיצונג און 5 א זייגער נאכמ. א פארוואהל-פערזאמלונג פאר אלע חברים און חברות מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה: א. וו. גייל... און אדוו. שאיעוויטש.

M. FISZLEWICZ פון
דער לאנגיעהריגער
קירזשנער=אטעליע
פיהרט אויס אלערליי פעלץ=בעשטעלונגען
אין רעפעראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען.
פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. קאנקורענץ-פרייזען.
פיעטריקאווער 20,
— טעלעפאן — 221-39

פאלקס-שולע
ביי דער מענער=גימנאזיע
פון דער געזעלש. צו פערשפרייטען בילדונג און טעכנישע וויסענשאפט צווישען יודען אין לאדז
פאמארסקא 46-48, טעל. 106-64
עס ווערען אנגענומען שילער צום נייעם יאהר.
אין דעם ערשטען קלאס ווערען אנגענומען יונגלעך אין עלטער פון 6 יאהר אן. א רייכער פראגראם פון העברעאיש און יודישע למודים.
דער שכר-למוד בעטרעפט:
אין די קלאסען פון I ביז IV — 15 זל. א חודש
אין די קלאסען V און VI — 20 .
איינשרייבונגען נעמט אן די שול-קאנצעלאריע, פאמארסקא 46, טעגליך פון 8—2.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע
קינדער-וועגעלעך
מעטאל=בעטען
אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL“
Piotrkowska 73 אין הויף

לאבאראטאריום
פ. שאץ, לאדז
פיעטריקאווער 37

DR.
H. GUTSTADT
אקושער-גינעקאלאג
וואוינט יעצט
זאכאדניא 66, טעל. 112-52
נעמט אן פון 9-11 פארמ. און 5-7 אוו.

Wykwalifikowana
Panienka do OBERLOKU
może się natychmiast zgłosić
F. TENENBAUM
Piotrkowska 38, fabryka swetrów,

הזכרה
זונטאג, דעם 20-טען ד. ח. 12 א זייגער ביי טאג קומט פאר אויפ'ן בית-החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון די מצבות נאך אונזערע אונפערגעסליכע עלטערן
נ"ע לייזער שיע ווידאווסקי
און רודל יוטע ווידאווסקא
אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען
די קינדער

Dr. med. LEON FAMILIER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס קראנקהייטען
פיעטריקאווער 37 טעל.
נעמט אן פון 5—7 נאכמ.

רעפארמאצקע פילען
מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1902 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, נערווען דיקקייט, אסטמאטיזם, ראס ען בלוט איז קאפף. שטילען די יסורים פון העמאראידען, רייניגען דאס בלוט און ביי ...ע אבסטרוקציע--גינסטיג ער ווירקענדיגגס-מיטעל.
צו נעמען 1 אדער 2 פילען א נאכט.
פרייז פון א שאכטעל 1.35.
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)

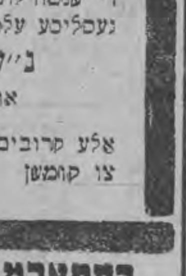

פערשפרייט
דעם נייעם
פאלקסבלאט

Rutynowany nauczyciel
naucza w ciągu 3-ch miesięcy specjalną skróconą metodę mówić i pisać po polsku dorosłych M. BRZEZINSKI Aleja 1-go Maja 77 od 2—5 p.p.

Wzorowe Przedszkole „Świat Dziecięcy“
w morgowym ogrodzie
przy 7 kl. Pryw. Szkole Powszechnej
KLARY WOLFSONOWEJ
w Łodzi, POŁUDNIOWA 26, tel. 207-86.
Zajęcia rozpoczęte.
Zapisy do obu Szkół przyjmuje kancelarja codziennie od 9—2 i od 4—6.
Uwaga: Prosimy odwiedzić nasze Przedszkole.

7 קל. דעליג. העברעאישע שולע=גארטען פאר מיידלעך
ק. וואלפזאן
פאלודניאווא 26, טעל. 207-86
דירעקטאריס. י. נ. קאמיעניץ
ס'ווערען נאך אנגענומען שילערינס:
1) אין דער פרעבעל-שול א. נ. „קינדער-וועלט“
2) אין דער 7 קל. פאלקס-שול העברעאיש-פוילישער אונטערריכט
3) אין דעם העכערען אבסאלווענטען-קלאס פאר קינדער, וואס האבען געענדיגט 7 קל. פאלקס-שול.

וויכטיגע נייעס
פאר לאנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין סטאנדארט-מלבושים ווען איך דער געוועזענער געשעפטס-אנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ח. מענדראווסקי האב צוליב זיין אמיגריר נאך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון
יודישע לאנגע מלבושים
מיט גוטע בעשטעלטע ארבייט און גאראנטירטע צופרידענהייט אויך פאר נישט טייערע פרייזען ווי סטאנדארט-מלבושים
איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער אלערליי יודישע מלבושים
אויך גאנצע אויסשטייער פאר חתנים. — אויף פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, געדענקט די אדרעס
א. ווארטסקי און י. זיסהאלץ
פאלנאצנא 5 אין הויף. סאלידע בעדינונג
מילטיג פאר עלעגאנט געקליידעטע! און מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייעסטע פאסאנען.

איר מאך בעקאנט, אז די בעקאנטע מיט זייער הויכער קוואליטעט KORNTEX'Y זענען אויסשליסלעך צו בעקומען אין די פירמען:

E. I L. KAHAN Piotrkowska 80 ● **E. RESTEL I S-KA** Piotrkowska 100

Kurt Kornhaber, Bielsko

קלאנגקינא-טעאטער RAKIETA
סענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג ! די בעסטע ווינער קאמעדיע פון סעזאן. גערעדט און געזונגען אויף דייטש

גאנץ פאריז זינגט

אין די הויפטראלן: LEO HERAK, WILLY EICHBERGER L. ENGLISH I THEKLA AHRENS

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ: שבת, זונטאג און יום טוב 12 בייטאג — אויף די ערשטע סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 54 גר

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג ! מאנומענטאלער פילם א. נ.

„די לעצטע טעג פון פאמפיי"

„די לעצטע טעג פון פאמפיי" מוז יעדער קינא-בעזוכער זעהען. נעכסטער פילם „MAŻUR" מיט פאלא נעגרי

פרייזן: 1 פל. 1.09 זל. 2 פל. 90 גר. 3 פל. 50 גר.

הנחה קופאנען צו 70 גר. אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמ. זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2 — אנהויב 4 און 8 ווינטער

היינט און פאלגענדע טעג ! **HERBERT MARSHALL I GERTRUDA MICHEL**
אין דער מעכטיגער דראמע פון שנאה און נקמה א. נ.

„פערגעסענע געזיכטער"

א פילם וואס מ'קען נישט פערגעסען

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1 — אנהויב 5 און 8 ווינטער

CORSO

גרויסער טריומף פון די וועלט-עקראנען ◆ דער לאנג-גישט געזעהענער ליבלינג פון דער גאנצער וועלט

Harry Peel

אין דעם פרעכטיגען סענסאציאנעלען פילם פול מיט עמאציע און שפאנונג א. נ.

„טויט שפרונג"

די אקציע שפילט זיך אפ טיילוויז, הינטער די קוליסען פון צירק. אויסערן פראגראם: אקטואליטעטען פון PAT

אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 בייטאג. פרייזען פון 50 גר. אן

M. Bursztyn קירזשנער-ווערקשטעל און **M. Prajs** דאמען-שניידער-אטעליר

געפינט זיך איצט אויף ציגעל-גאס 10 פראנט 1-טער שטאק, טעל. 162-76 (dawn. Cegielniana 37) פיהרן אויס זעמטליכע בעשטעלונגען לויט די לעצטע פאריזער מאדעלן צו נידריגע פרייזן.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

עס ווערט בעברויכט א מעדעל צו נייען טריקא-וועש.
Północna 22 u Goldsztajna

עס ווערט געברויכט א קוואליפיצירטע מעדעל אדער א יונגעל צו מיטן אר-בייט, זאוואדזקא 17

עס איז נויטיג א קוואליפיצירטע רעפ-רעזירקע צו סוויטערס ביי ארבאך זגאכ-דגיא 59.

עס ווערט געזוכט יונגעלייט צ שערען סוויטערס געגען באלדיגע צאהלונג קי-לינסקעגא 15 שרייאמאן.

ווילסטו פערקויפען א ניימאשין און ערצילען דעם העכסטען פרייז?
ווענד זיך צו:
Skład maszyn do szycia
Singer i Lachman
Łódź, Zydowska 2,
telefon 246-73.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען (Gaśnice płynowe) נייע און גענוצטע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען, מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטען. טעל. 166-27.

BACZNOŚĆ! UWAGA!
Tapicer-Dekorator, Mistrz dyplomowany przez Ministerstwo zatwierdzony w roku 1905. Proszę mnie zawiadomić listownie I. Karabanow, Kilińskiego 47.

BACZNOŚĆ! UWAGA!
Tapicer-Dekorator Mistrz dyplomowany przez Ministerstwo zatwierdzony w roku 1905. Proszę zawiadomić listownie S, Karabanow ,Kilinskiego 47

Zgiuione zostały na stacji Andziejów 2 dowody osobiste na imie Ajzyk Kaufman i Jenta Kaufman, zwrócic takowe do p, Kaufmana, Pilsudskiego 39 lub dzwonic tel. 169-94.

פארשריפטליכע פייערלעש - אפאראטען (Gaśnice płynowe) נייע און גענוצ-טע, ווי אויך פילונגען (ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיקע פרייזען, מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפיצינע, 1 איינגאנג, 1 שטאק, וו. 28. איך קויף גענוצטע פייערלעש-אפאראטען. טעלעפאן: 166 27.

פרייע פאסטענס

שטריקעס אין שפולערינס צו וואלענע ארבייט ווערען געברויכט בזשעזשינער 5 וואהנונג 26.

ס'ווערט געזוכט א לערן-יונגעל צו א דאמען-שניידער באלד געצאהלט פיל-סודסקיעגא 56 וו. 5 ראדאמסקי

א קוואליפיצירטער שטריקער-ארבייטער ווערט געזוכט צו ווענדען זיך קאמיענא 20 וואהנונג 26.

א שדכן, וועלכער פערקעהרט אין בע-סערע הייזער זאל אבגעבען די אדרעס אין אדמינ. פאר K. J.

איך וויל אויסמוישען א 10-ער שטאהלס שטריק-מאשין 70 צענטימעטער אין בעסטען צושטאנד אויף א 4-ער מאשין, עמענטועל צו פערקויפען צו ערפאהרען פולנאצנא 12 וו. 73.

א לעהרערין, א גוטע פעדאגאגין ער-טיילט אונטערריכט פאר דערוואקסענע אין פויליש, יודיש און דייטשע שפראכן צו מעסיגע פרייזען, בזשעזשינער 15, לאסמאן.

עס ווערט אויסגעלערט די העברעישע שפראך אין פערלויף פון דריי חדשים מיטן ארץ-ישראלדיגען אקצענט און אויך יודיש שרייבען אין פערלויף פון 1 חודש, אונטער דער לייטונג פון גו-טען פעדאגאג ה. זילבערשטיין, קילינ-סקעגא 16 וו. 41 צו נידריגע פרייזען.

קומט און איבערצייגט אייך! היימישע מיטאגען פריש און געשמאק פון 5 געגנג מיט געפליגעל פון 80 גראשען און 1 זל. פילסודסקעגא 74, וו. 18.

א פעדאגאג העכסט חסידיש און אינ-טעליגענט מיט לאנג-יעהריגער פראק-טיק אין בעסערע ארטאדאקסישע לעהר-אנשטאלטען לערנט, תנ"ך, גפ"ת אלע ארט ספרי הראשונים, יודישע היסטאריע, דקדוק א. ז. וו. זוכט א בעסערע לעק-ציע. אפערטען אונטער פעדאגאג.

פערשידענעס

וויכטיג פאר אפאשקע-סוחרים! איך נעם אן אפאשקעס אויסצופערטיגען דאמסקע, מענסקע, צו ביליגע פרייזען י. וואלף, 11 ליסטאפאדא 3 אין הויף רעכטס פארטער.

אמביליגסטען צו פאסאנירען און קויפען מענער און דאמען-היטען איז ביי מ. פערדער זגערסקא 20 אדער לי-מאמיערסקא 2.

ביליג צו פערקויפען א טייל-הויז מיט א גרויסען פלאץ אין דער געגענד פון דער אלט-שטאט: צו ערפאהרען קילינ-סקיעגא 164. Bronowski

געלעגענהייטלעך צו פערקויפען א קרע-דענץ, טיש, קאזעטקא, שראנק בעשטעל מיט מאטראץ און ניקעל-בעט, צו בע-זיכטיגען טעגליך פון 3 ביז 5 נ. מ. גדאנסקא 46 וו. 17 לינקע אפיצינע ערשטען שטאק.

בעקאנטמאכונג

איך נעהם ווייטער אן מענער-היטען צו פאסאנירען אויף דעם בעוואוסטען בי-ליגען פרייז קילינסקיעגא 28 איך ווינש די ג. קונדען א כתיבה וחתימה טובה.

א קירזשנער א גוטער פאכמאן זוכט בעשעפטיגונג פאר א מינימאלען פרייז אפערטען אין אדמינ. אונטער קירזשנער

ראקאלען

2 צימער און קיך צו פערמיטען זאפארט קילינסקי 50 ביים וועכטער אדער ביים אדמיניסטראטאר.

צו פערמיטען גרויסע טרוקענע קעלערס אויף עפעל ריבנע גאס 17 ביים ווירט.

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 העררן. 11. ליסטאפאד 24. וו. 3.

פאבריקס לאקאלען מיט טראנסמיסיעס צענטראל - בעהייצונג עלעקטריש ליכט אויך אנדערע בעקוועמליכקייטען ביליג צו פערמיטען טעלעפ. 193,74.

א מעבלירט זוניג צימער ווארים צו פערמיטען ערשטער שטאק מיט בעהיי-צונג און בעלייכטונג. Orla 23 m .21

א שטוב פאר א סובלאקאטאר מיט א בעזונדערען איינגאנג צו פערמיטען מאגיסטראצקא 29 ערהטער שטאק וו. 9

א פראנט-געשעפט אויף דער פעטריקא-ווער גאס צווישען ציגעל גאס און זא-וואדזקא פון זאפארט אבצוגעבען צו ערפאהרען אין אדמיג.

א בויד ביי דאבראגיצקא אין די האללע נאוואמיעסקא 19 מיט בעסערע איינגע-פיהרטע קונים אין שענסטען פונקט איז איבערצוגעבען, צו ערפאהרען זאכאד-ניא 19. וואוינונג 6.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.